

NAFARROAKO EKONOMIA

2018ko TXOSTENA

Ikerketa Departamentua
Zuzendaria: Joseba Madariaga
Lan taldea: **IKEI** research & consultancy SA

© Laboral Kutxa.

ISBN: 978-84-946432-4-8

1. ESPARRU OROKORRA.....	10
1. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA).....	11
1.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA.....	11
1.2 ESPAINIAKO EKONOMIA	21
2. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA	32
3. IKUSPEGI OROKORRA	38
3.1 EKOIZPENA	41
3.2 ESKARIA.....	43
3.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK.....	45
3.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA	47
3.5 FINANTZA SEKTOREA.....	53
4. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA	73
4.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK	73
4.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA.....	74
4.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK.....	76
4.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA.....	78
4.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA.....	78
4.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK.....	79
2. LEHEN SEKTOREA.....	82
1. IKUSPEGI OROKORRA	83
1.1 BILAKAERA ESTATU-MAILAN.....	83
1.2 NAFARROAKO BILAKAERA	85
2. NEKAZARITZAKO AZPISEKTOREA	89
2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK	89
2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA.....	96
2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA.....	98
3. ABELTZAINZA-AZPISEKTOREA.....	100
3.1 ABELTZAINZA-ERROLDA.....	100
3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK.....	101
3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK.....	107
3. INDUSTRIA	108
1. IKUSPEGI OROKORRA	109
1.1 JARDUERAREN BILAKAERA	109
1.2 ENPRESAK ETA ENPLEGUA.....	110
2. INDUSTRIA-EGITURA	112
2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIEN IDENTIFIKAZIOA	112
2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA	117
2.3 ENPRESA NAGUSIAK ETA ATZERRIKO KAPITALAREN PARTAIDETZA	119
3. SIDERURGIA.....	122
3.1 EGOERA OROKORRA	122
3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA.....	125
4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA.....	128
4.1 NAZIOARTEKO EGOERA.....	128
4.2 SEKTOREA ESPAINIAN	129

4.3	SEKTOREA NAFARROAN	130
5.	AUTOMOBILGINTZA.....	136
5.1	NAZIOARTEKO EGOERA.....	137
5.2	SEKTOREA ESPAINIAN	141
5.3	SEKTOREA NAFARROAN	146
6.	PAPERA	151
6.1	NAZIOARTEKO EGOERA.....	151
6.2	SEKTOREA ESPAINIAN	153
6.3	SEKTOREA NAFARROAN	156
7.	ERAIKUNTZA	158
8.	NAFARROAKO ENPRESA-SAREAREN AZTERKETA.....	163
8.1	SARRERA.....	163
8.2	BILAKAERA OROKORRA.....	163
8.3	SEKTORE EKONOMIKOAK.....	165
8.4	SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK	167
4.	ZERBITZUAK.....	170
1.	IKUSPEGI OROKORRA	171
2.	HEZKUNTZA	172
2.1	UNIBERTSITATEK KANPOKO IKASLEEN BILAKAERA.....	172
2.2	UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA	176
3.	GARRAIOA.....	180
3.1	ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA	180
3.2	AIRE BIDEZKO GARRAIOA	183

Taula aurkibidea

1. koadroa	Barne Produktu Gordinaren bilakaera	11
2. koadroa	Gutzizko barne-eskariaren bilakaera.....	12
3. koadroa	Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak.....	13
4. koadroa	Eragiketa arrunten saldoa (ondasunak, zerbitzuak eta transferentziak).....	13
5. koadroa	Kontsumo pribatuaren deflatorearen bilakaera	14
6. koadroa	Langileko ordainketaren bilakaera.....	14
7. koadroa	Enpleguaren bilakaera.....	15
8. koadroa	Langabezia-tasa	15
9. koadroa	Administrazio publikoen finantzaketa-beharrak (finantzaketa-ahalmena (+) edo -beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera).....	16
10. koadroa	Adierazle nagusiak (EB-28).....	18
11. koadroa	Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundea (Europar Batasuna).....	19
12. koadroa	Europar Batasuneko per capita BPGa (2018).....	20
13. koadroa	Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak).....	21
14. koadroa	Barne-produktu gordina eta bere osagaiak (eskaria eta eskaintza).....	24
15. koadroa	Barne produktu gordinaren banaketa (errenta).....	24
16. koadroa	Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPI).....	26
17. koadroa	Errenten eta soldata-kostuen adierazleak.....	27
18. koadroa	Lan-magnitude nagusien bilakaera. Urteko batezbestekoak	28
19. koadroa	Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu motaren arabera. Urteko batezbestekoak.....	29
20. koadroa	Defizit publikoa.....	29
21. koadroa	Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2019)	31
22. koadroa	Ekoiizpen-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2018	32
23. koadroa	Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2018	32
24. koadroa	Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2018.....	33
25. koadroa	Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko	34
26. koadroa	Bilakaera orokorra	38
27. koadroa	Jarduera-adierazle batzuen bilakaera	40
28. koadroa	Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera.....	41
29. koadroa	Industria Sektoreko Adierazleak	42
30. koadroa	Eraikuntzaren Sektoreko Adierazleak.....	42
31. koadroa	Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak.....	43
32. koadroa	Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak.....	44
33. koadroa	Nafarroako kanpo-merkataritzaren bilakaera.....	44
34. koadroa	Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera.....	45
35. koadroa	Prezioen bilakaera Nafarroan.....	46
36. koadroa	Soldata-adierazleak	47
37. koadroa	Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia.....	48
38. koadroa	Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak.....	49
39. koadroa	Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak.....	50
40. koadroa	Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren bulegoetan erregistratutako kontratuak.....	50
41. koadroa	Hitzarmen kolektiboak eta grebak.....	51
42. koadroa	Biztanleriaren mugimendu naturala.....	52
43. koadroa	Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera	52
44. koadroa	Kreditu-erakundeak eta EFC	56
45. koadroa	Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua.....	57
46. koadroa	Afiliazioa jarduera finantzarioetan eta aseguru-erakundeetan.....	57
47. koadroa	Kreditu-erakundeen aktiboaren osaera.....	59

48. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera.....	60
49. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kredituak motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	61
50. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	61
51. koadroa	Gordailu-erakundeak. Kreditua agenteen eta lurraldearen arabera	63
52. koadroa	Etxebizitzaren gaineko hipoteka berrien eraketa.....	64
53. koadroa	Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera	64
54. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	65
55. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasun tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	66
56. koadroa	Gordailu-erakundeak. Zalantzazko kredituaren bilakaera, helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk	67
57. koadroa	Kreditu-erakundeak. Kreditu-erakundeetako gordailuak, agenteen arabera.....	68
58. koadroa	Gordailu-erakundeak. Gordailuak moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk.....	68
59. koadroa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak	69
60. koadroa	Errenta gordin erabilgarria, balio erantsi gordina eta aurrezki gordina.....	69
61. koadroa	Kreditu-erakundeak. Etxeetarako ⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR)	72
62. koadroa	Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia.....	73
63. koadroa	Nafarroako enpresen balantze erantsia.....	75
64. koadroa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna.....	77
65. koadroa	Enpleguaren produktibitatea.....	78
66. koadroa	Emaitzen kontua. Urte arteko bilakaera (enpresa berei dagozkien hazkunde-tasak, aurreko urteko aldi berarekiko).....	81
67. koadroa	Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak	84
68. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa.....	87
69. koadroa	Enplegua lehen sektorean*	88
70. koadroa	Lur landuen erabilera.....	90
71. koadroa	Nafarroako nekazal-ekoizpen nagusiak.....	91
72. koadroa	Zereal-aleen azalera eta ekoizpena.....	92
73. koadroa	Lekaleen azalera eta ekoizpena.....	92
74. koadroa	Tuberkuluen azalera eta ekoizpena	93
75. koadroa	Industria-laboreen azalera eta ekoizpena	93
76. koadroa	Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena.....	94
77. koadroa	Barazkien azalera eta ekoizpena.....	95
78. koadroa	Zur-laborantzen azalera eta ekoizpena.....	96
79. koadroa	Nekazal-produktu nagusien prezio eta balioak, guztira	98
80. koadroa	Nafarroan inskribatutako nekazaritzako makineria berriaren balioespena	99
81. koadroa	Abeltzaintza-errola (urte guztietako azaroan).....	100
82. koadroa	Esne-ekoizpena	102
83. koadroa	Esnetarako behi- eta ardi-azienden ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak	102
84. koadroa	Nafarroan hildako azalaren kanaleko pisua	103
85. koadroa	Haragitarako behi- eta ardi-azienden ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoak	105
86. koadroa	INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-aziendako ustiatzearen emaitzak	106
87. koadroa	Animalia-produktuen prezioak. Urteko batezbestekoak.....	107
88. koadroa	Industriaren produkzio-jardueraren bilakaera	109
89. koadroa	Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera.....	110

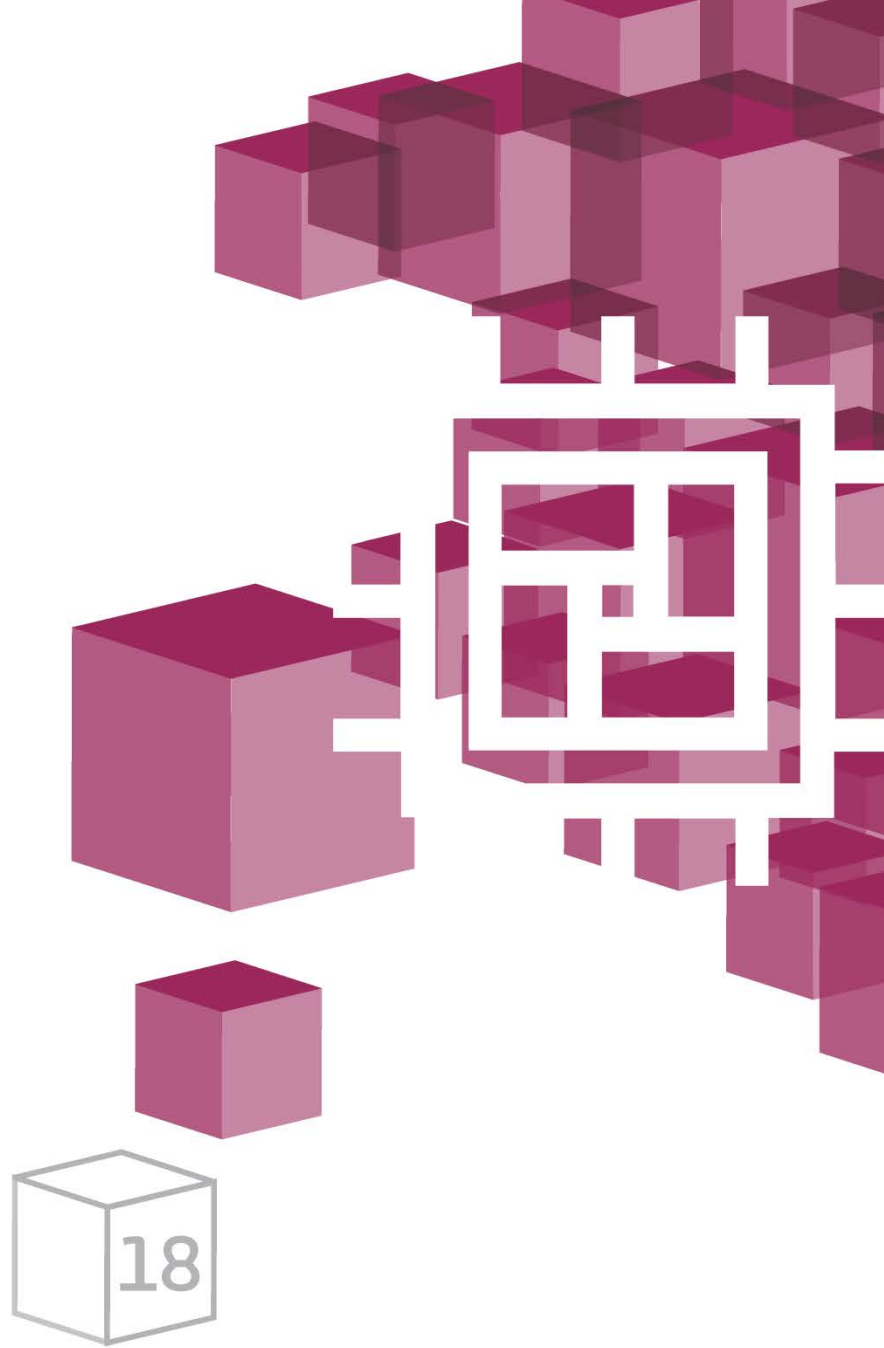
90. koadroa	Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera.....	110
91. koadroa	Industria-sektoreko langile eta enpresen kopuruaren bilakaera.....	111
92. koadroa	Nafarroako industriako enplegua eta sortutako balio erantsia, jarduera-azpisektoreen arabera, 2017.....	113
93. koadroa	Jarduera-adar desberdinek industriako enpleguaren eta balio erantsiaren guztizkoan duten partaidetza, 2017.....	115
94. koadroa	Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2017.....	117
95. koadroa	Industriako langileen kopurua, enpresaren neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2017.....	118
96. koadroa	Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2018.....	120
97. koadroa	Altzairu gordinaren ekoizpena.....	123
98. koadroa	Siderurgia-produktuen kontsumoa.....	125
99. koadroa	Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak*.....	125
100. koadroa	Inportatutako lehengaiak.....	127
101. koadroa	Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera.....	128
102. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	129
103. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2018.....	131
104. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2018.....	131
105. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera.....	132
106. koadroa	Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera.....	132
107. koadroa	Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	133
108. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 13 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua.....	134
109. koadroa	Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 13 enpresatako laginaren errentagarritasuna.....	134
110. koadroa	Ibilgailuen ekoizpena.....	138
111. koadroa	Europako turismoen matrikulazioa.....	140
112. koadroa	Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza.....	142
113. koadroa	Turismoen matrikulazioa, markaka.....	142
114. koadroa	Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak.....	143
115. koadroa	Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportazioak (ibilgailuak gehi osagaiak).....	144
116. koadroa	Automobilgintzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak.....	145
117. koadroa	Enpleguaren eta enpresa kopuruaren bilakaera ^(*)	147
118. koadroa	Automobilen eta ordezkotza piezen eraikuntza: 2018ko enpresa-egitura eta enpresa kopurua ⁽¹⁾	147
119. koadroa	Automobilgintzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak (2018).....	148
120. koadroa	Kanpoko merkataritzaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*.....	148
121. koadroa	Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitude nagusiak.....	150
122. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak).....	151
123. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, herrialdeka.....	152
124. koadroa	Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera.....	153
125. koadroa	Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira.....	154
126. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera.....	155
127. koadroa	Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera.....	156
128. koadroa	Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan ^(*)	157
129. koadroa	Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan.....	157
130. koadroa	Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak.....	157
131. koadroa	Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera.....	158

132. koadroa	Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa.....	159
133. koadroa	Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2018).....	160
134. koadroa	Hasitako eta bukatutako etxebizitzak.....	161
135. koadroa	Eraikuntzan lanean ari diren herritarrak.....	161
136. koadroa	Enpresak atal ekonomikoaren arabera. 2012-2018 konparazioa.....	167
137. koadroa	Enpresak soldatapekoen estratuen arabera. 2012-2018 konparazioa.....	169
138. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	173
139. koadroa	Euskalduntze-maila. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH.....	173
140. koadroa	Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	174
141. koadroa	Euskalduntze-maila. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa.....	175
142. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean.....	177
143. koadroa	Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan.....	178
144. koadroa	Nafarroako ibilgailuen parkea.....	180
145. koadroa	Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia*.....	181
146. koadroa	Motorizazio-indizeak.....	182
147. koadroa	Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*.....	182
148. koadroa	Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*.....	183
149. koadroa	Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa.....	184
150. koadroa	Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera.....	184

Grafiko aurkibidea

1. grafikoa	Interes-tasen aldakuntza.....	17
2. grafikoa	Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala.....	30
3. grafikoa	BPGaren bilakaera	39
4. grafikoa	Kanbio-tasa: Euroa versus dolarra*	54
5. grafikoa	Ibex-35aren bilakaera. Hileko itxiera-balioaren gaineko urtetik urterako aldakuntza-tasa	55
6. grafikoa	Kreditu-erakundeak. Kreditua helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk (BSE).....	62
7. grafikoa	Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera	62
8. grafikoa	Birfinantzaketa-interesaren tasaren bilakaera. Europako Banku Zentrala.....	71
9. grafikoa	Nafarroako enpresen errentagarritasuna.....	77
10. grafikoa	Nekazaritza-ekoizleek jasotako prezioen indizeak.....	85
11. grafikoa	Nekazal-ekoizpen nagusien bolumenaren banaketa, ehunekotan, 2018	91
12. grafikoa	Nafarroako abere-azienden ehunekoen eboluzioa	101
13. grafikoa	Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua).....	104
14. grafikoa	Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta balio erantsiaren guztizkoan duten partaidetza, 2017	116
15. grafikoa	Altzairuaren mundu-mailako ekoizpena.....	124
16. grafikoa	Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak.....	126
17. grafikoa	Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian.....	154
18. grafikoa	Enpresa-kopuruaren bilakaera	164
19. grafikoa	Enpresa kopuruaren urte arteko aldakuntza	165
20. grafikoa	Estatuko guztizkoarekiko pisuaren bilakaera (Estatua=100).....	165
21. grafikoa	Enpresen bilakaera, sektore ekonomikoaren arabera (Indizea 2012=100)	166
22. grafikoa	Enpresen bilakaera, soldatapekoen tarteen arabera (Indizea 2012=100).....	168
23. grafikoa	Unibertsitatetik kanpoko ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan.....	176

1. ESPARRU OROKORRA

1. INGURUNE EKONOMIKOA (NAZIOARTEKOA ETA ESTATUKOA)

1.1 NAZIOARTEKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak: ekoizpen-jarduera

2017 ekitaldian, munduko ekonomia indartu bazen ere, 2018 ekitaldian ahultze joera bat nabari da, bere hazkunde-erritmoa geldotu egin baita (% 3,6, eta aurreko ekitaldian % 3,8). Hauek izan dira horretarako arrazoiak: AEB eta Txinaren arteko tentsio komertzialak areagotu izana, Argentina eta Turkiako tentsio makroekonomikoak, Alemaniako automobilgintza-industriaren arazoak, Txinan kreditua gogortzea, eta baldintza finantzarioen beherakada, diru-politikaren normalizazioarekin bat, ekonomia aurreratu handietan.

Merkataritza-guduaren agertoki horretan, mundu-mailako merkataritzaren bolumena nabarmenki oztopatu da; hala, hazkundera moteldu da bai ekonomia aurreratuei (% 2,2 2018an eta % 2,4 2017an) bai suspertzen ari diren merkatuei eta garatzen ari direnei (% 4,5 2018an eta % 4,8 aurreko ekitaldian) dagokienez.

Horiek horrela, ELGak maitzean eginiko aurreikuspenekin bat etorritik, industrializatutako herrialdeek ehuneko hiru dezima murriztu dute beren hazkunde-erritmoa: 2018an % 2,3 eta 2017an % 2,6.

1. koadroa Barne Produktu Gordinaren bilakaera

Herrialdea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	1,6	2,2	2,9
Japonia	0,6	1,9	0,8
Alemania	2,2	2,5	1,5
Frantzia	1,1	2,3	1,6
Italia	1,2	1,8	0,7
Erresuma Batua	1,8	1,8	1,4
Kanada	1,1	3,0	1,8
Eurogunea	1,9	2,5	1,8
ELGA guztira	1,8	2,6	2,3

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Lehenik eta behin, ekonomia estatubatuarrari eskainiko diogu arreta. Bloke ekonomiko gehienetan ikusitakoaren aldean, horrek bere hazkundera areagotu du (% 2,9, eta aurreko ekitaldian % 2,2), batez ere barne-eskariaren hedapena indartzearen eraginez (2018an % 3ko aurrerapena eta 2017an % 2,5ekoa).

Bestalde, suspertzen eta garatzen ari diren merkatu-ekonomien testuinguruan, Brasilek aurreko ekitaldiko ahuleziari eutsi dio (% 1,1eko hazkundea 2017an nahiz 2018an); Errusiak, bere aldetik, hazkundea indartu du (% 2,3 2018an eta % 1,6 aurreko ekitaldian); eta Txinak eta Indiak 2017an baino dinamismo txikiagoa izan dute, baina oraindik ere % 7 inguruko aurrerapen-erritmoekin.

2. koadroa Guztizko barne-eskariaren bilakaera

Herraldea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	1,8	2,5	3,0
Japonia	0,0	1,4	0,8
Alemania	2,9	2,2	1,9
Frantzia	1,6	2,2	0,9
Italia	1,6	1,4	0,9
Erresuma Batua	2,4	1,4	1,6
Kanada	0,7	3,9	1,7
Eurogunea	2,4	1,8	1,8
ELGA guztira	2,0	2,5	2,2

(% Δ)

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Europan, Eurogunearen hazkundea moteldu egin da (% 1,8 2018an eta % 2,5 aurreko ekitaldian), batez ere Alemaniako ekonomia ahultzearen ondorioz eta, neurri txikiagoan, Brexitak piztutako ziurgabetasunagatik.

Kanpo-merkataritza

Esparru horretan, ELGAko herrialdeen merkataritza-trukeek aurreko ekitaldian baino dinamismo txikiagoa izan dute, eta hala esportazioek (% 3,4ko aurrerapena 2018an eta % 4,5ekoa 2017an) nola inportazioek (% 3,2ko hazkundea 2018an eta % 4,6koa aurreko ekitaldian) indarra galdu dute. Zentzu horretan, nabarmentzekoa da, Estatu Batuak eta Kanada salbu, aintzat hartutako herrialde guztietako esportazioek bultzada galdu dutela. Era berean, inportazioek izandako geldialdia herrialde guztietan hauteman da.

3. koadroa Ondasun eta zerbitzuen truke-bolumenaren aldakuntzak

(%Δ)

Herrialdea	Inportazioak			Esportazioak		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Estatu Batuak	1,9	4,6	4,5	-0,1	3,0	4,0
Japonia	-1,6	3,4	3,3	1,7	6,8	3,1
Alemania	4,0	5,3	3,4	2,1	5,3	2,2
Frantzia	3,1	4,1	1,2	1,5	4,7	3,3
Italia	3,8	5,8	1,8	2,3	6,4	1,4
Erresuma Batua	3,3	3,5	0,7	1,0	5,6	0,1
Kanada	0,0	4,2	2,9	1,3	1,1	3,3
ELGA guztira	3,1	4,6	3,2	2,4	4,5	3,4

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Horiek horrela, industrializatutako herrialde multzoaren eragiketa arrunten balantzeak (ondasun eta zerbitzuen merkataritza-jardueraren eta transferentzia arrunten bilakaerak markatuta) saldo positiboa gutxitu du 146,6 mila milioi dolarrera arte 2018an (202 mila milioi dolar aurreko ekitaldian). Horren arrazoi nagusiak, batez ere, Estatu Batuetako defizit-saldoa okertzea (-488,5 mila milioi dolar 2018an eta -449,1 mila milioi dolar 2017an) eta Japoniako superabit-saldoa (175,6 mila milioi dolar 2018an eta 204,4 aurreko ekitaldian) eta Eurogunekoa (486,1 mila milioi dolar 2018an eta 493,1 aurreko ekitaldian) murriztea izan dira.

4. koadroa Eragiketa arrunten saldoa (ondasunak, zerbitzuak eta transferentziak)

(mM\$)

Herrialdea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	-432,9	-449,1	-488,5
Japonia	193,6	204,4	175,6
Alemania	292,0	297,7	297,7
Frantzia	-18,6	-14,4	-8,4
Italia	47,5	54,3	53,5
Erresuma Batua	-139,7	-88,1	-108,5
Kanada	-49,0	-46,5	-45,4
Eurogunea	406,3	493,1	486,1
ELGA guztira	113,4	202,0	146,6

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Prezioak eta soldatak

2018an, petrolioa garestitu egin da (Brent upelaren prezioa 2017an upel bakoitzeko 54,3 dolarrekoa izatetik, azken ekitaldian, upeleko 70,9 dolarrekoa izatera igaro da). Horren ondorioz, kontsumo pribatuaren deflatorearen hazkunde-erritmoa, oro har, areagotu egin da aintzat hartutako herrialde guztietan.

Hala, ELGAren arabera, kontsumo pribatuaren deflatoreak hazkunde-erritmoa % 2ra arte indartu du Estatu Batuetan 2018an, eta % 1,5era arte Eurogunean (% 1,8 eta % 1,4 2017an, hurrenez hurren); eta industrializatutako herrialdeen multzoan, % 2,3ra igo da (% 2 aurreko ekitaldian).

5. koadroa Kontsumo pribatuaren deflatorearen bilakaera

Herrialdea	(% Δ)		
	2016	2017	2018
Estatu Batuak	1,1	1,8	2,0
Japonia	-0,5	0,2	0,5
Alemania	0,7	1,6	1,6
Frantzia	-0,1	1,3	1,7
Italia	0,2	1,1	1,1
Erresuma Batua	1,5	2,1	2,3
Kanada	1,0	1,2	1,7
Eurogunea	0,4	1,4	1,5
ELGA guztira	1,1	2,0	2,3

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Testuinguru horretan, Estatu Batuetako Erreserba Federaleko eta Europako Banku Zentraleko diru-politikak ez dira bat etorri: Erreserba Federalak erreferentzia-tasa ehuneko-puntu laurden batean lau aldiz areagotu den bitartean (martxoan, ekaina, iraila eta abendua), 2018 ekitaldiaren amaieran % 2,5ean finkatuz, Europako Banku Zentralak aldakuntzarik gabe mantendu du % 0an ekitaldi osoan.

Soldatei dagokienez, 2018an, langileko ordainketa indartu egin da Japonian, Alemanian, Frantzian, Italian eta Kanadan (% 1, % 3, % 1,8, % 1,9 eta % 3,4 2018an, eta % 0,4, % 2,6, % 1,7, % 0,2 eta % 2,3 2017an, hurrenez hurren); Estatu Batuetan (% 2,6 2018an eta % 2,9 aurreko ekitaldian) eta Erresuma Batuan (% 2,7 2018an eta % 3,1 aurreko ekitaldian), berriz, behera egin du.

6. koadroa Langileko ordainketaren bilakaera

Herrialdea	(% Δ)		
	2016	2017	2018
Estatu Batuak	0,9	2,9	2,6
Japonia	1,1	0,4	1,0
Alemania	2,2	2,6	3,0
Frantzia	0,8	1,7	1,8
Italia	0,6	0,2	1,9
Erresuma Batua	2,8	3,1	2,7
Kanada	-0,8	2,3	3,4
Eurogunea	1,3	1,7	2,4

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Lan-merkatua

2018an jarduera ekonomikoa erlatiboki mantentzeak okupazioa aintzat hartutako herrialde guztietan oro har haztea ahalbidetu du, baina aurreko ekitaldian baino eritimo motelagoan kasu gehienetan. Era berean, langabezia-tasa, oro har, murriztu egin da.

Okupazioari dagokionez, 2018an dinamismo handiena erregistratu duen herrialdea Japonia izan da (% 2); eta, ondoren, Estatu Batuak (% 1,6) eta Kanada eta Eurogunea (% 1,3 bi kasuetan). Nolanahi ere, aintzat hartu behar da aurreratu dugun bezala, enpleguak indarra galdu duela aztertutako herrialde gehienetan, 2017 ekitaldiarekin alderatuta.

7. koadroa Enpleguaren bilakaera

(% Δ)

Herraldea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	1,7	1,3	1,6
Japonia	1,0	1,0	2,0
Alemania	2,5	1,1	0,5
Frantzia	0,6	1,1	0,9
Italia	1,3	1,2	0,9
Erresuma Batua	1,5	1,0	1,2
Kanada	0,7	1,9	1,3
Eurogunea	1,7	1,5	1,3

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Bestalde, langabezia-tasak orokorrean beheranzko bilakaera izan du 2018an: Eurogunean nabarmen handiagoa izan da (% 8,2) Kanadarekin (% 5,8), Estatu Batuekin (% 3,9) eta industrializatutako herrialdeen multzo osoarekin (% 5,3) alderatuta.

8. koadroa Langabezia-tasa

(biztanleria aktiboaren %)

Herraldea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	4,9	4,4	3,9
Japonia	3,1	2,8	2,4
Alemania	4,2	3,8	3,4
Frantzia	10,1	9,4	9,1
Italia	11,7	11,3	10,6
Erresuma Batua	4,9	4,4	4,1
Kanada	7,0	6,3	5,8
Eurogunea	10,0	9,1	8,2
ELGA guztira	6,3	5,8	5,3

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Diru- eta aurrekontu-politika

2018an, gure inguruko herrialde gehienek egungo gehiegizko defizit-mailak murriztera bideratutako neurriak aplikatzen jarraitu dute, hala, beren kontu publikoen desorekak murriztuz, Estatu Batuak, Kanadak eta industrializatutako herrialdeen multzoak izan ezik, zeinek areagotu egin baitituzte.

Europa-mailan, Frantziak, Italiak eta Erresuma Batuak beren defizitak baretu dituzte $-\% 2,5$ era, $-\% 2,1$ era eta $-\% 1,6$ ra, hurrenez hurren (aurreko ekitaldian, $-\% 2,8$, $-\% 2,4$ eta $-\% 1,8$, hurrenez hurren); Alemaniak, bere aldetik, superabita handitu du $\% 1,7$ ra arte ($\% 1$ 2017an); eta Eurogunearen multzoaren defizita $-\% 0,5$ ekoa izan da ($-\% 1$ aurreko ekitaldian).

Nazioarte-mailan, Japoniak ere defizita murriztu du 2018an ($-\% 2,5$, eta $-\% 3$ 2017an); Estatu Batuetan, berriz, nabarmen areagotu da ($-\% 6,6$, eta $-\% 4,3$ aurreko ekitaldian), eta Kanadan modu arinean egin du gora ($-\% 0,4$, eta $-\% 0,3$ aurreko ekitaldian).

Horiek horrela, 2018an, ELGA osotasunean hartuta finantzaketa-beharrak zabaldu egin dira bere BPGaren $-\% 2,8$ ra arte; hala, ehuneko sei dezimatan okertu da 2017an eskuratutako emaitza ($-\% 2,2$).

9. koadroa Administrazio publikoen finantzaketa-beharrak (finantzaketa-ahalmena (+) edo -beharra (-), BPG nominalaren ehunekoaren arabera)

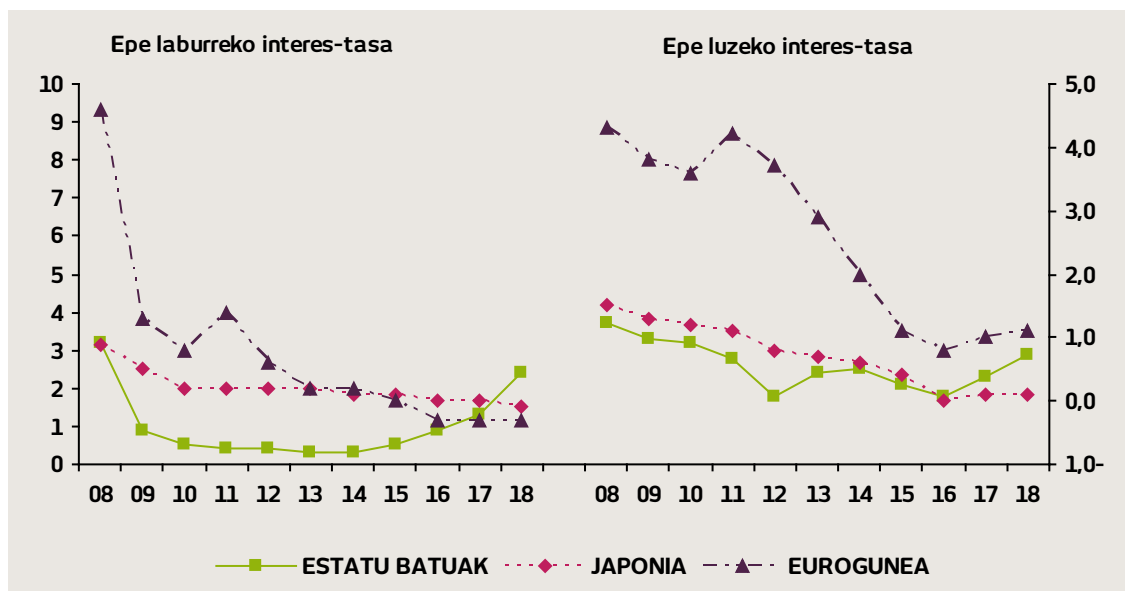
Herraldea	2016	2017	2018
Estatu Batuak	-5,4	-4,3	-6,6
Japonia	-3,5	-3,0	-2,5
Alemania	0,9	1,0	1,7
Frantzia	-3,6	-2,8	-2,5
Italia	-2,5	-2,4	-2,1
Erresuma Batua	-2,9	-1,8	-1,6
Kanada	-0,4	-0,3	-0,4
Eurogunea	-1,6	-1,0	-0,5
ELGA guztira	-3,0	-2,2	-2,8

(BPGaren %)

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Diru-politikari dagokionez, lehen ere aipatu dugun moduan, Estatu Batuetako Erreserba Federalak etengabe handitu du erreferentzia-tasa $\% 2,5$ era arte 2018an, eta Europako Banku Zentralak (EBZ) aldakuntzarik gabe mantendu du, $\% 0$ an.

1. grafikoa Interes-tasen aldakuntza

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

Europar Batasuna

Europar arreta jarri baino lehen, komeni da aipatzea horren azterketan EB-28 multzorako informazioa eskaintzen dela, Brexita alde batera utzita; izan ere, lan honen datan, Erresuma Batua Europar Batasunetik benetan irteteko prozesua oraindik ere negoziazio-fasean dago.

Europar Batasuneko udaberriko aurreikuspenetan arreta jarriz, 2018an EB-28k hazkunde-erritmoa moteldu du % 2ra arte (% 2,5 aurreko ekitaldian). Era berean, barne-eskariak ehuneko dezima batean indartu du dinamismoa (2018an % 2ko zabalkuntza eta 2017an % 1,9koa), eta esportazioek nahiz inportazioek beren aurrerapen-erritmoa murriztu dute (% 3 eta % 3,2 2018an eta % 5,4 eta % 4,3 aurreko ekitaldian, hurrenez hurren).

Arreta barne-eskarian jartzen badugu, kontsumo pribatuak aurreko ekitaldian baino indar gutxiago islatu du (% 1,6ko hazkundera 2018an, eta % 2koa 2017an), eta kontsumo publikoak nahiz inbertsioak aurrerapen-erritmo pixka bat handiagoa izan dute (% 1,1 eta % 3,2 2018an, eta % 1 eta % 3,1 2017an, hurrenez hurren).

10. koadroa Adierazle nagusiak (EB-28)

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2016	2017	2018
Jarduera			
– Kontsumo pribatua	2,4	2,0	1,6
– Kontsumo publikoa	1,7	1,0	1,1
– Kapital Finkoaren Eraketa Gordina	3,1	3,1	3,2
– Barne-eskaria	2,4	1,9	2,0
– Esportazioak	3,2	5,4	3,0
– Inportazioak	4,3	4,3	3,2
– BPG	2,0	2,5	2,0
Prezioak eta soldatak			
– BPGaren deflatorea	1,1	1,4	1,6
– Kontsumo pribatuaren deflatorea	0,6	1,6	1,7
– Banakako lan-kostu errealak	-0,1	-0,2	0,6

Iturria: *European Economy. Europako Batzordea (2019ko udaberria).*

Herrialde kideen bilakaerak aztertzen baditugu, 2018an hazkunde orokorra izan dela esan daiteke. Hala, bultzada handiena Irlanda, Malta, Polonia, Hungaria, Letonia, Eslovenia, Errumania eta Eslovakiari dagokie, % 4tik gorako zabalkuntza izan baitute guztiek (% 6,7, % 6,6, % 5,1, % 4,9, % 4,8, % 4,5 eta % 4,1 azken bi kasuetan, hurrenez hurren). Aitzitik, dinamismo txikiena izan dutenak hauek izan dira: Grezia (% 1,9), Frantzia (% 1,6), Alemania, Danimarka, Erresuma Batua eta Belgika (% 1,4 lau kasuetan) eta Italia. Zentzu horretan, aintzat hartu behar da Alemaniak, Batasuneko eragile ekonomiko nagusiak, aurrerapen-erritmoa ahuldu duela ehuneko zortzi dezimatan, aurreko ekitaldiarekin alderatuta (% 1,4 2018an eta % 2,2 2017an).

11. koadroa Barne Produktu Gordinaren (BPG) hazkundea (Europar Batasuna)

(Urte arteko aldakuntzaren %)

Herraldea	2016	2017	2018
Irlanda	5,0	7,2	6,7
Malta	5,7	6,7	6,6
Polonia	3,1	4,8	5,1
Hungaria	2,3	4,1	4,9
Letonia	2,1	4,6	4,8
Eslovenia	3,1	4,9	4,5
Errumania	4,8	7,0	4,1
Eslovakia	3,1	3,2	4,1
Estonia	3,5	4,9	3,9
Txipre	4,8	4,5	3,9
Lituania	2,4	4,1	3,4
Bulgaria	3,9	3,8	3,1
Txekiar Errepublika	2,5	4,4	2,9
Herbehereak	2,2	2,9	2,7
Austria	2,0	2,6	2,7
Espainia	3,2	3,0	2,6
Kroazia	3,5	2,9	2,6
Luxenburgo	2,4	1,5	2,6
Finlandia	2,8	2,7	2,3
Suedia	2,7	2,1	2,3
Portugal	1,9	2,8	2,1
EB-28	2,0	2,5	2,0
Grezia	-0,2	1,5	1,9
Frantzia	1,2	2,2	1,6
Alemania	2,2	2,2	1,4
Danimarka	2,4	2,3	1,4
Erresuma Batua	1,8	1,8	1,4
Belgika	1,5	1,7	1,4
Italia	1,1	1,7	0,9

Iturria: European Economy. Europako Batzordea (2019ko udaberria).

Per capita BPGa landuz gero, erosketa-ahalmenaren parekotasunari dagokionez, nabarmendu behar da 2018an oraindik ere alde handiak daudela Batasuneko kideen artean. Hala, lehengo kideen artean, Greziak (% 62,8), Portugalek (% 71,6), Espainiak (% 85,8), Italiak (% 89), Frantziak (% 96,3) eta Erresuma Batuak (% 97,3) dituzte maila baxuenak, EB-15eko batez bestekoa (% 100) baino apalagoak. Maila altuena, berriz, Luxenburgok erregistratu du, batez bestekoa bikoiztu eta gehiago egiten duena (% 232,6). EB-28 osoa kontuan hartuta, pixkanaka bazkide berriak sartzearen ondorioz, Europako batez besteko per capita BPGa nabarmen murrizten da.

12. koadroa Europar Batasuneko per capita BPGa (2018)

Herrialdea	EB-15=100	EB-28=100
Luxenburgo	232,6	249,6
Irlanda	174,2	186,9
Herbehereak	119,4	128,1
Austria	118,4	127,0
Danimarka	117,9	126,5
Alemania	114,3	122,6
Suedia	111,8	120,0
Belgika	107,4	115,2
Finlandia	101,8	109,2
EB-15 guztira	100,0	107,3
Erresuma Batua	97,3	104,4
Frantzia	96,3	103,3
EB-28 guztira	93,2	100,0
Malta	92,4	99,1
Italia	89,0	95,5
Espainia	85,8	92,1
Txekiar Errepublika	83,8	89,9
Eslovenia	81,0	86,9
Txipre	79,8	85,6
Lituania	74,7	80,2
Estonia	74,6	80,0
Eslovakia	72,4	77,7
Portugal	71,6	76,8
Polonia	66,9	71,8
Hungaria	65,1	69,8
Letonia	64,4	69,1
Grezia	62,8	67,4
Errumania	59,7	64,1
Kroazia	58,3	62,6
Bulgaria	46,6	50,0

Iturria: *European Economy. Europako Batzordea (2019ko udaberria).*

Aurreikuspenak

Mundu-mailan ziurgabetasuna areagotu egin dela ikusita, nazioarteko erakunde nagusiek munduko ekonomiaren hozte berri bat proiektatzen dute 2019rako, ekonomia aurreratuek nahiz supertzen eta garatzen ari diren merkatuen ekonomiek indarra galduko dutelarik; hala ere, azken horiek dinamikoenak izaten jarraituko dute. Zentzu horretan, Nazioarteko Diru Funtsaren arabera, munduko ekonomiak hazkunde-erritmoa motelduko du % 3,3ra arte 2019an.

Zehazki, ekonomia aurreratuen multzoa % 2ko atariaren azpitik haztera igaroko da hala 2018an nola 2019an (% 1,8 eta % 1,7, hurrenez hurren); eta gure ingurune hurbilari dagokionez, Euroguneak % 1,5etik beherako zifrak lortuko ditu bi ekitaldian.

Agertoki hori mehatxatzen duten arriskuen artean, hauek nabarmendu behar dira: merkataritza-esparruko tregoa prekarioa dela, eta oraindik ere ziurgabetasun handia dagoela Brexitaren eta haren inplikazioen inguruan.

Horri dagokionez, beharrezkoa da lankidetzaren aldean indartzea merkataritza-gatazka ebazteko, klima-aldaketaren eta zibersegurtasunaren inguruko arriskuen aurka borrokatzea, baita nazioarteko zerga-ordainketaren eraginkortasuna hobetzea ere.

13. koadroa Ekonomia-aurreikuspenak (industrializatutako herrialdeak)

Kontzeptua	2019	2020
(%)		
– BPG erreala (% Δ)		
• Estatu Batuak	2,8	2,3
• Japonia	0,7	0,6
• Eurogunea	1,2	1,4
• ELGA guztira	1,8	1,8
– Inflazioa (kontsumo pribatuaren deflatorea) (% Δ)		
• Estatu Batuak	1,4	2,1
• Japonia	0,6	1,2
• Eurogunea	1,3	1,5
• ELGA guztira	2,0	2,3
– Langabezia-tasa (biztanleria aktiboaren %)		
• Estatu Batuak	3,7	3,6
• Japonia	2,4	2,4
• Eurogunea	7,9	7,7
• ELGA guztira	5,3	5,2
– Defizit publikoa (BPGaren %)		
• Estatu Batuak	-6,6	-6,7
• Japonia	-2,5	-2,0
• Eurogunea	-0,9	-0,8
• ELGA guztira	-3,0	-2,9
– Munduko merkataritza (% Δ)	2,1	3,1

Iturria: ELGA. Ekonomia-aurreikuspenak (2019ko maiatza).

1.2 ESPAINIAKO EKONOMIA

Ezaugarri nagusiak

2018an, Espainiako ekonomiak aurrerapen-erritmoa baretu du % 2,6ra arte; hala, jarraitutasuna eman dio 2016an hasitako hazkundearen moderazio-bideari (% 3,6ko hedapena 2015ean, % 3,2koa 2016an eta % 3koa 2017an).

Hori horrela, Espainiako ekonomiak, Europar Batasunarekin alderatuta, dinamismo handiagoa lortu izanaren ondorioz, pixka bat aurrera egin du Erkidegoko ekonomia nagusiekiko benetako konbergentzia-prozesuan.

Eskariari arreta eskainiz, 2018an BPGa areagotzearen arrazoietakoa bat barne-eskariak mundu-mailako hazkunderari ehuneko 2,9 puntuko (aurreko ekitaldiko zifra berbera) ekarpen positiboa egin izana da, eta hori zati batean konpentsatuta geratu da kanpoko sektorearen ehuneko hiru dezimako ekarpen negatiboarekin (ehuneko dezima positibo bat 2017an).

Lan-merkatuari erreparatuz gero, 2018an biztanle okupatuen kopuruak % 2,7 egin du gora (% 2,6 2017an); enplegua oro har hedatu egin da, lehen sektorearen salbuespen bakararekin. Bestetik, biztanle langabeen kopurua -% 11,2 uzkurdu da (-% 12,6 2017an), orotara, 2018an 3.479.100 langabe egonik, zeinak % 15,3ko langabezia-tasa suposatzen duen.

Prezioak aztertzen baditugu, KPlaren urte arteko aldakuntza 2018 ekitaldiaren amaieran (abendutik abendura) % 1,2an finkatu da (% 1,1 2017 ekitaldiaren amaieran), baina urteko batez besteko terminoetan % 1,7ra arte jaitsi da (% 2ko batezbestekoa aurreko ekitaldian).

Azkenik, aurrekontu-exekuzioari dagokionez, BPGaren -% 2,63ko defizita jaso da 2018an (kreditu-erakundeentzako laguntzak barne); erregistro horrek ia ehuneko puntu erdian hobetzen du aurreko ekitaldian lortutakoa (BPGaren -% 3,08ko defizita 2017an).

Agregatu makroekonomiko nagusiak

Espainiako ekonomiak 2018an izan duen % 2,6ko hedapenak beheranzko hiruhilekoko profil bat izan du ezaugarri, ekitaldiaren ondoz ondoko hiruhilekoetan % 2,9, % 2,6, % 2,5 eta % 2,3ko urte arteko hazkunderak erregistratuta.

Puntu horretara iritsita, jarraian, jardueraren bilakaera aztertuko dugu, hainbat ikuspegi kontuan hartuta: eskaria (norakoa), eskaintza (jarduera) eta errenta (banaketa).

- 2018an, Espainiako BPG osoa 1.208.248 milioi eurora¹ iritsi da; horietatik 919.713 milioi azken kontsumoari dagozkio (684.632 etxeena, 12.438 etxeen zerbitzura dauden irabazi asmorik gabeko gizarte-erakundeena eta 222.643 administrazio publikoena), 256.371 inbertsioari (130.643 eraikuntzara bideratutakoak, 88.541 ekipo-ondasunetara eta 35.340 jabetza intelektualeko produktuetara), eta 8.563 izakinen aldakuntzari. Hori horrela, azken barne-eskaria 1.184.647 milioi eurokoa izan da. Kanpo-eskaria esportazioen (414.162 milioi euro) eta inportazioen

¹ Prezio arruntak.

(390.561 milioi euro) arteko aldea kalkulatuta ateratzen da; hori kontuan hartuta lortzen dugu guztizko eskaria.

- Kanpo-eskariak ehuneko 2,9 puntuko ekarpen positiboa izan du mundu-mailako hazkundearekiko 2018an; eta hori, neurri batean behintzat, konpentsatu da kanpo-eskariaren ehuneko hiru dezimako ekarpen negatiboarekin. Barne-eskariaren esparruan, kontsumo pribatuaren hazkunde-erritmoa murriztu egin da (% 2,3 2018an eta % 2,5 2017an), eta kontsumo publikoak nahiz inbertsioak erritmo hori indartu dute (% 2,1 eta % 5,3 2018an eta % 1,9 eta % 4,8 aurreko ekitaldian, hurrenez hurren). Arreta azken partida horri eskaintzen badiogu, eraikuntzarekin lotura duen alderdiak hazkundera areagotu du (2018an % 6,2 eta 2017an % 4,6); ekipo-ondasunei loturikoak, aldiz, joera beherakorra erakutsi du (2018an % 5,4 eta aurreko ekitaldian % 6).
- Sektorekako banaketa aintzat hartzen badugu, 31.625 milioi euro lehen sektoreari dagozkio, 193.691 milioi euro industriaren sektoreari (horietatik 152.718 manufaktura-industriari dagozkio), 71.083 milioi euro eraikuntzari eta 796.618 milioi euro zerbitzuei. Partida horiei zerga garbiei dagokiena gehituz gero (115.231 milioi euro), guztizko ekoizpena lortuko dugu.
- Lau sektore nagusiek gora egin dute 2018an: lehen sektorea nabarmen hazi da gora (% 2,6ko aurrerapena, aurreko ekitaldiko -% 0,9ko atzerapenaren aurrean), eraikuntzak nahiz zerbitzuek zabalkuntza-erritmoa indartu dute (% 7,6 eta % 2,7 2018an eta % 6,2 eta % 2,5 2017an, hurrenez hurren), eta industriak bere hedapena murriztu du (% 1,1 2018an eta % 4,4 aurreko ekitaldian).

14. koadroa Barne-produktu gordina eta bere osagaiak (eskaria eta eskaintza)

(urte arteko tasaren %, bolumen kateatua)

Eragiketak		2017	2018
ESKARIA	Azken kontsumoaren gastua	2,4	2,3
	– Etxena	2,5	2,3
	– EZIAGGEena	2,3	1,5
	– Administrazio publikoena	1,9	2,1
	Kapital finkoaren eraketa gordina	4,8	5,3
	– Eraikuntza	4,6	6,2
	– Ekipo-ondasunak eta armamentu-sistemak	6,0	5,4
	Izakinen aldakuntza*	0,1	0,1
	Barne-eskaria*	2,9	2,9
	Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	5,2	2,3
	Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	5,6	3,5
	Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan	3,0	2,6
	ESKAINITZA	Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza	-0,9
Industria		4,4	1,1
Eraikuntza		6,2	7,6
Zerbitzuak		2,5	2,7
Produktuen gaineko zerga garbiak		3,3	1,4

(*): Merkatuko prezioen BPGaren hazkundeari eginiko ekarpena.

Iturria: EIN.

- Errentaren alderditik begiratuta, soldatapekoen ordainketak BPGaren % 47,1 hartu du, ustiapeneko soberakin garbiak % 42,4 eta ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiek gainerako % 10,5.

15. koadroa Barne produktu gordinaren banaketa (errenta)

(% Δ nominala)

Eragiketak	2016	2017	2018	2018 (M eurotan)
Soldatapekoen ordainketa ⁽¹⁾	2,7	3,5	4,1	569.686
Ustiapenaren soberakin gordina ⁽²⁾	4,8	5,0	2,6	511.842
Ekoizpenaren eta inportazioaren gaineko zerga garbiak ⁽³⁾	1,6	4,4	5,6	126.720
Barne-produktu gordina, merkatu-prezioan ⁽⁴⁾	3,5	4,3	3,6	1.208.248

(4) = (1)+(2)+(3).

Iturria: EIN.

Kanpo-merkataritza

2018an, estatuko kanpo-merkataritzak indarra galdu du, esportazioek nahiz inportazioek beren hazkunde-erritmoa murriztu baitute (% 2,3 eta % 3,5ko areagotzeak, hurrenez hurren, 2017ko % 5,2 eta % 5,6koen aldean).

Esportazioetan desazelerazio nabarmen handiagoa egon da inportazioekin alderatuta; hori dela eta, kanpo-eskariak hazkunde orokorrari egiten dion ekarpena negatiboa izatera igaro da (ehuneko -0,3 puntu negatibo 2018an eta ehuneko 0,1 puntu positibo

2017an). Hiruhilekoetan, kanpo-eskariak hazkunde orokorrari egiten dion ekarpena negatiboa izan da ekitaldiko lau hiruhilekoetan.

Laneko prezioak eta kostuak

Petrolio-upela garestitu egin da, intentsitate ezberdinekin, ekitaldiko lau hiruhilekoetan zehar; hori horrela, 2018an, prezioen bilakaerak urte arteko tasa positiboak izan ditu urteko hilabete guztietan, profil heterogeneoa islatuz. Hala, prezioen urte arteko hazkundera areagotu egin zen urtarriletik ekainera bitartean, apirilean salbu (% 0,6 urtarrilean, % 1,1 otsailean, % 1,2 martxoan, % 1,1 apirilean, % 2,1 maiatzean eta % 2,3 ekainean), erlatiboki egonkor mantendu zen uztailetik urrira bitartean (% 2,2 uztailean nahiz abuztuan eta % 2,3 irailean nahiz urrian), eta murriztu egin zen ekitaldiaren azken hilabeteetan (% 1,7 azaroan eta % 1,2 abenduan).

Hala, 2018 ekitaldiaren amaieran, inflazioak (urte arteko tasa, abendutik abendura) pixka bat indartu du bere aurrerapena, % 1,2ra arte (aurreko ekitaldiaren amaieran % 1,1ekoa erregistratu zen). Nolanahi ere, urteko batez besteko terminoetan, prezioek hazkundera moteldu dute 2018 osoan, % 1,7ra arte (% 2 2017an), eta azpiko inflazioa % 0,9an finkatu da (% 1,1 aurreko ekitaldian).

Kontuan hartuta ELGAREN arabera Eurogunearen inflazio-tasa, kontsumo pribatuaren deflatoaren bidez neurtuta, % 1,5ekoa izan dela 2018an (2017an % 1,4koa), Espainiako ekonomiaren eta moneta bakarraren blokearen arteko diferentziala ehuneko bi dezima positibokoa izan da (aurreko ekitaldiko diferentzial berdina).

Ondasunen multzo desberdinak aztertuz gero, garraioak taldea izan da inflazio handienekoa, alde handiarekin (% 3,6); eta, distantzia nabarmenera aurkitzen dira, etxebizitza (% 2,4), komunikazioak (% 2,2), edari alkoholodunak eta tabakoa, eta hotelak, kafetegiak eta jatetxeak (% 1,9 bi kasuetan), eta elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak (% 1,6). Bestalde, jantziak eta oinetakoak, besteak izeneko taldeak, irakaskuntzak, osasunak eta etxeke tresneriak % 1etik beherako tasak erregistratu dituzte (% 0,9 lehen bi kasuetan, % 0,8, % 0,3 eta % 0,1, hurrenez hurren); eta aisia eta kulturak, bere aldetik, - % 0,2ko murrizketa izan dute prezioetan.

16. koadroa **Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) eta Industriako Prezioen Indizea (IPI).**

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2016	2017	2018
KPI			
– Indize orokorra ⁽¹⁾	1,6	1,1	1,2
– Indize orokorra ⁽²⁾	-0,2	2,0	1,7
Elikagaiak	1,3	1,3	1,7
Elikagaiak ez direnak	-0,6	2,1	1,7
• Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	1,4	1,2	1,6
• Edari alkoholdunak, tabakoa	0,5	1,7	1,9
• Jantziak eta oinetakoak	0,6	0,5	0,9
• Etxebizitza	-4,2	3,9	2,4
• Etxeko tresneria	0,2	-0,4	0,1
• Osasuna	-0,2	0,7	0,3
• Garraioak	-2,1	4,2	3,6
• Komunikazioak	2,6	1,3	2,2
• Aisia eta kultura	-1,0	1,1	-0,2
• Irakaskuntza	0,6	0,9	0,8
• Hotelak, kafetegiak eta jatetxeak	1,1	1,9	1,9
• Beste batzuk	1,6	0,9	0,9
Azpikoa	0,8	1,1	0,9
IPI			
– Indize orokorra	-3,1	4,4	3,0
• Kontsumo-ondasunak	0,2	1,9	-0,2
• Ekipo-ondasunak	0,6	0,9	0,9
• Bitarteko ondasunak	-1,5	3,4	2,6
• Energia	-10,8	10,4	8,0

(1): Abendutik abendura.

(2): Urteko batez besteko aldakuntza.

Iturria: EIN.

Industriako prezioei dagokienez, 2018an indize orokorraren beherakada murriztu egin da, % 3ra arte (2017an % 4,4), kontsumo-ondasunen prezioen -% 0,2ko jaitsieraren, bitarteko ondasunen eta energiaren prezioen murrizketaren (% 2,6 2018an eta % 3,4 aurreko ekitaldian) eta kontsumo- eta ekipo-ondasunei dagozkien prezioak mantentzearen ondorioz (% 0,9 bi ekitaldian).

Laneko kostuei erreparatuz gero, kontuan hartuta 2018an ekoizpena % 0,1 areagotu dela (BPGak % 2,6 egin duelako gora, eta enpleguak % 2,5, lanaldi osoko lanpostuei dagokienez), eta soldatapeko bakoitzeko ordainketak % 0,9 egin duela gora, lan-kostu unitarioa % 0,8 areagotu da (aurreko ekitaldian % 0,2).

17. koadroa Errenten eta soldata-kostuen adierazleak

Kontzeptua	2016	2017	2018
BPG erreala	3,2	3,0	2,6
Enplegua guztira*	3,0	2,9	2,5
Produktibitatea	0,2	0,1	0,1
Soldatapekoen ordainketa	2,7	3,5	4,1
Soldatapeko enplegua*	3,3	3,2	3,2
Sodatapeko bakoitzeko ordainketa	-0,6	0,3	0,9
Lan-kostu unitarioa	-0,8	0,2	0,8

(% Δ)

(*): Kontabilitate Nazionalako enpleguaren datuak erabili dira: lanaldi osoko lanpostuak.

Iturria: Guk geuk eginiko balioespena, EInen datuetatik abiatuta.

Lan-merkatua

2018an Espainiako ekonomiak erregistratutako dinamismoaren ondorioz (BPGaren % 2,6ko aurrerapena), okupazioa areagotu eta langabezia murriztu da; hala, langabezia-tasa ere jaitsi da, baina oraindik ere oso altua izaten jarraitzen du.

Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) Biztanleria Aktiboaren Inkestaren (BAI) arabera, lanean ari diren biztanleen hazkundea arinki igo da % 2,7ra arte 2018an (% 2,6 aurreko ekitaldian), eta biztanleria aktiboa ere pixka bat igo da, oro har (% 0,3).

Bestalde, jarduera-tasa apur bat murriztu da (% 58,7 2018an eta % 58,8 aurreko ekitaldian); zehazki, gizonen tasak nahiz emakumeenak arinki egin dute behera (% 64,6 eta % 53,1 2018an eta % 64,7 eta % 53,2 2017an, hurrenez hurren).

Lehen aipatutako enpleguaren % 2,7ko gorakada (19.327.700 pertsona lanean) arrazoi honengatik gertatu da: enplegua sektore guztietan hazi da, lehen sektorean izan ezik, zeinak -% 0,8 egin baitu behera. Eraikuntzan nahiz zerbitzuetan sektoreko enpleguaren aurrerapen-erritmoa areagotu da (% 8,3 eta % 2,5 2018an eta % 5,1 eta % 1,9 aurreko ekitaldian, hurrenez hurren), eta industriaren sektorean murriztu egin da (% 2,3 2018an eta % 5 2017an).

**18. koadroa Lan-magnitude nagusien bilakaera.
Urteko batezbestekoak**

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2018	% Δ		
		2016	2017	2018
Biztanleria aktiboa	22.806,8	-0,4	-0,4	0,3
Biztanleria okupatua	19.327,7	2,7	2,6	2,7
– Nek., abeltz., arrantza	812,6	5,1	5,8	-0,8
– Industria	2.708,3	1,6	5,0	2,3
– Eraikuntza	1.221,8	0,0	5,1	8,3
– Zerbitzuak	14.585,1	2,9	1,9	2,5
Biztanleria langabetua	3.479,1	-11,4	-12,6	-11,2
Langabezia-tasa*	15,3	-11,0	-12,3	-11,4

() Biztanleria aktiboaren %.*

Iturria: EIN (BAI, biztanleei buruzko oinarria, 2011. 2019ko maiatzeko datuak).

Aldi berean, soldatapeko biztanleriaren aurrerapen-erritmoa % 3,3ra arte sendotu da 2018an (% 3,2 aurreko ekitaldian), eta soldatapekoa ez denak -% 0,5era egin du behera (-% 0,1 2017an), nagusiki autonomoen atzerapena dela eta (-% 0,2). Kontratu motaren arabera, azken urteetan ohikoa den moduan, aldi baterako soldatapekoen kopuruaren gorakadak indar handiagoa izan du kontratu mugagabea dutenenak baino (% 3,8 eta % 3,1, hurrenez hurren), baina diferentziala murriztu egin da aurreko ekitaldiekin alderatuta.

Langabezia aintzat hartuta, 2018an -% 11,2ko beherakada erregistratu da (-% 12,6 2017an), 2014an hasitako beheranzko bideari jarraikiz. Horri dagokionez, kontuan hartu behar da 2018an Espainiako biztanleria langabetua hiru milioi eta erdi pertsonaren azpitik kokatu dela; hau da, 2008an eta 2009an erregistratutakoen arteko tarteko maila batean. Hori horrela, langabezia-tasa % 15,3ra jaitsi da (% 17,2 2017an). Erregistro horrek Europako bigarren altuena izaten jarraitzen du, Greziaren atzetik (% 19,3, Europako Batzordearen arabera).

19. koadroa Enplegua, lan-egoeraren eta kontratu motaren arabera. Urteko batezbestekoak

(mila pertsona eta %)

Kontzeptua	2018	2016	% Δ	
			2017	2018
Biztanleria okupatua	19.327,7	2,7	2,6	2,7
Soldatapekoak	16.234,2	3,1	3,2	3,3
– Sektorre pribatua	13.083,7	3,6	3,8	3,1
– Sektorre publikoa	3.150,5	0,9	0,9	4,0
Soldatapekoak ez direnak*	3.093,5	0,7	-0,1	-0,5
– Enplegu-emaileak	960,1	2,4	5,7	-0,1
– Autonomoak	2.027,7	0,4	-2,4	-0,2
– Kooperatibistak	25,9	15,9	-9,5	8,8
– Familia-laguntza	72,8	-12,6	-2,2	-15,2
Kontratu mugagabedun sold.	11.882,3	1,8	2,3	3,1
Aldi baterako kontratudun sold.	4.351,9	6,8	5,6	3,8
Lanaldi osoko okup.	16.497,0	3,3	2,9	3,1
Lanaldi partzialeko okup.	2.830,7	-0,8	1,0	0,4

(*): Batura ez dator bat guztizkoarekin, bertan sailkatu ezin direnak ere sartu baitira.

Iturria: EIN (BA), biztanleei buruzko oinarria, 2011. 2019ko maiatzeko datuak).

Sektorre publikoa eta interes-tasak

Administrazio publikoen guztizko defizita BPGaren -% 2,63koa izan da 2018an, kreditu-erakundeei emandako dirulaguntzak barne. Hala, ia ehuneko puntu erdi hobetu da aurreko ekitaldian lortutako emaitza (-% 3,08ko defizita 2017an).

Autonomia-erkidegoen arabera, Kanariak, EAEk eta Nafarroak, Galziak eta Asturiasek superabit-saldoak erregistratu dituzte eskualdeko BPGari dagokionez 2018an (% 2,05, % 0,68, % 0,55, % 0,17 eta % 0,05, hurrenez hurren); gainerakoek defizit-saldoak izan dituzte: okerrena Murtziarena izan da (-% 1,34) eta defizit-saldoetan onena Kantabriarena (-% 0,05).

20. koadroa Defizit publikoa

(BPGaren %)

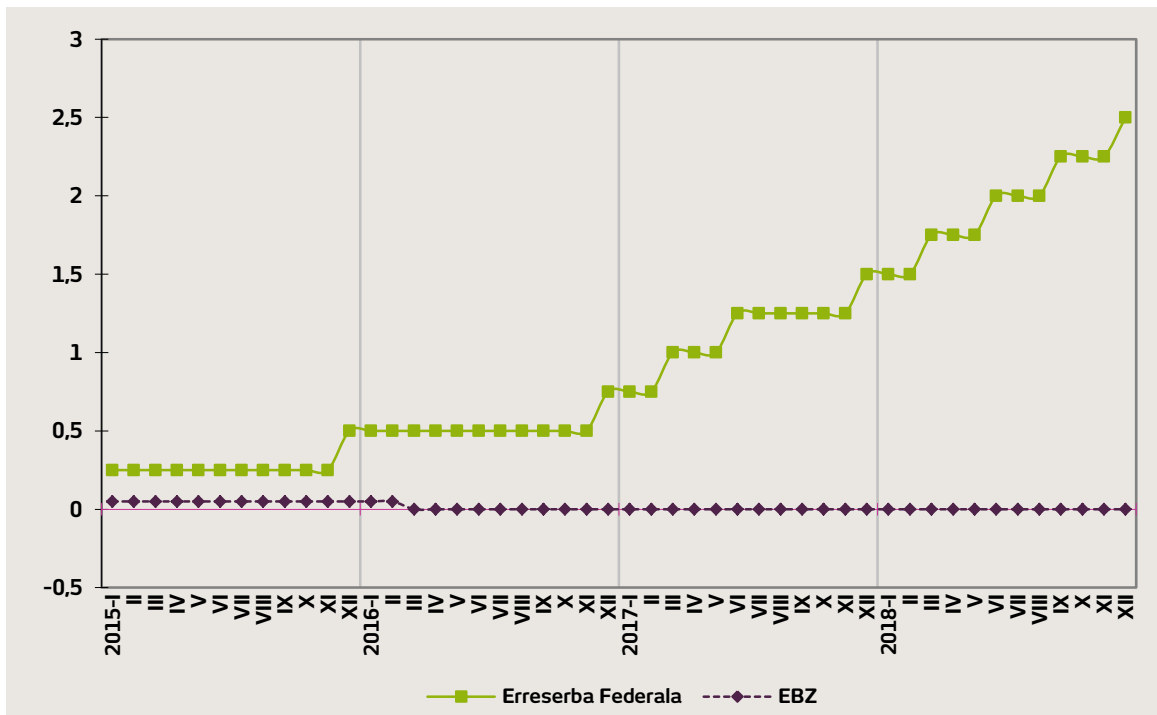
Kontzeptua	2017	2018
Administrazio zentrala*	-1,85	-1,50
Autonomia-erkidegoak	-0,36	-0,23
Tokiko udalbatzak	0,61	0,52
Gizarte Segurantzza	-1,44	-1,41
Administrazio publikoak guztira*	-3,03	-2,63
• Finantza-erakundeentzako laguntzak	-0,04	-0,01
Administrazio publikoak guztira	-3,08	-2,63

(*): Finantza-laguntzarik gabe.

Iturria: Ogasun eta Administrazio Publikoetako Ministerioa (2019ko martxoaren 29a).

Azkenik, berriz ere aipatu behar da 2018aren amaieran Europako Banku Zentralaren erreferentziazko tasak % 0an jarraitu duela, ekitaldian zehar inolako doikuntzarik egin gabe, eta Erreserba Federalarena % 2,5era igo da, martxoan, ekainean, irailean eta abenduan ehuneko puntu laurdeneko gorakadak izan ondoren.

2. grafikoa Interes-tasa ofizialen bilakaera: Europako Banku Zentrala eta Erreserba Federala

Iturria: EBZ, Erreserba Federala.

Aurreikuspenak

Ekonomia eta Enpresa Ministerioak apirilaren bukaeran argitaratutako aurreikuspen makroekonomikoaren arabera, Espainiako ekonomia % 2 inguru hedatuko da datozen ekitaldian, baina beheranzko profil argi batekin (% 2,2 2019an; % 1,9 2020an eta % 1,8 2021ean nahiz 2022an). Enplegua, lanaldi osoko lanpostu kopuruaren arabera neurtuta, igo egingo da (% 2,1), eta ondorioz, langabezia-tasa jaitsiko da; hala ere, 2021era arte % 10etik gorakoa izaten jarraituko du.

21. koadroa Espainiako ekonomiaren aurreikuspenak (2019)

Kontzeptua	Urte arteko aldakuntza-tasa
BPG eta ESKARI-AGREGATUAK	
• Nazio-mailako azken kontsumo pribatuaren gastua	1,9
• Administrazio publikoen azken kontsumoko gastua	1,9
• Kapital finkoaren eraketa gordina	4,0
– Barne-eskaria (BPGaren hazkundeari eginiko ekarpena)	2,3
– Ondasunen eta zerbitzuen esportazioa	2,7
– Ondasunen eta zerbitzuen inportazioa	3,1
– Kanpo-saldoa (BPGaren hazkundeari eginiko ekarpena)	-0,1
– BPG	2,2
LAN-MERKATUA	
– Enpleguaren aldakuntza %-tan ^(*)	2,1
– Langabezia-tasa	13,8

(*): Lanaldi osoko lanpostuak kontuan hartuta.

Iturria: Ekonomia, Industria eta Lehiakortasun Ministerioa (2019ko apirila).

2. NAFARROAKO EGITURA EKONOMIKOA

Azken urte hauetan, Nafarroako egitura ekonomikoak ekonomia garatuen ohiko ezaugarriak ditu; izan ere, Nafarroako ekoizpenaren eta enpleguaren sektore-banaketan zerbitzu-sektorea nagusitzen da, ondoren, industria-sektorea dago, jarduera horrek Nafarroan duen garrantzi erlatiboa Nafarroaren inguruneko ekonomia baina zertxobait handiagoa izanik; eraikuntzaren eta nekazaritzaren sektorearen garrantzi erlatiboa, berriz, askoz ere txikiagoa da.

22. koadroa Ekoizpen-egitura (BEGaren sektore-osaera), 1960-2018

Sektorea	1960		1975		1990		2018	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	33,0	22,6	14,1	9,7	4,9	4,9	3,4	2,9
Industria	27,5	31,5	37,4	31,8	38,7	27,5	32,1	17,7
Eraikuntza	5,3	5,3	6,4	7,3	7,8	9,7	6,1	6,5
Zerbitzuak	34,2	40,6	42,1	51,2	48,6	57,9	58,4	72,9
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

23. koadroa Okupazio-egitura (enpleguaren sektore-osaera), 1960-2018

Sektorea	1960		1975		1990		2018	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
Nekazaritza	41,1	41,7	20,9	23,4	7,2	11,0	3,5	4,2
Industria	23,1	23,2	36,8	27,2	35,7	22,6	27,4	13,8
Eraikuntza	7,2	6,8	8,8	9,6	8,5	9,4	5,8	6,5
Zerbitzuak	28,6	28,3	33,5	39,8	48,6	57,0	63,2	75,4
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EIN, FUNCAS.

Ezaugarritze hori argi eta garbi islatzen da Nafarroako ekoizpenaren eta enpleguaren sektore-osaeraren bilakaera aztertzen denean, zerbitzuen garrantzia nabarmen igo baita lehen sektorearen esangura jaitsi den bitartean. Era berean, joan den mendeko hirurogeita hamarreko hamarkadan industria-jarduerak hasitako hazkundeak sektore horren garrantzia, eskualdeko ekonomian, gero eta handiagoa izatea eragin zuen; izan ere, hirurogeita hamarreko hamarkadaren erdialdean gehieneko mailetaraino iritsi zen, baina, ondoren, jaitsi egin zen, nahiz eta jaitsiera hori Nafarroaren inguruneko ekonomietakoa baina arinagoa izan zen. Bestalde, eraikuntzaren sektoreak portaera aldakorragoa izan du denboran zehar; hala eta guztiz ere, ikusi da sektore horren garrantzi erlatiboa zertxobait igo dela, bereziki mende honetako lehenengo urteetako goranzko azken zikloan, garai horretan Nafarroako ekonomiaren (eta Estatu osoaren) hazkundearen eragile nagusietako bat izanik, nahiz eta joera hori azken urte hauetan eten egin den, sektore horrek pairatutako "adreiluaren krisia" delakoari lotuta.

Nafarroan ekoizpenaren eta enpleguaren sektore-osaeran izandako aldaketek, oro har, Espainia osoan ikusitako antzeko bideari jarraitu dioten arren, aldaketa horiei buruzko azterketa zehatza egiten badugu, ikusiko dugu Nafarroako ekonomia-egituren osaeran islatzen diren alderdi desberdin batzuk daudela. Testuinguru horretan, aipatu behar dugu nekazaritza-ekoizpenak Nafarroan izan duen partaidetzaren murrizketa Estatu osoan izandako jaitsieraren antzekoa izan dela; izan ere, % 3,4 eta % 2,9koak izan dira, hurrenez hurren, 2018an.

Zerbitzuen kasuan, ikusten da sektore honek guztizko ekoizpenean duen partaidetzaren hazkundea handiagoa izan dela Espainia osoan (2018an % 72,9 izan da, eta Nafarroan, aldiz, % 58,4). Azkenik, industriari dagokionez, azken urteetan sektoreak ekoizpenean duen partaidetzaren murrizketa nabarmena izan den arren, beherakada Espainia osoan baino motelagoa izan da. Zehazki, 2018an, Espainian % 17,7an finkatu da; Nafarroan, aldiz, % 32,1ean.

24. koadroa Nafarroaren parte-hartzea Espainia osoan, 2018

Sektorea	% Nafarroa/Espainia	
	BEG	Enplegua
Nekazaritza	1,98	1,22
Industria	3,08	2,88
Eraikuntza	1,60	1,29
Zerbitzuak	1,36	1,22
Guztira	1,70	1,46

Iturria: EIN.

Hortaz, Nafarroak eta Espainiak nekazaritzaren eta eraikuntzaren sektoreetako ekonomietan izandako partaidetza-maila antzekoa denez, bereizketa nagusia industriaren eta zerbitzuen sektoreek duten partaidetzan ikusten da. Ildo horretan, Nafarroako industria-ekoizpenaren garrantzi erlatiboa Espainian izandakoa baino 14,4 puntu portzentual handiagoa da 2018an (14,7 puntu portzentual 2017an); aitzitik, zerbitzuen kasuan, garrantzi hori 14,4 puntu portzentual txikiagoa da Nafarroan (15 puntu portzentual 2017an).

Aipatutako alderdi horiek berretsi egiten dira enpleguaren sektore-osaerak izandako bilakaera aztertzen denean; izan ere, arestian deskribatutako ekoizpen-sistemaren eraldaketa ekoizpen-sarearen eraldaketarekin lotuta dago.

25. koadroa Balio erantsi gordina Nafarroako biztanle bakoitzeko

(Espainiako batez besteko oinarriaren indizea=100)

Urtea	BEG biztanle bakoitzeko
2009	128,7
2010	129,9
2011	125,4
2012	126,1
2013	125,5
2014	123,5
2015	123,2
2016	124,4
2017	123,8
2018	123,3

Iturria: EIN.

Halaber, azken urteetan Nafarroako ekonomiak izandako dinamismo handiagoak Nafarroako biztanle bakoitzeko balio erantsia estatu-mailako batezbestekoa baino nabarmen handiagoa izatea ahalbidetu du (% 23,3 2018an). Gauzak horrela, Nafarroako ekonomiak estatu-mailan izandako industria-espezializazio esanguratsuak bereziki lagundu du Nafarroako garapen- eta ongizate-maila Estatu osokoa baino handiagoa izan dadin.

Lehen sektorea

Nahiz eta sektore horrek enpleguari eta ekoizpenari egiten dien ekarpena nabarmen murriztu den azken urteetan, sektore hori oinarrizko jarduera da eskualdeko ekonomiarako, bai sektore horrek duen garrantzi erlatiboarengatik (enpleguaren % 3,5 eta BEGaren % 3,4 da gaur egun) eta bai sektore horrek lurraldean duen banaketarengatik. Halaber, sektoreak nekazaritzako elikagaien industriari eusten dio, industria horren garrantzia eta dinamismoa Nafarroako ekonomia hazteko eta Erkidegoko eremu zabaletan biztanleria ezartzeko azpiko alderdietako bat izanik.

Hain zuzen ere, Nafarroako Foru Komunitatearen abantaila handienetako bat da biodibertsitate natural handia duela. Nafarroak hegoaldeko edozein herrialderen ekosistema nagusiak ditu; izan ere, haren hegoaldean, Ebroko harana aurkitzen da, Espainiako gaitasun ekonomiko handiena duen eremuetako bat. Halaber, eskualde horretan, basamortu itxurako eremu zabal bat ere badago: Errege Bardea. Erdialdeko Nafarroa eremu oso oparoa da; lurzoru ona eta orografia egokia izateaz gain, bertako laborantzara egokitutako euri-erregimenak laguntzen dio ia beti. Ipar-mendebaldean, eskualde atlantiko, heze, eder eta menditsua aurkitzen da, non abeltzaintza eta basoak bizi-iturri garrantzitsuak baitira. Azkenik, ipar-ekialdean, Nafarroa aurrepiriniotarra dago, Zaraitzu eta Erronkari ibarrekin, zeinak garrantzi eta edertasun handiko abeltzaintza- eta ingurune-adierazgarri diren.

Gauzatutako eta/edo epe luzerako aurreikusitako proiektuen artean, hauek nabarmentzen dira: alde batetik, Nafarroako Gobernuaren Nekazaritza, Abeltzaintza eta Landa Inguruneko webgune berria, zerbitzuak eta izapideak lehenesten dituen, Nekazaritza Politika Bateratuaren eta Landa Garapeneko Programaren laguntzen eskaera, espedienteen izapidetze-egoerari buruzko kontsulta eta Abeltzainen Bulego Birtuala, besteak beste. Honen helburua herritarrek, oro har, eta sektoreko profesionalak nekazaritzari lotuta egin beharreko kudeaketak erraztea da. Urtebetean (2017ko urriaren 1etik 2018ko urriaren 1era), webguneak 78.854 bisita jaso ditu. Horien artean, ohikoenak Nekazaritzako Behatokiarekin lotutakoak (26.387 bisita, % 33,64) eta abeltzaintzaren (14.153, % 18) eta nekazaritzaren (12.751 bisita, % 16,17) ingurukoak izan dira.

Gainera, nekazari nafarrek 101 milioi jaso dituzte guztira azken urtean zehar Nekazaritza Politika Bateratuaren eskutik, baliabide natural eta ekoizpenezkoak mantentzeko. Ongarriak eta produktu sanitarioak ondo erabiltzeari eta nekazaritza-jardunbide egokiak aplikatzeari esker, kalitatezko produktuak lortzen dira, inbertsioetako ustiapen-aurrezpena input bihurtzen da, eta, bereziki, gizarte osoarentzat ondorio negatiboak ekiditen dira, lurzoruak eta ura bezain eskasak eta garrantzitsuak diren baliabideen narriadura saihestuz. Era berean, abereak osasungarritasun- eta ongizate-baldintzetan zaintzea eta elikakate osoan zehar produktuen (nekazaritzakoak zein abeltzaintzakoak) trazabilitatea izatea berme bat da kontsumitzaileentzat.

Azkenik, Nafarroako Nekazal Produkzio Ekologikoaren Kontseiluak (NNPEK) bildutako estatistika-datuek Nafarroan nekazaritzako ekoizpen ekologikoa hazi egin dela berresten dute; 83.348 hektarea jarri dira jada kontrol-jarduketan pean, hau da, nekazaritzara bideratutako Foru Komunitateko guztizko azaleraren % 7,2. Operadoreen kopuruak ere gora egin du: 2018ko urtarrilean 624 ziren eta 2019ko urtarrilean, aldiz, 667.

Nekazaritza ekologikoak gero eta garrantzi handiagoa du nekazal ekoizpenean, eta halaxe islatzen dute datuek, azken urteetan hazkunde jarraitua erregistratu baita, NNPEKen estatistika-datuekin bat. Hazkunde hori bat dator, halaber, mundu-mailan nahiz Europan eta Europar Batasunaren barruan dagoen joerarekin. Hori horrela, Nafarroan hektarea eta operadoreen kopuruetan izandako hazkundeak argi islatzen du kontsumitzaileak gero eta produktu ekologiko gehiago eskatzen dutela.

Industria

Aurrez adierazi den moduan, egun, Nafarroa Espainiako eskualde industrializatuenetako bat da, eta industria-sektorea funtsezko ekoizpen-jarduera bihurtu da azken hamarkada hauetan. 2018an, eskualdeko enpleguaren % 27,4 bereganatzen du, eta BEGaren % 32,1.

Hauek dira jardueraren sektore nagusiak: elikagaien industria; ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdiatoiaren fabrikazioa; produktu metalikoen fabrikazioa, makinak eta ekipoak salbu; eta energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura. Jarduera horiek, 2017an, Nafarroako industriaren guztizko enpleguaren % 49,4 ziren, eta bertan sortutako diru-sarreraren % 56,4, Estatistika Institutu Nazionalak emandako datuekin bat etorritik.

Industria-sareari dagokionez, Nafarroaren ezaugarri nagusietako bat ETEen nagusitasuna da (horietako asko atzerriko kapitalaz babestuta). Zehazki, ehun enpresa baino gehiagok dute nazioarteko kapitala; enpresa ertain edo handiak dira, esportazio-joera handiarekin, eta, nagusiki, azpisektore hauetan pilatzen direnak: Makina eta ekipoen fabrikazioa (beste ataletan bildu ez direnak); Farmazia-produktuen fabrikazioa; eta Makina eta ekipoen konponketa eta instalazioa.

Nafarroako industrian eginiko atzerriko inbertsioa 202.325,86 mila eurokoa izan zen 2018an (47.020,71 mila euro 2017an); kapital hori, batez ere, herrialde hauetatik etorri da: Luxenburgo (151.520,17 mila euro; 2017an, 12.367,23 mila euro), Erresuma Batua (16.527,83 mila euro) eta Belgika (12.754,01 mila euro).

Banaketa geografikoari dagokionez, industria-enpresak gehienbat Iruñea inguruan, eskualdearen ipar-ekialdean, Erriberagoitian eta Tuteran kokatzen dira.

Eraikuntza

Mende honen hasierako goranzko azken zikloan, sektore horrek garapen garrantzitsua izan zuen Nafarroako eskualdean, baina bilakaera hori eten egin da azken urte hauetan, jarduerak jasandako krisi handia dela eta. Nolanahi ere, 2018an guztizko enpleguaren % 5,8 hartu du, eta eskualdeko BEGaren % 6,1.

Zerbitzuak

Nafarroako zerbitzuen sektoreak profil oso dinamikoa izan du azken urte hauetan, zeinetan haren egonkortasuna eta ziklo ekonomikoaren mendekotasun txikiagoa

nabarmentzen baitira, hazkunde orokor sostengatuarekin eta pixkanaka Nafarroako ekoizpen-sarean duen partaidetza areagotuz. 2018an, enpleguaren % 63,2 hartu du, eta eskualdeko BEGaren % 58,4.

Lurraldearen araberako banaketari dagokionez, ia enpresen erdia Iruñean eta haren eskualdean daude.

Azkenik, zerbitzuei erreparatuz gero, osasun, hezkuntza eta merkataritzari lotuak nabarmentzen dira, beren kalitate eta garrantzi handiagatik; baita banketxeak, aholkularitzak eta kontsultoretzak ere. Azken urteetan, eta Interneten eta teknologia berrien esparruan izandako gorakadarekin bat, gero eta gehiago dira arlo horretan espezializatutako enpresak. Turismoaren garrantzia, berriz, mugatua da, nahiz eta elementu erakargarri nabarmenak dauden. Nolanahi ere, Nafarroako Gobernuak sektorearen hazkundearen alde egin du, eta horretarako, 2018-2025 Nafarroako Turismoaren Plan Estrategikoa landu du. Guztira, 6 programa garatzen dira bertan, eta 48 neurri biltzen ditu, baterako lan-eremu bat jorratuz.

3. IKUSPEGI OROKORRA

Mundu-mailako ekonomian erregistratutako moteltze-joeraren aldean, Nafarroan, BPGak aurreko ekitaldian lortutako dinamismoari eutsi dio; bi ekitaldian % 3,2ko hedapena erregistratu da.

Kontzeptua	26. koadroa		Bilakaera orokorra		
	2014	2015	2016	2017	2018
<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>					
NAFARROA					
- BPG	1,5	2,9	2,9	3,2	3,2
- Enplegua	1,7	0,7	1,2	4,2	1,2
- Langabezia-tasa ⁽¹⁾	15,7	13,8	12,5	10,2	10,0
- KPI ⁽²⁾	-1,2	-0,1	1,8	0,6	1,3
ESPAINIA					
- BPG	1,4	3,6	3,2	3,0	2,6
- Enplegua	1,2	3,0	2,7	2,6	2,7
- Langabezia-tasa ⁽¹⁾	24,4	22,1	19,6	17,2	15,3
- KPI ⁽²⁾	-1,0	0,0	1,6	1,1	1,2

(1): Biztanleria aktiboaren %.

(2): Aldakuntza abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estadistika Institutua, EIN (BAI, Biztanleria-Oinarria, 2011).

Horiek horrela, Nafarroako ekonomiak bilakaera hobea erakutsi du Eurogunearen aldean (% 1,8ko hedapena 2018an, ELGAren arabera). Ondorioz, beste aurrerapen bat egon da Europako ekonomia nagusiekiko konbergentzia errealeko prozesuan.

EINen Eskualdeko Kontabilitatearen arabera, Espainiako autonomia-erkidego guztietan hazkunde orokortua izan da 2018an, baina bostek bakarrik hobetu dute aurreko ekitaldian lortutako erregistroa. Zehazki, Madrilak hauteman du hedapen handiena 2018an (% 3,7) eta Ceutak txikiena (% 1,5). Nafarroako Foru Komunitatea, bere aldetik, lehen postuetan finkatu da, % 3ko aurrerapenarekin, EINen arabera.

Lan-merkatua aintzat hartzen badugu, EINen Biztanleria Aktiboaren Inkestarekin bat, Nafarroako biztanleria okupatua % 1,2 hazi da 2018an; dinamika hori ez da Estatuan hautemandakoa bezain hedakorra izan (% 2,7). Langabezia-tasak, bere aldetik, beheranzko bideari jarraipena eman dio; % 10era jaitsi da Nafarroan eta % 15,3ra Estatuan.

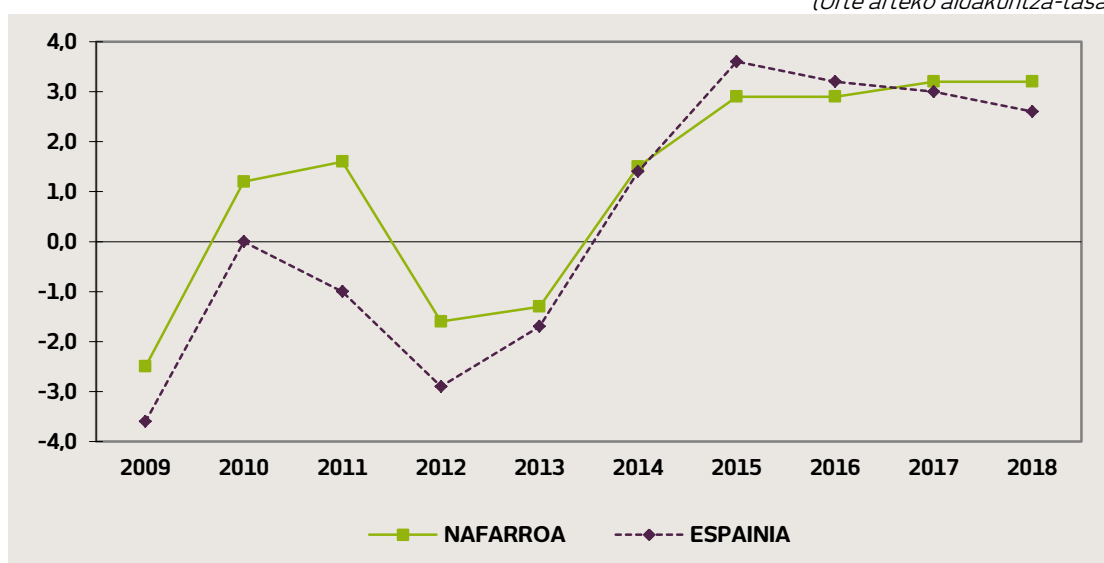
Prezioei dagokienez, petrolio-upela garestitu egin da. Hori horrela, 2018ko prezioen bilakaera urte arteko hazkunde positiboek markatu dute, ekitaldiko hilabete guztietan; hala ere, moderazio-joera argi bat egon da urteko azken bi hilabeteetan. Hala, pilatutako

inflazio-tasa (abendutik abendura) % 1,3an finkatu da Nafarroan eta % 1,2an Estatuan (% 0,6 eta % 1,1 2017aren amaieran, hurrenez hurren).

Azkenik, adierazi behar da Nafarroako BPGa urte arteko % 2,9 hedatu dela 2019ko lehen hiruhilekoan; erregistro hori 2018ko laugarren hiruhilekoan lortutakoa baino ehuneko dezima bat txikiagoa da.

3. grafikoa BPGaren bilakaera

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

27. koadroa Jarduera-adierazle batzuen bilakaera

(aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2016		2017		2018	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
A. EKOIZPENA ETA JARDUERA						
A.1 Industria (ekoizpenak)						
• Nekazaritzako elikagaiak	1,3	2,5	-2,3	0,3	-1,6	0,2
• Automobilgintza (ibilg. kop.)	-0,5	5,0	-17,7	-3,0	11,5	-1,2
• Papera (tonak)	-1,4	0,4	-0,6	0,0	-2,6	-1,0
A.2 Eraikuntza						
• Amaitutako etxebizitzak (kop.)	-7,6	-6,7	42,0	21,6	14,9	18,9
• Hasitako etxebizitzak (kop.)	34,4	32,3	39,5	21,5	-3,2	--
• Zementuaren ageriko kontsumoa**	--	--	--	--	9,5	8,0
• Lizitazio ofiziala (euro arruntak)	-62,4	-1,6	229,2	39,3	82,7	29,4
A.3 Nekazaritzako sektorea (ekoiz.)						
• Nekazaritza (euro arruntak)	--	8,1	--	2,3	--	7,8
• Abeltzaintza (euro arruntak)	--	6,4	--	8,6	--	2,2
• Basogintza (euro arruntak)	--	--	--	--	--	--
• Guztira (euro arruntak)	1,6	6,1	3,7	4,5	3,2	5,5
A.4 Zerbitzuak						
• Errepide bidezko garraioa (merkantziak)	1,9	2,8	-4,0	9,3	3,1	5,0
• Aire bidezko garraioa (merkantziak)	-53,3	11,2	263,6	15,6	301,8	9,9
• Aire bidezko garraioa (bidaiariak)	4,6	11,0	8,1	8,2	24,6	5,8
A.5 Sektore finantzarioa						
• Gordailu pribatuak (euro arruntak)	3,0	0,4	1,1	0,5	4,2	1,6
• Sektore pribatuko kreditua (euro arruntak)	-2,9	-4,1	0,1	-1,9	-0,9	-4,1
B. BARNE-ESKARIA						
– Ibilgailuen matrikulazioa (kop.)	5,3	12,4	10,4	9,2	2,9	6,0
– Ibilgailu industrialen matrikulazioa (kop.)	5,3	6,1	10,5	6,7	25,9	12,6
– Ekipo-ondasunen inportazioak (euro arruntak)*	-3,8	5,8	-5,5	7,8	8,8	4,6
– Energia elektrikoaren kontsumoa (Kw/h)	--	0,7	--	1,6	--	0,4
C. KANPO-MERKATARITZA						
– Esportazioak (euro arruntak)	-1,2	2,6	-3,9	8,9	12,2	2,9
– Inportazioak (euro arruntak)	-0,7	-0,4	-1,6	10,5	8,4	5,6
D. PREZIOAK ETA SOLDATAK						
– Kontsumo-prezioen indizea (urteko batezbestekoa)	0,0	-0,2	1,6	2,0	1,7	1,7
– Kontsumo-prezioen indizea (abe./abe.)	1,8	1,6	0,6	1,1	1,3	1,2
– Nekazariak jasotako prezioak***	-3,1	1,4	3,9	2,9	5,6	2,8
– Soldata-kostua langile eta hilabete bakoitzeko	-0,4	-0,3	4,1	0,1	1,8	1,0
E. LAN-MERKATUA****						
– Biztanleria aktiboa	-0,4	-0,4	1,6	-0,4	1,0	0,3
– Biztanleria okupatua	1,2	2,7	4,2	2,6	1,2	2,7
• Nekazaritza	1,1	5,1	15,6	5,8	6,3	-0,8
• Industria	4,3	1,6	11,6	5,0	0,3	2,3
• Eraikuntza	-27,2	0,0	21,1	5,1	19,5	8,3
• Zerbitzuak	2,9	2,9	-0,4	1,9	-0,2	2,5
– Biztanleria langabetua	-10,1	-11,4	-16,5	-12,6	-1,3	-11,2
– Langabezia-tasa (biztanleria aktiboaren %)	12,5	19,6	10,2	17,2	10,0	15,3
– Erregistratutako kontratuak	5,5	7,6	3,8	7,6	3,6	3,7

(*): Nafarroan, makina eta gailuen eta material elektrikoaren inportazioa.

(**): Iparraldea: Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa.

(***) : Estatuan, soilik 2018 ekitaldirako, tasa ekitaldiaren lehen seihilekoari dagokio.

(****): BAI, Biztanleria-Oinarria, 2011.

--: Ez daukagu behin betiko datu ofiziala.

Iturria: Geuk egina, hainbat estatistika-iturritatik abiatuta.

3.1 EKOIZPENA

2017an, Nafarroako ekonomiaren hazkundera indartu egin zen, aldiz, estatuko hazkunderak, moteltzeko joera erakutsi zuen. 2018. urteari dagokionean, Nafarroako BPGak aurreko ekitaldiko dinamismoari eutsi dio (% 3,2ko hazkundera bi ekitaldietan); era berean, estatukoaren hazkunderak moteltzen jarraitu du (% 2,6 2018an eta % 3,0 2017an).

Hiruhileko bakoitzeko bilakaerari dagokionez, ezaugarri nagusia 2018ko lehen hiru hiruhilekoen urte arteko hazkunderaren egonkortasuna izan da (% 3,3, % 3,4 eta % 3,3ko urte arteko hazkundera, hurrenez hurren); azken hiruhilekoan, aldiz, hazkundera uzurtu egin da (% 3).

Eskaintza kontuan hartuta, 2018an Nafarroako lau sektore handienak modu orokortuan hazi direla azpimarratu behar da; hala, eraikuntza sektorea sendotu egin da (% 2,5eko hazkundera 2018an, 2017ko % 1,1eko hazkunderaren aldean), zerbitzu-sektoreak bere hazkundera mantendu du (% 4,1 2017 eta 2018an), eta lehen sektoreak eta industriak indarra galdu dute (% 1,7 eta % 2ko hazkundera 2018an, aldiz, aurreko ekitaldian hazkundera % 2,1ekoa izan zen bi kasuetan).

28. koadroa Barne produktu gordinaren (BPG) bilakaera

(Urte arteko aldakuntza tasa erreala)

Kontzeptua	2016	2017	2018
NAFARROA ⁽¹⁾			
- Nekazaritza	2,2	2,1	1,7
- Industria	2,3	2,1	2,0
- Eraikuntza	0,6	1,1	2,5
- Zerbitzuak	3,6	4,1	4,1
- Guztira	2,9	3,2	3,2
ESPAINIA ⁽¹⁾			
- Nekazaritza	8,2	-0,9	2,6
- Industria ⁽²⁾	5,6	4,4	1,1
- Eraikuntza	3,5	6,2	7,6
- Zerbitzuak	2,1	2,5	2,7
- Guztira	3,2	3,0	2,6

(1): Oinarrizko prezioetarako balio erantsi gordina sektoreen kasuan, merkatu-prezioetarako BPGa guttizkoaren kasuan.

(2): Energia salbu.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Industria sektoreari dagokionez, Industria Produkzioaren Indizeak (IPI) moteldu egin du aurreko ekitaldiko beherakada: 2017an -% 2,1ekoa izan zen; 2018an, berriz, -% 0,5ekoa. Sektoreko enpleguari dagokionean, % 0,3 hazi da azken urtean. Bestalde, industria-giroak,

egungo eskariak eta etorkizunerako aurreikusten den eskariak bilakaera positiboa izan dute aurreko ekitaldiaren aldean.

29. koadroa Industria Sektoreko Adierazleak

Kontzeptua	<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>		
	2016	2017	2018
Industria Produkzioaren Indizea (IPI) ⁽¹⁾	0,7	-2,1	-0,5
Industria-giroa ⁽²⁾	2	1	3
Egungo eskaerak ⁽²⁾	-2	4	9
Aurreikusitako eskaerak ⁽²⁾	12	12	13
Industria enplegua	4,3	11,6	0,3

(1): Egutegiaren eragina zuzendutako datuak.

(2): Erantzunen saldoak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

Eraikuntzaren sektorean, zementuaren itxurazko kontsumoa % 9,5 hazi da 2018an, lizitazio ofiziala % 82,7 hazi da (% 229,2 aurreko ekitaldian) eta bukatutako etxebizitzak % 14,9 hazi dira (% 42,0 2017an). Hasitako etxebizitzak kopuruak, berriz, -% 3,2 egin du behera (% 39,5eko gorakada aurreko ekitaldian). Hala, Nafarroan, sektore horretako enplegua % 19,5 hazi da (% 21,1 2017an).

30. koadroa Eraikuntzaren Sektoreko Adierazleak

Kontzeptua	<i>(Urte arteko aldakuntza-tasa)</i>		
	2016	2017	2018
Zementuaren itxurazko kontsumoa*	--	--	9,5
Lizitazio ofiziala ⁽¹⁾	-62,4	229,2	82,7
Hasitako etxebizitzak ⁽²⁾	34,4	39,5	-3,2
Amaitutako etxebizitzak ⁽²⁾	-7,6	42,0	14,9
Enplegua	-27,2	21,1	19,5

(): Oficemen-eko bazkideen (Ipar Eremua: Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) zementuaren itxurazko kontsumoari egiten dio erreferentzia.*

(1): Seopan.

(2): Eustat eta Etxebizitza Ministerioa.

Iturria: Nafarroako Gobernua, EIN.

Zerbitzuen sektoreari dagokionez, jarduerak, oro har, aurreko ekitaldian lortutako dinamismoari eutsi diola esan daiteke; hala ere, sektorea oso hetereogeneoa denez, aztertutako azpisektorekako adierazleetan askotariko joerak hauteman dira.

Horrela, aireko bidaiarien kopurua aurreko ekitaldian baino dinamikoagoa izan da, eta baita autobideko trafikoko astuna ere (% 24,6 eta % 10,6ko hazkundea 2018an, 2017ko % 8,1 eta % 3ko hazkundearen aldean). Bitartean, hoteletako gaualdiak eta autobideko trafikoko arina ez dira horren indartsu aritu (% 2,8 eta % 2,4ko hazkundea 2018an, aurreko

ekitaldiko % 3,4ko hazkundearen aldean). Gauzak horrela, sektoreko enpleguak, guztira, bilakaera beherakorra moteldu du azken urtean (-% 0,4 2017an eta -% 0,2 2018an).

31. koadroa Zerbitzuen Sektoreko Adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2016	2017	2018
Hoteletako gaualdiak	8,2	3,4	2,8
Aire trafikoko bidaiariak	4,6	8,1	24,6
Ibilgailu arinen trafikoa autobideetatik	4,6	3,4	2,4
Ibilgailu astunen trafikoa autobideetatik	2,1	3,0	10,6
Enplegua	2,9	-0,4	-0,2

Iturria: AENA, Nafarroako Estatistika Institutua, EIN.

3.2 ESKARIA

Barne-eskaria

Egungo testuinguruan, non jarduera ekonomikoak eutsi egin baitio hazkundeari (Nafarroako BPG % 3,2 hazi da 2017an eta 2018an), barne-eskariak berriz ere ekarpen positiboa egin dio hazkunde orokorrari, ehuneko 2,6 puntu positiborekin.

Osagaika, kontsumo pribatuaren hazkundera moteldu egin da (2018an % 2,9 eta aurreko ekitaldian % 3,4), kontsumo publikoa mantendu egin da (% 3,1 2017an eta 2018an) eta inbertsioa nabarmen sendotu da (% 2 hazi da 2018an, eta % 0,30 aurreko ekitaldian).

Kontsumo- eta inbertsio-adierazleei dagokienez, ibilgailuen matrikulazioen hazkundera moteldu egin da (2018an % 2,9 eta aurreko ekitaldian % 10,4), baina ibilgailu industrialen matrikulazioa nabarmen hazi da (2018an % 25,9; 2017an % 10,5). Bestalde, hitzarmenen bidez adostutako soldaten gorakada 0,08 portzentaje-puntu hazi da (2018an % 1,91 eta aurreko ekitaldian % 1,83).

32. koadroa Kontsumo- eta inbertsio-adierazleak

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

Kontzeptua	2016	2017	2018
Ibilgailuen matrikulazioa	5,3	10,4	2,9 ⁽³⁾
KPI ⁽¹⁾	1,8	0,6	1,3
Soldata-igoera ⁽²⁾	1,23	1,83	1,91
Ibilgailu industrialen matrikulazioa	5,3	10,5	25,9 ⁽³⁾

(1): Aldakuntza-tasa abendutik abendura.

(2): Hitzarmenetan itundua.

(3): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, EIN eta Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioa.

Kanpo-merkataritza

Nafarroako BPGren hazkundearekin bat, 2018an Foru Komunitateko kanpo-merkataritza hazkunde-tasa positiboetara itzuli da; izan ere, esportazioek eta inportazioek gora egin dute, aurreko ekitaldiko beherakaden ondoren.

33. koadroa Nafarroako kanpo-merkataritzaren bilakaera

(M euro)

Kontzeptua	2016	2017	2018*	% Δ 18/17
Esportazioak guztira	8.437,6	8.105,9	9.095,2	12,2
Inportazioak guztira	4.543,9	4.469,2	4.843,4	8,4
Saldoa guztira	3.893,6	3.636,7	4.251,8	16,9

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Hala, kanpoko salmentak 9.095,2 milioi eurora iritsi dira; hau da, % 12,2ko igoera egon da (aurreko ekitaldian % 3,9 jaitsi ziren). Inportazioak, berriz, 4.843,4 milioi eurokoak izan dira; hau da, % 8,4ko gorakada (-% 1,6ko murrizketa 2017an). Gauzak horrela, balantza komertzialaren saldo positiboa 4.251,8 milioi eurora iritsi da (3.636,7 milioi euro izan ziren aurreko ekitaldian), eta esportazioek inportazioen gainean duten estaldura-tasa % 187,8 izatera iritsi da (2017an % 181,4).

34. koadroa Nafarroako esportazioak eta inportazioak, herrialdeen eta sektoreen arabera

(M euro)

Kontzeptua	ESPORTAZIOAK					INPORTAZIOAK				
	2016	2017	2018*	%	% Δ 18/17	2016	2017	2018*	%	% Δ 18/17
GUZTIRA (guztizkoak) HERRIALDEEN ARABERA (guztizkoak)	8.437,6	8.105,9	9.095,2	100,0	12,2	4.543,9	4.469,2	4.843,4	100,0	8,4
- Frantzia	1.433,1	1.482,3	1.552,9	17,1	4,8	554,6	567,7	647,3	13,4	14,0
- Alemania	1.282,7	1.180,0	1.419,9	15,6	20,3	1.356,7	1.148,4	1.290,5	26,6	12,4
- Italia	638,9	673,1	884,6	9,7	31,4	278,0	297,1	332,5	6,9	11,9
- Erresuma Batua	608,3	568,4	441,7	4,9	-22,3	149,3	106,6	118,3	2,4	11,0
- Portugal	324,3	317,9	417,7	4,6	31,4	249,0	256,2	232,6	4,8	-9,2
- EB-28 guztira	5.912,3	5.666,3	6.500,3	71,5	14,7	3.613,7	3.421,5	3.707,5	76,5	8,4
- Gainerako Europa	568,7	413,9	466,0	5,1	12,6	148,9	152,5	186,2	3,8	22,1
- Ameriketako Estatu Batuak	311,5	335,7	382,7	4,2	14,0	42,6	51,0	53,7	1,1	5,3
- Beste helmuga batzuk	1.645,1	1.690,0	1.746,2	19,2	3,3	738,7	844,2	896,0	18,5	6,1
SEKTOREEN ARABERA (guztizkoak)										
- Lehen sektorea	520,5	650,0	652,0	7,2	0,3	392,2	449,1	446,8	9,2	-0,5
- Nekazaritzako elikagaien industria	553,6	567,4	569,9	6,3	0,4	237,3	238,2	238,1	4,9	0,0
- Industria kimikoa	122,0	144,9	187,0	2,1	29,1	238,7	210,4	254,8	5,3	21,1
- Mat. plastikoak, kautxua	266,9	296,2	315,5	3,5	6,5	280,1	291,9	304,1	6,3	4,2
- Metal komunen manuf.	668,7	636,2	675,0	7,4	6,1	485,4	508,2	594,1	12,3	16,9
- Makinak, mat. elektrikoa	1.991,8	1.925,1	2.163,2	23,8	12,4	1.278,0	1.207,6	1.313,8	27,1	8,8
- Garraio-materiala	3.774,6	3.291,3	3.861,6	42,5	17,3	1.006,1	933,5	1.059,5	21,9	13,5
- Gainerakoak	539,5	594,8	671,0	7,4	12,8	626,1	630,3	632,2	13,1	0,3

(*) Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Eremu geografikoka, Europa (EB-28) da Nafarroako kanpo-merkataritzaren jatorri eta helmuga nagusia: 2018an, kanpoko salmenten % 71,5 hartu zituen, eta kanpoko erosketen % 76,5. Zehazki, Frantziak eta Alemaniak esportazioen % 17,1 eta % 15,6 hartu zituzten, eta inportazioen % 13,4 eta % 26,6, hurrenez hurren.

Muga-zergen partidei dagokienez, 2018an garraiatutako materialak kanpoko salmenten % 42,5 hartzen du, bai eta kanpoan erositakoen % 21,9 ere; horrek zehazten du, neurri handi batean, Nafarroako kanpo-merkataritzaren dinamika orokorra.

3.3 PREZIOAK ETA SOLDATAK

2018 osoan Brent petrolio-upela % 30,7 garestitu denez, prezioetan urte arteko aldakuntza positiboak izan dira ekitaldiko hilabete guztietan zehar. Hala ere, urteko azken bi hilabeteetan prezio horien hazkuntzan baretze-joera argia izan da. Horrela, Nafarroaren kasuan, KPlak urte arteko aldakuntza-tasa positiboak eta goranzkoak izan ditu urtarril eta ekain bitartean; apirila izan da salbuespen bakarra, zeinetan aurrerapen-

erritmoa moteldu baitzen. Abuztu eta abendu artean, bestetik, aldakuntza-tasak positiboak eta beheranzkoak izan dira; abuztu eta irailean (urte arteko aldakuntzarik ez prezioetan) eta urrian (prezioen hazkuntza indartu zen) izan ezik.

Gauzak horrela, 2018an (abendutik abendura) pilatutako inflazio-tasa % 1,3koa izan da Nafarroan (% 0,6 aurreko ekitaldia ixtean). Ekitaldi osoari dagokion urteko batez besteko tasak pixka bat egin du gorantz, % 1,7ra heldu arte (2017an % 1,6).

35. koadroa Prezioen bilakaera Nafarroan

(Urte arteko aldakuntza-tasa)

NAFARROA	2016	2017	2018
KPI			
Orokorra ⁽¹⁾	0,0	1,6	1,7
Orokorra ⁽²⁾	1,8	0,6	1,3
– Elik. eta alkoho. gab. edariak	0,8	0,3	1,1
– Edari alkoholodunak, tabakoa	1,1	1,3	1,2
– Jantziak eta oinetakoak	0,9	0,7	1,0
– Etxebizitza	0,3	1,0	3,2
– Etxeko tresneria	-0,3	-0,8	0,8
– Osasuna	0,0	0,7	2,1
– Garraioak	5,6	1,1	0,0
– Komunikazioak	3,2	-0,1	1,7
– Aisia eta kultura	1,4	-1,4	-0,4
– Irakaskuntza	1,2	0,6	1,1
– Hotelak eta jatetxeak	1,9	2,5	2,9
– Beste batzuk	2,1	-0,4	1,3
Nekazariak Jasotako Prezioen Indizea			
Orokorra	-3,1	3,9	5,6
– Nekazaritza-produktuak	-0,6	2,9	9,5
– Baso-produktuak	-6,2	-0,8	2,9
– Animalia-produktuak	-6,0	5,4	0,6

(1): Urteko batez besteko aldakuntza.

(2): Abendutik abendura.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua eta EIN.

2018ko abenduko urte arteko aldakuntza kontuan hartuta, eta ondasun talde desberdinei erreparatuz gero, Nafarroan etxebizitzek izan dute inflazio-tasarik handiena (% 3,2). Horren atzetik, honako talde hauek kokatzen dira: hotelak eta jatetxeak (% 2,9) eta, distantzia apur bat handiagora, osasuna (% 2,1), komunikazioak (% 1,7), beste batzuk (% 1,3), edari alkoholodunak eta tabakoa (% 1,2), elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak eta irakaskuntza (% 1,1 bi kasuetan), jantziak eta oinetakoak (% 1), etxeko tresneria (% 0,8) eta garraioak (aldakuntzarik ez). Aisia eta kultura izan da prezioak murriztu diren talde bakarra (-% 0,4).

Nafarroako nekazariak jasotako prezioei dagokienez, 2018an % 5,6 egin dute gora, besteak beste, nekazaritzako produktuen prezioak % 9,5 areagotu direlako, baso-produktuen prezioak % 2,9 eta animalia-produktuen prezioak % 0,6.

Azkenik, lan-kostuei dagokienez, 2018an % 1,7 hazi da ordu efektibo bakoitzeko soldata-kostua Nafarroan. Langile eta hilabete bakoitzeko soldata-kostuak, berriz, % 1,8ko igoera izan du.

36. koadroa		Soldata-adierazleak		
Kontzeptua	2016	2017	2018	
Soldata-kostuak (urte arteko aldak. tasa)				
- Soldata-kostua ordu efektibo bakoitzeko	1,5	2,8	1,7	
- Soldata-kostua langile eta hilabete bakoitzeko	-0,4	4,1	1,8	
Hitzarmenak				
- Hitzarmen kopurua	211	211	159	
- Eraginpeko langileak	122.692	124.952	70.506	
- Adostutako soldata-igoera	1,23	1,83	1,91	

Iturria: Lan Kostuaren Hiruhilekoko Inkesta (EIN) eta Enplegu eta Gizarte Segurantza Ministerioa.

3.4 LAN-MERKATUA ETA DEMOGRAFIA

Lan-merkatua Nafarroan

2018an EAEn eta Nafarroan nahiz estatu-mailan dinamismo ekonomikoa bere horretan mantentzeak ahalbidetu du okupazioak hazten jarraitzea eta langabezia murriztea, bi geografia-eremuetan.

Nafarroako biztanleria aktiboa 313,6 mila pertsonara iritsi da 2018an, eta kopuru horrek % 1eko urte arteko hazkundea ekarri du; honela bereizten dira: 282,2 mila pertsona okupatu (aurreko ekitaldian erregistratutakoa baino % 1,2 gehiago) eta langabezia egoeran dauden 31,4 mila pertsona (2017arekin alderatuta, -% 1,3 gutxiago). Modu analogoan, estatu-mailan ere biztanleria aktiboa arinki hazi da (% 0,3); era berean, okupazioa hazi (% 2,7) eta langabezia murriztu (-% 11,2) egin da.

Egoera horretan, foru-komunitatearen jarduera-tasa egonkortu egin da (% 59,1, 2017an nahiz 2018an). Gizonezkoenak bilakaera kontraktiboa izan du (% 63,4 2018an eta % 64,6 2017an); emakumezkoena, berriz, hazi egin da (% 54,9 2018an eta % 53,9 aurreko ekitaldian). Hala, bi tasen arteko diferentziala murriztu da (8,5 puntu portzental 2018an

eta 10,7 puntu portzental aurreko ekitaldian). Estatu-mailan, jarduera-tasa arinki murriztu da, 2017ko % 58,8tik 2018ko % 58,6ra.

Langabeak aintzat hartuta, 2018an Nafarroan jasotako urte arteko murrizketa (-% 1,3) emakume langabeen jaitzierak (-% 13,2) markatu du; izan ere, gizonena areagotu egin da (% 16,3). Aitzitik, estatu-mailan, 2018ko langabeak murriztu egin dira (-% 11,2), bai gizonen artean (-% 12,1) bai emakumeen artean (-% 10,3). Horiek horrela, langabezia-tasak bi geografia-eremuetan egin du behera: 2017ko % 10,2tik 2018ko % 10era Nafarroako Foru Komunitatearen kasuan, eta % 17,2tik % 15,3ra Estatuan. Halaber, Nafarroan, gizonen langabezia-tasa areagotu egin da (% 9,1 2018an eta % 7,7 2017an) eta emakumeena, berriz, murriztu (% 11,1 2018an eta % 13,2 aurreko ekitaldian); estatu-mailan, aldiz, bi kolektiboetan murriztu da (% 15,7tik % 13,7ra eta % 19tik % 17ra, hurrenez hurren). Nolanahi ere, komeni da aintzat hartzea erregistro horrek bigarrena izaten jarraitzen duela Europa mailan, soilik Grezia aurretik duela.

37. koadroa Biztanleria aktiboa, enplegua eta langabezia

(urteko batezbestekoak, milakotan)

Eremua	2017			2018		
	Gizonak	Emakumeak	Guztira	Gizonak	Emakumeak	Guztira
Nafarroa						
Aktiboak izan daitezkeenak	258,7	266,5	525,3	261,2	269,5	530,8
Aktiboak	167,0	143,6	310,5	165,7	147,9	313,6
Okupatuak	154,1	124,7	278,8	150,7	131,5	282,2
Langabeak	12,9	18,9	31,8	15,0	16,4	31,4
Jarduera-tasa	64,6	53,9	59,1	63,4	54,9	59,1
Langabezia-tasa	7,7	13,2	10,2	9,1	11,1	10,0
Erregistratutako langabezia*	15,5	20,3	35,7	14,0	18,9	32,8
Espainia						
Aktiboak izan daitezkeenak	18.803,1	19.851,0	38.654,1	18.908,8	19.978,0	38.886,8
Aktiboak	12.172,1	10.569,6	22.741,7	12.206,5	10.600,3	22.806,8
Okupatuak	10.266,3	8.558,5	18.824,8	10.532,0	8.795,7	19.327,7
Langabeak	1.905,8	2.011,1	3.916,9	1.674,6	1.804,5	3.479,1
Jarduera-tasa	64,7	53,2	58,8	64,6	53,1	58,6
Langabezia-tasa	15,7	19,0	17,2	13,7	17,0	15,3
Erregistratutako langabezia*	1.459,7	1.953,1	3.412,8	1.337,2	1.865,1	3.202,3

(*):Abendua.

Iturria: EIN (BAIren biztanleria-oinarria, 2011. 2019ko martxoko datuak) eta Estatu Enplegu Zerbitzu Publikoa.

Puntu honetara iritsita, txostenaren aurreko edizioetan bezala, jarraian labur aztertuko dugu langabezia, Estatu Enplegu Zerbitzu Publikoan erregistratutako langabeziaren ikuspegitik. Horretarako, aintzat hartu beharko da, kasu zehatz honetan, eskaintako informazioa abenduari dagokiola, eta ez ekitaldi osoari.

Zentzu horretan, iturri horren arabera, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren Nafarroako bulegoetan 2018ko abenduan erregistratutako langabezia 32,8 mila pertsonakoa zen; bolumen horrek urte arteko -% 8,1eko murrizketa ekartzen du. Era berean, 2018ko abenduan estatu-mailan erregistratutako langabeziak atzera egin du (-% 6,2), 3.202,3 mila pertsonara iritsi arte.

Biztanleria Aktiboaren Inkesta berriro ere aintzat hartuta (urteko batezbesteko datuak), langabezia-tasan alde handiak daude adinaren arabera; hala, gazteenek balio altuenak jasotzen dituzte. Hala, 2018an 16 eta 19 urte arteko Nafarroako biztanleek % 42,4ko langabezia-tasa erregistratu dute. Ondoren, 20 eta 24 urte bitartekoak (% 22,9), 25-54 tartekoak (% 9,2) eta, azkenik, 55 urte edo gehiagokoak (% 7,3) daude.

38. koadroa Langabezia-tasa adin-tarteen arabera. Urteko batezbestekoak

Eremua	Urtea	16-19	20-24	25-54	55 eta gehiago	Guztira
Nafarroa	2016	36,7	33,3	11,4	9,2	12,5
	2017	42,9	28,7	9,2	6,2	10,2
	2018	42,4	22,9	9,2	7,3	10,0
Espainia	2016	60,0	41,4	18,2	16,4	19,6
	2017	54,5	35,2	15,9	14,8	17,2
	2018	49,7	31,0	14,0	13,3	15,3

Iturria: EIN (BAIren biztanleria-oinarria, 2011. 2019ko martxoko datuak).

Aurreko ekitaldiarekin alderatuta, Foru Komunitatearen kasuan, adin txikieneko bi tarteetan langabezia-tasa murriztu da: 2017ko % 42,9tik 2018ko % 42,4ra tarte gazteenaren kasuan; eta % 28,7tik % 22,9ra 20-24 urte arteko tartean. 25-54 urte artekoen kasuan, berriz, egonkor mantendu da (% 9,2 2017an nahiz 2018an), eta adin handieneko tartean areagotu egin da (2018an % 7,3 eta aurreko ekitaldian % 6,2).

Estatu-mailan, gazteenek izan dute langabezia-tasa altuena 2018an (% 49,7); eta honek bilakaera murriztailea jarraitu du adin-tarte guztietan.

Nafarroako enplegu-sektoreen dinamikari dagokionez, 2018an zerbitzuen okupazio-mailak bakarrik egin du behera (-% 0,2). Aldiz, gora egin dute eraikuntzak (% 19,5), lehen sektoreak (% 6,3) eta industriak (% 0,3). Estatu-mailan, sektore guztietan gora egin du okupazio-mailak 2018an, lehen sektorean izan ezik: eraikuntzan % 8,3, zerbitzuetan % 2,5 eta industrian % 2,3.

39. koadroa Enpleguaren bilakaera, sektore ekonomikoen arabera. Urteko batezbestekoak

(m pertsona)

Eremua	Urtea	Lehen sektorea	Industria	Eraikuntza	Zerbitzuak
Nafarroa	2016	9,6	67,2	12,3	178,5
	2017	11,1	75,0	14,9	177,8
	2018	11,8	75,2	17,8	177,4
Espainia	2016	774,5	2.522,2	1.073,8	13.970,9
	2017	819,5	2.647,4	1.128,3	14.229,6
	2018	812,6	2.708,3	1.221,8	14.585,1

Iturria: EIN (BAIren biztanleria-oinarria, 2011. 2019ko martxoko datuak). (EJSN-09).

Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoan erregistratutako kontratuak aintzat hartuta, 2018an hazi egin dira aztergai ditugun bi eremu geografikoetan. Nafarroan 384.981 kontratu jakinarazi dira ekitaldi horretan, hots, % 3,6 gehiago; eta Estatuan 22.291.681 kontratu jakinarazi dira, % 3,7 gehiago.

Kontratu motaren arabera, 2018an kontratazio mugagabeak proportzio handiagoan egin du gora aldi baterakoak baino, hala Nafarroan (% 19,4 eta % 2,1) nola Estatuan (% 18,4 eta % 2,2). Dena den, kontuan hartu behar da erregistratutako kontratuen % 90ek aldi baterakoak izaten jarraitzen dutela.

Hori horrela, kontratu mugagabeek eremuaren guztizkoan duten partaidetzak gora egin du Nafarroan (2018an % 6,7 eta 2017an % 5,8), eta behera aldi baterako kontratuenak (2018an % 93,3 eta 2017an % 94,2).

40. koadroa Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren bulegoetan erregistratutako kontratuak

Eremua	Urtea	Mugagabeak			Aldi baterakoak			KONTRATUAK, GUZTIRA	
		Hasierako mugagabea	Konbertsioak	Guztira	Obra eta zerbitzua	Behin-behinekoak	Gainerakoak	Guztira	
Nafarroa	2016	11.764	7.277	19.041	80.576	157.230	100.876	338.682	357.723
	2017	13.023	8.649	21.672	89.166	171.908	88.685	349.759	371.431
	2018	14.430	11.454	25.884	90.283	180.078	88.736	359.097	384.981
Espainia	2016	1.131.236	582.026	1.713.262	7.715.112	8.641.593	1.908.987	18.265.692	19.978.954
	2017	1.242.805	686.445	1.929.250	8.278.306	9.412.876	1.880.871	19.572.053	21.501.303
	2018	1.446.936	837.988	2.284.924	8.274.521	9.830.653	1.901.583	20.006.757	22.291.681

Iturria: Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoa.

Gizarte- eta lan-giroa dela eta, 2018an negoziazio kolektiboak garapen txikiagoa izan du aurreko ekitaldian baino, eta hitzarmen gutxiago negoziatu dira, pertsona gutxiagori eraginez, bai Nafarroan eta baita Estatuan ere. Ildo horretan, 2018an atzerapenak egon dira hitzarmen kolektiboetan: Nafarroan -% 24,6 eta Estatuan -% 20. Eta eraginpeko pertsonak ere behera egin dute, -% 43,6 eta -% 6,3, hurrenez hurren.

41. koadroa Hitzarmen kolektiboak eta grebak

Eremua	Urtea	Hitzarmen kolektiboak			Grebak			
		Kop.	Eraginpeko langileak	Hitzartutako soldataren gorakada	Kop.	Lang. parte-hartz.	Lang. greba bakoitzeko	Jardun gabeko lanaldia
Nafarroa	2016	211	122.692	1,23	47	4.264	91	18.881
	2017	211	124.952	1,83	43	1.956	45	4.750
	2018	159	70.506	1,91	47	2.481	53	3.407
Espainia	2016	5.640	10.738.608	1,01	641	183.120	286	388.912
	2017	5.143	10.586.047	1,47	731	482.914	661	851.444
	2018	4.116	9.921.272	1,78	728	2.921.408	4.013	1.639.775

Iturria: Lan, Migrazio eta Gizarte Segurantzako Ministerioa. 2019ko apirileko datuak.

Laneko gatazkei dagokienez, 2018an bilakaera heterogeneoa izan dute aztertutako bi eremu geografikoetan. Hala, greben kopuruak gora egin Nafarroan (% 9,3) eta pixka bat behera Estatuan (-% 0,4). Grebetako parte-hartzaileen kopuruak gora egin du Nafarroan (% 26,8), eta izugarri gora Estatu osoan (% 505). Bestetik, lanean jardun gabeko lanaldien kopurua murriztu egin da Nafarroan (-% 28,3), baina gora egin du Estatuan (% 92,6).

Biztanleria

Nafarroako biztanleriak pixka bat gora egin du 2017an (% 0,4), 643.234 biztanletara iritsiz. Estatuan, 46.572.132 biztanle egon dira 2017an, eta, hortaz, aldakuntza % 0koa izan da.

2017an 5.746 jaiotza egon dira Nafarroan (aurreko ekitaldian baino -% 2,5 gutxiago) eta 5.844 heriotza (aurreko ekitaldian baino % 2 gehiago). Horrenbestez, saldo begetatibo negatiboa -98 pertsonakoa izan da, buelta emanez urte batzuk lehenago hasitako hazkunde begetatibo positiboen joerari.

Estatuan, 393.181 jaiotza erregistratu dira 2017an (-%4,2 gutxiago) eta 424.523 heriotza (% 3,4 gehiago). Horrenbestez saldo begetatibo negatiboa -31.342 pertsonakoa da (aurreko ekitaldian -28 pertsonakoa izan zen).

42. koadroa Biztanleriaren mugimendu naturala.

Eremua	Urtea	Biztanleria	Ezkontzak	Jaiotzak	Jaiotza-tasa (‰)	Heriotzak	Heriotza-tasa (‰)	Hazkunde begetatiboa
Nafarroa	2013	644.477	2.097	6.075	9,4	5.323	8,3	752
	2014	640.790	2.301	6.183	9,6	5.511	8,6	672
	2015	640.476	2.616	6.007	9,4	5.680	8,9	327
	2016	640.647	2.383	5.894	9,2	5.727	8,9	167
	2017	643.234	2.295	5.746	8,9	5.844	9,1	-98
Espainia	2013	47.129.783	153.375	425.715	9,0	390.419	8,3	35.296
	2014	46.771.341	159.279	427.595	9,1	395.830	8,5	31.765
	2015	46.624.382	165.172	420.290	9,0	422.568	9,1	-2.278
	2016	46.557.008	171.023	410.583	8,8	410.611	8,8	-28
	2017	46.572.132	168.989	393.181	8,4	424.523	9,1	-31.342

Iturria: Biztanleriaren mugimendu naturala (EIN). 2018ko abenduko datuak.

Ezkontzei dagokienez, Nafarroan 2.295 izan dira 2017an; alegia, aurreko ekitaldian baino -% 3,7 gutxiago. Estatuan 168.989 ezkontza egon dira, aurreko urtean baino -% 1,2 gutxiago.

Azkenik, aipatzekoa da 2017an Nafarroako Foru Komunitateak migrazio-saldo positiboa izan duela, 1.275 pertsonakoa, immigrazio-kopuru handiagoa egon delako emigrazio-kopurua baino. Zehazki, gazteenen artean 580 pertsona gehiago iritsi dira, 16 eta 64 urte artekoetan 706 gehiago eta zaharreneen artean -14 gutxiago.

43. koadroa Nafarroako migrazio-saldoak, adinaren arabera

Urtea	Adin-tarteak			Guztira
	-16	16-64	+ 64	
2010	289	1.300	136	1.725
2011	172	768	-18	922
2012	107	706	-25	788
2013	15	-243	5	-223
2014	311	356	-5	662
2015	357	840	61	1.258
2016	443	937	-22	1.358
2017	580	709	-14	1.275

Iturria: Migrazio-mugimenduak (EIN). 2018ko abenduko datuak.

3.5 FINANTZA SEKTOREA

Ikuspegi orokorra

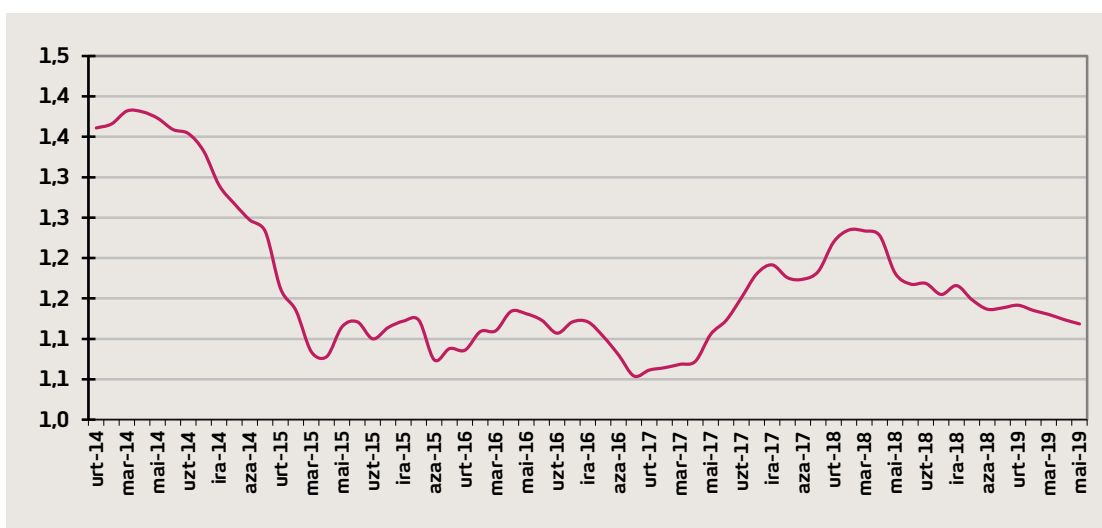
2018an % 3,6ko mundu-mailako hazkundera erregistratu zen, baina aurreko ekitaldian baino maila pixka bat txikiagoan (+% 3,8). Zentzu horretan, ekonomia aurreratuek portaera ona islatzen dute (+% 2,9 AEBrako eta +% 1,8 Eurogunerako), baina ez dira suspertzen ari diren ekonomien dinamismoa lortzera iritsi (+% 4,5). Bigarren talde horretan, nabarmentzekoa da Txinaren (+% 6,6) eta Indiaren (+% 7,3) portaera; bitartean, Errusia eta Brasilena diskretuagoa da (+% 2,3 eta % 1,1, hurrenez hurren). Beste alde batetik, NDFren 2019 eta 2020rako aurreikuspenek bere horretan jarraitzen dute, nabarmentzeko aldaketarik gabe. Horiek horrela, 2019 eta 2020rako, % 3,2 eta % 3,6ko mundu-mailako hazkundera aurreikusten da, ondorio hauek lortuz: % 1,8 eta % 1,7 ekonomia aurreratuentzat —beheranzko joera arin batekin— eta % 4,3 eta % 4,8 suspertzen ari direnentzat.

NDFren arabera, ekonomia globala, 2017an eta 2018aren hasieran hazkunde handia izan ondoren, nabarmen moteldu da urtearen bigarren erdian. Hazkundearen ahultze hori, besteak beste, arrazoi hauengatik gertatu da: Txina eta AEBren arteko tentsio komertzial gorakorra —eta horrek berekin dakarren konfiantza-galera eta ondorio negatiboak suspertzen ari diren herrialde kalteberetan—, akordiorik gabeko Brexit bat gertatzeko arriskua, Alemanian eta Frantzian espero dena baino hazkunde ekonomiko txikiagoa izatea, eta Italiako zorraren eta fiskalitatearen ziurgabetasuna (eta horrek Eurogunean dituen ondorioak). Hala ere, alderdi horiek benetako mehatxua badira ere, aldeko beste faktore batzuek (jarduera ekonomikoaren dinamismoa, enpleguarena eta mundu-mailako merkataritzarena, finantzaketa-baldintzak, inflazio-helburuak betetzea...) adierazitako kontrako faktoreak konpentsatzen dituzte oraindik.

Bestetik, Espainiako ekonomiaren hedapenak aurrera jarraitu zuen 2018an (+% 2,6), baina 2017an baino pixka bat txikiagoa izan zen (+% 3,1). Hala, barneko eskaria indar handiz mantendu bazen ere, beherakada hori esportazioen moteltze nabarmenaren ondoriozkoa da. Ildo horretan, adierazitako mehatxuen eta Alemania bezalako EBko beste herrialde gako batzuetan sortutako ziurgabetasun eta kontrako faktoreen —ibilgailuen ekoizpenaren beherakada, emisio kutsatzaileen estandar berriei lotuta— ondorioak areagotu egin ziren; izan ere, EB merkatu-xede nagusia izanik, Espainiako esportazioetan eragina egon da. Barneko eskariari dagokionez, etxebizitzek eta enpresek gastuaren bilakaera positiboa islatu zuten, beren errenten portaera hedakorrari, beren ondare-posizioaren hobekuntzari eta baldintza onetako finantzaketa-aukerari esker.

Espainiako ekonomiaren hazkuntza-espektatibak, bere aldetik, positiboak izaten jarraitzen dute 2019 eta 2020rako (+% 2,2 bi kasuetan), baina aurreko urteetako baino dinamismo txikiagoarekin (+% 3,0 eta +% 2,6). Hala, fase hedakorren amaiera-zikloan sakontzen da, hein batean. Zentzu horretan, Espainiako Bankuak behar hauek azpimarratzen ditu: lan-merkatuaren egiturazko hutsuneak zuzentzea, banku-sistemaren ahalmena indartzea ekonomia finantzatzeko, eta hazkunde ekonomiko eta sozial endogenoaren ahalmenean zahartzearen eraginari aurre egiteko prestatzea.

4. grafikoa Kanbio-tasa: Euroa versus dolarra*

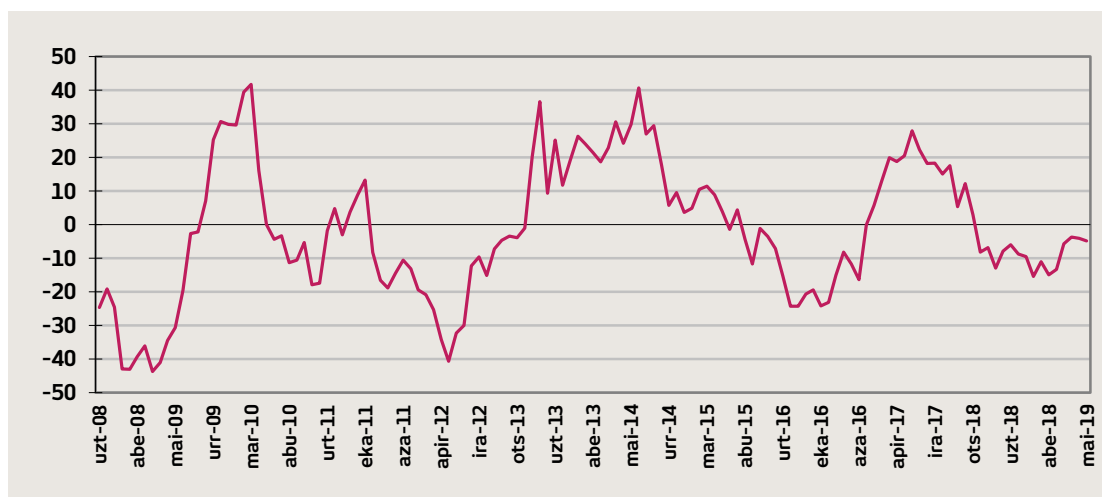
(*): Eguneko batez besteko balioen batezbestekoa.
Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

Bitartekotza finantzarioaren erreferentziako bi aldagaietan —kreditua eta gordailua— arreta jartzen badugu, ikusiko dugu Espainiak sektore pribatuaren desapalankamendu-joeran jarraitzen duela. Hala, kreditu-saldo biziak behera egin du (-% 4,1), baita EAEn eta Nafarroan ere (-% 3,9), berreskuratze-bidetik aldentuz. Zentzu horretan, saldo bizian amortizatutako bolumena nagusitzen da, 2018an zehar egindako eragiketa berrien aurrean. Horiek horrela, inbertsioaren berreskurapena finkatzen doa; Espainian eta EAE eta Nafarroan, areagotu egin dira hipoteken kopurua (+% 10,3 eta +% 5,8) eta horien batezbesteko zenbatekoa (+% 5,6 eta +% 4,7). Hala ere, Espainian eta EAE eta Nafarroan etxebizitzak erosteko 2018an sinatutako hipoteken munta (oraindik ere) % 41,3koa da, eta 2008an (balio handieneko urtea) erregistratutakoen % 58,8. Hau da, etxebizitzaren inbertsio erreferente gisa, etxebizitzaren erosketaren merkatua 2013an erregistratutako balio txikienetatik aldentzen ari da. Hortaz, 2018a urte positiboa izan da, nahiz eta jarduera-mailak oraindik ere 2010era arte lortutakoetatik urrun dauden.

Beste alde batetik, sektore pribatuko gordailuen saldoak gora egiten jarraitzen du Espainian (+% 1,6), eta antzeko neurrian, baita EAE eta Nafarroan ere (+% 1,5). 2018an erregistratukoaren antzeko bilakaera da, eta honi lotzen zaio: aurrezpenaren errentagarritasun txikia gordailu tradizionaletan, eta aurrezpen finantzarioko beste figura batzuen arriskua eta hegakortasuna. Horiek horrela, sektore pribatuko gordailuen saldoa 2018an 1,165 eta 0,094 bilioi eurokoa da Espainian eta EAE eta Nafarroan. Horrela, EAE eta Nafarroako gordailuen ratioa Espainiaren gainean % 8koa da; portzentaje hori BPGaren antzekoa da (% 7,8), eta biztanleriarena baino pixka bat txikiagoa (% 6,0). Gainera, posizio horien zati handi bat berehalako likidezia-figurekin bat dator (% 76,8 agerikoak edo aurrezki erakoak), eta jarraian, eperakoak (% 19,1) eta beste modalitate batzuk (% 4,1) daude. Izan ere, azken urteetan, gordailuen zati handi bat eperako modalitateetatik likidezia-eskuragarritasun handiagoko formuletara aldatu da.

Beste alde batetik, inbertsio kolektiboko erakundeen (IKE) ondareak behera egin du erakundeen terminoetan (-% 3,9), baita lortutako funtsen bolumenean ere (-% 3,3). Zentzu horretan, IKEen ondarearen % 89,5 inbertsio-funts higigarriei dagokie, zeinak ondarearen bolumenari begira, portaera desberdina islatzen baitute modalitatearen arabera: errenta finkokoak murriztu egin dira (-% 6,0), errenta aldakorrekoak hazi (% 1,5) eta beste batzuk egonkor mantendu dira (-% 0,1).

5. grafikoa Ibex-35aren bilakaera. Hileko itxiera-balioaren gaineko urtetik urterako aldakuntza-tasa

Iturria: Espainiako Bankua eta Balore Merkatuaren Batzorde Nazionala.

Akzioen mundu-mailako merkatuek 2018. urtea galera orokortuekin itxi dute, eta 2019 eta 2020rako espektatiba zalantzaszkoagoekin. Bestetik, hegakortasuna indarrez itzuli da bonu-merkatuen prezio eta errentagarritasunetara (publikoak nahiz pribatuak), eta

arrakala handi bat mantendu da 10 urterako tasa estatubatuar eta europarren artean (bigarrenetan tentsioa gailenduz). Hortaz, akzioen eta bonuen merkatuek bilakaera desberdina izan dute hegakortasunari dagokionez.

Zentzu horretan, Espainiako burtsa-merkatuetan, 2018an, joera horiek ere presente egon ziren, ondorio negatiboekin eta modu nabarmenean akzioen bigarren mailako merkatuen kontratazioaren bolumenean (-% 9,7). Izan ere, IBEX-35ak % 15eko balio-galera sufritu zuen urtean zehar, eta urtea 8.539,9 punturekin itxi zuen; hau da, orain arte finkatzen ari zen zoru-mailaren azpitik. Portaera negatibo horrek ere eragina izan zuen indize global eta europar nagusietan. Hala, Dax-Xetra (-% 18,7) eta Eurostoxx-50 (-% 14,8) indizeek antzeko murrizketak erregistratu zituzten, FT-SE 100 (-% 11,7) eta CAC-40 (-% 11,4) atzean zituztela, eta murrizketa arinagoekin, baita Dow Jones (-% 6,1) eta Nasdaq (-% 4,5) indize estatubatuarrek ere.

44. koadroa Kreditu-erakundeak eta EFC

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Erakunde kopurua Guztira	292	272	262	250	245	238
Gordailu-erakundeak	241	224	217	206	205	198
Espainiako gordailu-erak.	155	138	135	124	122	115
EFC/ECAOL	50	47	44	43	39	39
Enplegatuen kopurua Guztira	217.878	208.291	202.954	194.263	192.626	187.182
Gordailu-erakundeak	212.991	203.305	197.825	189.280	187.472	181.999
EFC/ECAOL	4.577	4.665	4.812	4.695	4.830	4.874
Kreditu ofiziala	310	321	317	308	324	309

Oharra: Erakunde kopurua. Guztizkora bitarteko aldea bat dator atzerriko sukurtsalekin (gordailu-erakundeak) eta kreditu ofizialarekin (1 erakunde).

Iturria: Espainiako Bankua.

Kreditu-erakundeek¹ agenteen kreditu- eta aurrezpen-posizioen eskaintzaren zati handiena bideratzen dute, zeinak krisialdia sartu zenetik berregituratze nabarmena erregistratu baitute. Zentzu horretan, 2018an, gordailu-erakundeen kopurua 198ra areagotu zen, beste urte batez ere murrizketa bat izan ondoren (-% 3,4). Hala eta guztiz ere, sistemaren zati handiena izaten jarraitzen dute (% 83,2), eta horien ia bi heren (% 58,1) Espainiako erakundeak dira. Bestetik, zenbait urtez jarraian beherakadak izan ondoren, kreditu-erakunde finantzarioen kopurua egonkor mantendu da (39 erakunde). Horrenbestez, esan genezake sistema jada finkatuta dagoela eta berregituratze-prozesua —2012tik indarrean dagoena— bukatzen ari dela.

Logikoa den moduan, berregituratze organikoko prozesu horrek ere doikuntza garrantzitsua ekarri du kreditu-erakundeetako lanpostuetan. Hala, 2008tik 2017ra

¹ Bankuak, garai bateko aurrezki-kutxak eta kreditu-kooperatibak dira gordailu-erakundeak, zeinak beste kreditu-erakunde finantzario batzuekin batera kreditu-erakundeen sektorea osatzen baitute.

enpleguaren heren bat galdu da kreditu erakundeetan (-% 30,8); hau da, 85.675 enplegu gutxiago dira (9.519 enplegu gutxiago urtean, batez beste). Joera hori 2018an errepikatzen da, non berriro ere 5.444 enpleguen galera garbia erregistratzen baita (-% 2,8), are 2017an erregistratutakoa baino handiagoa (-% 0,8). Horren arrazoia izan da langile berriek ezin izan dituztela lana utzi duten langileen kopuruak¹ estali.

45. koadroa Gordailu-erakundeak. Bulego kopurua

Urtea	EAE	Nafarroa	Espainia
2016	1.426	531	28.643
2017	1.361	508	27.320
2018	1.314	485	26.011

Iturria: Espainiako Bankua.

Berregituratze hori Estatuko gordailu-erakundeen bulego-sarearen bilakaerak baldintzatzen du beti. Hala, 2008 eta 2017 artean, gordailu-erakundeek 18.342 bulego itxi zituzten Estatuan, eta joera hori 2018an errepikatu da, berriz ere 1.309 bulego galduz 2017. urtearekin alderatuta. EAEn eta Nafarroan, berriz, 47 eta 23 bulego itxi dira azken ekitaldian. Hala ere, jarduera finantzarioen eta aseguruetakoen taldearen segurtasunerako afiliazioaren bilakaera aztertuz gero, esan genezake sektorea egonkortasun edo, are gehiago, nolabaiteko gorakadako fase baten hasieran dagoela. Horiek horrela, afiliazioa Estatuan hazi egin da (+% 2,9), eta EAEn eta Nafarroan egonkor mantendu da (-% 0,1 eta +% 0,2, hurrenez hurren). Ondorioz, batez ere bezeroen beharretan izan den aldaketaren eraginez (eguneroko eragiketak digitalki egiten dira, eta ez aurrez aurre), erakundeek beren bulego-sarearen tamaina egokitu behar izan dute.

46. koadroa Afiliazioa jarduera finantzarioetan eta aseguruetakotan

Urtea	EAE	Nafarroa	Espainia
2016	14.307	3.456	322.803
2017	13.733	3.370	321.481
2018	13.717	3.377	322.545

Oharra: Hileko batez besteko afiliazioa, urte bakoitzeko abenduan. Erregimen orokorra

Iturria: Gizarte Segurantzza.

Azkenik, 2018an, interes-tasa baxuek gordailu-erakundeen emaitzak baldintzatu dituzte, baina, hala ere, marjina finantzarioa edo interesena egonkor mantentzea lortu da (+% 0,2) eta, gainera, marjina gordinaren gorakada bat erregistratu da (+% 2,2). Bestetik, ustiapen-gastuak beherantz doitu dira (-% 2,5) eta langileenek % 2,1eko beherakada erregistratu dute aurreko ekitaldiarekin alderatuta; horrela, oinarri-maila berri bat sortuz

¹ Erretiroak eta sustatutako bajak, nagusiki.

(13.648 milioi euro). Beste alde batetik, nabarmentzekoa da zuzkidura garbietarako esleipenean izandako beherakada (2.182 milioi euro, -% 39,3), zeinak aktibo finantzarioen narriaduragatiko galera-partidan erregistratutako murrizketa handiarekin batera (-% 66,0), ustiapenaren emaitzaren dinamismoa izugarri igoarazten baitu (+% 124,7).

Emaitza hori ere ulergarria da aintzat hartzen bada, 2018an, beste aktibo batzuen narriaduragatiko inputazioa aurreko urtekoa baino askoz txikiagoa izan dela (2.189 milioi euro, -% 76,4). Dena den, zergen aurreko emaitza 14.445 milioi eurokoa da, alegia, aurreko urteko datua baino askoz hobea (-647 milioi euro).

Kredituaren bilakaera Nafarroan

Esparru orokorra

Kreditu-erakundeek 2018 ekitaldia itxi dute 2,58 bilioi euroan baloratutako aktiboarekin. Zifra hori 2017an erregistratutakoa (-% 2,9) baino txikiagoa da, eta atzerapenezko lau ekitaldi lotzen ditu, % 14,9ko pilatutako galera batekin, 2013rekin alderatuta. Kreditua da aktiboaren partida nagusia (1,73 bilioi euro) eta % 2,3ko urte arteko beherakada erregistratu du, aurreko ekitaldiko berreskurapen puntuala hautsiz; horiek horrela, 2010etik, kreditu-partidaren saldoa % 27,7 murriztu da.

Aktiboa hauek osatzen dute: akzioei eta partaidetzei buruzko epigrafeak (beste enpresa batzuetan) eta aipatutakoak ez diren gainerako balio eta tituluak, kreditu-erakundeen inbertsio-erabakiak bideratzen dituztenak. Guztira, 0,56 bilioi euro dira, eta bi kasuetan posizioak murriztu egin dira 2017ari dagokionez, akzio eta partaidetzen beherakada (-% 8,9) horiek ez diren beste tituluetakoa (-% 1,1) baino handiagoa delarik.

Aktiboaren egitura ez da aldatzen, eta kreditu-inbertsioa da zati nagusia (% 67,0), bere partaidetza finkatuz; izan ere, ekarpen portzental handiena erregistratu du 2011tik. Bestalde, akzioak eta partaidetzak ez diren balioetako inbertsioak gorakada bat izan du partaidetzan (% 12,4tik % 12,7ra); akzioak eta partaidetza, beren aldetik, ez dira ia aldatu aktiboari egin dioten ekarpenean 2017. urtearekin alderatuz (% 9,8tik % 9,2ra).

47. koadroa Kreditu-erakundearen aktiboaren osaera

(M euro)

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Guztira	3.025.756	2.906.824	2.760.089	2.646.981	2.652.505	2.575.633
Kredituak	1.926.174	1.805.615	1.767.699	1.718.815	1.766.467	1.726.181
Balioak, akz. eta part. izan ezik	492.801	492.346	415.493	365.826	329.512	326.042
Akzioak eta partaidetzak	280.357	261.536	246.274	243.811	259.602	236.416
Sektorizatu gabeko aktiboak	326.424	347.327	330.667	318.529	296.924	286.994

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Kredituaren banaketan, nabarmentzekoa da Beste Sektore Egoiliar Batzuei dagokien zenbatekoa, 2018an 1,2 bilioi eurokoa dena eta urte arteko beherakada berri bat erregistratzen duena (-% 3,6). Hortaz, familia eta enpresen desapalankamendu-joera mantentzen da, baina murrizten doa eta jada azken zortzi urteetan erregistratutakoa baino txikiagoa da. Are gehiago, 2019. urte hasieran, etxeetarako finantzaketa ez-hipotekarioaren gorakada bat hauteman da (kontsumorako kredituak); hala ere, oraindik iraganean erregistratutako gehienekoetatik urrun dago.

Bestalde, kreditu-inbertsioaren gainerako xedeek, termino nominal eta portzentualetan, paper txikiagoa dute. Horiek horrela, kanpoko sektore bideratutako kreditua garrantzi handieneko bigarren partida da (0,2 bilioi euro), eta urte arteko areagotze handia erregistratu du (+% 18,7). Kreditu-sistema berera bideratutako kreditu-partida 0,2 bilioi eurokoa da, eta atzera egin du (-% 9,7) 2017an lortutako saldoari dagokionez. Eta atzerapen-joera hori Administrazio Publikoetara bideratutako kredituarekin (0,069 bilioi euro) partekatzen du. Zentzu horretan, segmentu hori da urte arteko aldakuntza negatibo handiena erregistratu duena (-% 11,7); hala ere, bere ekarpena ere garrantzi txikiena duena da guztizko kredituari dagokionez.

Beraz, honako hau da kreditu-erakundearen kreditu-saldoaren banaketa: % 70,0 beste sektore egoiliar batzuei dagokie (edo sektore pribatuari), % 13,7 kanpoko sektoreari, % 12,3 kreditu-sistema berari eta % 4,0 Administrazio Publikoei. Aurreko urteetako egitura mantendu da, erakundearen kreditu-jardueraren osaera "beste sektore egoiliar batzuk" epigrafea nagusi dela; hala ere, adierazitako desapalankamendu horren ondorioz, bere ekarpena arinki murriztu da azken urteetan.

48. koadroa Kreditu-erakundeak. Kreditua agenteen arabera

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Guztira	1.926.174	1.805.615	1.767.655	1.718.815	1.766.467	1.726.181
Kreditu-sistema	210.536	155.097	164.206	163.053	234.694	211.861
AP	87.140	101.313	89.972	88.471	78.110	68.956
Beste sektore egoiliar batzuk	1.448.244	1.380.101	1.327.123	1.276.140	1.253.944	1.208.315
Beste ez-egoiliar batzuk	180.254	169.104	186.354	191.151	199.719	237.049

(M euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Beraz, 2018. urtea nabarmentzen da kreditu-saldo biziaren izandako beherakada berriagatik (-% 2,3), bezero-segmentu ia guztiek (kreditu-sistema, administrazio publikoak eta beste sektore egoiliar batzuk) urte arteko aldakuntza negatiboa izan baitute, eta kanpoko sektorearen bilakaera positiboak ez baititu konpentsatzen. Horiek horrela, kreditu berrien sorkuntza progresiboki berreskuratzen ari bada ere —jarduera ekonomikoaren eta ia agente guztien finantzaketa beharren berraktabazioarekin bat—, ez da gauzatzen diren amortizazioak konpentsatzeko behar besteko erritmoan gertatu.

Kredituaren xedea Estatuan

Beste sektore egoiliar batzuen kreditu-xedeak¹ honako hauek barne hartzen ditu: merkataritza-kreditua, eperako beste zordun batzuk eta beste mailegu batzuei buruzko atal bat, ageriko zordunen figurak, errentamendu finantzarioa eta kobrantza zalantzararik kredituak biltzen dituenak. Adierazitako hiru epigrafeek azken urteetan erregistratutakoaren antzeko bilakaera islatzen dute, "eperako beste zordun batzuk" partidaren urte arteko beherakada berri bat nabarmentzen delarik (-% 1,0), emandako kredituaren osagai nagusia izaten jarraitzen duena. Bestetik, beste mailegu batzuen partidak nabarmen egin du behera (-% 22,6), eta adierazi beharra dago 2018 ekitaldiaren amaierako zenbatekoa 2013an lortutako saldoaren erdia dela jada. Azkenik, merkataritza-kredituaren atala ia egonkor mantendu da (-% 0,1), lau ekitaldiz jarraian hazi ondoren.

Beste sektore egoiliar batzuen segmentuko kreditu-saldo biziaren egitura, kredituaren xedearen arabera, mantendu egin da; "eperako beste zordun batzuk" (% 85,9) izan da partida nagusia, beste mailegu batzuk progresiboki garrantzia galdu dutelarik (2013ko % 17,6tik egungo % 10,1era), merkataritza-kredituak irabazi duen bitartean (% 4,0). Nolanahi ere, multzo osoa aintzat hartuta, azken partida horrek pisu oso txikia du.

¹ Ekitaldi honetatik aurrera, Espainiako Bankuak ez du banandutako informaziorik eskaintzen eperako beste zordun batzuei buruz, berme erreal batean mantentzen diren kreditu horiei dagokienez; eta, horien barruan, hipoteka modalitatearen pean sinatutakoak. Aldaketa hori Europar Batasuneko sailkapen-eredurako egokitzapena dela-eta gertatu da (Europako Banku Zentrala).

49. koadroa Kreditu-erakundeak. Kredituak motaren arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

(M euro)

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Guztira	1.448.244	1.380.101	1.327.123	1.276.140	1.253.944	1.208.315
Merkataritza-kreditua	34.570	36.606	42.640	45.058	48.764	48.723
Eperako beste zordun batzuk	1.159.366	1.117.315	1.098.012	1.064.196	1.047.827	1.037.815
Beste mailegu batzuk	254.308	226.180	186.471	166.886	157.353	121.777

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Aintzat hartutako lau osagaietatik hirutan ikus daitekeen gordailu-erakundeek emandako kredituaren xedeari erreparatzen badiogu, ekitaldiaren amaieran urte arteko aldakuntza negatiboa da. Horiek horrela, ekoizpen-jardueretara bideratutako kredituaren saldo bizia % 7,6 murriztu da, eta atzerapenezko zortzi ekitaldi lotzen ditu, % 46,0ko pilatutako murrizketarekin. Ildo berean, etxebizitzak erosi eta birgaitzera bideratutako kredituaren munta zortzigarren urtez jarraian murriztu da (-% 1,4), eta 2011rekin alderatuz, % 21,7ko pilatutako galera islatzen du. Azkenik, beste kreditu batzuen epigrafea ere murriztu da (-% 2,9), eta % 59,0ko murrizketa pilatzen du 2008rekin alderatuta (lortutako gehieneko balioa).

Hala, aztertutako kredituaren xedearen segmentuek (ekoizpen-jarduerak, etxebizitza eta beste kreditu batzuk) % 4,6ko urte arteko jaitsiera bateratua erregistratu dute. Eta murrizketa hori ez da konpentsatzera iristen kontsumo iraunkorreko ondasunen finantzaketara bideratutako kredituen jarduera onarekin. Horiek horrela, 2018an, segmentu horri lotutako kreditu-saldoak, hirugarren urtez jarraian, hobekuntza nabarmena (+% 14,2) erregistratu du, eta modu pilatuan % 72,0ko berreskurapena ekarri du berekin, 2015arekin alderatuta; izan ere, ez da halako zifrarik lortu 2009tik.

50. koadroa Gordailu-erakundeak. Kreditua helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

(M euro)

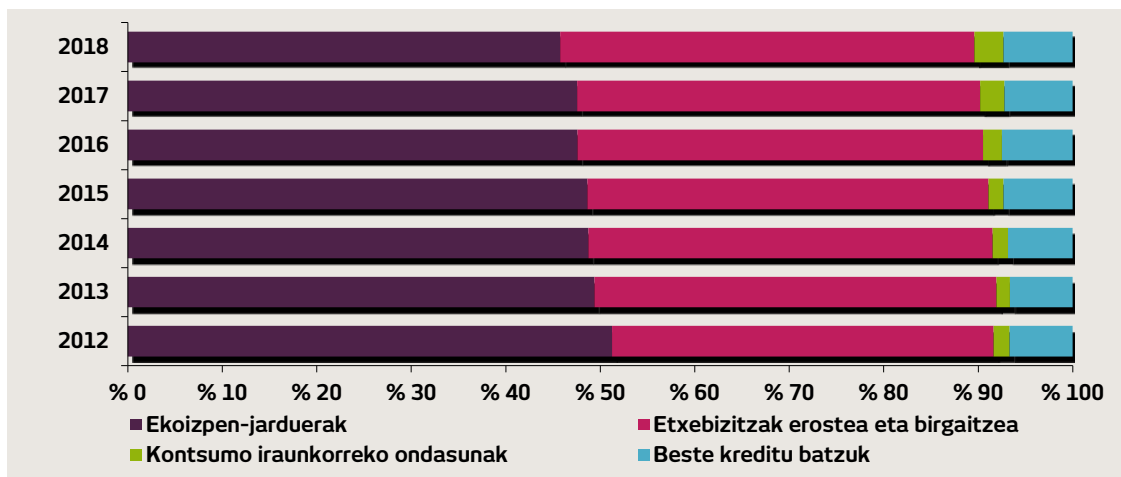
Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Guztira	1.392.384	1.328.189	1.274.656	1.222.541	1.199.079	1.150.229
Ekoizpen-jarduerak	687.736	647.426	619.954	582.060	570.220	526.659
Etxebizitzak erostea eta birg.	592.278	568.212	541.032	524.780	511.355	504.165
Kontsumo iraunkorreko ond.	19.869	21.615	20.576	24.464	30.975	35.386
Beste kreditu batzuk	92.501	90.936	93.094	91.237	86.529	84.019

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Kreditu-erakundeek beste egoiliar batzuen sektoreari emandako 1,2 bilioi euroko kreditutik, gutxi gorabehera erdia ekoizpen-jarduerari (% 45,8) eta etxebizitzak erosi eta birgaitzeari (% 43,8) dagozkie, zeina kontsumo iraunkorreko ondasunetara bideratutako ekarpenekin (% 3,1) eta beste kreditu batzuenekin (% 7,3) osatzen baita. Aintzat hartu

behar da egitura portzental horrek urtez urte behera egiten duen kreditu-saldo biziari egiten diola erreferentzia (1,5 bilioi eurotik 1,2ra, 2012tik 2018ra).

6. grafikoa Kreditu-erakundeak. Kreditua helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk (BSE)

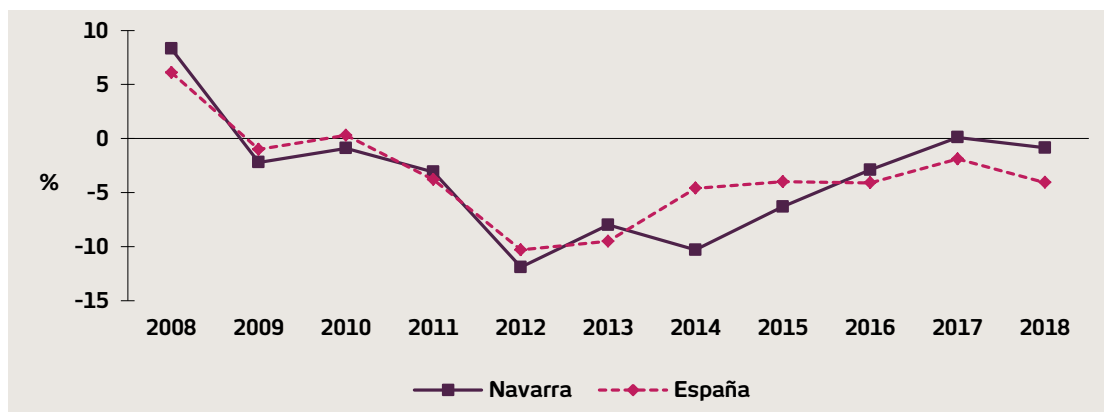

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Kredituaren bilakaera Nafarroan

2018. urtearen amaieran, Nafarroan erabilgarri zegoen kreditu-saldo bizia 16.152 milioi eurokoa zen; alegia, behera egin du (-% 2,2), 2017an gora egin ostean (+% 1,2). 2017-2018 biurtekoan, guztira, amaierako saldo bizia 2015ekoa baino baxuagoa da.

7. grafikoa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuei emandako kredituaren bilakaera

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

2018an, Nafarroako indarreko kredituaren bilakaerak Estatu osorako adierazitako desapalankamendu-joera orokorra partekatzen du, 2008tik gertatzen dena: Nafarroan erabilgarri dagoen kreditu bizia (16.152 milioi euro) 2008an lortutako gehieneko balioa baino % 26 txikiagoa da, eta zenbateko ia egonkorrean mantentzen da 2015etik. Espainiaren kasuan, murrizketa hori % 36,2koa izan da.

Nafarroako kredituaren bilakaerari dagokionez, ikusi da bezeroen bi segmentuek (Administrazio Publikoak eta Beste sektore egoiliar batzuk) portaera desberdina izan dutela, baina balio negatiboarekin. Hala, Administrazio Publikoentzako kredituak behera egin du nabarmen (-% 17,8), eta beste egoiliar batzuetara bideratutako kredituak ere behera egin du, nahiz eta neurri txikiagoan izan (-% 0,9). Ildo berean, Estatuaren portaera ere negatiboa da bi kasuetan (-% 11,6 eta -% 4,1).

51. koadroa Gordailu-erakundeak. Kreditua agenteen eta lurraldearen arabera

(Meuro)

Lurraldea	Urtea	AP	BSE	GUZTIRA
Nafarroa	2016	1.155	15.172	16.327
	2017	1.338	15.183	16.521
	2018	1.100	15.052	16.152
Espainia	2016	83.866	1.222.530	1.306.396
	2017	74.339	1.199.107	1.273.446
	2018	65.740	1.150.228	1.215.968

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Beste adierazle batzuk: hipoteken eraketa eta ibilgailuen matrikulazioa

Etxeen inbertsio-segmentu nagusiak erosketa eta etxebizitzaren eta ibilgailuen birgaitzea dira. Jarraian, hipoteka berrien eratzeari eta ibilgailu berrien salerosketari buruzko informazioa azaltzen da, aurkeztutako informazioa osatzen duena, Estatuan eta Nafarroan izan duen bilakaera aintzat hartuta.

2018an, 345.186 hipoteka berri eratu ziren Estatuan, eta horrek % 10,3ko urte arteko hazkuntza dakar; 2013tik, jarduera horren elkarren segidako bosgarren berreskurapen-ekitaldia da. Izan ere, 2013an erregistratu zen balio txikiena (199.703 hipoteka) 2008tik. Nafarroan 4.615 hipoteka berri eratu ziren, Estatuan baino urte arteko hazkuntza handiagoarekin (+% 13,4 eta +% 10,3). Gainera, gora egiten duen bosgarren ekitaldia da jarraian, 2013an gutxieneko balioa erregistratu ondoren (3.170 hipoteka).

Hala eta guztiz ere, orain dela gutxiko bilakaera positibo hori gorabehera, aintzat hartu behar da 2018an Estatuan eta Nafarroan eratutako hipoteken kopurua (oraindik ere)

2008an (balio handieneko urtea) erregistratutako en % 41,3 eta % 53,6koa dela; hau da, oraindik alde handia dago krisialdiaren aurreko mailekiko.

52. koadroa Etxebizitzaren gaineko hipoteka berrien eraketa

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Espainia						
Hipoteka kop.	199.703	204.302	246.767	282.707	312.843	345.186
Zenbatekoa guztira (milioi €)	19.973	20.891	26.339	31.037	36.665	42.709
<i>Batez besteko zenb. (mila €)</i>	<i>100,01</i>	<i>102,25</i>	<i>106,74</i>	<i>109,79</i>	<i>117,20</i>	<i>123,73</i>
Nafarroa						
Hipoteka kop.	3.170	3.710	3.769	3.990	4.069	4.615
Zenbatekoa guztira (milioi €)	345	384	389	405	430	504
<i>Batez besteko zenb. (mila €)</i>	<i>108,88</i>	<i>103,37</i>	<i>103,11</i>	<i>101,45</i>	<i>105,72</i>	<i>109,16</i>

Iturria: Hipoteken Estatistika. E.I.N. Egileak osatua.

Azken hamarkadan, hipoteken merkatua aise aldatu da, maileguaren bizitza erabilgarrian aldaketak jasan dituzten hipoteken bolumenean ikus daitekeenez¹. Joera hori agortzen ari da; izan ere, 2009an, Estatuan hirurehun mila hipoteka baino gehiagoren baldintzak aldatu ziren, eta 2018an, 49.011 izan dira. Nafarroak bilakaera hori partekatzen du, aldatutako 296 hipotekarekin. Joera horrek, beste faktore batzuen artean, inplikaturako agente guztien kultura finantzario hobea islatzen du, eta horrek abusibotzat jotako zenbait klausularen presentzia mugatzen duten ebazpen judizialak aplikatzea ahalbidetu du. Hobekuntza horrek aldean artean hitzartutako estipulazioak doitzea dakar, hartutako zorra itzultzea erraztuz.

53. koadroa Ibilgailuen matrikulazioaren bilakaera

(Unitate kop.)

Lurraldea	2014	2015	2016	2017	2018
Nafarroa	9.170	10.690	10.814	12.314	13.243
Espainia	855.308	1.034.232	1.147.007	1.234.932	1.321.438

Iturria: Anfac.

Bestetik, ibilgailu berrien erosketak orain arte izandako joera sostengatuari eusten dio, indarreko automobil-parkea berritzea sustatzen duten planen babesarekin. Nafarroan eta Estatuan, 2012. urtea izan zen inflexio-puntua, zeinetan ibilgailu berrien salerosketa-eragiketaren gutxieneko balioa erregistratu baitzen. Ondoren, berreskurapen handiko bi urte etorri ziren, beharbada aurreko urteetan atzeratutako eragiketak egin zirelako.

¹ Zehazki, hauei egiten die erreferentzia: nobazioa (hipoteka kontratatu ondoren egiten den eta kontratua berriro negoziatzeko aldean borondateen akordio berri bat eskatzen duen edozein aldaketa), hartzekodunaren subrogazioa (banketxez aldatzea, eta, beraz, kontratuak baldintza berriak izatea) eta zordunaren subrogazioa (hipotekaren titularra aldatzea, titular berriaren onarpenarekin; kontratuan aldaketak egon daitezke edo ez). Hauek dira adierazitako aldaketan alderdi nagusiak: epea, zenbatekoa, erreferentzia mota eta/edo aplikaturako diferentziala.

Dirudienez, 2017 eta 2018 bitartean berreskuratze-joera hori lasaitu egin da, eta, hala, 2018an % 7,0ko urte arteko gorakada egon da Estatuko ibilgailu berrien salerosketan, alegia, aurreko urteetan baino portaera moderatuagoa izan du (+% 7,7, +% 10,9 eta +% 20,9). Guztira 1,321 milioi ibilgailu baino gehiago dira; alegia, 2012an erregistratutakoen bikoitzak (0,699 milioi ibilgailu). Urte horretako zifra, lehen aipatu bezala, 2008tik erregistratutako baxuena izan zen. 2018an Nafarroan matrikulatutako ibilgailuak 13.243 dira, eta urte arteko % 7,5eko gorakada izan dute. Ildo horretan, 2018an erregistratutako zifrek nabarmen gaituzten dituzte 2012koak (7.034 matrikulazio).

Berankortasunaren bilakaera¹

Berankortasun-adierazleak kobrantza zalantzagarriko kredituaren ratioa zehazten du, erabilitako kreditu biziaren gainean. 2009tik, ratio hori hazten joan zen, 2013an bere goreneko mailara iritsi arte (% 13,8). Une horretatik aurrera behera egin zuen, 2018an % 5,8 erregistratu arte. Berankortasun-ratioaren bilakaerak ondo laburtzen du krisialdiak (zorria ez ordaintzea) eta erregistratutako desapalankamendu finantzarioak izandako eragina; egoera hori sortzea ahalbidetu zuten, halaber, finantzaketa-eskaria txikiagoa izateak eta emakida berriari eusteak, hori betetzeko bermeei lotutako exigentzia handiagoak ezarriz.

54. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasunaren guztizko tasaren bilakaera. Beste sektore egoiliar batzuk

<i>(M euro)</i>			
Urtea	Zalantzazko kob.	Kredituak*	(Zalantz./Kred.) x 100
2013	191.748	1.392.384	13,8
2014	167.743	1.328.189	12,6
2015	129.984	1.274.653	10,2
2016	112.275	1.222.511	9,2
2017	94.175	1.199.106	7,9
2018	67.196	1.150.229	5,8

()*: Beste sektore egoiliar batzuei lagatutako funtsak.

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

¹ Ez dugu autonomia-erkidegoen arabera bereizitako informaziorik.

55. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzazkoen edo berankortasun tasaren bilakaera, kredituaren helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zalantzazkoak guztira	13,8	12,6	10,2	9,2	7,9	5,8
Ekoizpen-jarduerak	20,9	18,9	14,9	13,3	10,4	6,9
Nekazaritza eta arrantza	13,6	12,2	10,2	9,1	7,5	6,3
Industria	13,8	13,9	11,2	9,1	8,8	6,3
Eraikuntza	35,3	33,7	30,9	29,7	24,5	14,0
Zerbitzuak	21,0	18,9	14,4	13,0	9,9	6,6
<i>Higiezinak</i>	<i>38,0</i>	<i>36,2</i>	<i>27,4</i>	<i>25,4</i>	<i>18,2</i>	<i>9,6</i>
<i>Finantzak (ez banka)</i>	<i>3,3</i>	<i>2,4</i>	<i>2,1</i>	<i>2,1</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>
<i>Merk. eta konp.</i>	<i>15,2</i>	<i>15,6</i>	<i>12,9</i>	<i>11,5</i>	<i>10,5</i>	<i>9,1</i>
<i>Garraioa eta bilt.</i>	<i>13,7</i>	<i>17,3</i>	<i>13,1</i>	<i>6,2</i>	<i>6,4</i>	<i>5,4</i>
<i>Ostalaritza</i>	<i>23,2</i>	<i>20,4</i>	<i>17,2</i>	<i>14,6</i>	<i>10,8</i>	<i>7,9</i>
<i>Beste zerbitzu batzuk</i>	<i>13,3</i>	<i>12,2</i>	<i>9,9</i>	<i>8,8</i>	<i>5,3</i>	<i>6,4</i>
Beste helburu/etxe batzuk	6,7	6,6	5,5	5,4	5,3	4,9
Etxebizitzak erostea eta birg.	5,8	5,7	4,7	4,6	4,6	3,9
Beste batzuk	12,7	12,2	10,0	10,0	9,2	9,2
Gainerakoak	12,2	6,3	16,6	7,0	13,2	7,5

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Berankortasunak bezeroen segmentu desberdinetan izan duen bilakaerak agerian uzten du joera nagusia beheranzkoa dela. 2018an, ekoizpen-jardueren berankortasun-ratioa % 6,9koa izan zen; alegia, adierazle horrek etxeko segmentuan izan zuen balioa baino pixka bat altuagoa (% 4,9). Bigarrenik, kontuan izan behar da ekoizpen-jarduerak askotariko jarduerak hartzen dituztela barnean, eta, hortaz, berankortasun-mailak ere askotarikoak direla, hasi industriaren¹ eta nekazaritza eta arrantzaren segmentuari dagokion balioetik (% 6,3) eta eraikuntza-jardueren² balioetara arte (% 14,0). Hirugarrenik, ekoizpen-jardueren artean alde handiak badaude ere, eta denek jarraitzen dute berankortasun-ratioa beherantz doitzen. Beste era batera esanda, segmentu guztietan zalantzazko kredituaren magnitudean (zenbakitzailea) eginiko murrizketak gainditu egiten du erabilitako kreditua (berankortasun-koefizientearen izendatzailea).

Etxeetako berankortasunaren bilakaerak ere behera egin du, 2018an % 4,9ra iristeraino. Ratio hori beti izan da ekoizpen-jardueretako ratioa baino baxuagoa, eta bereziki etxebizitzak erostean eta birgaitzearen segmentuko berankortasun-ratioari dagokionez (% 3,9). Azkenik, aipatzekoa da ratio horrek behera egin duela eta berankortasun-tasa gero eta txikiagoa dela. Hala, jarraian datorren koadroan ikus

¹ Sinatutako maileguen batez besteko bolumenarengatik, zeina zerbitzuetako edozein jarduerarena baino askoz ere handiagoa baita, jardueraren tipologia eta horren inbertsio-beharrak direla eta.

² Kalte handia jasan zuen krisialdiaren aurreko kreditu-hedapenarengatik eta jardueraren honen ondorengo gainbeherarengatik (aktiboaren balio-galera, salmenten beherakada, enpresa-likidazioak, etab.).

daitekeenez, bezeroen segmentu guztietan murrizketa nabarmena egon da kobrantza zalantzagarriko kreditu-saldoetan, erregistratutako saneamendu-prozesu garrantzitsua islatuz.

56. koadroa Gordailu-erakundeak. Zalantzako kredituaren bilakaera, helburuen arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zalantzakoak guztira	191.748	167.473	129.980	112.275	94.175	67.196
Ekoizpen-jarduerak	143.511	122.314	92.164	77.335	59.943	36.540
Nekazaritza eta arrantza	2.477	2.145	1.824	1.706	1.506	1.318
Industria	14.846	14.802	11.773	9.407	9.121	6.421
Eraikuntza	20.315	15.960	12.947	11.304	8.053	3.901
Zerbitzuak	105.874	90.127	65.619	54.918	40.813	24.899
Higiezinak	66.265	53.795	36.665	30.275	19.759	8.387
Finantzak (ez banka)	2.871	2.385	2.067	1.690	274	163
Merk. eta konp.	10.438	10.432	8.659	7.768	7.506	6.681
Garraioa eta bilt.	4.761	4.968	3.635	1.690	1.920	1.611
Ostalaritza	7.094	5.686	4.612	3.881	2.889	2.057
Beste zerbitzu batzuk	14.534	12.861	9.981	9.026	8.465	6.002
Beste helburu/etxe batzuk	46.530	44.197	34.736	33.652	32.712	29.688
Etxebizitzak erostea eta birg.	34.080	32.313	25.204	23.930	23.274	19.904
Beste batzuk	12.450	11.884	9.532	9.722	9.438	9.784
Gainerakoak	1.707	962	3.080	1.288	1.970	968

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Gordailuen bilakaera Nafarroan

Estatuko kreditu-erakundeetako gordailuak

Estatuan, kreditu-erakundeek 1,836 bilioi euroko gordailu-bolumenarekin¹ eman diote amaiera 2018ari; zifra hori 2017an erregistratutakoa baino baxuagoa da (-% 1,6). Ildo horretan, 2018an berriro beheranzko joera nagusitu da, 2017an eten ondoren, eta zifra urrundu egin da 2008an lortutako gehieneko baliotik (2,327 bilioi euro).

Osagaien bilakaera askotarikoa da: kreditu-sistemaren gordailuek eta kanpoko sektorekoek behera egin dute (-% 12,1 eta -% 3,9); aldiz, Administrazio Publikoei eta beste sektore egoiliar batzuei dagozkienek gora egin dute (+% 16,3 eta +% 0,8). Hala, pasibo-posizio horien bi heren beste sektore egoiliar batzuen sektoreari dagozkio (% 66,0) eta gainerako herena hauen artean banatuta dago: kreditu-sistema bera

¹ Kontuan izan behar da ez dagoela pasibo-posizioetako aurrezkiaren neurri osorik; hortaz, gordailu-figuretainantz bideratzeaz gain, beste inbertsio-xede batzuetara lekualdatu ahal izan dira, hala nola funtsetara, balioetara edo beste forma batzuetara (higiezinak, esaterako).

(% 15,7), kanpoko sektorea (% 14,4) eta Administrazio Publikoak (% 3,9). Azken horrek eutsi egiten dio aurreko ekitaldietako proportzioari.

57. koadroa Kreditu-erakundeak. Kreditu-erakundeetako gordailuak, agenteen arabera

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gutzizkoa	2.065.401	1.997.363	1.940.297	1.866.552	1.866.973	1.836.493
• Kreditu-sistema	381.293	311.533	302.810	288.158	327.483	287.838
• AP	63.485	76.150	77.058	54.371	61.722	71.785
• Beste sektore egoiliar batzuk	1.314.129	1.289.280	1.261.388	1.242.580	1.202.893	1.212.837
• Beste ez-egoiliar batzuk	306.493	320.400	299.061	281.444	274.874	264.033

(M euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Hurrengo koadroan banakatuta dago "Beste sektore egoiliar batzuk" (BSE) segmentuaren gordailuen osaera, horien denbora-epearen arabera. 2018an, sektore pribatuko gordailuetako saldoaren hiru laurden (% 76,8) ageriko edo aurrezki erako modalitateari dagozkio, eta bosten bat (% 19,1) eperako posizioetan sartuta dago. Bestetik, eragiketa finantzario konplexuagoekin lotutako gordailu-formulen ekarpena oso txikia da: % 4,1.

Aintzat hartutako figura bakoitzeko gordailuen banaketak aldakuntza nabarmena izan du azken bost urteetan. Hain zuzen, 2013an, hau izan zen agerikoen, aurrezkien eta bestelako posizioen banaketa: % 38,1, % 51,5 eta % 10,4; eta gaur egun hau da: % 76,8, % 19,1 eta % 4,1. Horrenbestez, ikusi da gordailuen zati handi bat eperako modalitatetik likidezia handiagoko beste formula batzuetara mugitu dela. Lekualdaketa hori etengabea eta uniforme da 2013tik, eta arrazoi nagusia da aurrezki-figura horien ordainsaria ez dela oso erakargarria, bereziki eperako gordailuari dagokiona. Hala, posizio likidoenen gorakadaren kausa izan daiteke dirua jarri dela ordainsariak hobetuko direlakoan, edo beste aurrezki-forma edo aurrezki-xede batzuk aukeratu direla.

58. koadroa Gordailu-erakundeak. Gordailuak moten arabera. Beste sektore egoiliar batzuk

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gutzizkoa	1.314.129	1.289.280	1.261.388	1.242.580	1.202.893	1.212.837
• Agerikoa	500.208	562.629	650.098	753.624	857.135	931.257
• Aurrezkia	677.143	597.338	508.753	403.567	286.365	231.450
• Eperakoa	136.778	129.313	102.537	85.389	59.393	50.130

(M euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Gordailuen bilakaera Nafarroan

2018an, Nafarroako gordailuen saldoa 17.371 milioi eurokoa izan da, urte arteko % 3,2ko gorakadarekin; alegia, Estatuan lortutako emaitza baino pixka bat altuagoa (+% 2,3). Era berean, beste sektore egoiliar batzuek eginiko gordailuek ere gora egin dute (+%4,2), Estatuan baino gehiago (+% 1,6). Hala, Nafarroako gordailuek Estatu osokoetan duten partaidetza-portzentajeak txikia izaten jarraitzen du, baina % 1,4n finkatu da.

59. koadroa Gordailu-erakundeak. Beste sektore egoiliar batzuen eta Administrazio Publikoen gordailuak.

(Meuro)

Lurraldea	Urtea	AP	BSE	GUZTIRA
Nafarroa	2016	571	15.602	16.173
	2017	1.061	15.778	16.839
	2018	931	16.440	17.371
Espainia	2016	53.412	1.140.814	1.194.227
	2017	60.910	1.146.917	1.207.827
	2018	70.862	1.165.030	1.235.892

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina. Egileak osatua.

Aurrezpenaren beste adierazle batzuk

2018an, Estatuko familien errenta gordin erabilgarriak gora egin du (+% 3,2), eta gora egiten duen elkarren segidako bosgarren ekitaldia da. Nolanahi ere, familien aurrezki gordinak behera egiten jarraitzen du 2013tik, eta joera hori areagotu egin da azken bi ekitaldietan: etxeetako aurrezki gordinaren tasa (2018) % 4,1ekoa da, alegia, oso urrun dago 2009tik 2013ra bitartean erregistratutako % 8-9tik.

60. koadroa Errenta gordin erabilgarria, balio erantsi gordina eta aurrezki gordina

(Meuro)

Kontzeptua	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Etxeak						
• Errenta gordin erabilgarria	778.824	785.894	806.629	822.303	836.991	864.115
• Aurrezki gordina	63.917	62.058	59.623	54.704	39.218	35.623
• Aurrezki-tasa (%)	8,2	7,9	7,39	6,65	4,69	4,12
Soz. ez-finantzarioak						
• BEG	542.922	553.516	579.888	603.831	637.475	659.785
• Aurrezki gordina	160.537	158.818	175.910	195.138	210.394	213.596
• Aurrezki-tasa (%)	29,6	28,7	30,3	32,3	33,0	32,4

Iturria: Espainiako Kontabilitate Nazionala. Kontu ez-finantzarioak. Egileak osatua.

Aurrezki-tasaren beherakada hori askotariko faktoreen ondorioa izan daiteke; esate baterako, aurrezkiaren gorakada etxeetako errentetan erregistratutakoa baino txikiagoa izatea enplegua nabarmen berreskuratzen ari den une honetan. Bestetik, egonkortasun ekonomiko handiagoko egoera batean, etxeek beren aurrezkiarekin finantzatzen ari

diren kontsumo- eta inbertsio-mailak berreskuratzen dituzte, kontuan hartuta aurrezkiek gordailu tradizionaletan ematen duten ordainsari txikia eta beste aurrezki-figura finantzario batzuek duten hegakortasuna.

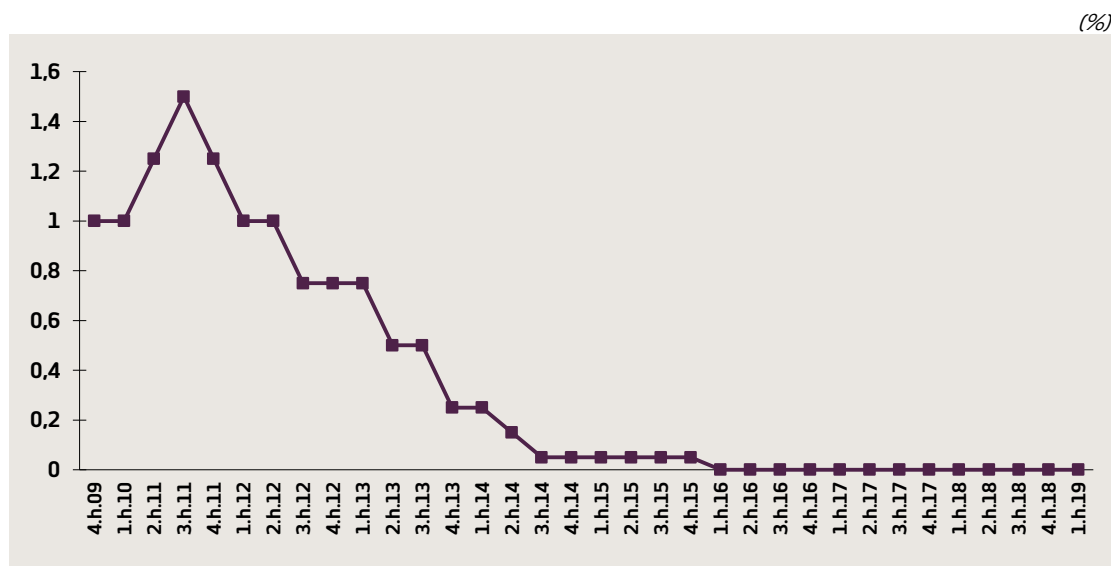
Nolanahi ere, badirudi aurrezki-tasa txiki hori arriskutsua izan daitekeela etxeek espero gabeko gorabehera erantzuteko duten ahalmen finantzarioari dagokionez, nahiz eta ez dauden orain dela hamarkada bat bezain apalankatuta. Azkenik, enpresen arloan, aurrezki gordinaren tasak pixka bat behera egin du eta %32,4koa izan da 2018an; hortaz, gelditu egin da azken aldian gertatzen ari zen muskulu finantzarioaren berreskurapena.

Interes-tasaren, kostuaren eta ordainketaren bilakaera

Europako Banku Zentralak %0ko erreferentzia-interesa dauka finkatuta (2016ko martxotik). 2019ko apirilean baieztatu zuen horrela mantenduko dela 2019aren amaierara arte eta, edonola ere, *"inflazioa %2aren azpitik, baina hortik gertu, mantenduko dela bermatzeko behar adina denbora"*.

Aplikaturako interes-tasak bat datoz erakundeek beren bideragarritasunari eusteko eskain ditzaketan baldintzekin (bitartekotza finantzarioko marjinak). 2018an, etxeen segmentuan, etxebizitzara eta beste helburu batzuetara bideratutako maileguei aplikaturako tasek gora egin dute; aldiz, kontsumora bideratutakoak (ohikoenak izaten dira) murriztu egin dira (eskaintzen eta modalitate finantzarioen arteko lehiakortasuna). Hain zuzen, aldakuntza horiek alderantzikatu egin dute azken urteetan hiru finantzaketa-eragiketa motetan nagusitu den joera.

8. grafikoa Birfinantzaketa-interesaren tasaren bilakaera. Europako Banku Zentrala.

Iturria: Europako Banku Zentrala.

2018an, etxebizitzaren erosketari aplikatutako tasak % 1,99koak izan dira; hazi egin dira pixka bat 2017arekin alderatuta, baina 2011n aplikatutako tasaren erdia dira (% 3,58). Enpresen finantzaketari aplikatutako tasei dagokienez, 2017an merkatu egin dira zenbateko nagusi txikiena dutenak (% 3,26tik % 2,08ra); alabaina, zenbateko handiagoko eragiketei aplikatutako tasak onuragarriagoa izaten jarraitzen du (% 1,53).

Etxeetako aurrezki-posizioei dagokienez, ordainsaria ia nulua da aurrezki-modalitate guztietan, eta, gainera, pixka bat atzera egiteko joerak bere horretan jarraitzen du ia kasu guztietan. Bestetik, sozietate ez-finantzarioen gordailu-posizioen ordainsaria pixka bat altuagoa da, baina oso txikia izaten jarraitzen du eta diruaren prezio ia nuluari dagokio.

61. koadroa Kreditu-erakundeak. Etxeetarako⁽²⁾ eta sozietate ez-finantzarioetarako eragiketa berriei aplikatutako interes-tasak (TEDR)

Kontzeptua	2015	2016	2017	2018 (%)
ETXEETARAKO⁽²⁾ MAILEGUAK ETA KREDITUAK				
– Etxebizitza ⁽¹⁾	1,98	1,91	1,83	1,99
– Kontsumoa ⁽¹⁾⁽³⁾	7,56	7,12	7,24	6,90
– Beste helburu batzuk ⁽¹⁾	3,77	3,62	3,36	3,54
SOZIETATE EZ-FINANTZARIOETARAKO MAILEGUAK ETA KREDITUAK				
– Zorpekoak	2,34	1,66	1,55	1,75
– 250.000 € ⁽¹⁾ -ra arteko kredituak	3,26	2,64	2,33	2,08
– 250.000 eta 1.000.000 € ⁽¹⁾ arteko kredituak	2,05	1,79	1,68	1,55
– 1.000.000 € ⁽¹⁾ baino gehiagoko kredituak	1,96	1,60	1,51	1,53
ETXEEN GORDAILUAK⁽²⁾				
– Agerikoak	0,12	0,06	0,04	0,03
– Eperakoak ⁽¹⁾	0,39	0,11	0,08	0,05
• 1 urte arte	0,35	0,10	0,07	0,05
• 2 urte baino gehiago	0,24	0,07	0,08	0,06
SOZIETATE EZ-FINANTZARIOEN GORDAILUAK				
– Agerikoak	0,24	0,15	0,10	0,08
– Eperakoak ⁽¹⁾	0,31	0,13	0,16	0,37
• 1 urte arte	0,29	0,11	0,17	0,39
• 2 urte baino gehiago	0,66	0,48	0,33	0,76

(1): Batez besteko tasa haztatua, produktu desberdinei dagokienez, epearen arabera. Abenduaren 31n.

(2): Etxeak eta etxeen zerbitzura dauden irabazi asmorik gabeko erakundeak.

(3): 2010eko maiatzetik, kreditu-txartelen bidez emandako kreditua ere sartzen da zutabe honetan.

TEDR: Definizio mugatuko tasa efektiboa, hau da, UTB komisiorik gabe.

Iturria: Espainiako Bankuaren Estatistika Buletina.

4. NAFARROAKO ENPRESEN AZTERKETA EKONOMIKO-FINANTZARIOA

Kapitulu honetan, Nafarroako enpresen bilakaera ekonomiko-finantzarioa nolakoa izan den aztertuko dugu, baita enpleguak izan duen produktibitateari buruzko zenbait alderdi ere. Azterketa hori egiteko erabili dugun informazioa Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralari eskatutako Nafarroako enpresei buruzko ustiapen espezifiko batetik atera dugu. 2017an eta 2016an 122 enpresa nafarrek kolaboratu dute informazioa bidaltzearen bidez; zifra hori beste urte batzuetan baino pixka bat txikiagoa izan da, aurrekoetan 150 enpresek bidaltzen baitzuten informazioa.

4.1 JARDUERA: DIRU-SARRERAK, KOSTUAK ETA EMAITZAK

Hasiera batean aztertutako Nafarroako 122 enpresen emaitzen kontu erantsia aintzat hartuta, jarraian enpresen magnitude garrantzitsuenen bilakaera ikus dezakegu, diru-sarrerei, kostuei eta emaitzei dagokienez.

62. koadroa Nafarroako enpresen emaitzen kontu erantsia

(m euro)

Aldagaia	2016		2017		Aldakuntza-tasa %Δ 17/16
	m euro	%	m euro	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	8.256.403	100,0	8.096.400	100,0	-1,9
Bitarteko kontsumoak	6.150.252	74,5	5.940.961	73,4	-3,4
Balio erantsi gordina	2.106.151	25,5	2.155.439	26,6	2,3
Langile-gastuak	1.221.029	14,8	1.261.377	15,6	3,3
Ustiap. emaitza ekon. gordina	885.122	10,7	894.062	11,0	1,0
Amortizazioak eta hornidurak	349.812	4,2	386.223	4,8	10,4
Ustiap. emaitza ekon. garbia	535.310	6,5	507.839	6,3	-5,1
Finantza-karga garbia	-65.157	-0,8	-114.320	-1,4	75,5
Ohiko jardueren emaitza	600.467	7,3	622.159	7,7	3,6
Ezohiko jardueren emaitza	-357.756	-4,3	-74.615	-0,9	-79,1
Zerga aurreko emaitza	242.711	2,9	547.544	6,8	125,6
Zergak	92.296	1,1	84.346	1,0	-8,6
Ekitaldiko emaitza garbia	150.415	1,8	463.198	5,7	207,9
Cash-flow	500.227	6,1	849.421	10,5	69,8

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

Enpresa horien fakturazio osoak 8.000 milioi euroak gainditu zituen; hau da, emaitza 2016an baino % 1,9 txikiagoa izan zen.

Kostuen egituraren (kostu-partida desberdinen partaidetza, fakturazioari dagokionez) bilakaeraren azterketak agerian uzten du pixka bat murriztu dela bitarteko kontsumoen partaidetza; hain zuzen, fakturazioaren % 73,4 hartzen dute (2016an, % 74,5).

Hori horrela, balio erantsi gordinaren partaidetza areagotu egin da, 2017ko fakturazioaren % 26,6ra iritsiz (2016an, % 25,5). Termino absolutuetan, balio erantsia % 2,3 aregotu da, 2.155,4 milioi eurora arte.

Langileen gastuei dagokienez, horiek diru-sarreretan duten partaidetza areagotu da, 2017an % 15,6an kokatuz (2016an, % 14,8). Termino nominaletan, % 3,3ko aregotzea erregistratu da. Ondorioz, ustiapenaren emaitza ekonomiko gordina pixka bat areagotu da hala termino absolutuetan nola partaidetzan, 2017ko diru-sarreraren % 11,0 izatera igaroz (2016an, % 10,7).

Amortizazioen garrantziari dagokionez, horiek ere areagotze bat erregistratu dute, zehazki % 10,4koa termino nominaletan, 2017ko diru-sarreraren % 4,8 izatera iritsiz (2016an, % 4,2).

Bestalde, nabarmendu behar da areagotu egin dela finantza-karga; hain zuzen ere, % 75,5 hazi da 2016. urtearekin alderatuta. Hortaz, diru-sarrera finantzarioak gastu finantzarioak baino 114,3 milioi euro altuagoak izan dira. Horrez gain, kontabilizatutako ezohiko emaitzak hobetu dira (2017an, -74,6 milioi euro; eta 2016an, -357,7 milioi euro), baina oraindik ere saldo negatiboa dute.

Zerga aurreko emaitzari dagokionez (% 125,6ko areagotzea erregistratu da termino nominaletan, 547,5 milioi eurora iritsi arte), 2017ko fakturazioaren % 6,8 da; eta portzentaje hori 2016an erregistratutakoa (% 2,9) baino handiagoa da.

Horrenbestez, fakturazioak pixka bat behera egin duen testuinguru horretan, enpresa nafarrek emaitzen areagotze nabarmena erregistratu dute 2017an, bereziki ezohiko emaitzetan hautemandako hobekuntza nabarmenari esker.

4.2 INBERTSIOA-FINANTZAKETA

Jarraian, enpresen magnitude adierazgarrienen bilakaera zer-nolakoa izan den aztertuko dugu, egindako inbertsioei eta finantzaketari dagokienez. Horretarako, 122 enpresen balantze erantsia aztertu da, 2016-2017 aldikoa.

63. koadroa Nafarroako enpresen balantze erantsia

(m euro)

Aldagaia	2016		2017		Aldakuntza-tasa %Δ 17/16
	m euro	%	m euro	%	
AKTIBOA GUZTIRA	11.376.613	100,0	11.384.507	100,0	0,1
AKTIBO FINKOA	7.646.823	67,2	7.825.494	68,7	2,3
Ibilgetu immateriala	1.519.684	13,4	1.399.844	12,3	-7,9
Ibilgetu materiala	2.773.503	24,4	2.917.410	25,6	5,2
Ibilgetu finantzarioa	3.353.636	29,5	3.508.240	30,8	4,6
ZIRKULATZAILEA	3.729.790	32,8	3.559.013	31,3	-4,6
Izakinak	822.253	7,2	894.526	7,9	8,8
Zordunak	2.547.765	22,4	2.312.728	20,3	-9,2
Diruzaintza	359.772	3,2	351.759	3,1	-2,2
PASIBOA GUZTIRA	11.376.613	100,0	11.384.507	100,0	0,1
PASIBO FINKOA	8.161.393	71,7	8.291.858	72,8	1,6
Ondare garbia	5.263.268	46,3	5.878.704	51,6	11,7
Epe luzeko besteren baliabideak	2.898.125	25,5	2.413.154	21,2	-16,7
EPE MOTZEKO HARTZEKODUNAK	2.967.067	26,1	2.851.966	25,1	-3,9
- Kostua dutenak	1.030.491	9,1	851.511	7,5	-17,4
- Kosturik gabekoak	1.936.576	17,0	2.000.455	17,6	3,3
HORNIDURAK	248.153	2,2	240.683	2,1	-3,0

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

Enpresek emandako datuekin bat etorritik, inbertsioari lotutako honako alderdi hauek nabarmendu behar dira:

- Aktibo finkoak bere partaidetza areagotu du guztizko aktiboari dagokionez, eta % 68,7 izatera igaro da (2016an, % 67,2).
- Aktibo finkoaren areagotzea batez ere ibilgetu materialaren eta ibilgetu finantzarioaren areagotzearen ondoriozkoa izan da. Bi kasuetan, pixka bat hazi da beren garrantzi erlatiboa, % 25,6ra eta % 30,8ra arte, hurrenez hurren.
- Inbertsio zirkulatzailerari dagokionez, aktiboaren guztizkoan duen partaidetza pixka bat murriztu da (2017an, % 31,3; eta 2016an, % 32,8), batez ere zordunen garrantzia murriztu delako (2017an, % 20,3; eta 2016an, % 22,4; eta % 9,2ko murrizketa termino nominaletan). Diruzaintzaren kasuan, zirkulatzaileraren barruko garrantzia pixka bat jaitsi da % 3,1era (2016an, % 3,2), baina izakinak % 8,8 hazi dira termino nominaletan, zirkulatzaileraren barneko garrantzia 2017an % 7,9ra areagotuz (2016an, % 7,2).

Finantzaketari buruzko alderdi garrantzitsuenei dagokienez, honako hauek nabarmenduko ditugu:

- Epe motzeko finantzaketaren (epe motzeko hartzekodunak) garrantzi erlatiboak behera egin du (2017an, % 25,1; eta 2016an, % 26,1; % 3,9ko beherakada nominalarekin), finantzaketa iraunkor-pasibo finkoaren garrantziak pixka bat gora egin duen testuinguru batean, eta hornidurek ere behera egin dute (2017an % 2,1 eta 2016an % 2,2).
- Pasibo finkoaren garrantzia erlatiboaren gorakadaren arrazoia ondare garbiaren partaidetek gora egin izana da; 2017ko guztizko pasiboaren garrantziaren % 51,6 izatera igaro da (2016an % 46,3) eta % 11,7 hazi da termino nominaletan 2016aren aldean. Epe luzeko besteren baliabideei dagokienez, horiek % 16,7 egin dute behera termino nominaletan, 2017ko pasibo finkoaren % 21,2ra iritsi arte (2016an % 25,5).
- Epe motzeko hartzekodunen kasuan, horien garrantzi erlatiboa murriztu da, testuinguru batean non kosturik gabeko baliabideen garrantzia areagotu egin den (2017an % 17,6 eta 2016an % 17, % 3,3ko areagotzearekin termino nominaletan) eta kostua duten baliabideen garrantzia nabarmen murriztu den (2017an % 7,5 eta 2016an % 9,1, % 17,4ko beherakadarekin termino nominaletan).
- Azkenik, maniobra-funtsak (aktibo zirkulatzaila ken epe motzeko hartzekodunak) saldo positiboa duen arren, % 7,3ko jaitsiera izan du termino nominaletan 2017. urtean, pasiboaren guztizkoaren % 6,2 izatera igaroz (2016an % 6,7).

4.3 ERRENTAGARRITASUNA ETA LOTUTAKO MAGNITUDEAK

2017an, Nafarroako 122 enpresen laginaren errentagarritasun ekonomikoak (zergen aurretik kalkulatuta) gora egin du nabarmen, aurreko ekitaldiarekin alderatuta. Zehazki, hurrengo taulan ikus daitekeen moduan, errentagarritasun hori % 6,8koa izan da 2017an, eta 2016an % 3,7koa izan zen.

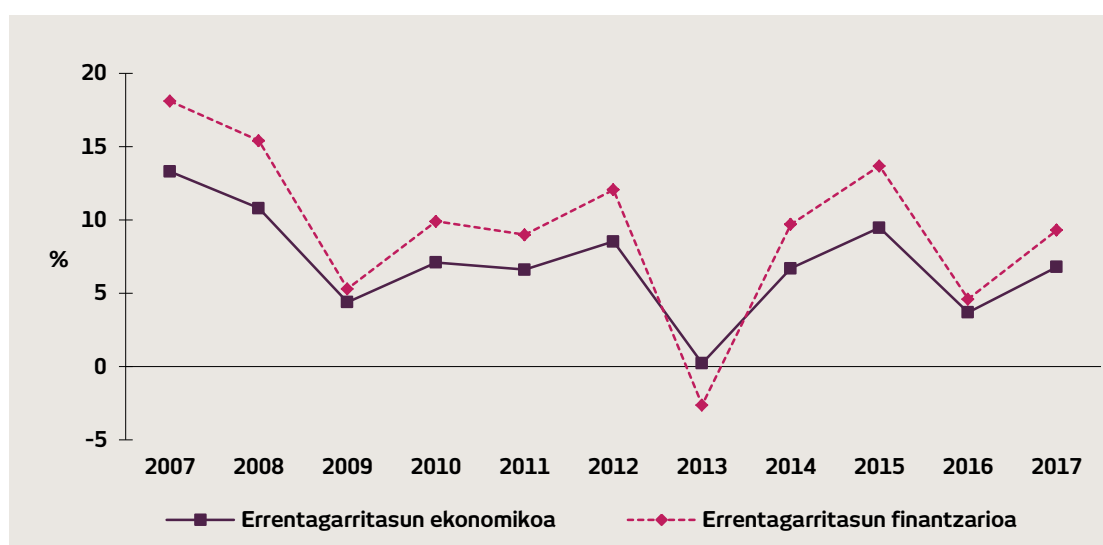
64. koadroa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Ratioak (%)	2013	2014	2015	2016	2017
AKTIBO GARBIAREN ERRENT. (zerga aurretik)	0,2	6,7	9,5	3,7	6,8
Jasotako finant. interesak/Kostua duten besteren baliabideak	3,3	3,7	3,0	2,8	2,7
BALIABIDE PROPIOEN ERRENT. (zerga aurretik)	-2,6	9,7	13,7	4,6	9,3
Zorpetze-ratioa	61,5	61,2	41,5	46,7	38,3
Apalankamendu finantzarioa*	-3,0	3,0	6,5	0,9	4,0

(*): Errentagarritasun ekonomikoa – besteren finantzaketaren kostua

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

9. grafikoa Nafarroako enpresen errentagarritasuna

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

Hori horrela, errentagarritasun finantzarioak (zergen aurretik kalkulaturak) ere gora egin du 2017an, % 9,3koa izan baita, 2016ko zifra bikoiztuz (% 4,6).

Beraz, apalankamendu finantzarioak nabarmen egin du gora 2017an (% 4, eta 2016an % 0,9), errentagarritasun ekonomikoaren gorakadaren ondorioz nagusiki, nahiz eta zorraren kostuak ere zertxobait behera egin duen.

4.4 ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA

Jarraian, Nafarroako enpresetatik aztertu den laginean enpleguak izan duen produktibitatearekin lotutako zenbait alderdiri buruz hitz egingo dugu. Horren bidez, aurreko ataletan eginiko analisi ekonomiko-finantzarioa osatu nahi da.

65. koadroa Enpleguaren produktibitatea

Ratioak	2013	2014	2015	2016	2017
BEG/langile	73,8	75,1	78,2	81,1	79,7
Enpleguaren batez besteko kostua	42,9	43,5	44,6	47,0	46,7

(m euro)

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

lido horretan, langileen balio erantsia 79,7 milioi eurokoa izan da 2017an; alegia, % 1,7ko beherakada txiki bat izan du 2016arekin alderatuta. Bestetik, enpleguaren batez besteko kostua 46,7 milioi eurokoa izan da 2017an, aurreko urtean baino pixka bat txikiagoa (2016an 47,0 milioi eurokoa izan zen).

4.5 NAFARROAKO ENPRESEN DIAGNOSTIKO EKONOMIKO-FINANTZARIOA. SINTESIA.

Atal honetan, labor azalduko ditugu kapitulu osoan zehar eginiko analisi ekonomiko-finantzarioan aipatutako alderdi garrantzitsuenak, eta xehetasunez adieraziko dugu zein diren aztertutako 122 enpresen egoera agerian uzten duten alderdi positibo eta negatiboak.

Alderdi positiboak dagokienez, hauek nabarmenduko ditugu:

- Bitarteko kontsumoen portzentajeak behera egin du.
- Sortutako balio erantsiaren garrantziak gora egin du.
- Ekitaldiaren eta cash-flowaren emaitza garbia nabarmen hobetu da.
- Aktibo finkoak gora egin du, nagusiki ibilgetu material eta finantzarioan erregistratutako gorakadaren ondorioz.
- Zordunen partidaren garrantzi erlatiboak behera egin du.
- Ondare garbiaren garrantzi erlatiboa areagotu egin da.
- Errentagarritasun ekonomikoak eta finantzarioak gora egin dute.
- Zorraren kostuak behera egin du pixka bat.

Bestetik, alderdi ez hain positiboak dagokienez, hauek aipatuko ditugu:

- Ustiapenaren diru-sarrerek pixka bat behera egin dute.
- Langileen eta amortizazioen gastuek gora egin dute.
- Izakinen partidak gora egin du.
- Kosturik gabeko epe motzerako hartzekodunen garrantzi erlatiboak gora egin du.
- Maniobra-funtsak pixka bat behera egin du.

4.6 ESPAINIAKO ENPRESA EZ-FINANTZARIOEN ENPRESA-EMAITZAK

Azkenik, jarraian, labur-labur aztertuko ditugu Espainiako enpresa ez-finantzarioek 2018an izandako emaitzak. Horretarako, Espainiako Bankuaren Hiruhilekoko Balantzeen Zentralaren informazioa baliatuko dugu. Informazio hori Estatu osokoa den arren, Nafarroako enpresek 2018an izandako joeren gutxi gorabeherako egoera zein den jakiten lagunduko du.

Hiruhilekoko Balantzeen Zentralaren informazioaren arabera, 2018an enpresen jarduerak zabaltzen jarraitu zuen; hala, balio erantsi gordinak (BEG) % 3,3 egin du gora termino nominaletan (aurreko urtean % 0,5eko gorakada erregistratu zen). Dena den, aurrerapen horren intentsitatean eragina dauka hiruhilekoko laginean gehiegizko ordezkariak duten zenbait sektoreen portaerak. Zehazki, berraztatutako tasak agerian uzten du BEGak gorakada handiagoa izan zuela 2017an (% 2,5), eta 2018ko aldakuntza-tasa oso antzekoa izan dela (% 3,2); tasa hori kalkulatzeko, adar bakoitzari aplikatzen zaio benetan sozietate ez-finantzarioen multzoan duen garrantzia. Gorakada hori sortu zen, hain zuzen, barneko eskariak dinamismo handiagoa zuen testuinguru batean; ondorioz, Espainiako erosketek eta salmentek garrantzi erlatibo handiagoa izan zuten aurreko urtean baino.

Enpleguak % 1,5 egin zuen gora 2018an; alegia, aurreko urtean baino ia puntu bat gutxiago (% 2,4). Langileen kopuruaren gorakada horren arrazoi nagusia izan zen langile finkoen kontratazioak gora egin zuela, % 1,9ra iritsiz.

Jardueraren dinamismo handiago horrek berekin ekarri zuen emaitza ekonomiko gordinak % 3,5 egitea gora; hori horrela, eta gastu finantzarioek behera egin zutelako kontuan hartuta (interes-tasen beherakadaren ondorioz), emaitza arrunt gordinak % 5 egin zuen gora 2018an (aurreko ekitaldian % 4,7 areagotu zen).

Bestetik, ezohiko diru-sarrera eta gastuen bilakaerak eragin oso positiboa izan zuen ekitaldiko emaitzan, zeina bikoiztu egin baitzen aurreko urteko datuekin alderatuta. BEGaren gaineko portzentajeak aztertuz gero, amaierako soberakina % 48,8koa izan zen (aurreko urtean erregistratutako balioa baino ia 25 puntu gehiago), 2018an izandako ezohiko gorakadaren ondorio gisa, zeinak zerikusia izan baitzuen ezohiko emaitzen portaerarekin.

Irabazi arrunten hazkunde horrek berekin ekarri zuen 2018ko errentagarritasunaren batez besteko ratioek gora egitea, % 6,5era arte aktibo garbiaren ohiko errentagarritasunaren kasuan (2017an % 6,1) eta % 9,9ra arte berezko baliabideen ohiko errentagarritasunaren kasuan (2017an % 9,1). Bestetik, finantzaketaren batez besteko kostuak pixka bat behera egin zuen 2018an ere; horrenbestez, aktiboaren errentagarritasunaren eta finantzaketaren batez besteko kostuaren arteko diferentziala handitu egin zen berriro ere (2018an % 4,3 eta 2017an % 3,7).

Enpresen ondare-posizioari dagokionez, 2018an murriztu egin dira zorraren ratioak (bai aktiboaren proportzio gisa kalkulaturakoa bai diru-sarrera arruntekin lotuta adierazten dena). Azken urteetako beheranzko joerarekin jarraitu du, halaber, karga finantzarioaren ratioak, finantzaketa-kostuak txikiagoak direlako eta soberakin arruntek gora egin dutelako.

66. koadroa Eraitzen kontua. Urte arteko bilakaera (enpresa berei dagozkien hazkunde-tasak, aurreko urteko aldi berarekiko)

OINARRIAK	Hiruhilekoko Balantzeen Zentrala ^(*)		
	I-IV 16/ I-IV 15	I-IV 17/ I-IV 16	I-IV 18/ I-IV 17
Enpresa kopurua/Nazioko guztizko estaldura	980/% 14,0	991/% 13,3	960/% 12,0
1. Produkzioaren balioa (dirulaguntzak sartuta)	-0,4	6,0	6,2
Negozio-zifraren zenbateko garbia eta ustiapenaren bestelako diru-sarrerak	-3,4	7,5	7,2
2. Bitarteko kontsumoak (tributuak sartuta)	-2,7	8,8	7,6
Erosketa garbiak	-1,0	11,2	8,5
Beste ustiapen-gastu batzuk	-2,8	4,4	4,5
S.1. BALIO ERANTSI GORDINA FAKTOREEN KOSTUAREKIKO (1-2)	4,2	0,5	3,3
3. Langile-gastuak	0,8	3,0	3,0
S.2. USTIAPENAREN EMAITZA EKONOMIKO GORDINA (S.1.-3)	7,9	-1,8	3,5
4. Diru-sarrera finantzarioak	1,7	12,2	-1,6
5. Gastu finantzarioak	-12,1	-9,2	-5,2
6. Amortizazioak eta ustiapen-hornidurak	-0,1	0,6	0,8
S.3. OHIKO EMAITZA GARBIA (S.2 + 4 -5 -6)	19,5	4,7	5,0
7. Besterentzeen eta narriaduraren ondoriozko emaitzak	--	--	--
8. Arrazoizko balioaren aldakuntzak eta gainerako emaitzak	-16,7	59,2	--
9. Mozkinen gaineko zergak	--	-50,8	-12,8
S.4. EKITALDIAREN EMAITZA (S.3 + 7 + 8 -9)	145,6	-22,0	102,6
EKITALDIAREN EMAITZA / BEG (S.4 / S.1)	30,5	23,9	48,8
ERRENTAGARRITASUNAK	--	--	--
R.1. Aktibo garbiaren ohiko errentagarritasuna (zerga aurretik)	6,0	6,1	6,5
R.2. Jasotako finantz. interesak, kostua duten besteren baliabideei dagokienez	2,6	2,3	2,2
R.3. Baliabide propioen ohiko errentagarritasuna (zerga aurretik)	8,6	9,1	9,9
R.4. Aldea: errentagarritasuna – kostu finantzarioa (R.1. - R.2.)	3,3	3,7	4,3

(*): Zutabe horietako datu guztiak hiruhilekoko datuen batezbesteko haztatu moduan kalkulatu dira.

Iturria: Espainiako Bankua.

2. LEHEN SEKTOREA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1 BILAKAERA ESTATU-MAILAN

Egoera orokorra

Estatuko nekazaritza-sektorearen ekoizpena hazkunde iraunkor batean murgilduta dago; izan ere, krisi ekonomiko orokorraren hasieran baino ez ditu gorabehera txikiak izan. Orduz geroztik, goranzko joera irmoa da, batez ere, kostuen eta prezioen gorakadaren eskutik.

Ministerio eskudunak sektoreko ekoizpen diru-sarrerak zenbatesten ditu landare- edo nekazaritza-adarra eta animalia- edo abere-adarra deitutakoaren agregatuak balira bezala; bestalde, zerbitzuen eta nekazaritza lanetik "ez-bereizgarriak" diren bigarren mailako jardueren (industrialak) atal txikiago bat dauka. Hiru osagai horiek 2018an % 60,7, % 36 eta % 3,3ko pisu erlatiboa dute, hurrenez hurren, eta azken hamarkadan beren bolumen ekonomikoa % 25,8, % 35,7 eta % 5,5 igo da, 10 urteetan % 28,4ko aurrerapena metatuz. Gauzak horrela, 2018an, urtetik urterako honako hazkunde hauek erregistratu dira: % 7,8, % 2,2, eta % 1,8, orotara, nekazaritzaren hazkunde globala % 5,5ean geratuz.

Igoera handienak hauteman dituzten produktu-kategoriak aztertuz gero, ikus dezakegu nekazaritza-adarrak hamarkada horretan zehar izandako gorakadaren erdia frutari dagokiola, eta neurri txikiagoan barazki eta ardoari. Abere-adarrari dagokionez, aurrerapenaren erdia txerriari dagokio; halaber, behiaren hazkundera txikiagoa izan da eta beste haragi eta produktu batzuk hirugarren maila batean aurkitzen dira.

Azken ekitaldian, frutak eta barazkiak nekazaritza-adarreko lehen postuan txandakatu dira; biek hazkunde nabarmena erregistratu dute, baina azken ekitaldian frutek aurrea hartu dute % 9,5 igoz, barazkien azken balioa -% 0,1 jaitsi eta gero. Hurrengo bi kategoria garrantzitsuenak, hau da, zerealak eta olioak, askoz irregularragoak dira, baina epe luzera maila egonkorrago batean mugitzen dira. Beren gorabehera ugarien adibidea da zerealek 2018an izandako % 45eko igoera -batez ere ekoiztutako kopuruaren gorakadagatik- eta olioak hautemandako -% 29,4ko beherakada, gehienbat bere prezioaren jaitsieraren ondorioz etorri dena. Ardoak maximo historiko berria lortu du % 27,3ko hazkunderekin; kopuru engainagarria da, guztira % 38,4 gehiago ekoiztu baita, prezioa % 8 merkeagoa izanda.

Nekazaritza-adarrean, guztira % 8,3ko gorakada hauteman da, eta prezioak arinki jaitsi dira (-% 0,6); animalia-adarrak, berriz, % 4,3ko igoera erregistratu du, eta prezioak -% 2 murriztu dira. Sektoreko kontsumoen kopurua % 2,9 areagotu da, eta prezioek ere % 3,3ko hazkundera izan dute. Ondorioz, sektoreko Balio Erantsi Gordina % 4,9 handitu da.

BEG edo marjina horri zuzenean ustiapenekoak ez diren osagaiak (amortizazioak, diru-laguntzak eta zergak) aplikatu eta gero, nekazaritza-errenta deitutakoa lortzen dugu; kasu honetan aurrerapena % 4,3koa izan da. Nekazaritza-errentak goranzko joera du azken 6 urteetan, eta 2012. urtetik % 36,2 irabazi du. Gainera, azken 25 urteetan bikoiztu egin da gutxi gorabehera. Estatistika berak errenta horri dagokion lan kopuruaren ikuspuntua eskaintzen digu (NLU edo Nekazaritzako Lan Unitateetan neurtua); kopuruak beherakada jarraitua izan du azken hamarkadatan; epe horretan (25 urte), zehazki, % 22,3 jaitsi da. Horrela, NLUen arabera nekazaritza-errenta epe horretan % 132 igo da ohiko prezioetan, baina % 36,4 prezio konstanteetan.

67. koadroa Espainiako nekazaritza-sektorearen makromagnitudeak
(Meuro)

Kontzeptua	2017	2018*	% Δ 2018/2017		
	Balorea	Balorea	Balorea	Kopurua	Prezioa
A.- Nekazaritza-adarreko ekoizpena	50.613,5	53.391,7	5,5	6,6	-1,0
• Landare-ekoizpena	30.081,3	32.413,1	7,8	8,3	-0,6
• Animalia-ekoizpena	18.799,8	19.214,9	2,2	4,3	-2,0
• Zerbitzu-ekoizpena	506,0	519,5	2,7	-0,3	2,9
• Bigarren mailako jarduerak, ez-nekazaritzakoak, ez-bereizgarriak	1.226,4	1.244,2	1,5	0,2	1,3
B.- Bitarteko kontsumoak	21.834,7	23.204,7	6,3	2,9	3,3
C.- (A-B) Balio erantsi gordina	28.778,8	30.187,0	4,9	9,3	-4,1
D.- Amortizazioak	5.185,9	5.322,9	2,6	-0,4	3,1
E.- Beste diru-laguntza batzuk	5.748,9	5.769,7	0,4	-	-
F.- Beste zerga batzuk	383,5	416,8	8,7	-	-
G.- (C-D+E-F) Nekazaritza-errenta	28.958,3	30.217,0	4,3	-	-

(*): 2019ko urtarrileko 2. estimazioa. Ekoizleak jasotako oinarritzko prezioen arabera.
Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

1.2 NAFARROAKO BILAKAERA

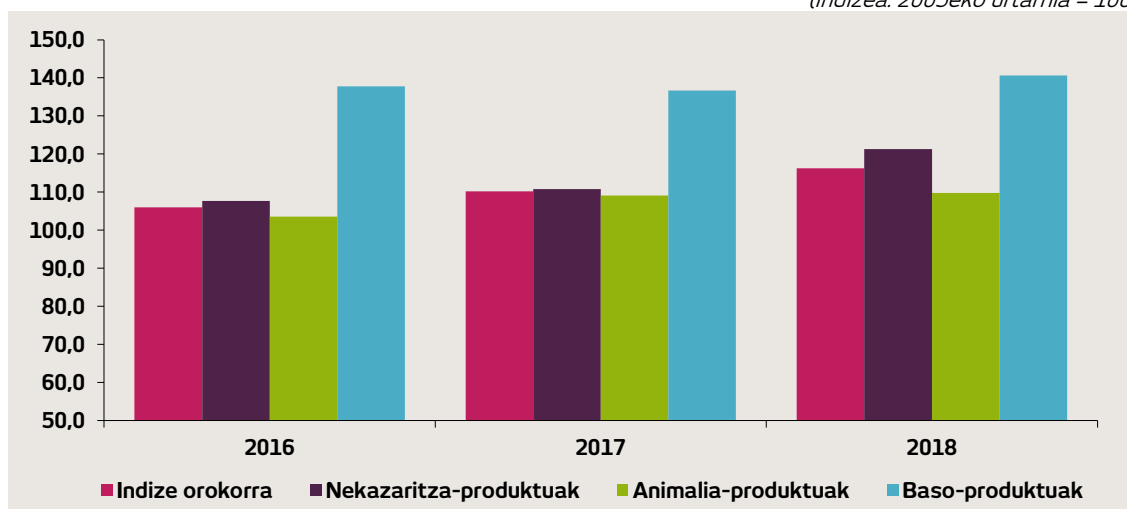
Sektorearen makromagnitudeak

2018an, Nafarroako nekazaritza-sektoreak % 2,9ko pisua dauka BPGn; kopurua hamarreko bakarra aldatu da azken 7 ekitaldietan, sektoreak ekonomia orokorraren erritmoari eusten diola erakusten duena. Hala ere, Nafarroako BPGa % 4,1 igo da, eta nekazaritza-adarra % 3,2, pixka bat gutxiago. Guztira, 2017arekin alderatuta, ekonomia hamarreko bakarra jaitsi da; nekazaritza, berriz, 5 hamarreko hazi da.

2018an, nekazaritzako BPGak lehen aldiz 600 milioi euroak gainditu ditu, eta 2000tik % 54,6ko hazkundea hauteman du, Nafarroako BPGaren hazkundea % 89,5ekoa izanik. Bere igoera BPG orokorrarena baino linealagoa izan da; apur bat lasaiagoa mendearen lehen hamarkadan, oraingo suspertze-zikloan gertatzen ari den bezala, baina, kontrara, bere eboluzioan hamarkada honen hasierako krisiak ia ez du eraginik izan.

10. grafikoa Nekazaritza-ekoizleek jasotako prezioen indizeak

(Indizea: 2005eko urtarila = 100)

Oharra: Urte bakoitzeko prezioen hileko indizeen batezbestekoa.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Produktuen merkatuko prezioak funtsezko faktoreak dira, ikusi den moduan, orain arte adierazitako aldagai guztietan, baina ezberdina izan ohi da elikagaien hornikuntza-kateko hasierako ekoizleak jasotzen dituen prezioen egoera. Zentzu horretan, nekazal- eta animalia-adarretako prezioetan jaitsiera handia erregistratu da azken hirurtekoan, Nafarroako Estatistika Institutuko datuen arabera, eta 2018an suspertze oso txikia izan da. Kontabilitate horrek nekazaritza eta abeltzaintzaren (% 5,5

2018an), nekazaritza azpisektorearen (% 9,5), abere-adarraren (% 0,6) eta basozaintzaren (% 2,9) prezioen indize orokorraren aurrerapena xehatzen du. Arestian aipatu bezala, lehendabiziko hiru azpisektoreen kasuan, Estatuan aldakuntza-indize hauek neurtu ziren, hurrenez hurren: -% 1,0, -% 0,6 eta -% 2,0.

Horrez gain, lehen ekoizleen prezioen edo abonatutako kostuen balantze orokorra eransten da, 2018an % 2koa izan dena; azken indize horrek portaera onuragarriagoa erakutsi du hirurteko honetan; aurreko ekitaldietan adar nagusietako (nekazal eta animalia) prezioena baino gehiago jaitsi zen, eta 2018an hazkunde lasaia izan du (Estatuan erregistratutako % 3,3aren aurrean). Beraz, Nafarroako egoera Estatukoa baino hobea da; lehen ekoizleek jasotako prezioak igo ziren, Estatuan jaitsi ziren bitartean, eta ordaindutakoak gutxiago hazi ziren.

Aurkeztutako adar guztien artean aldaketa indartsuenak izan ohi dituen minoritarioena da, hau da, basogintza; ondoren, nekazaritza eta, azkenik, abeltzaintza dator, bere izaeragatik beti adierazle guztietan aldakuntza txikiak dituen dena, ekoizpen erritmo baxuenak, abereen bizi-zikloaren araberakoak, dituelako. Aldakuntza horiek guztiak indizearen hileroko 12 balioen batezbestekoak dira.

Nafarroako Gobernuak beste estatistika batek aldakuntzak erakusten ditu kategorien araberako prezioen indizeei dagokienez, urte baten eta bestearen amaieraren artean. Kategoria nagusien barruan, hauek nabarmentzen dira: zerealean % 6,6ko hazkundera, barazkien -% 0,2ko jaitsiera eta ardoraren aparteko garestitzea (+% 51,36). Abeltzaintzan, berriz, behi-haragiaren igoera (% 0,8), txerri-haragiaren jaitsiera (-% 10,6), hegazti-haragiaren hazkundera (% 4,5) eta esnearena (% 0,1) aipatu behar dira. Beraz, Nafarroan nekazal- eta animalia-adarren indizeek, batez ere, lehenaren kasuan zerealen eta ardoaren igoera eta bigarrenaren kasuan txerriaren eta hegaztien arteko aldakuntza kontrajarriak nabaritzen dituzte.

Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza

Azken urteetan, Nafarroan hazkunde handiak izan ditu landare-nekazaritza adarraren, animalia- edo abere-adarraren, eta elikagaien industriaren kanpo-merkataritzak. Esportazioetan, nekazaritzako elikagaien azpisektorea taldeko liderra da; hala ere, landare-adarra hazkunde jarraitu eta azkarrena duen atal gisa ezartzen da; abeltzaintzak ere gorazko joera adierazi du, baina modu ez hain jarraituan eta bolumen txikiagoarekin. Inportazioen esparruan hiru azpisektoreek antzeko bolumenak dituzte.

2018an, nekazal-adarrak igoera erritmo berari eutsi dio, eta berritasuna nekazaritzako elikagaien sektorearen bilakaeran datza, bere sarrerak zein irteerak gelditu baitira; abere-adarrari dagokionez, bere sarrerak eta irteerak txikitu dira zenbait urtean igo eta gero, baina aurreko urteetan igoera handiak izan zituen. Horrela, esportazioek 2012az geroztik izandako hazkunde txikiena erregistratu dute, eta geldialdi nabarmena bizi dute; inportazioen kasua antzekoa da, baina geldialdiak ez du 2018an dezelerazioa ekarri, jaitsiera baizik. Ondorioz, balantza komertzialak hazten jarraitzen du, baina oso poliki.

Abeltzaintzako esportazioa % 10,1 jaitsi da, aldiz, nekazaritzakoa (% 5,1) eta elikagaigintzakoa (% 0,5) hazi dira, taldearen igoera % 0,4koa izanik. Inportazioetan aldakuntzak honako hauek dira: -% 6,1, % 3,5, % 0,0, eta -% 0,3. Animalia-adarrean, balantza komertzialak superabita erdira murriztu du (-% 51,1), eta gainerakoen superabitak handitu egin dira (% 7,4, % 0,8, % 1,3).

68. koadroa Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritza. Nafarroa

(M euro)

Muga-zerga atala	Esportazioak		Inportazioak	
	2017	2018	2017	2018
Animalia biziak eta animalia-erreinuko produktuak	206,3	185,5	188,2	176,7
Landare-erreinuko produktuak, gantzak eta olioak	443,7	466,5	260,8	270,1
Elikagaigintzako produktuak	567,4	569,9	238,2	238,1
Nekazaritzako elikagaien sektorea	1.217,4	1.221,9	687,2	684,9
Nekazaritzako elikagaien sektoreak esportazio/inportazioen guztizkoan duen partaidetzaren %	15,1	13,4	15,4	14,1

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetatik abiatuta.

Azken urteetako goranzko joeran izandako geldialdi txiki horrekin, sektoreak indar pixka bat galdu du Nafarroako kanpo-merkataritzaren baitan, eta esportazio guztien % 13,4 eta inportazio guztien % 14,1 da.

Biztanleria okupatua

Enpleguari dagokionez, Estatistikako Institutu Nazionalak hiru hilean behin eskaintzen ditu nekazaritza-sektorean lanean dabiltzan pertsonen buruzko datuak; sektorean denboraldiak eragin handia dute, eta, era berean, ziklo biologikoen eta baldintza meteorologikoen baldintzatzen dute. Ez da ahaztu behar eskuragarri dagoen iturri bakarra estatu-mailan egiten den inkesta bat dela; ondorioz, probintzien arabeko laginak daude, galdetutako pertsona kopuruagatik aldatu daitezkeen balioespenak eragin ditzaketenak. Horrela, adibidez, 3 ekitalditan zehar kopurua egonkorra izan eta gero, 2018an Nafarroan sektore horretan 14.200 pertsonak egiten dute lan, aurreko urtean 10.100 ziren bitartean.

69. koadroa Enplegua lehen sektorean*

(m pertsona)

Urtea	Nafarroa	Espainia
2009	13,3	790,8
2010	11,3	772,8
2011	7,1	735,9
2012	8,6	722,3
2013	15,5	753,1
2014	13,4	739,3
2015	9,4	740,4
2016	9,8	760,2
2017	10,1	832,6
2018	14,2	822,5

(*): Ekaineko datuak aurkeztu dira, uste baita adierazgarriagoak direla sektoreko enpleguaren urtaro-bilakaeraren barruan.

Iturria: Biztanleria Aktiboaren Inkesta. EIN.

Dena dela, gainerako seriearekin alderatuta, balio hori azken bosturtekoko altuena da, eta Estatuan dagoen joerari aurre egiten dio, bertan urte erdian nekazaritza-sektoreko enplegua pixka bat jaitsi baita (-% 1,2). Kontraste hori bat dator kapitulu honetan aurretik eskainitako datuekin, zeinetan Espainiako adierazleekin alderatuta Foru Komunitatean nekazaritza-negozioak egoera hobea zuela adierazten baitzen. Espainiako kopurua lau urtean lehen aldiz jaitsi da; Nafarroako datuek beheranzko joera orokorra erakusten zuten, baina 2018an joera aldatu da, baita Nafarroak estatu-mailan duen ratioa ere (% 1,7).

2. NEKAZARITZAKO AZPISEKTOREA

Nafarroako Foru Komunitateko nekazaritzaren adierazleek sektore sendoa eta finkatua erakusten dute, eta, esparru askotan, jardueran edo errendimenduan goranzko joera neurritsuak dituena. Ebroren bailaran, nekazaritzak, intentsiboak zein estentsiboak, bolumen handiagoak ditu, gainerako eskualdeak oso urrun egonez. Labore-kategoria nagusi guztiak indartsu edo, gutxienez, oso iraunkor agertzen dira, nahiz eta merkatuek partikularrei eta enpresei aldaketa azkarrak planteatu. Kalitatearen aldeko apustuak, administrazioaren babesaren egonkortasunak eta teknologia eta tekniken hobekuntza etengabeak, kontsumitzaile eta bezeroen erantzun onarekin batera, jarduera horri indar handia eskaini diote, nahiz eta enpleguari dagokionez garai bateko garrantzia ez izan.

Epe luzerako datu-serieetan ikusitako egonkortasuna ez da traba urtero gorabehera adierazgarriak aurkitzeko, baina esan daiteke gehienak igoerak direla eta beherakadak, oro har, aurreko urteetako gorakaden ostean datozela, tona-kopuruari zein bolumen ekonomiko edo prezioei dagokienez. Halaber, eragina dute urtean zehar hobeki baloratutako produkturen baten alde egindako apustuak (beste bat ordezkaten duena), edo bestelako gertaera koiunturalek, meteorologikoak edo biologikoak, esaterako.

Horri dagokionez aurreko urtea, 2017a, ohiz kanpokoa izan zen, jaitsierak, nahiz eta neurritsuak izan, askotariko kategorietara hedatu zirelako, eta 2018an, oro har, beherakada horiek ez dute jarraikortasunik izan. Ikuspegia askotarikoa da, baina bereziki nabarmentzen da ardoen prezioak izandako gorakada nabarmena.

2.1 EKOIZPENAK ETA AZALERAK

Laborantzari eskainitako azalera foru-lurraldearen ia laurdena da; proportzio hau oso esanguratsua da, eta gehiena komunitatearen hegoaldean aurkitzen da. Azken bosturtekoan goranzko joera txikia izan du, % 3,6ko hazkundearekin. Igoera hau ia osotasunean belarki-labore ureztatuen kategoriei dagokie, barazkiei, esaterako, nahiz eta mahastiaren zati bat ureztatua izan daitekeen. Dena dela, zur-laboreek (hala nola, mahatsondoek, olibadiak edo fruta-arbolek) hedadura guztiaren % 10 ozta-ozta gainditzen dute. Era berean, lehorreko belarki-laboreak, zerealak edo bazkak, adibidez, hedadura osoaren % 60 izatetik hurbil daude, eta belarki-labore ureztatuak % 30era hurbiltzen ari dira, kopuru batere erdeinagarria ez dena.

Hedadurari dagokionez –aurretik beste adierazle batzuei buruz esan bezala– 2017an beherakada bat ikusi zen, eta, nahiz eta oso txikia izan, aurreko urteetako joeraren

aurrean ohiz kanpokoak izan zen. 2018an beheranzko joera hau gelditu da, eta lehorreko belarki-laboreek hedadura pixka bat galdu badute ere, sail ureztatuaren (zurezkoek zein belarkikoek) gorakadak egoera orekatu du.

70. koadroa Lur landuen erabilera

(m Ha)

Kontzeptua	2017			2018			%Δ 18/17		
	Lehorreko laborantza	Laborantza ureztatua	Guztira	Lehorreko laborantza	Laborantza ureztatua	Guztira	Lehorreko laborantza	Laborantza ureztatua	Guztira
Belarki-laboreak	173,6	85,2	258,8	173,0	85,8	258,8	-0,4	0,7	0,0
Zur-laboreak	12,8	17,0	29,8	12,7	17,4	30,1	-0,6	2,1	0,9
Laboreak, guztira	186,4	102,2	288,7	185,7	103,2	288,9	-0,4	0,9	0,1

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua. Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez dira sartzen hainbat laborantza txiki.

2017an, Nafarroako estatistika ofizialen nekazaritzari buruzko labore-laginketek erakusten zuten tona-kopuruak 4 puntu baino gehiagoko jaitsiera izan zuela, gehienbat zerealek 2012tik izan ez zuten beherakadaren ondorioz. 2018an, murrizketa txikiagoa da, puntu batekoa gutxi gorabehera, honen atzean bazken jaitsiera egonik. Bi kategoria horiek, bakoitza tona-kopuruaren herena baino gehiago izanda, balantzea asko markatzen dute, urtetik urterako aldakortasun indartsuenak izan ohi dituztenak direlako.

Bazken esparruan, 2015ean jauzi handia eman zen (% 25koa baino handiagoa), belar mota baten kontabilizazioa dela-eta; orduz geroztik, maila gutxi gorabehera mantendu da. Testuinguru horretan, 2018ko jaitsiera nahiko txikia izan da (-% 4,9). Aitzitik, zerealen joera nabarmenagoa da, nahiz eta aldakortasunak izan, hamarkada horretan zehar joera gorakorra mantendu baitu; urte honetan hazkundera % 1,6koa izan da.

Barazkiena ziurrenik Nafarroako nekazaritzako kategoria estrategikoena da mahatsondoekin batera; bere masa osoan aldakortasunak erakutsi ditu, baina 2018an hazkunde minimoa (% 0,1) izan du; mahatsondoak, aldiz, bere azkenaldiko ibilbideari begiratu ezohikoa den jauzia eman du, % 23,8 igoz. Olibadia askoz gutxiago igo da aurten (% 0,7), baina epe luzera hazkunde handiagoa erakusten du.

Fruta-arboletan eta tuberkuluetan epe luzera beheranzko joera ikusten da, aurten ehunekoetan jaitsiera adierazgarriak izanda (-% 11,3% eta -% 23,6). Industria-laboreen tona-kopuruak behera egin du (-% 4) baita ere, baina 2014ko antzeko mailak mantentzen ditu; urte hartan ekoizpenak jauzi kuantitatiboa izan zuen (azukre-erremolatxa nagusi da).

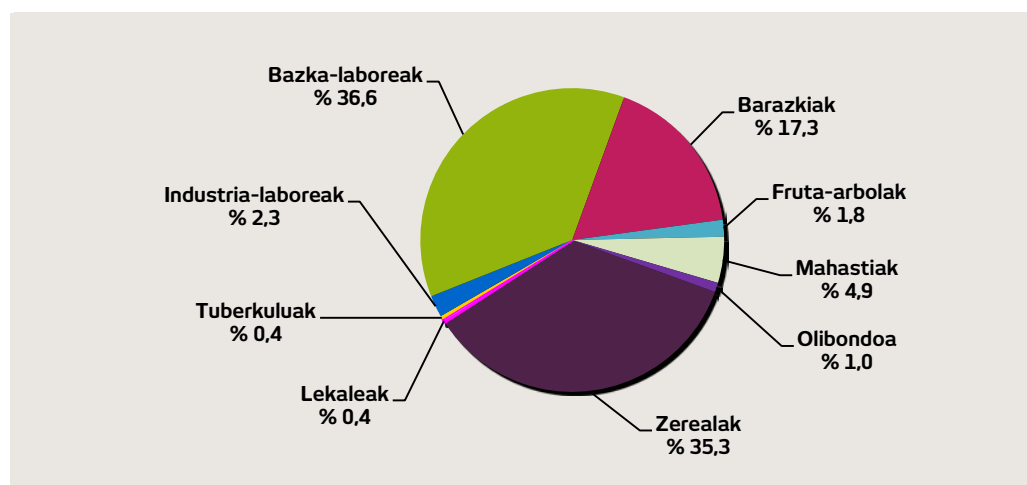
71. koadroa Nafarroako nekazal-ekoizpen nagusiak

Kontzeptua	2017	2018	%Δ 18/17
Zerealak	944.258	958.941	1,6
Lekaleak	16.854	11.012	-34,7
Tuberkuluak (patatak)	13.356	10.202	-23,6
Industria-laboreak	64.454	61.859	-4,0
Bazka-laboreak	1.046.033	994.899	-4,9
Barazkiak	468.590	469.139	0,1
Zur-laboreak	189.609	209.427	10,5
– Fruta-arbolak	54.394	48.273	-11,3
– Mahastiak	108.344	134.082	23,8
– Olio-olibadiak	26.871	27.072	0,7
Guztira	2.743.154	2.715.479	-1,0

(Tm)

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioiko eta Ingurumeneko Departamentua. Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez dira sartzen hainbat laborantza txiki.

11. grafikoa Nekazal-ekoizpen nagusien bolumenaren banaketa, ehunekotan, 2018

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioiko eta Ingurumeneko Departamentua. Kategoria bakoitzeko guztizkoetan ez dira sartzen hainbat laborantza txiki.

Laginketa ez da oso sakona, baina produktu nagusienak jasotzen ditu, eta horren arabera, tona-kopuruari dagokionez, bazkak nagusi dira % 36,6rekin; halaber, zerealen (% 35,3) gainera kokatzen dira. Oso urrun daude zur-laboreak (%7,7 guztira; mahatsondoa % 4,9, fruta-arbolak % 1,8 eta olibadia %1) eta industria-laboreak % 2,3ra heltzen dira; lekaleak eta tuberkuluak % 0,4an geratzen dira.

Zerealei dagokienean, beraiei eskainitako azalera ez da aurreko urtearekin alderatuta ia aldaketarik egon (-% 0,02), eta tona-kopurua % 1,6 igo da. Bi labore nagusien, hau da, garagarren eta gariaren, artean dagoen barne-ordezkapena ikusten da; eta ondorioz, urtetik urtera aldaketa kontrajarriak dituzte, elkarri lurra uzteagatik. Epe luzera zereal guztiak hamarkadaren hasierako antzeko ekoizpen-mailatan aurkitzen dira. Bazka-erabilerarako ez den artoak eten egin du 2018an beheranzko joera argia, ekoiztutako masa % 8 igoz.

72. koadroa Zereal-aleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Garia	74.108	363.781	78.860	394.484	6,4	8,4
Garagarra	86.241	359.935	83.360	334.378	-3,3	-7,1
Oloa	13.129	56.183	11.169	52.614	-14,9	-6,4
Arroza	2.141	11.940	2.004	11.264	-6,4	-5,7
Artoa	13.651	149.705	13.462	161.624	-1,4	8,0
Zekalea	55	150	66	184	20,0	22,7
Tritikalea	1.000	2.564	1.361	4.393	36,1	71,3

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioeko eta Ingurumeneko Departamentua.

Lekaleen artean jaitsiera handiak izan dira, batez ere tona-kopuruari dagokionez (2017arekin alderatuta baba lehorra -% 47,4, ilar lehorra -% 27,3 eta zalkea -% 49,1), laginketan ekoizpen txikiena duenaren (indaba lehorra) salbuespen bakarrarekin; partida guztiak kontuan hartuta, orotara, herena baino gehiago jaitsi da. Azken hamarkadan, bi produktu nagusienek, babak eta ilar lehorrak, ekoizpenean goranzko eta beherazko joerak izan dituzte, eta orain beheranzkoan murgilduta daude.

73. koadroa Lekaleen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		%Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Babarrun lehorra	103	208	117	248	13,6	19,2
Baba lehorra	2.741	5.824	1.459	3.061	-46,8	-47,4
Ilar lehorra	4.279	10.054	3.516	7.312	-17,8	-27,3
Zalkea	863	768	563	391	-34,8	-49,1

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioeko eta Ingurumeneko Departamentua.

Tuberkuluei erreparatuz gero, urtetik urterako aldakortasun handiak izan dituzte, eta epe luzera beheranzko joera ageri dute. 2018an eskainitako azalera duela bost urtekoa baino % 38 txikiagoa da, eta tona-kopurua, berriz, 2013an baino % 22 baxuagoa.

74. koadroa Tuberkuluen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Sasoi erdiko patata	259	9.045	184	6.660	-29,0	-26,4
P. berantiar / hazitarako	183	4.311	169	3.542	-7,7	-17,8
Patata, guztira	442	13.356	353	10.202	-20,1	-23,6

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

Nafarroako lagineko industria-laboreak gehienbat azukrea eta olioia lortzera zuzenduta daude; erremolatxarena askoz intentsiboagoa da, eta ekilore eta koltzarena nabarmen zabalagoak dira. Sojak eta tabakoak, berriz, azken urteetan ez dute estatistiketan garrantzirik izan. Erremolatxa ekoizpenean gora egiten joan da, ekitaldi zehatz batzuetan, 2017an esaterako, jauzi indartsuak emanez; urte hartan, tona kopurua hirukoiztu zuen, baina 2018an %9,2 jaitsi da. Koltzak behera egin du azken bosturtekoan, ekiloreak bezala, baina horren kasuan jaitsiera arinagoa izan da. Hala ere, beheranzko joera horiek azalera ia ez dira hauteman, hektareako errendimenduak pixka bat behera egin badute ere.

75. koadroa Industria-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Azukre-erremolatxa	471	43.902	500	39.866	6,2	-9,2
Ekilorea	3.976	8.138	4.077	7.574	2,5	-6,9
Koltza	5.375	12.414	6.147	14.419	14,4	16,2

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

Pentsu eta nekazal-elikagaien laborantzak askotarikoak dira, oso sakabanatuta daude, eta hori bat dator horien konbinatze eta aldaketaren ohiko praktikarekin. Horrela, alpapa, "ray-grass" deitutako belarra, aldi baterako belardia edo bazka-artoa kategorian nagusi dira, azalera eta tona-kopuruari dagokienez antzeko ordena izanda. Azken bosturtekoan, eta hektarea kopurua kontuan hartuta, bazka-zalkea antzeko kopuruetara heldu da, eta goranzko joera dauka, nahiz eta tona-kopuruan indar gutxiago eduki. Bitartean, 2018an alpakak areagotu egin du tona-kopuruan aurretik erakutsitako jaitsiera jarraitua.

76. koadroa Bazka-laboreen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Bazka-artoa	4.124	190.703	4.334	191.726	5,1	0,5
Ray-Grass	5.215	188.349	5.401	189.909	3,6	0,8
Alpapa	6.652	299.967	5.980	238.697	-10,1	-20,4
Bazka-zalkea	4.638	81.077	5.659	99.209	22,0	22,4
Bazka-ilarra	530	9.996	914	16.002	72,5	60,1
Aldi baterako belardia	6.889	275.942	6.582	259.356	-4,5	-6,0

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

Barazkien ekoizpena % 40 baino gehiago igo zen 2013-2016 aldiko masa guztiari dagokionean; haatik, 2017an % 8,3 jaitsi zen, eta 2018an egoera egonkortu egin da, % 0,1 igoz. Hektarea kopurua, berriz, % 1,7 handitu da.

Nafarroako barazkien laginaren guztizkoaren gorabeheretan bereziki eragina izan du tomatearen eta brokoliaren eboluzioak. Bi barazkiek bildutako masa guztiaren % 47,7 osatzen dute. Barazki nagusien bilakaera nahiko antzekoa izan da, eta 2018an bi ekoizpen nagusien eta gainerakoen zifrak egonkorak izan dira: tomatearen ekoizpena % 0,5 igo da, brokoliarena -% 1,2 jaitsi da eta gainerakoen guztizkoak % 0,6 egin du behera.

Talde osoaren azalerako irabazi garbia azalorearen antzekoa izan da; 2017an atzera egin eta gero, % 38,8 irabazi du. Aurrerapen hedakor garbi nabarmenak, aipatutako produktuaren atzetik, arto gozoak, zainzuriak eta brokoliak izan dituzte. Jaitsiera garbi nagusiak, berriz, ilarra, leka edo espinakarenak izan dira. Urte arteko aldakuntzei dagokienez, hedaduraren ia herena handitu dute, azalore, zerba, endibia edo arto gozoarekin batera, eta gehien galdu duen barazkia leka da (-% 22,6). Analisisa denborarikuspegi zabalago batetik eginez gero, brokoliak eta zainzuriak goranzko joeran jarraitzen dute, baina ilar berdeak joera hori eten du. Hala ere, azalerari erreparatuta, bigarren barazkia da brokoliaren atzetik, eta tomate, azalore eta zainzuriaren aurretik.

Tona-kopurua kontuan hartuta, laginak erakutsitako aurrerapen garbi txikia (% 0,1 edo 1.500 tona inguru) tomate eta brokoliaren egonkortasunaren eta aldakortasun indartsuagoak dituzten beste barazki batzuen arteko konpentsazioaren emaitza da; alde batetik, azaloreak 12.000 tona irabazten ditu, eta arto gozoak 4.600 inguru; bestetik, galera garbi nabarmenak daude, espinakan edo lekan (7.000 baino gehiago), eta alkatxofan, tomatean eta ilar berdean (4.000 baino gehiago). Ehunekoetan, hazkunde handienak hauenak izan dira: kalonjea (% 51), azalorea (% 43,6), zerba (% 38,2), endibia (% 33,3) eta arto gozoa (% 29,6). Jaitsiera handienak, berriz, hauek izan dituzte: leka (-% 43,1), espinaka (-% 34,2), azak (-% 19,7) eta ilarra (-% 18,9).

Aitzitik, ortuko labore masiboenen artean, tomatea, brokolia, baba berdea eta piperra antzera mantentzen dira; ilarrak eta lekak behera egiten dute; eta arto gozoak eta, batez ere, azaloreak joera gorakorra ageri dute.

77. koadroa Barazkien azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Azak	218	4.820	190	3.873	-12,8	-19,7
Zainzuria	1.461	6.000	1.686	6.724	15,4	12,1
Letxuga	509	10.622	466	9.834	-8,4	-7,4
Eskarola	234	5.732	206	5.047	-12,0	-11,9
Espinaka	985	20.618	839	13.561	-14,8	-34,2
Zerba	166	3.892	223	5.379	34,3	38,2
Kalonjea	164	900	209	1.359	27,4	51,0
Errukula	92	622	92	754	0,0	21,3
Kardua	206	9.270	210	10.122	1,9	9,2
Borraja	43	2.580	43	2.113	0,0	-18,1
Endibia	42	1.218	56	1.624	33,3	33,3
Kuia	127	5.792	157	6.720	23,6	16,0
Kuiatxoa	102	7.650	123	8.836	20,6	15,5
Alberjina	106	5.445	112	5.437	5,7	-0,2
Tomatea	2.059	146.828	1.937	147.609	-5,9	0,5
Piperra	1.115	34.021	1.000	29.562	-10,3	-13,1
Orburua	1.269	16.492	1.327	16.958	4,6	2,8
Azalorea	1.220	27.465	1.693	39.447	38,8	43,6
Brokolia	5.750	76.894	5.958	75.965	3,6	-1,2
Tipula	294	16.060	335	19.515	13,9	21,5
Leka	1.307	17.311	1.011	9.845	-22,6	-43,1
Ilar berdea	2.765	21.479	2.308	17.425	-16,5	-18,9
Baba berdea	1.210	11.374	1.401	11.330	15,8	-0,4
Arto gozoa	755	15.505	989	20.101	31,0	29,6

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

Fruta-arbolen esparruan, ekoizpenetan jaitsierak hauteman dira lagineko produktu guztietan: kategorian nagusi den madariaren ekoizpena -% 18,2 murriztu da; beste bi kategoria nagusien kasuan beherakadak arinagoak izan dira (sagarra -% 2,9 eta mertxika -% 1,7), epe luzera beheranzko joera arina erakutsiz, batez ere bigarrenak. Udareondoak, urte batzuetan (2012-2014) gora egin eta gero, eboluzioa gelditu du, baina beste bi fruta-arbola nagusien gainetik dago argi eta garbi. Beste arbola minoritarioago batzuen kasuan jaitsiera handiagoak izan dira.

Azalerari dagokionez, fruta-arbolen kasuan beren izaeragatik urte arteko aldakuntzak txikiak izan dira, baina arreta deitzen du zabalena almendrondoarena dela (garrantzian bigarrena den udareondoaren hedaduraren hirukoitza baino gehiago); 2018an, nahiz eta ekoizpena % 15,8 murriztu, erabilitako azalera % 6,3 igo da, kategoriako igoera handiena izanda.

Frutaren geldialdiaren aurrean, ardo- edo olio-negozioaren dinamismoa dago. Mahatsondoa hamarkadan zehar hedadura poliki-poliki galtzen joan da, eta Nafarroako Sor Markak Errioxa Sor Markak baino azalera handiagoa galdu du. Hala ere, ekoiztutako kantitateei, eta, beraz, errendimenduei dagokienez, gora egiten joan dira. 2017ko datuek ekoizpenean jaitsiera handia erakusten zuten Nafarroako Sor Markaren kasuan, baina 2018an ia erabat zuzendu dira. Errioxako Sor Markak, berriz, goranzko joera jarraituari eusten dio, eta aurten pixka bat azkartu da. Guztira, ardo-ekoizpena iazkoa baino % 23,7 handiagoa izan da. Olio-ekoizpenaren hazkundera askoz zuhurragoa izan da (% 0,7), baina azalera % 5,7 handitu da, hamarkada honetako urte arteko aurrerapen adierazgarriena izanik.

78. koadroa Zur-laborantzen azalera eta ekoizpena

Kontzeptua	2017		2018		% Δ 18/17	
	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)	Aza. (ha)	Ekoiz. (Tm)
Sagarrondoa	435	12.052	435	11.706	0,0	-2,9
Madariondoa	1.034	22.748	1.034	18.612	0,0	-18,2
Gereziondoa	338	1.454	330	962	-2,4	-33,8
Mertxikond. / nektarin.	482	13.322	478	13.093	-0,8	-1,7
Aranondoa	88	899	88	711	0,0	-21,0
Elorri beltza	118	590	114	342	-3,4	-42,0
Almendrondoa	3.234	2.990	3.438	2.517	6,3	-15,8
Intxaurrondoa	233	338	245	330	5,2	-2,3
Errioxa Sor Markako mahastia	6.823	47.514	7.062	53.173	3,5	11,9
Nafarroa Sor Markako mahastia	10.841	60.545	10.328	80.491	-4,7	32,9
Olio-olibadia	6.162	26.871	6.513	27.072	5,7	0,7

Oharra: Ez dira sartu zuhaitz sakabanatuak.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioeko eta Ingurumeneko Departamentua.

2.2 NEKAZARITZAKO PREZIOAK ETA EKOIZPENAREN BALIOA

Nafarroako merkatuetan ekoizleek 2018an jasotako azken prezioa aurreko urtekoarekin alderatuz gero, igoerak hautematen dira zerealetan, jaitsierak lagineko barazkietan, hazkunde nabarmenak ardoan eta aldeak tuberkulu eta frutetan.

Hasteko, azpimarratu behar da mahastizainek jasotako interesa bikoiztu egin dela; izan ere, ardo beltz berrian % 114ko hobekuntza eta ardo gorri berrian % 94,5ekoa erregistratu dira.

Zerealen kasuan, joera nagusia goranzkoa izan zen 2012. urtera arte; orduz geroztik, behera egin dute, baina 2018an joera hausten da ekoizpen guztietan igoerak hauteman baitira. Lagin honetako bazkak, alpapak, ez dio joera horri jarraitzen, beheranzkoan murgilduta jarraitzen baitu.

Datuen arabera, 2018a urte txarra izan da barazkientzat; lekak eta ilar berdeak beherakada handiak jasan dituzte (-% 69,3 eta -% 45,8), lehendabizikoaren kasuan aurreko urteetako goranzko joerarekin kontraste handia izanik –barazki horrengatik besteengatik baino euro gehiago ordaintzen da kiloko–. Hala ere, prezioen estatistikak aldaketa kointuralekin eta merkatuetako gertakari estatistikoeekin lotuta daude, eta aukera handiak daude jaitsiera nabarmen horiek aurrerago zuzendu ahal izateko.

Halaber, aza (-% 44,7) eta tipularen (-% 42,4) prezioak ere murriztu ziren; bestalde, ekoizpenean hazkunde handiena izandako barazkiaren, hau da, azalorearen, prezioa apur bat gutxiago jaitsi zen (-% 27,2). Nafarroako ortuan bigarren barazki garrantzitsuenak, brokoliak, prezioen beherakada apalagoa (-% 10,4) bizi izan zuen, eta tona-kopuruan nagusia denak, tomateak, ez zuen prezioan apenas aldaketarik nabaritu (-% 1,9), nahiz eta hautemandako jaitsiera hori aurreko urteko murrizketa esanguratsua sendotzera etorri; 2018ko abenduko prezioa 2015. urteko amaierako prezioaren herena baino ez da. Epe luzerako joerak aztertuz gero, ikus daiteke aldaketaraino, oro har, konpentsatzen direla, baina barazki batzuek azken urteetan goranzko joera argiagoa izan dute, letxugak, espinakak edo alkatxofak, esaterako. Hala ere, azken horrek 2018an % 10,1eko jaitsiera pairatu du.

Fruta-arbolen kasuan, epe luzera ahulezia nabaritzen da, sagarraren kasuan izan ezik, azken hamarkadan poliki-poliki balioa irabazi baitu, 2018an % 17,1eko hazkundearekin joera hori indartuz. Mertzika % 57,9ko igoerarekin suspertu da, aurreko urteko jaitsiera handia zuzenduz. Hala ere, % 9,3 merkatutako udarearekin gertatu bezala, azken hamarkadan bere eboluzioa gelditu egin da. Arbendolaren bilakaera bitxiagoa izan da; 2009. eta 2015. urteen bitartean, bere prezioa hirukoiztu zen, hurrengo hiru urtekoan erdira murrizteko; aurreko, -% 34,2ko atzerapen nabarmena izan du.

Patataren kasuan alde handia dago sasoi erdikoaren (-% 11,9) eta berantiarraren (% 3,9 garestitu da) artean.

Aurretik aztertutako urte amaierako tona-kopuruak eta prezioetan izandako aldaketak kontuan izanda, diru-sarreraren balioztapenak egin daitezke, eta gehien nabarmendutako joerak –aurreko urteetako laginari dagokionez, ardoa barne hartzen ez duena– beheranzkoak dira. Sasoi erdiko patata % 35,1 jaitsi da; atzetik espinaka, udarea eta ilar berdea datoz, % 29,1, % 25,8 eta % 18,8ko jaitsierekin, hurrenez hurren. Kontrara, mertxikondoaren ekoizpenarentzat balioztatutako balioa % 55,2 igo da; oso urrun, mahaiko sagarra edo garia aurkitzen dira, % 16,1 eta % 15,8ko igoerarekin, hurrenez hurren.

Kalkulu horiek epe luzeagora ikusiz gero, zainzuriaren negozioaren gorakada eta goranzko beste joera batzuk (garia, alkatxofa) nabarmentzen dira. Bitartean, lagineko beste produktu batzuetan egonkortasuna edo geldialdia nagusi dira, eta badirudi beste produktu batzuk aurreko joera negatibotik irten direla, artoa esaterako.

79. koadroa Nekazal-produktu nagusien prezio eta balioak, guztira

Produktua	Nekazariak jasotako prezioak (euro/100 kg)			Ekoizpenaren balio zenbatetsia (m euro)		
	2017	2018	%Δ 18/17	2017	2018	%Δ 18/17
Garia	17,64	18,84	6,8	64.163,91	74.320,79	15,8
Garagarra	16,39	17,89	9,2	58.993,35	59.820,22	1,4
Artoa	17,34	17,84	2,9	25.958,85	28.833,72	11,1
Sasoi erdiko patata	45,00	39,65	-11,9	4.070,25	2.640,69	-35,1
Patata berantiarra	24,00	24,94	3,9	1.034,64	883,37	-14,6
Zainzuria	323,30	324,35	0,3	19.398,00	21.809,72	12,4
Letxuga	51,15	59,81	16,9	5.433,15	5.881,72	8,3
Espinaka	66,85	71,47	6,9	13.783,13	9.692,11	-29,7
Tomatea	11,36	11,14	-1,9	16.679,66	16.443,64	-1,4
Piperra	65,78	76,06	15,6	22.379,01	22.484,86	0,5
Orburua	92,83	83,22	-10,4	15.309,52	14.112,45	-7,8
Ilar berdea	25,17	25,20	0,1	5.406,26	4.391,17	-18,8
Sagarra	46,00	53,88	17,1	5.543,92	6.307,14	13,8
Udarea	60,59	54,97	-9,3	13.783,01	10.231,02	-25,8
Mertxikondoa / nekt.	29,96	47,31	57,9	3.991,27	6.194,25	55,2
Ardo beltz berria (€/HI)	44,90	96,09	114,0	---	---	---
Ardo gorri berria (€/HI)	56,66	110,22	94,5	---	---	---

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

2.3 NEKAZARITZA-MAKINETAKO INBERTSIOA

Nafarroako nekazaritzaren koiunturari buruzko estatistikak berak, beste alde batetik, soroan erabilitako baliabideak eta egindako inbertsioak eskaintzen dizkigu, eta makineriak garrantzi berezia dauka; 2018an aldaketak egon dira aurrekoarekin alderatuta, eta kategoria guztietan 2017an baino inbertsio txikiagoak izan dira.

Inbertsio-kategoria nagusia (guztizkoaren erdia baino gehiago dena) traktoreena da; halaber, azken urteetan bultzada handiena izan duena ere bada. Era berean, gutxien jaitsi denetako bat da, atoi edo autopropulstsatuekin alderatzen badugu. Traktoreen kasuan, inbertsioetan urte arteko lehen geldialdia gertatu da 2012. urtetik.

80. koadroa Nafarroan inskribatutako nekazaritzako makineria berriaren balioespena

Kontzeptua	2017	2018	(m euro) % Δ 18/17
Traktoreak	19.458	18.231	-6,3
Motokultoreak eta autopropulsatuak	9.004	8.004	-11,1
Atoiak	1.339	741	-44,7
Arrastatutako nekazaritzako makinak	7.928	7.715	-2,7
Makinak, guztira	37.729	34.691	-8,1

Oharra: Makinen balioan ez dago BEZa barme.

Iturria: Coyuntura Agraria-ren buletina. Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioiko eta Ingurumeneko Departamentua.

3. ABELTZAINZA-AZPISEKTOREA

3.1 ABELTZAINZA-ERROLDA

Azken hamarkadan, Nafarroako abere-espezie nagusien eboluzioa ezberdina izan da; bakoitzak portaera nahiko zehatzak izan ditu. Ardi-azienda historikoki ugariena izan zen 2014. urtean txerri-aziendak bere lekua hartu arte; 2011. urtetik bere kopurua urtero murriztu da, nahiz eta gainbehera aurretik hasi. Azken hamarkadan (2008-2018), guztira % 32ko beherakada pairatu du (Estatuan % 20,5ekoa). Behi- eta ahuntz-azientan, badirudi irizpidea beste bat izan dela: abelburuei dagokienez, kopurua gutxi gorabehera aldaketarik gabe mantendu da. Txerri-azientaren kasuan gorabehera gehiago izan dira, baina, hamarkada aztertuz gero, ikus dezakegu 2018an zenbakia 2008koan baino % 10,6 handiagoa dela.

Eboluzio horiek beste lurralde batzuekin (EAE eta Espainia) alderatuz gero, ikus dezakegu EAEn behi-aziendak beheranzko joera arin bat izan duela; ardi-aziendak Nafarroa eta Estatuko erritmo berean egin du behera; ahuntz-azienda Nafarroan beste lurraldeetan baino askoz txikiagoa da, eta jaitsiera arina izan du; txerri-azienda, berriz, igo egin da, baina neurritsuago. Espainian, behi-azientaren joera Nafarroaren antzekoa da; azken bosturtekoan txerri-azientaren igoera handiagoa eta jarraituagoa izan da, eta ahuntz-azienda egonkor mantendu da. Nafarroan espezie batzuen eta besteen arteko proportzioa Espainian dagoenaren antzekoa da.

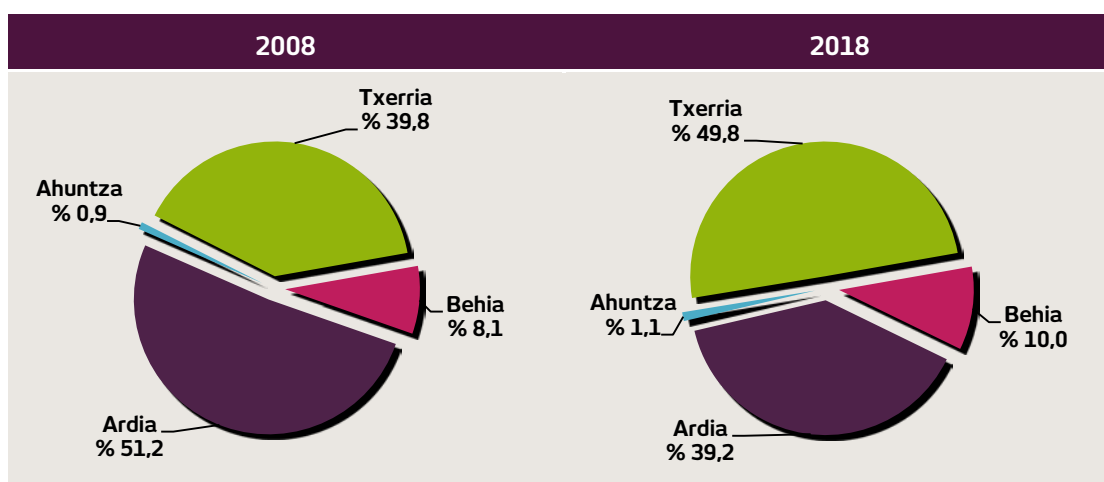
81. koadroa Abeltzaintza-errola (urte guztietako azaroan)

Eremua	Urtea	<i>(unitateak)</i>			
		Behi-azienda	Ardi-azienda	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda
Nafarroa	2014	114.030	527.890	12.708	546.356
	2015	116.223	516.469	12.968	528.763
	2016	115.737	508.138	12.985	647.096
	2017	122.293	498.116	13.010	650.250
	2018	122.566	480.251	12.947	610.897
Espainia	2014	6.078.733	15.431.804	2.704.229	26.567.578
	2015	6.182.908	16.522.956	3.009.582	28.367.335
	2016	6.257.057	15.962.892	3.088.035	29.231.595
	2017	6.465.747	15.963.106	3.059.731	29.971.357
	2018	6.510.592	15.852.525	2.764.790	30.804.102
% Nafarroa/Espainia	2018	% 1,9	% 3,0	% 0,5	% 2,0

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

Erroldari dagokionez, 2018 izan da 2011tik ehunekoetan jaitsiera handiena izandako urtea ardi-, ahuntz- eta txerri-azientetan. Behi-azientarekin, ordea, ez da hori gertatzen, % 0,2ko igoera apala izan baitu. Horrela, aztertutako seriean lehen aldiz, behi-azienda Nafarroako 4 espezieen % 10 izatera heldu da (ardi-azienda % 39,2, ahuntz-azienda % 1,1, eta txerri-azienda % 49,8).

12. grafikoa Nafarroako abere-azienten ehunekoen eboluzioa

Iturria: Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

3.2 ABERE-EKOIZPENA ETA EMAITZA EKONOMIKOAK

Esne-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

2018an, Nafarroan, ardi- eta behi-esnearen bolumenek gora egin zuten, aurreko hamarkada ia guztian gertatu bezala. 2017an, ekoizpena pixka bat gelditu zen, behi- zein ardi-esnearen kasuan. Ahuntz-esnearen ekoizpenean, ordea, ez da horrelakorik gertatu; oso minoritarioa da, eta gorabehera ugari izaten ditu. 2011 izan zen ardi-esnearen ekoizpena murriztu zen azken urtea; 2011. eta 2018. urteen bitartean, ekoizpen hori bi heren baino gehiago igo da (batez ere, 2012an eta 2016an, jauzi kuantitatibo edo inbertsio ugari izanda). Bitartean, epe horretan, behi-esneak % 29,7ko hazkundera jasan du.

82. koadroa Esne-ekoizpena

Urtea	(m litro)			
	Behia	Ardia	Ahuntza	Guztira
2009	181.619	8.204	398	190.221
2010	182.096	8.820	407	191.323
2011	186.301	7.534	411	194.246
2012	191.507	10.365	399	202.271
2013	194.382	11.281	361	206.024
2014	208.408	11.570	343	220.321
2015	233.074	12.460	348	245.882
2016	239.499	15.432	255	255.185
2017	238.643	15.043	297	253.984
2018	241.712	15.752	274	257.738

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

INTIA-ITG institutuak urtero Nafarroako esne-negozia neurtzen du, abeltzien laginketa bat eginez. Behi-aziendari dagokionez, badirudi 2018an aurreko urteko igoera mantendu dela: ekoizpeneko diru-sarrerak % 8,6 igo dira 2017arekin alderatuta; kostuak pixka bat gehiago areagotu dira (% 9,1); dirulaguntzak % 10,4 handitu ostean, guztizko marjina garbia % 10,4 murriztu da. Ez da datu txarra aurreko urteko balantze oso positiboaren ostean.

83. koadroa Esnetarako behi- eta ardi-azienden ustiatzearen batezbesteko emaitza ekonomikoa

Kontzeptua	Esnetarako behi-azienda		Esnetarako ardi-azienda ^(*)	
	2017	2018	2017	2018
DATU TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Ustiatzearen laginak	49	46	29	27
Eskulana (GLU)	2,7	2,9	1,9	1,9
Behi/ardi kopurua ustiatzeko	118	121	358	360
Azalera Ha.	46,2	47,1	25,0	26,1
Behi/ardi-esnearen ekoizpena	9.636	9.777	146	146
Esnearen prezioa (euro/1.000 litro)	336,19	335,28	1.579,87	1.545,93
EKOIZPENA ETA EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	424.906,29	447.734,65	97.323,46	94.032,90
+ Dirulaguntzak	12.496,83	13.790,29	5.969,28	9.864,96
- Elikadura-gastuak	163.635,37	172.223,77	25.433,24	25.318,12
- Gastu aldakorak	65.637,20	72.908,64	8.773,62	9.674,98
= Marjina gordina	208.130,55	216.392,53	69.085,88	68.904,76
- Gastu finkoak, eskulana	127.574,51	144.146,87	35.908,67	37.770,80
= Marjina garbia	80.556,04	72.245,66	33.177,21	31.133,97
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behi/ardia	684,96	598,39	92,61	86,38
Marjina garbia GLU	44.768,58	39.445,70	20.961,64	18.890,27

(): Latxa ardiaren ustiatzeak: esneko 13, eraldatutako gaztako 11 eta 3 bi ekoizpen horiek.*

Iturria: INTIA-ITG, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa) Departamentua.

Ardi-aziendari erreparatuta, 2015ean ratioak hobetu ziren, eta orduz geroztik egonkor mantendu dira: animalia bakoitzeko marjina antzeko mailan mantentzen da. Gastu finkoak eta aldakorak egonkor mantendu dira epe horretan zehar; ustiatetik diru-sarrerek zein dirulaguntzek igoera txikia eta orekatua izan zuten azken ekitaldian. Horrela, balantzea positiboa da, eta azpisektoreak sendotasuna erakusten du.

Haragi-ekoizpena eta emaitza ekonomikoak

Haragi-ekoizpenari buruzko datuak lotuta daude abereen hiltzearen kokalekuarekin. Esparru horretan, azkenaldiko aldaketa azpimarragarriena Foru Komunitateko ekoizpen nagusienetakoa izandako baten beherakada handia izan da; txerri-haragiari buruz ari gara. 2017an funtzionatzeari utzi zion animalia horri buruzko lerro nagusiak, eta produktu horren datua, garai batean hegazti-ekoizpenarekin alderatu zitekeena, behi-, ardi-, untxi-edota zaldi-ekoizpenaren azpitik dago, eta ia-ia desagertu da. Hurrengo orrialdeko grafikoak eboluzio hori erakusten du epe luzerako konparazioak eginez, eta aurreko urtean hartutako erabaki industrial horren eragina argi islatzen du.

Aldaketa horrek hegazti-haragiaren ekoizpena sektorearen ardatzean indartzen du, Nafarroan hildako guztiaren % 87,5 bereganatuz. Gainera, hegazti-ekoizpenak urteak daramatza hazkunde-erritmo handiarekin: hemendik gutxira, 2000. urtean ekoiztutako tona-kopurua hirukoiztu daiteke.

84. koadroa Nafarroan hildako azientaren kanaleko pisua

(Tm)

Urtea	Behi-azienda	Ardi-azienda	Ahuntz-azienda	Txerri-azienda	Zaldi-azienda	Hegaztiak	Untxiak	Guztira
2014	6.435,4	3.681,9	37,0	36.720,5	2.574,1	80.687,0	2.763,8	132.899,7
2015	6.067,1	3.512,7	34,9	33.745,1	3.165,1	80.767,7	2.817,4	130.110,0
2016	5.518,0	3.621,5	32,8	22.241,2	3.475,8	92.127,2	2.661,3	129.677,8
2017	5.551,1	3.265,7	48,7	2.062,3	3.723,7	94.619,4	2.644,4	111.915,3
2018	5.472,6	3.349,6	48,4	2.112,6	3.200,3	97.939,5	2.763,7	114.886,7
% Nafarroa/Espainia	% 0,8	% 2,8	% 0,4	% 0,047	% 31,4	% 6,0	% 5,0	% 1,6

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapenerako, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua. Nekazaritza, Arrantza eta Elikadura Ministerioa.

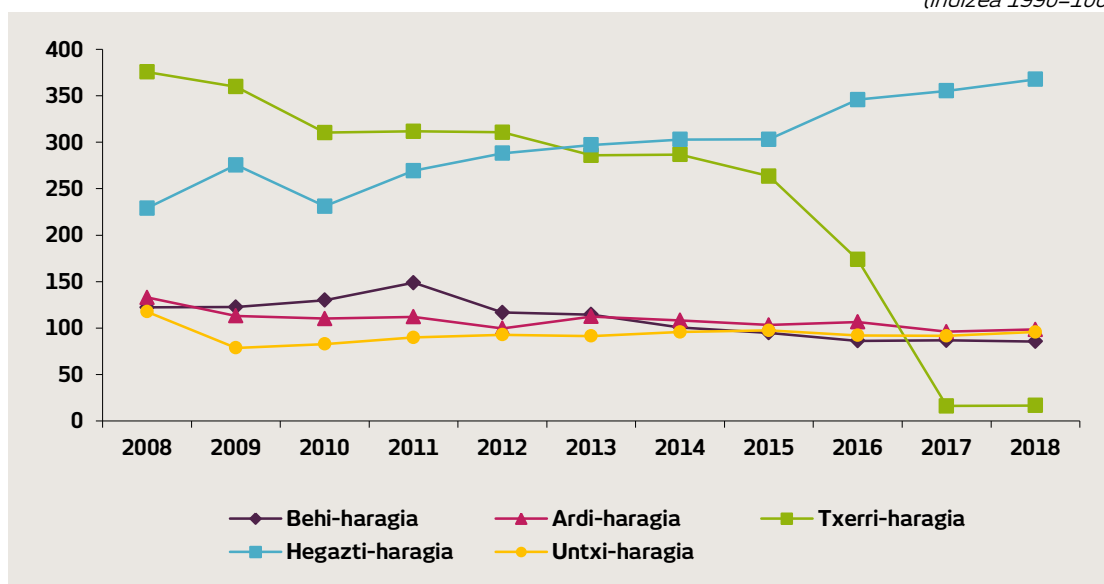
Behi-azientak beheranzko joera garbia du epe luzera; haatik, ardi-azienda eta untxi-azienda igo egin dira; bitartean, ahuntz-azientaren dimentsioa oso txikia da eta azken urteetan goranzko joera ageri du.

Guztizko datuek 2017an % 14ko beherakada izan eta gero, 2018an igoera txikia, % 2,7koa, hauteman daiteke; halaber, kopuru garbiaren bilakaera hegazti-tonen

gorakadaren (3.000 tona gutxi gorabehera) antzekoa da, azken honen aldakuntza % 3,5ekoa izanik. Gainerako ekoizpenetan aldaketa gutxi dago aurreko ekitaldiarekin alderatuta, baina azpimarratu behar da zaldi-haragiaren hazkundeak izandako geldiunea, hamarkadako adierazgarriena baita. Haragi hori da Espainiako guztizkoan ehuneko deigarriena duena; izan ere, Estatuko zaldi-haragiaren % 30 baino gehiago Nafarroako hiltegiatan ekoizten da.

13. grafikoa Nafarroako abere-ekoizpena (kanaleko pisua)

(Indizea 1990=100)

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioko eta Ingurumeneko Departamentua.

Haragi-ekoizpenari dagokionean, aurrez aztertutako esnearen kasuan bezala, INTIA-ITG institutuak haragitarako hazitako behi- eta ardi-aziendaren laginketa bat egiten du. Nahiz eta aldatzen doazen lagin independenteak izan, 2018an berritasun bat hauteman da: ardi-aziendaren laginak behi-aziendaren negozioak baino diru-sarrera handiagoak zenbatetsi ditu. Epe luzerako balantzeak positiboagoa eta hazkunde jarraitu irmoagokoa dirudi ardi-aziendaren kasuan behi-aziendarenean baino, aurreko hamarkadako antzeko laginketen datuak aztertzen badira. Ikusi daiteke behi-aziendaren azpisektoreak mantentzeko arazoak dituela, ardi-aziendak babes publiko handiagoa izan eta hori jarduera indartzeko erabiltzen ari den bitartean.

Egiazki, 2018an dirulaguntzak beste urte batzuetan baino nabarmen handiagoak izan dira, eta horiei esker ardi-aziendaren azpisektoreak marjina garbi positiboa lortu du. Kontrara, aztertutako behi-aziendako ekoizleak ez dira dirulaguntzekin ere kontuak koadratzeko gai izan; azken hamarkadan askotan egon dira galerak izatetik hurbil, eta

2018an azkenaldiko emaitza txarrena eskuratu dute. Arazoaren parte handiena salmentengatik diru-sarreretan izandako beherapenaren ondorioz etorri da, baina, hala ere, 2017ko murrizketa baino txikiagoa izan da.

85. koadroa Haragitarako behi- eta ardi-azienden ustiategiaren batezbesteko emaitza ekonomikoak

Kontzeptua	Haragitarako behi-azienda		Haragitarako ardi-azienda	
	2017	2018	2017	2018
EZAUGARRIAK				
Ustiategiaren laginak	28	25	28	30
Eskulana (GLU)	1,1	1,1	1,2	1,2
Behi/Ardi kopurua ustiategiko	71	69	670	718
Azalera Ha.	36,5	34,1	39,0	36,0
Txahal/arkume ekoizpena, kg. behi/ardiko ⁽¹⁾	220,5	208,9	19,7	20,1
Txahal/arkume salneurria kiloko	3,99	4,04	3,82	3,80
EKOIZPENA eta EMAITZAK (euro)				
Produktu gordina	72.327	66.707	55.142	59.393
+ Dirulaguntzak	9.789	12.511	10.831	20.871
- Elikadura-gastuak	36.367	36.818	28.597	35.919
- Gastu aldakorak	13.898	15.687	8.368	10.364
= Marjina gordina	31.852	26.713	29.008	33.981
- Gastu finkoak	31.053	35.068	19.392	22.882
= Marjina garbia	799	-8.355	9.616	11.099
EMAITZA UNITARIOAK (euro)				
Marjina garbia behia/ardia	11,23	-121,36	14,35	15,45
Marjina garbia GLU	738	-7.609	8.548	10.341

(1): Haragi kiloak: behi-azienda, kanaleko kiloak. Ardi-azienda, kiloak bizirik.

Iturria: INTIA-ITGren memoria, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa) Departamentua.

Behi-aziendaren marjina gordina/produktu gordina ratioa % 40an kokatu da, epe luzean izandako geldiune handiena emanda. Ardi-aziendarena, ordea, azken urteetan igotzen joan da, eta % 57,2an finkatu da. Hori guztia bi negozioetan haragiaren prezioa gutxi gorabehera 4 euro/kilokoa izanda.

86. koadroa INTIA-ITGren kudeaketa tekniko-ekonomikoaren kontrolpean dauden txerri-aziendako ustiategien emaitzak

Kontzeptua	Txerrikumeen ekoizpena ⁽¹⁾		Ziklo itxia ⁽²⁾	
	2017	2018	2017	2018
EZAUGARRI TEKNIKO-EKONOMIKOAK				
Aztertutako ustiategi kopurua	10	10	14	14
Urdanga kopurua ustiategiko	172,3	174,8	392,1	397,8
Urdanga bakoitzeko saldutako txerrikumeak	21,6	22,7	0,9	0,8
Urdanga bakoitzeko saldutako txerri gizenduak	0,3	0,3	21,7	22,5
Urdanga bakoitzeko saldutako txerriak guztira	21,9	23,0	22,6	23,3
Saldutako txerrikumeen batezbesteko pisua (kg)	20,8	20,8	14,6	12,9
Saldutako txerri gizenduen batezbesteko pisua (kg)	110,0	111,8	110,2	111,5
Saldutako txerrikume + txerri gizendu kopurua	3.772	4.016	8.846	9.276
Txerrikumearen batezbesteko salneurria (euro)	46,59	44,23	41,01	36,77
Txerri kiloaren batezbesteko salneurria (euro)	1,19	1,09	1,19	1,08
GLU guztira	1,1	1,0	3,2	3,2
EMAITZA EKONOMIKOAK (euro)				
Produktu gordina	196.265,30	191.713,85	1.163.484,78	1.135.847,01
- Gastu aldakorak	114.902,31	120.729,40	767.305,91	822.184,04
Marjina gordina	81.362,99	70.984,45	396.178,88	313.662,97
- Gastu finkoak	45.771,47	47.546,53	222.369,26	240.976,57
Marjina garbia	35.591,52	23.437,92	173.809,61	72.686,39

(1): 3 ustiategik 26,60 kg-ko batez besteko pisua duten txerrikumeak ekoizten dituzte, eta 7 ustiategik titia kendutako 7,14 kg-ko txerrikumeak saltzen dituzte.

(2): Ustiategi horietan saldutakoaren % 80 baino gehiago txerri gizendua da.

Iturria: INTIA-ITGren memoria, Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua, BTG (Berrikuntza, Teknologia eta Gestioa) Departamentua.

Horrez gain, INTIA-ITGk urtero laginketen datuak eskaintzen ditu, ziklo osoko txerritegien eta txerrikumeen ekoizpenean adituak direnen egoerari buruzkoak. Aparteko negozio bat da, 2017an Nafarroak hildako txerri-aziendaren parte gehienaren desagerpenarekin lotuta ez dagoena. Urte hori azkenaldiko onena izan zen azpisektore horrentzat –azken hamarkadako joera positiboaren barruan–, baina 2018an emaitzak moteldu dira aztertutako bi merkatu-hobietan. Hala ere, eskuragarri dagoen serie guztia ikusita, ekitaldi ona izan dela esan daiteke. Aurreko urtean, marjina gordinaren eta produktu gordinaren arteko ratioa % 34,1eko maximora heldu zen, orain % 27,6an geratuz; marjina garbiaren ratioa % 14,9tik % 6,4ra jaitsi da. Saldutako haragia pixka bat, 10 zentimo, merkatu da, kiloko 1,09 euroan kokatuz. Hori nahikoa izan da emaitzak aurreko urtean bezain onak ez izateko.

3.3 ABERE-PRODUKTUEN PREZIOAK

Azken urteetan, Nafarroan gehienbat ekoizten diren haragi motei buruz aztertutako laginketaren prezioak, oro har, egonkortu egin dira, gelditu egin direla ez esatearren; urtetik urterako gorabeherak daude, prezioak tarte estu baten barruan mantenduz. Gainera, epe luzerako segidan ikusi ahal izan da askotariko produktuek antzeko portaera izan dutela, prezioak merkatu zein, oro har, igo diren urteetan. Azken egoera hori 2018an ikusi da, modu neurritsuan eta salbuespen batzuekin, besteak beste, txerri gizenduaren kasuan (% 10eko jaitsiera, txerriaren laginketako emaitza ekonomikoen atalean ikusi dugun bezala).

Animalia gazteagoen haragiak alde batera utzita, zeinak baloratuagoak baitira, oilasko, txerri eta behi zaharragoen haragiaren prezioa kiloko oso antzekoa da, eta eskura dugun seriean ez da horietan goranzko edo beherazko joera handirik ikusten. Behi-esnea ardiarena baino baloratuagoa da, baina prezioan gorabehera oso handiak dauzka; azken urteetan, ardi-esneak goranzko joera neurritsua izan du.

87. koadroa Animalia-produktuen prezioak. Urteko batezbestekoak

Produktua	2016	2017	2018	% Δ 18/17
<i>(euro)</i>				
Hornidurarako azienda (100 kg/Bizirik):				
– Urteko behi-azienda	217,53	226,37	226,83	0,2
– Behi-azienda larria	117,15	118,11	118,80	0,6
– Arkumea	379,43	394,98	411,50	4,2
– Axoa	487,62	498,28	546,21	9,6
– Txerri gizendua	112,67	125,92	113,47	-9,9
– Baserriko oilaskoak	93,58	105,33	109,92	4,4
– Untxiak	152,83	171,58	184,08	7,3
Abere-produktuak:				
– Behi-esnea (100 litro)	31,10	31,00	31,03	0,1
– Ardi-esnea (100 litro)	108,98	109,07	109,07	0,0
– Oilo-arrautzak (100 dozena)	111,65	133,01	125,12	-5,9

Iturria: Nafarroako Gobernua. Landa Garapeneko, Toki Administrazioako eta Ingurumeneko Departamentua.

3. INDUSTRIA

1. IKUSPEGI OROKORRA

1.1 JARDUERAREN BILAKAERA

Nafarroako industria-sektorean jarduera berriro hedatu da 2018an, eta, horrela, aurreko urteetako goranzko dinamikari eutsi dio.

Zehazki, Nafarroako industriaren balio erantsi gordinak % 2,0ko gorakada erregistratu du 2018an (2017an % 2,1), urteko hirugarren hiruhilekora arte goranzko joera izanik (% 1,8; % 2,0; % 2,3; % 1,9). Ildo horretan, nabarmendu behar da Nafarroako industria-jardueraren hedapena Estatu osoan erregistratutakoa (% 1,1) baino pixka bat handiagoa izan dela 2018an.

88. koadroa Industriaren produkzio-jardueraren bilakaera

Urtea	IPI* - Nafarroa	IPI* - Estatu
2009	-20,3	-15,8
2010	6,4	0,8
2011	-2,1	-1,6
2012	-8,0	-6,7
2013	-1,6	-1,6
2014	3,9	1,3
2015	2,2	3,4
2016	0,7	1,8
2017	-2,1	3,2
2018	-0,5	0,3

(*): Egutegiaren eragina zuzendutako datuak.

Iturria: Nafarroako Gobernuaren Ekonomia eta Ogasun Departamentua (NEI) eta EIN.

Nafarroako Estatistika Erakundeak landutako Industria Produkzioaren Indizeak (IPI) % 0,5eko beherakada erakusten du 2018an; zenbatekoa negatiboa da, baina aurreko urtean kalkulaturakoa (2017an -% 2,1) baino nabarmen hobea. Hori guztia Estatuan aldeko testuingurua izanik; bertan IPlak % 0,3ko gorakada islatzen du, 2017an izandakoa (% 3,2) baino nabarmen baxuagoa.

89. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, ondasunen jomuga ekonomikoaren arabera

Kontzeptua	2016	2017	2018 (%)
Bitarteko ondasunak	0,9	7,4	7,3
Ekipo-ondasunak	-0,3	-4,5	-2,8
Kontsumo-ondasunak	0,8	-0,5	0,9
Energia	12,8	2,7	-12,1

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Ondasun mota desberdinen IPIaren arabera, ekipo-ondasunetan (-% 2,8) eta energian (-% 12,1) izandako beherakadek, bitarteko ondasunen (% 7,3) eta kontsumo-ondasunen (% 0,9) produkzioan izandako gorakada indargabetzen dute.

90. koadroa Nafarroako Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera, jarduera-adarraren arabera

Kontzeptua	2016	2017	2018 (%)
Nekazaritzako elikagaien industria	1,3	-2,3	-1,6
Metalurgia eta produktu metalikoak	0,3	8,7	2,7
Papera, zura eta altzariak	7,9	7,1	8,8
Garraio-materiala	-2,0	-14,6	0,1
Beste manufaktura-industria batzuk	0,5	6,4	3,5

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua (NEI).

Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera jarduera-adarren arabera aztertuz gero, Nafarroan 2018an eta 2017an antzeko bilakaera hauteman da, baina azpimarratzekoa da Garraio-Materialean izandako hobekuntza, bere IPIa % 0,1 igo baita (2017an -% 14,6). Metalurgia eta produktu metalikoen, Papera, zura eta altzarien eta Beste manufaktura-industria batzuen kasuan, ekoizpenak gora egin du baita ere (% 2,7, % 8,8 eta % 3,5, hurrenez hurren). Ekoizpenean jaitsiera erregistratu duen bakarria Nekazaritzako elikagaien industria da (-% 1,6).

1.2 ENPRESAK ETA ENPLEGUA

Gizarte Segurantzaren datuen arabera, 2018an hautemandako industria-jardueraren hedapena sektorekako enpleguaren portaeran ere islatu da. Hala, erregistratutako enpresen eta langileen kopuruak gora egin du.

91. koadroa Industria-sektoreko langile eta enpresen kopuruaren bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua	% Δ
2009	2.728	-4,6	64.440	-7,5
2010	2.654	-2,7	62.760	-2,6
2011	2.617	-1,4	62.824	0,1
2012	2.539	-3,0	59.026	-6,0
2013	2.456	-3,3	56.545	-4,2
2014	2.460	0,2	57.348	1,4
2015	2.447	-0,5	58.601	2,2
2016	2.436	-0,4	59.622	1,7
2017	2.438	0,1	61.379	2,9
2018	2.445	0,3	63.799	3,9

Iturria: Nafarroako Ganbera, Gizarte Segurantzako Diruzaintza Nagusiaren datuetan oinarrituta.

Zehazki, Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak emandako informazioaren arabera, industria-enpresen kopurua % 0,3 igo da 2018an, guztira 2.445 enpresa egonik (2017an 2.438 enpresa zenbatu ziren). Halaber, azken urtean langile kopuruak gora egin du (% 3,9), guztira 63.799 langile erregistratuz; 2017an 61.379 langile zeuden.

Biztanleria Aktiboaren Inkestak eskainitako informazioaren arabera, industria-enpleguak % 0,3ko gorakada izan du (2017an % 11,6); kopuru hori EAEko zenbatekoaren (-% 3,3) gaineratik dago, baina Estatu mailan dagoenaren azpitik (2018an % 2,3).

2. INDUSTRIA-EGITURA

Jarraian, Nafarroako industria-sektorearen analisia egingo dugu, Foru Komunitateko ekonomian esanguratsuenak izan diren industria-sektoreak ezagutzeko.

Horretarako, lehenik enplegua eta diru-sarrerak aztertuko ditugu, jarduera-azpisektoreen arabera banatuta, EInen industria-inkestan eskuragarri dagoen informazio gaurkotuena erabiliz (2017. urtea). Ondoren, enpresa kopurua eta enpresaren tamainaren arabera industriako langile kopurua aztertuko dugu, Nafarroako industria-enpresa nagusienak ahaztu gabe. Horretarako, Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak emandako informazioa erabili dugu, hurrenez hurren.

2.1 JARDUERA-AZPISEKTORE NAGUSIEN IDENTIFIKAZIOA

EInen Industria-Inkestako datuen arabera, Nafarroako industriak 69.682 langile barne hartzen zituen 2017an, eta 19.319,1 milioi euroko balio erantsia sortzen zuen. Nafarroako industrian lanean ari diren pertsonen Estatuko industria-enpleguaren guztizkoaren % 2,9 bereganatzen dute; partaidetza hori % 3,1ekoa da fakturazioari dagokionez.

92. koadroa Nafarroako industriako enplegua eta sortutako balio erantsia, jarduera-azpisektoreen arabera, 2017

Sektorea (EJSN-2009)	Enplegua (kop.)	Diru-sarrerak (m euro)
Elikagaien industria	12.409	3.020.694
Edarien fabrikazioa	1.503	430.739
Ehungintza	355	48.595
Jantzigintza	390	60.833
Larrugintza eta oinetakogintza	167	29.108
Zuraren eta kortxoaren industria	1.083	158.707
Papergintza	2.334	765.512
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreprodukzioa	1.026	132.939
Industria kimikoa	1.129	319.317
Farmazia-produktuen fabrikazioa	1.280	370.627
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	3.675	744.628
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	1.685	411.269
Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrik.	3.106	995.458
Produktu metalikoen fabrikazioa, makin. eta ekip. izan ezik	8.127	1.601.148
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	601	73.104
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	4.599	1.462.919
Makineria eta ekipoen fabrikazioa	5.559	1.691.600
Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	12.010	4.574.870
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	200	39.669
Altzarien fabrikazioa	918	85.817
Beste manufaktura-industria batzuk	750	40.567
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	2.278	187.529
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza	1.890	1.705.012
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	915	126.625
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena	1329	132930
Gainerako jarduerak	364	108.839
Industria, guztira	69.682	19.319.055

Iturria: EIN, Industria Inkesta.

Askotariko jarduera-azpisektoreek Nafarroako industria-enpleguan duten partaidetzari erreparatuta, EJSN-2009aren datuen arabera hauek izan ziren nagusienak: Elikagaien industria (% 17,8), Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa (% 17,2), Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen izan ezik (% 11,7), eta Makineriaren eta ekipoen fabrikazioa (% 8). Sektore horiek guztiek, batuta, Nafarroako industriak sortutako enpleguaren guztizkoaren % 54,7 hartzen dute.

Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa (% 6,6), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 5,3), Metalurgia, burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa (% 4,5), Papergintza (% 3,3), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 3,3), Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza (% 2,7), Beste produktu mineral ez-metaliko batzuen fabrikazioa (% 2,4) eta

Edarien fabrikazioa (% 2,2) azpisektoreek ere partaidetza azpimarragarria dute Nafarroako industria-enpleguan. Gainerako jardueren pisua % 2 baino txikiagoa izan zen.

Jarduera-sektoreen diru-sarrerei dagokienez, sektore hauek dira nagusi: Ibilgailu motordunen, ataien eta erdi-atoien fabrikazioa (% 23,7) eta Elikagaien industria (% 15,6). Bi sektore horiek 2017an Nafarroako industriak sortutako balio erantsiaren guztizkoaren ia % 40 bereganatzen dute.

Aipatutako bi sektore horiez gain, hurrengoek partaidetza adierazgarria dute: Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza (% 8,8), Makineriaren eta ekipoen fabrikazioa (% 8,8), Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen izan ezik (% 8,3), Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa (% 7,6), Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa (% 5,2), Papergintza (% 4,0), Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa (% 3,9), Edarien fabrikazioa (% 2,2) eta Beste produktu mineral ez-metaliko batzuen fabrikazioa (% 2,1). Gainerako jardueren pisuak ez du % 2 gainditzen.

93. koadroa Jarduera-adar desberdinek industriako enpleguaren eta balio erantsiaren guztizkoan duten partaidetza, 2017

Sektorea (EJSN-2009)	Enpleguaren %	Sektorea (EJSN-2009)	Diru-sarreraren %
Elikagaien industria	17,8	Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	23,7
Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa	17,2	Elikagaien industria	15,6
Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen fabrikazioa	11,7	Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza	8,8
Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	8,0	Beste ezein lekutan sailkatu gabeko makineriaren eta ekipoen fabrikazioa	8,8
Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	6,6	Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen fabrikazioa	8,3
Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	5,3	Material eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa	7,6
Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa	4,5	Metalurgia; burdinazko eta altzairuzko produktuen eta ferroaleazioen fabrikazioa	5,2
Papergintza	3,3	Papergintza	4,0
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	3,3	Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa	3,9
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornikuntza	2,7	Edariaren fabrikazioa	2,2
Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,4	Produktu mineral ez-metalikoen fabrikazioa	2,1
Edariaren fabrikazioa	2,2	Farmazia-produktuen fabrikazioa	1,9
Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena; balorizazioa	1,9	Industria kimikoa	1,7
Farmazia-produktuen fabrikazioa	1,8	Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	1,0
Industria kimikoa	1,6	Zuraren eta kortxoaren industria, altzariak, saskigintza eta espartzugintza izan ezik	0,8
Zuraren eta kortxoaren industria, altzariak, saskigintza eta espartzugintza izan ezik	1,6	Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	0,7
Arte grafikoak eta euskarri grabatuen erreproduktzioa	1,5	Hondakinen bilketa, tratamendua eta deuseztapena; balorizazioa	0,7
Altzarien fabrikazioa	1,3	Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	0,7
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	1,3	Gainerako jarduerak	0,6
Beste manufaktura-industria batzuk	1,1	Altzarien fabrikazioa	0,4
Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	0,9	Produktu informatikoen, elektronikoen eta optikoen fabrikazioa	0,4
Jantzigintza	0,6	Jantzigintza	0,3
Gainerako jarduerak	0,5	Ehungintza	0,3
Ehungintza	0,5	Beste manufaktura-industria batzuk	0,2
Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,3	Bestelako garraio-materialen fabrikazioa	0,2
Larrugintza eta oinetakogintza	0,2	Larrugintza eta oinetakogintza	0,2
Industria, guztira	100,0	Industria, guztira	100,0

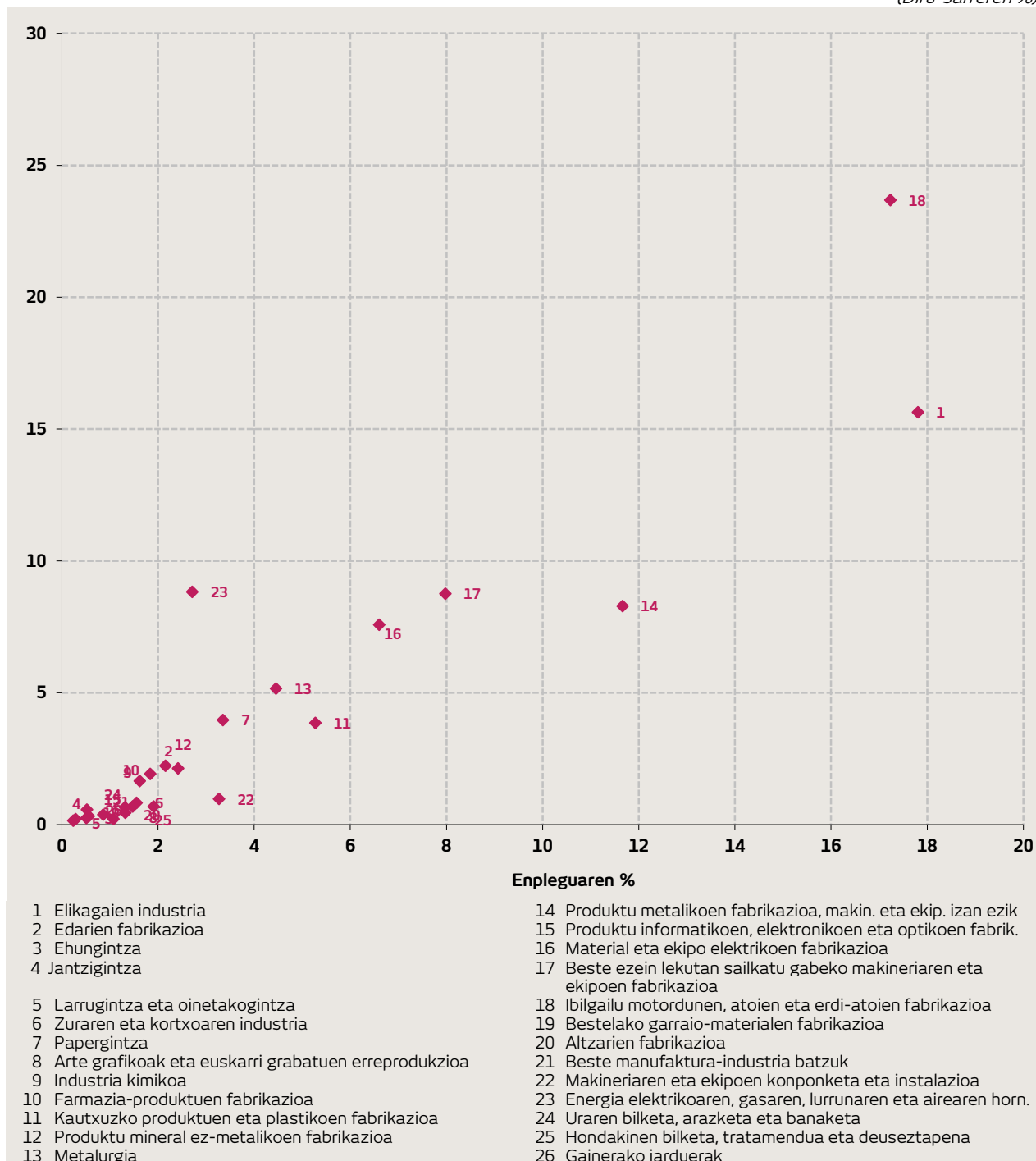
Iturria: EIN, Inkesta Industria eta geuk egina.

Enpleguaren eta balio erantsiaren sektorekako banaketaren analisiari esker, Nafarroako industriako jarduera esanguratsuenak identifikatzen jarrai dezakegu. Ildo horretan, hauek agertzen dira Nafarroako industria-jarduera guztiei ekarpen handiena egiten dieten jarduera gisa: Ibilgailu motordunen, atoiaren eta erdi-atoiaren fabrikazioa; Elikagaien industria; Produktu metalikoen fabrikazioa, makineriarena eta ekipoen fabrikazioa eta Makineriaren eta ekipoen fabrikazioa.

Garrantzi gutxiago badute ere, hauek ere nabarmentzekoak dira: Makineriaren eta ekipo elektrikoaren fabrikazioa, Kautxuzko produktuen eta plastikoen fabrikazioa eta Metalurgia.

14. grafikoa **Jarduera-azpisektore desberdinek Nafarroako industriako enpleguaren eta balio erantsiaren guztizkoan duten partaidetza, 2017**

(Diru-sarrereren %)

Iturria: EIN, Inkesta Industria eta geuk egina.

2.2 ENPRESEN TAMAINA, AZPISEKTOREEN ARABERA

2018ko Nafarroako industriaren jarduera nagusiak identifikatu ondoren, jarraian enpresen eta langileen kopurua aztertuko dugu, enpresaren neurriaren arabera. Azterketa horrek jarduera-sektore desberdinetako enpresa-sarearen ezaugarriak sakonago ezagutzen lagunduko digu.

Hain zuzen ere, Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioaren arabera, 2018an 2.445 enpresa egon dira martxan Nafarroan (gehienbat Produktu metalikoak (% 22,5) eta Elikagaiak, edariak eta tabakoak (% 22,0) azpisektorekoak), eta guztira 63.799 langileri eman diete lana. Bi sektore horiek Nafarroako industria-enpresa guztien % 44,6 barne hartzen dute.

94. koadroa Industria-enpresen kopurua, neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2017

Sektorea (EJSN-2009)	1-5 lang.	6-50 lang.	51-100 lang.	101-500 lang.	> 500 lang.	Guztira	Industria osoaren %
Produktu metalikoak (l. eraldaketa eta fabrikazioa)	251	260	23	17	0	551	22,5
Elikagaiak, edariak eta tabakoa	270	210	27	29	3	539	22,0
Makineria eta ekipo mekanikoa	60	72	11	13	1	157	6,4
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa	83	49	2	2	0	136	5,6
Papera eta arte grafikoak	73	44	3	8	0	128	5,2
Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak	52	54	2	5	0	113	4,6
Zura eta kortxoa, altzariak izan ezik	63	43	2	0	0	108	4,4
Garraio-materiala	33	38	11	21	3	106	4,3
Altzarien fabrikazioa; beste manufaktura-industria batzuk	67	31	3	1	0	102	4,2
Industria kimikoa	57	27	7	4	1	96	3,9
Kautxu- eta plastiko-manufakturak	36	38	10	9	0	93	3,8
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	54	14	1	2	0	71	2,9
Jantzi, larrugintza eta oinetakogintza	42	25	2	1	0	70	2,9
Birziklapena	27	28	2	1	0	58	2,4
Makineria eta ekipo elektrikoa	24	22	4	5	1	56	2,3
Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa	35	11	1	1	0	48	2,0
Saneamendu publikoko jarduerak	5	7	0	1	0	13	0,5
Guztira	1.232	973	111	120	9	2.445	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera (Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia: erregimen orokorrean afiliatutako enpresen batez besteko kopurua, 2018an) eta geuk egina.

Enpresa kopuruari buruzko ranking horretatik tarte batera sektore hauek daude: Makineria eta ekipo mekanikoa (% 6,4), Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instalazioa (% 5,6), Papera eta arte grafikoak (% 5,2), Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak (% 4,6), Zura eta kortxoa, altzariak izan ezik (% 4,4), Garraio-materiala (% 4,3), Altzarien fabrikazioa; beste manufaktura-industria batzuk (% 4,2), Industria kimikoa (% 3,9) eta Kautxu- eta plastiko-manufakturak (% 3,8). Gainerako jardueren partaidetza % 3 baino txikiagoa da.

95. koadroa Industriako langileen kopurua, enpresaren neurriaren eta jarduera-sektorearen arabera, 2017

Sektorea (EJSN-2009)	1-5 lang.	6-50 lang.	51-100 lang.	101-500 lang.	> 500 lang.	Guztira	Industria osoaren %
Elikagaiak, edariak eta tabakoa	647	3.602	1.813	5.185	2.367	13.614	21,3
Garraio-materiala	64	973	830	4.471	6.489	12.827	20,1
Produktu metalikoak (1. eraldaketa eta fabrikaz.)	594	4.822	1.735	3.421	0	10.572	16,6
Makineria eta ekipo mekanikoa	143	1.286	810	2.386	563	5.188	8,1
Kautxu- eta plastiko-manufakturak	91	886	691	1.791	0	3.459	5,4
Papera eta arte grafikoak	171	791	229	1.938	0	3.129	4,9
Makineria eta ekipo elektrikoa	65	334	296	1.157	884	2.736	4,3
Industria kimikoa	113	464	416	882	776	2.651	4,2
Mineralen erauzketa eta horien eraldatuak	111	761	137	1.573	0	2.582	4,0
Makineriaren eta ekipoen konponketa eta instal.	183	717	167	717	42	1.742	2,7
Altzarien fabrikaz.; beste manufak.-industr. batzuk	155	459	183	225	0	1.022	1,6
Zura eta kortxoa, altzariak izan ezik	161	694	111	0	0	966	1,5
Uraren bilketa, arazketa eta banaketa	103	210	62	503	0	878	1,4
Jantzi, larrugintza eta oinetakogintza	88	462	159	133	0	842	1,3
Birziklapena	54	425	150	291	173	747	1,2
Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa	65	171	81	370	126	561	0,9
Saneamendu publikoko jarduerak	12	101	0	170	0	283	0,4
Guztira	2.820	17.158	7.870	25.213	10.738	63.799	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera (Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia: erregimen orokorrean afiliatutako batez besteko langile kopurua, 2018an) eta geuk egina.

Industria-enpresen neurriari dagokionez, enplegua kontuan hartuta, nabarmendu behar da enpresa horien guztien % 50,4k 6 langile baino gutxiago izan dituztela 2018an, % 39,8k 6 eta 50 langile bitartean, % 4,5ek 51 eta 100 langile bitartean, % 4,9k 101 eta 500 langile bitartean, eta % 0,4k bakarrik (9 enpresa) dituzte 500 langile baino gehiago.

Enpresa handienak (500 langile baino gehiagokoak), oro har, sektore hauetan aritzen dira: Elikagaiak, edariak eta tabakoa; Garraio-materiala; Makineria eta ekipo mekanikoa; Industria kimikoa eta Makineria eta ekipo elektrikoa. Bereziki nabarmendu behar dira Elikagaiak, edariak eta tabakoak eta Garraio-materiala sektoreak; izan ere, enpresa asko barne hartzen ez badituzte ere (3 enpresa kasu bietan), langile asko dituzte.

Horrez gain, Produktu metalikoak (1. eraldaketa eta fabrikazioa) eta Makineria eta ekipo mekanikoa aipatu behar dira, enpleguari ekarpen handia egin eta, aldi berean, enpresasare garrantzitsua dutelako.

Azkenik, enpleguari dagokionez, hurrengo sektoreek garrantzi txikiagoa dute: Zura eta kortxoa, altzariak izan ezik; Uraren bilketa, arazketa eta banaketa; Jantzi, larrugintza eta oinetakogintza; Energia elektrikoaren ekoizpena eta banaketa eta Saneamendu publikoko jarduerak.

2.3 ENPRESA NAGUSIAK ETA ATZERRIKO KAPITALAREN PARTAIDETZA

Kapitulu honi amaiera emateko, labur-labur aztertuko ditugu, lehenik, Foru Komunitateko industria-enpresa nagusiak eta, ondoren, multinazionalen Nafarroako enpresetan sartzen duten kapitala.

Alde batetik, Camerdataren (Espainiako merkataritza-ganberek osatutako elkarte) datu-basetik hartutako informazioaren arabera, jarraian 2018an 250 enplegu baino gehiago izan dituzten Nafarroako industria-enpresak ikus daitezke. Guztira 26 enpresa barne hartzen dira. Koadroan adierazita dago, halaber, enpresak zein udalerritan kokatzen diren, zenbateko enplegu-estrategia duten eta zer jarduerak gauzatzen duten (EJSN-2009ren arabera).

96. koadroa Nafarroako industria-enpresa nagusiak, 2018

Enpresa	Udalerría	Enplegu- estratua	Jarduera
Acciona Energía SA	Eguesibar	+ 500	Aurreko epigrafeetan zehaztu gabeko energia-ekoizpena, mareetatik datorrena, eguzki-energia eta halakoak barne
Acciona Windpower SA	Barasoain	+ 500	Motorrak eta turbinak (garraioari zuzendutakoak izan ezik)
Cementos Portland Valderrivas SA	Iruñea	+ 500	Zementu artifizialen fabrikazioa
Editorial Aranzadi SAU	Zizur Txikia	+ 500	Liburuen argitalpena
Fagor Ederlan Tafalla SC	Tafalla	+ 500	Burdina eta altzairuzko piezen galdaketa
KYB Suspensions Europe SA	Asiain	+ 500	Turismo erako automobilak
Laboratorios Cinfa SA	Uharte	+ 500	Farmaziako espezialitateen eta beste produktu batzuen fabrikazioa
Merit Automotive Electronics Systems SL	Iruñea	+ 500	Material elektrikoaren eta ekipamenduaren fabrikazioa
Siemens Gamesa Renewable Energy Eolica SL	Sarriguren	+ 500	Beste makina eta ekipo mekaniko batzuen eraikuntza
TRW Automotive España SL	Iruñea	+ 500	Turismo erako automobilen ekipo, osagai, osagarri eta ordezeko piezen fabrikazioa
Uve SA	Tutera	+ 500	Edozein klaseko pentsu konposatuen fabrikazioa (4224 epigrafekoak izan ezik)
Viscofan SA	Taxoare	+ 500	Beste elikagai-produktu batzuen fabrikazioa
Volkswagen Navarra SA	Aratzuri	+ 500	Automobilen eta horien motorren eraikun. eta muntaia
Acciona Blades SA	Irunberri	251- 500	Plastikozko produktu erdilanduen fabrikazioa
An Avicola Melida SL	Melida	251- 500	Abere-hilketa eta zatiketa
Congelados de Navarra SA	Arguedas	251- 500	Barazki-kontserba
Dana Automoción SA	Iruñea	251- 500	Turismo erako automobilen ekipo, osagai, osagarri eta ordezeko piezen fabrikazioa
Faurecia Emissions Control Technologies Pamplona SL	Orkoien	251- 500	Turismo erako automobilen ekipo, osagai, osagarri eta ordezeko piezen fabrikazioa
Gelagri Ibérica SL	Milagro	251- 500	Landare-uren eta -kontserben fabrikazioa
Gestamp Navarra SA	Iruñea	251- 500	Autoentzako osagaiak
Guardian Industries Navarra SL	Tutera	251- 500	Beira lauaren fabrikazioa
Iberfruta Muerza SA	Azagra	251- 500	Landare-uren eta -kontserben fabrikazioa
Manufacturas del Aluminio Pamplona Sector Automoción SCL	Orkoien	251- 500	Burdina ez den metalezko piezen eta horien aleazioen galdaketa
Tecnoconfort SA	Iruñea	251- 500	Turismo erako automobilen ekipo, osagai, osagarri eta ordezeko piezen fabrikazioa (ekipo elektrikoa izan ezik)
Ultracongelados Virto SA	Azagra	251- 500	Barazki-kontserbak
Zalain Transformados SL	Zalain Zoko	251- 500	Altzairuzko hodian fabrikazioa

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

Bestalde, Nafarroako enpresan sartutako kapital multinazionalari dagokionez, aipatu behar da atzerriko inbertsioak garrantzitsuak izan direla azken urteotan industria-sektorea dinamizatzeko eta modernizatzeko.

Gaur egun, Nafarroan kokatutako ehun industria-enpresak baino gehiagok kapital multinazionala dute. Batez ere, tamaina erdiko edo handiko enpresak dira, esportaziorako joera handia dutenak. Enpresa horiek, gehienbat, honako azpisektore hauetakoak dira: Makineriaren eta ekipoen fabrikazioa; Farmazia-produktuen fabrikazioa; Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta airearen hornikuntza, eta Beste produktu mineral ez-metaliko batzuen fabrikazioa.

Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak Merkataritza eta Inbertsioen Zuzendaritza Nagusiaren datuak kontuan izanda emandako informazioaren arabera, 2018an Nafarroako industriako atzerriko inbertsioa 38.123,78 mila eurotara iritsi da (2017an 17.760,61 mila eurokoa izan zen). Kapital horren zatirik handiena leku haueetatik etorri da: Luxenburgo, Erresuma Batua, Belgika eta Alemania.

3. SIDERURGIA

3.1 EGOERA OROKORRA

2018an, nazioarteko siderurgia-merkatua estatubatuar gobernuak inportazioei ezarritako muga-zergen ondoriozko ziurgabetasunak markatu du batik bat. Erabaki horren ondorioz, hainbat merkataritza-gatazka gertatu dira, eta Txinako bezalako merkatuen gehiegizko gaitasunaren ondoriozko arazoek areagotu dute.

Testuinguru horretan, Europako Kontseiluak hainbat neurri onartu ditu, Europar Batasunean siderurgia-produktuen inportazioari eusteko helburuarekin. Hartara, merkataritza-trafikoen balizko desbideraketak saihestu nahi dira, Ameriketako Estatu Batuek ia mundu osotik datozen inportazioei bere merkatua ixteko hartutako erabakia dela eta. Neurri horiei esker, Europako merkatuan hornidurari eustea bermatu nahi da eta siderurgia-produktuen merkatua desoreka dezakeen justifikaziorik gabeko inportazioen uholdea saihestea.

Bestalde, World Steel Association erakundeak Step Up programa jarri du abian 2018an. Programa horren xedea edozein lantegi siderurgikoren eraginkortasun operatiboa hobetzea da: lehengaiak, energia-ekarpena, errendimendua eta mantentze-lanak. Halaber, hornidura-katearekin lotutako altzairuaren industriako ingurumen-, gizarte- eta gobernantza-arloko (ESG) arazoek ezaugarriak finkatzen aurrera egin du.

Sektoreak 2018an izan duen bilakaerari dagokionez, *World Steel Association* erakundeak argitaratutako datuek nolabaiteko baikortasuna erakusten dute nazioarteko jarduera siderurgikoari lotuta, eta agerian jartzen dituzte ekitaldian munduko altzairu gordinaren ekoizpenean nahiz siderurgia-produktuen kontsumoan izan diren bilakaera positiboak.

Ilido horretan, altzairu gordinaren munduko ekoizpena 1.808,4 milioi tonakoa izan da 2018an eta kontsumoa, berriz, 1.712,1 milioi tonakoa. Zenbateko horiek urtetik urterako hazkundea % 4,5koa izatea ekarri dute altzairuaren ekoizpenean eta % 4,9koa altzairuaren munduko kontsumoan.

97. koadroa Altzairu gordinaren ekoizpena

Herrialdea	2017			2018		
	M Tm	% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	95,2	4,5	5,5	99,5	4,5	5,5
Japonia	104,7	-0,1	6,1	104,3	-0,4	5,8
Txina	870,9	7,8	50,3	928,3	6,6	51,3
India	101,5	6,3	5,9	106,5	4,9	5,9
Alemania	43,3	2,9	2,5	42,4	-2,1	2,3
Italia	24,1	3,0	1,4	24,5	1,7	1,4
Frantzia	15,5	7,6	0,9	15,4	-0,6	0,9
Erresuma Batua	7,5	-1,3	0,4	7,3	-2,7	0,4
Espainia	14,4	5,9	0,8	14,3	-0,7	0,8
EB-28	162,2	3,7	9,4	162,5	0,2	9,0
Mundu osoa	1.729,8	6,3	100,0	1.808,4	4,5	100,0

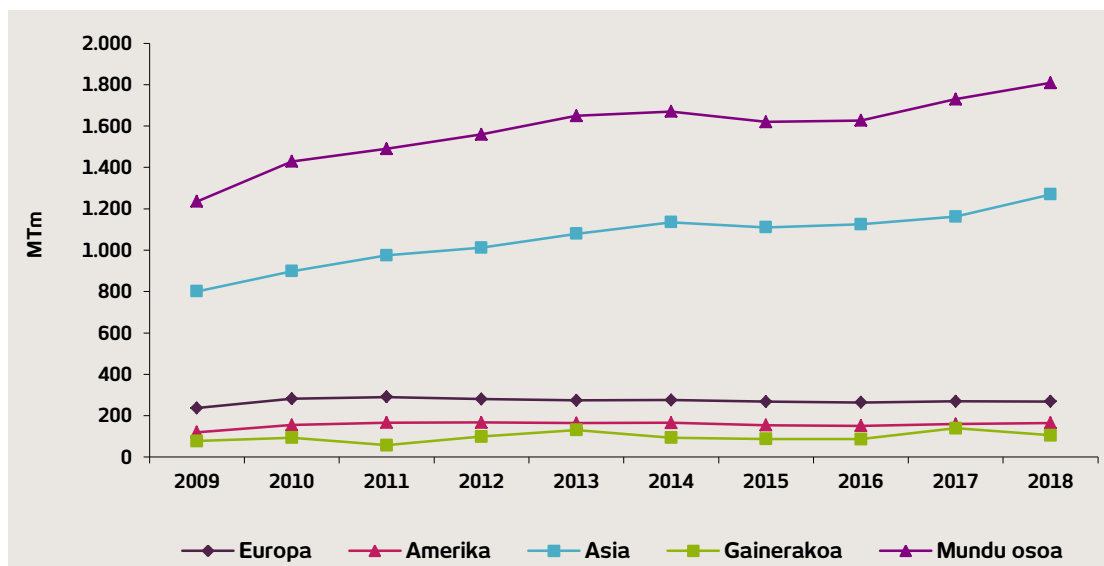
Iturria: World Steel Association (lehen IISI).

Herrialdeen araberako azterketak altzairuaren ekoizpenak bilakaera desberdina izan duela erakusten du. Txina da herrialde ekoizle nagusia (guztiaren % 51,3) eta, orotara, 928,3 milioi altzairu ekoiztuz amaitu zuen urtea. Ekoizpen nabarmen txikiagoarekin, India eta Japonia 106,5 eta 104,3 milioi tona altzairura iritsi ziren (guztizkoaren % 5,9 eta % 5,8, hurrenez hurren); hain zuzen, horiek dira lehen hiru herrialde ekoizle nagusiak. Hurbil dituzte AEB eta Kanada, guztira 99,5 milioi tonarekin (guztiaren % 5,5).

Arreta inguru hurbilenean jarriz, EB-28an altzairuaren ekoizpena 162,5 milioi tonara iristen da eta altzairuaren munduko ekoizpenaren % 9 hartzen du: Alemaniak (42,4 milioi tona), Italiak (24,5 milioi tona), Frantziak (15,4 milioi tona), Espainiak (14,3 milioi tona) eta Erresuma Batuak (7,3 milioi tona) Europako altzairu-ekoizpen handiena duten herrialdeak izaten jarraitzen dute.

Alderaketak eginez gero, Txina da, altzairuaren potentzia ekoizle handiena izateaz gain, azken urtean dinamismo handiena erregistratu duena. Zehazki, urtetik urterako altzairu-ekoizpena % 6,6 handitu du. Dinamismo txikiagoa erakutsi dute Indiak (+% 4,9), AEBk eta Kanadak (+% 4,5), eta Italiak (+% 1,7). Aldiz, Erresuma Batua (-% 2,7), Alemania (-% 2,1), Espainia (-% 0,7) edo Frantzia (-% 0,6) bezalako ekonomiek atzera egin dute aurreko urtearekin alderatuta. Horren ondorioz, EB-28ko altzairuaren ekoizpenak egonkor eutsi dio, 2017 urtearekiko +% 0,2ko aldakuntzarekin.

15. grafikoa Altzairuaren mundu-mailako ekoizpena

Iturria: World Steel Association.

2018an, munduko altzairu-kontsumoa, arestian esan bezala, % 4,9 igo da 2017ren aldean. Herrialdeen araberako azterketak argi uzten du Txina dela, kasu honetan ere, altzairu gehien kontsumitzen duen herrialdea eta 2018an siderurgia-produktuen munduko kontsumoaren % 48,8 hartzen du (urtetik urterako +% 7,9ko igoera). Indiak altzairu-kontsumoa % 8,2 areagotu du eta AEBek eta Kanadak % 2,8ko igoera izan dute.

Bestalde, EB-28ko ekonomien multzoan siderurgia-produktuen kontsumoak askotariko bilakaera izan du: siderurgia-produktuen kontsumoa igo egin da Espainian (+% 12,6) eta Italian (+% 5,2); Erresuma Batuan (-% 0,9) eta Alemanian (-% 0,5) atzerapena jasan du, eta Frantzia, berriz, bere horretan eutsi dio. Hori horrela, urtea amaitzean EB-28ren siderurgia-produktuen kontsumoa 2017an baino % 4,3 handiagoa da, eta altzairu-kontsumoaren kopuru handiena da 2008az geroztik.

98. koadroa Siderurgia-produktuen kontsumoa

Herraldea	2017			2018		
	M Tm	% Δ	%	M Tm	% Δ	%
AEB eta Kanada	114,3	6,9	7,0	117,5	2,8	6,9
Japonia	64,4	3,5	3,9	65,4	1,6	3,8
Txina	773,8	13,6	47,4	835,0	7,9	48,8
India	88,7	6,1	5,4	96,0	8,2	5,6
Alemania	41,0	1,2	2,5	40,8	-0,5	2,4
Italia	25,1	5,9	1,5	26,4	5,2	1,5
Frantzia	14,1	8,5	0,9	14,1	0,0	0,8
Erresuma Batua	10,9	0,0	0,7	10,8	-0,9	0,6
Espainia	12,7	0,8	0,8	14,3	12,6	0,8
EB-28	162,7	3,0	10,0	169,7	4,3	9,9
Mundu osoa	1.632,5	7,4	100,0	1.712,1	4,9	100,0

Iturria: World Steel Association.

3.2 ESPAINIAKO SIDERURGIA

Espainiako siderurgiaren merkatua, nazioarteko merkatua bezala, kanpo merkataritza-politikak markatu du 2018an. Hain zuzen ere, urte horretan, Ameriketako Estatu Batuek inportazioei muga-zergak jartzea adostu dute, eta hori erabakigarria izan da Espainiarentzat, gainerako herrialdeentzat bezala.

Zehatz-mehatz, altzairu gordinaren ekoizpena 14,3 milioi tona ingurukoa da; hortaz, urtetik urterako jaitsiera % 0,8koa izan da. Bestalde, ageriko kontsumoa 14,5 milioi tonatan finkatu da, eta, beraz, % 12,1eko urtetik urterako hazkundea hauteman da.

99. koadroa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak*

Urtea	(mila Tm)			
	Ekoizpena	Esportazioa	Inportazioa	Ageriko kontsumoa
2011	15.548	10.200	9.063	13.427
2012	13.649	9.935	7.833	11.060
2013	14.294	9.978	7.634	11.183
2014	14.280	9.969	8.307	11.840
2015	14.888	9.628	8.989	13.043
2016	13.658	9.415	9.447	12.933
2017	14.441	9.710	9.972	12.892
2018	14.320	8.521	10.830	14.457

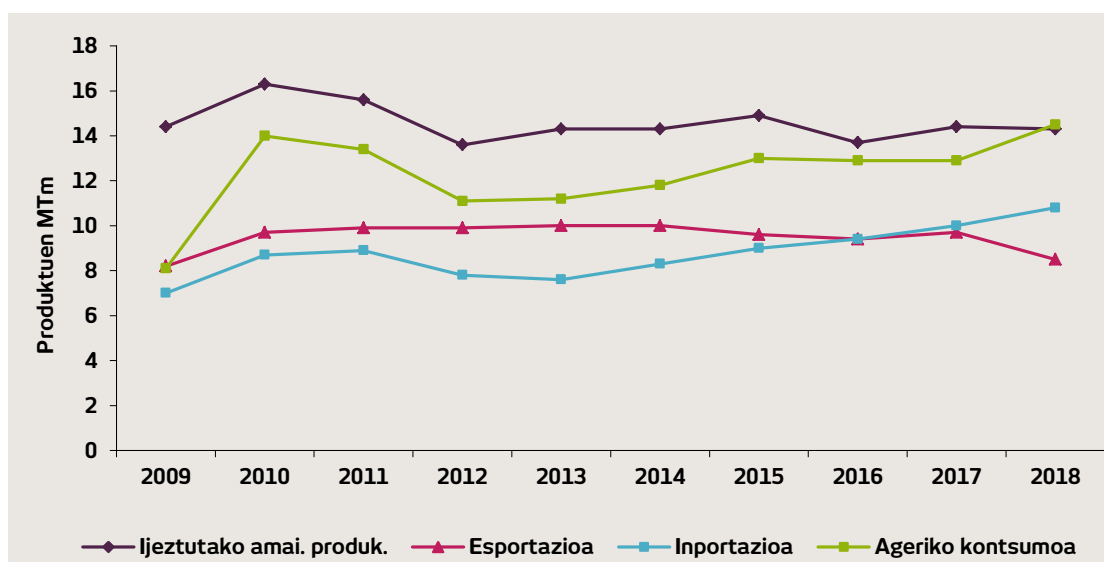
(*): Ekoizpena eta ageriko kontsumoa altzairu gordinari dagozkio, eta kanpo-merkataritza siderurgia-produktu guztiei.

Iturria: Unesid.

Siderurgia-produktuen kanpo-merkataritzak era desberdinean eboluzionatu du: sektoreko kanporako salmentak 8,5 milioi tonakoak izan dira, eta aurreko ekitaldiari dagokionez jaitsiera nabarmena jasan dute (-% 12,2). Inportazioei jarraiki, beste herrialde

batzuei eginiko erosketak igo egin dira bosgarren urtez jarraian (+% 8,6), 10,8 milioi tonara helduz.

16. grafikoa Espainiako siderurgia-sektoreko magnitude nagusiak

Iturria: Unesid.

Inportatutako lehengai nagusien bilakaerari dagokionez, jarraian atxikitako taulak agerian jartzen ditu sektoreak 2018an izandako zailtasunak. Hori horrela, aztertutako hiru lehengai motaren kontsumoa jaitsi egin da iazko kopuruekin alderatuta. Errealitate hori errepikatu egiten da prezioak aztertzean –txatarraren kasuan izan ezik, prezioa igo egin baitzen 2017aren aldean-. Zehatz-mehatz, koke bihur daitekeen harrikatzaren prezioa (inportatutako lehengaien % 13,4 dira) % 7,6 jaitsi da, burdin mearena (lehengaien % 54,3 hartzen du) % 3,3 murriztu da eta txatarrarena (inportatutako lehengaien % 32,2 dira) % 7,9 igo da.

100. koadroa Inportatutako lehengaiak

Urtea	Koke bihur daitekeen harrikatza		Burdin mea eta pelleta		Txatarra	
	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)	Kontsumoa (m Tm)	Prezioa (euro/Tm)
2009	2.058	132,8	4.232	64,9	4.930	220,3
2010	2.777	165,7	5.874	95,0	5.781	312,8
2011	2.505	218,3	5.144	127,4	4.930	384,0
2012	2.260	174,0	4.506	99,9	4.346	372,9
2013	2.528	128,9	6.259	102,9	4.925	318,1
2014	1.632	105,2	5.699	73,7	4.960	331,7
2015	1.720	102,0	6.288	50,7	5.144	292,2
2016	1.768	107,5	6.010	52,0	4.004	263,5
2017	1.767	207,3	6.572	76,3	4.242	321,0
2018	1.621	191,6	6.556	73,8	3.892	346,4
Hazk. % 17-18	-8,3	-7,6	-0,2	-3,3	-8,3	7,9

Iturria: Unesid.

Espainiako siderurgia-sektorean izandako zailtasunak dagokion enpleguan ere islatu dira, eta, enpresa gehienek enpleguari eutsi badiote ere, merkataritzako muga-zergekek gehien eragindakoez enplegua doitzeko neurri motaren bat martxan jarri behar izan dute. Ildo horretan, UNESID elkarteko enpresa-kideek, lehen eraldaketako azpisektorea barne, 22.284 pertsonari eman diote lana zuzenean; horrenbestez, enplegua % 0,5 jaitsi da 2017aren aldean (115 langile gutxiago termino absolutuetan).

Zentzu horretan, Espainiako siderurgia-sektorearen lehentasunetako bat sektoreko enpresetan emakume gehiago lanean hastea da, eta UNESIDek enpresa-kideetan emakumeen kolektiboaren enplegu-tasa handitzeko konpromisoa hartu du. Hain zuzen ere, lehenengoz, 2018an emakumeek sektoreko enplegu osoaren % 8ko muga gainditu dute.

Bigarren erronka, azken urteetan sektorea lantzen ari dena, laneko segurtasuna da, eta "zero istripu" izateko helburua lortzea. Horren harira, eta istripugarritasunak gorantz jarraitzen badu ere, garrantzitsua da azpimarratzea 2018 ekitaldian ez dela istripu hilgarririk izan UNESIDi atxikitako enpresetan.

Azkenik, etorkizunera begira giza baliabideen arloan landu beharreko hirugarren alderdia laneko absentismoa da; siderurgiaren sektorearen kasuan oso handia. Zehazki, 2018an laneko absentismoaren ratioa % 9,2koa izan da; honek, galera handiak eta sektoreko produktibitatearen murrizketa dakartza.

4. NEKAZARITZAKO ELIKAGAIEN INDUSTRIA

4.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Europar Batasuneko Nekazaritzako Elikagaien Industriaren Konfederazioaren azken txostenaren arabera, esparru honetako ekoizpenak hobera egin du, eta hiruhilekoen arteko hazkundeak positiboak izan dira ekitaldian zehar (hirugarren hiruhilekoko jarduera-beherakada txikia kenduta).

101. koadroa Europar Batasuneko nekazaritzako elikagaien industriako ekoizpenaren bilakaera

Urtea	Aldia	% Δ
2017	I. hiruhilekoa	-0,2
	II. hiruhilekoa	1,2
	III. hiruhilekoa	0,6
	IV. hiruhilekoa	0,3
2018	I. hiruhilekoa	0,2
	II. hiruhilekoa	0,1
	III. hiruhilekoa	-0,1
	IV. hiruhilekoa	0,2

Iturria: CIAA.

Bestalde, egiturari dagokion ikuspegitik, nekazaritzako elikaduraren industriak garrantzi handia du, eta tradizionalki Europar Batasuneko egitura ekonomikoan esangura nabarmena dauka. Hain zuzen ere, EBko industria-sektore nagusia da une honetan, automobilgintzaren aurretik.

lido horretan, sektoreak EB-25ean eginiko fakturazioa 1,109 bilioi eurokoa izan zen 2016an, aurreko ekitaldian baino % 0,5 gutxiago; zifra horrek Batasuneko industriaren guztizkoaren % 15,2 hartzen du. Bestalde, % 15,0 eta % 12,1 hartzen du enpleguari eta sortutako balio erantsiari dagokienez, hurrenez hurren. Ekoizpen hori 294.000 enpresaren artean sortzen da, eta horiek guztiek 4,6 milioi pertsona dituzte lanean.

Sektore tradizionala da, enpresa txiki eta ertainak nagusi dituen. Horrela, 250 langile baino gutxiagoko enpresen artean banatuta dago guztizkoaren % 99,1, sektoreko fakturazioaren % 48,1 eta enpleguaren % 61,3. Azkenik, ekoizle handienak Frantzia, Alemania, Italia, Erresuma Batua eta Espainia dira, 2016an fakturazio osoaren % 66 hartzen zutelako.

4.2 SEKTOREA ESPAINIAN

Estatistikako Institutu Nazionalak (EIN) egindako Industria Produkzioaren Indizea (IPI) begiratzen badugu, Espainiako elikagaien industriaren jardura pixka bat areagotu da 2018an. Espainiako industriak bere osotasunean izandako hazkunde ia bera da (aurreko urtean zenbatutakoarekin bat etorriz). Zehazki, elikagaien sektoreko IPlak % 0,2ko gorakada izan du 2018an (2017an % 0,3koa), eta Estatuko industria-sektore osoak, berriz % 0,3koa (2017an % 3,2koa).

102. koadroa Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

Urtea	Elikagaiak*	Industria, guztira*
2014	3,7	1,3
2015	1,0	3,4
2016	2,5	1,8
2017	0,3	3,2
2018	0,2	0,3

(*): Egutegiaren eragina zuzendutako datuak.
Iturria: Estatistikako Institutu Nazionala.

lido horretan, eta Nekazaritza, Elikadura eta Ingurumeneko Ministerioak 2018rako emandako informazioaren arabera, nekazaritzako elikagaien sektorea nagusi da oraindik ere Estatuko industria-jardura osoan. Zehazki, 113.593 milioi euro fakturatzen ditu (industria osoaren fakturazioaren % 24,8). Horrez gain, 496.200 pertsonari lana ematen dieten (industria osoaren % 18) 31.342 enpresa barne hartzen ditu. Aldi berean, elikagaien eta edarien industriak, industria osoaren balio erantsiaren % 15,5 bereganatu zuen.

Bestalde, sektorearen ezaugarri nagusia da, EB osoan bezala, atomizazio-maila handia duela (2018an, enpresen % 96,5ak 50 langile baino gutxiago zituzten, eta % 79,8k 10 langile baino gutxiago). Alabaina, sektoreko enpresa handiek ekoizpenaren % 70 hartzen dute, teknologikoki aurreratuenak dira eta mundu-mailan egiten dute lan (atzerriko kapitalaren presentzia handia dute). Enpresa txiki eta ertainek, berriz, geografikoki txikiagoak diren eskaletan jarduten dute.

Sektoreko azken berritasunei dagokienez, alde batetik, Auchanek eta Makrok lankidetzarako sinatutako akordioa nabarmentzen da; marka-fabrikatzaileko hornitzaileekin erosketak elkarrekin negoziatuko dituzte. Horrela, Auchan Retail España eta Euromadiren arteko akordioaren bidez, Makro Españak Auchanekin hitzartutako akordioaren esparruaren barruan dauden hornitzaileekin negoziatutako baldintza orokorrak aprobetxatuko ditu.

Azpimarratu beharreko beste akordio bat Deoleok Gargalianoi kooperatiba greziarrarekin sinatutakoa da, ekoizpen-eredu jasangarri bat martxan jartzeko eta bere oliba-olioko markentzat ('Bertolli', 'Carapelli', 'Carbonell', 'Hojiblanca', etab.) kalitate handiko lehengaiak lortzeko. Akordioak zazpi urteko iraupena izango du, eta Deoleori Gargalianoiren olioaren hornikuntza ziurtatzen dio konpainiaren kalitate-parametro berriei jarraituz. Akordioari esker, greziarrak hazteko aukera izango du; urtean koroneiki motako 1.000 tona oliba-olio merkaturatzen ditu, 800 ekoizlek osatutako sareari esker, eta aipatutako ekoizpen-bolumena bikoizteko gaitasuna du.

Enpresa-mugimenduei dagokienez, nabarmentzen da, Marine Harvestekin hautsi eta gero, Angulas Aguinaga enpresak izokina ekoiztu eta merkaturatzeko duen estrategia berria. Kontraprestazio moduan, enpresak olagarroan aditua den Viveros Merimar ('Meripul') enpresaren partaidetza handiena erosi du, nazioartean eskari handiagoa izateko kalitate handiagoko produktu bat behar zutelako, Estatuan lehia handia eta HORECAN zabalkuntza handia izanda.

Azkenik, azpimarratu behar da ecommerce-ren garaian, espainiarrek Internet bidez gero eta elikagai gehiago erosten dituzten garaian, produktu mota horien online erosketak beste produktu eta zerbitzu batzuen bano askoz baxuagoa dela, 2018an espainiarren % 17k baino ez baitu erosketak-kanal hori erabili, transformazio digitaleko The Cocktail kontsultariak argitaratutako elikagaien online erosketari buruzko azterketa sakon baten arabera. Ikerketa horren arabera, sektore horretako enpresek hobekuntzarako tarte zabala edukitzeaz gain, erosketak-kanal hori erabiltzearen beharrezana handitzen ari da.

4.3 SEKTOREA NAFARROAN

Tradizionalki, nekazaritzako elikagaien industriak garrantzi handia izan du Nafarroako ekonomian; Foru Komunitateko industriako azpisektore nagusienetakoa da. Zehazki, EINek 2017rako emandako datuen arabera, nekazaritzako elikagaien industriak (elikagaiak eta edariak) industriako enplegu osoaren % 17,8 sorrarazten du (Nafarroako industrian eragin handiena duten azpisektoreen rankingean lehena da) eta industriako balio erantsi gordinaren guztizkoaren % 15,6 (kasu honetan bigarren dago rankingean, ibilgailu motordunen sektorearen atzetik: % 23,7).

103. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industria, 2018

Tamaina	Enpresen %	Enpleguaren %
1-5 lang.	50,1	4,8
6-50 lang.	39,0	26,5
51-100 lang.	5,0	13,3
> 100 lang.	5,9	55,5
Guztira	100,0	100,0

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia.

Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak emandako informazioari dagokionez, 2018. urtean guztira 13.614 langile biltzen dituzten 539 enpresak jardun dute Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriaren sektorean. Enpresa horiek dituzten langileen kopuruaren arabera analisi begiratzeko badugu, ETEek nagusi izaten jarraitzen dutela ikusiko dugu. Hala, enpresen % 50,1ek 6 langile baino gutxiago dituzte (sektoreko enpleguaren % 4,8), % 39k 6-50 langile artean dituzte (enpleguaren % 26,5) eta gainerako % 10,9k bakarrik dituzte 50 langile baino gehiago (sektoreko enpleguaren % 68,8).

Sektoreko enpresa nagusiei erreparatuta, jarraian datorren koadroan 100 langile baino gehiagoko enpresak jaso dira (guztira 5). Horrez gain, zer udalerritan dauden, zer jardura gauzatzen duten eta zenbateko enplegu-estratua duten zehaztu da. Enpresa horietatik bakarrak (Viscofan SA) dauzka 500 langile baino gehiago, eta bere jardura nagusia elikagaien ekoizpenean oinarritzen da (beste elikagai-produktu batzuen fabrikazioa eta haragi-produktuentzako bilgarrien merkataritza).

104. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien enpresa nagusiak, 2018

Enpresa	Udalerría	Enplegu-estratua	Jardura nagusia
Viscofan SA	Taxoare	500 baino gehiago	Beste elikagai-produktu batzuen fabrikazioa
Congelados de Navarra SA	Arguedas	251- 500	Barazki-kontserbak
Gelagri Ibérica SL	Milagro	251- 500	Landare-uren eta -kontserben fabrikazioa
Iberfruta Muerza SA	Azagra	251- 500	Landare-uren eta -kontserben fabrikazioa
Ultracongelados Virto SA	Azagra	251- 500	Barazki-kontserbak

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera. Camerdata datu-basea.

Kapital multinazionalak Nafarroako nekazaritzako elikagaien industrian duen sarrerari dagokionez, azpimarratu behar da, Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberak eskainitako informazioaren arabera, 2018 ekitaldian inbertsio bakarra egon dela azpisektore horretan, 3,99 mila eurokoa izan dena.

Sektorearen industria-egituraren ezaugarri nagusiak aztertu ondoren, jarraian Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako jardueraren aldagai nagusien azken urteetako bilakaera aztertuko dugu.

Hasteko, enpresen kopuruari eta haiek sortutako enpleguari dagokienez, 2018an enpresen kopurua pixka bat jaitsi da (-% 1,3), eta sektoreak 539 enpresa ditu guztira. Enpleguak, berriz, % 0,7ko gorakada izan du aurreko ekitaldiarekin alderatuta; beraz, enpresa horien batez besteko enplegua 25,3 langilekoa izan da 2018an.

105. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako enpresen kopuruaren eta enpleguaren bilakaera

Urtea	Enpresak	% Δ	Enplegua	% Δ	Batez besteko enplegua
2009	596	1,5	11.979	-3,6	20,1
2010	585	-1,8	11.896	-0,7	20,3
2011	577	-1,4	11.897	0,0	20,6
2012	579	0,3	11.773	-1,0	20,3
2013	566	-2,2	11.419	-3,0	20,2
2014	560	-1,1	11.999	5,1	21,4
2015	552	-1,4	12.457	3,8	22,6
2016	545	-1,3	12.989	4,3	23,8
2017	546	0,2	13.524	4,1	24,8
2018	539	-1,3	13.614	0,7	25,3

Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusia.

Era berean, Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriaren Industria Produkzioaren Indizeak (IPI; hori erabili da jardueraren bilakaeraren adierazle gisa) % 1,6ko jaitsiera txikia izan du 2018an (aurreko urtean -% 2,3). Murrizketa hori bat dator Nafarroako industria osoan dagoen beheranzko joerarekin; bertan, IPIa % 0,5 murriztu da.

106. koadroa Industria Produkzioaren Indizearen (IPI) bilakaera

Urtea	Nekazaritzako elikagaiak	Industria, guztira*
2011	4,1	-2,1
2012	-5,8	-8,0
2013	-2,2	-1,6
2014	0,4	3,9
2015	3,8	2,2
2016	1,3	0,7
2017	-2,3	-2,1
2018	-1,6	-0,5

() Egutegiaren eragina zuzendutako datuak.
Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.*

Sektorearen Nafarroako kanpo-merkataritzaren bilakaerari dagokionez, esportazioek hazkunde arina izan dute 2018an (% 0,4), baina 2017koa (% 2,5) baino txikiagoa izan da. Bestalde, inportazioek 2017ko mailari eutsi diote, eta 2018an 238,1 milioi eurora iritsi dira.

Kanpo-merkataritzaren bilakaera horrek superabita egotea ekarri du, 2018an, sektoreko merkataritzako balantzari; hain zuzen ere, 331,8 milioi eurokoa. Saldo hori aurreko urtean erregistratukoa (329,2 milioi euro) baino pixka bat altuagoa da.

Era berean, estaldura-tasa arinki igo da, % 239,4ra heldu arte (2017an, % 238,2koa izan zen).

107. koadroa Nekazaritzako elikagaien kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

(M euro)

Urtea	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	Estaldura-tasa %
2009	303,0	-7,4	147,0	-15,6	156,0	206,1
2010	334,1	10,3	140,1	-4,7	194,0	238,5
2011	395,3	18,3	142,4	1,6	252,9	277,6
2012	402,6	1,8	163,1	14,5	239,5	246,8
2013	493,1	22,5	211,6	29,8	281,5	233,0
2014	512,9	4,0	203,5	-3,8	309,4	252,0
2015	538,8	5,1	217,8	7,0	321,0	247,4
2016	553,6	2,7	237,3	9,0	316,3	233,3
2017	567,4	2,5	238,2	0,4	329,2	238,2
2018	569,9	0,4	238,1	0,0	331,8	239,4

Iturria: Aduanen Zuzendaritza Nagusia.

Azkenik, Nafarroako sektorekako jardueraren analisiari amaiera emateko, 13 enpresatako lagin batean jasotako jardueraren emaitzak ikus daitezke jarraian, Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentralak emandako informazioa erabiliz bildutakoak.

Enpresa horiek, denak batera, 1.011.814 mila euro fakturatu zituzten 2017an, aurreko ekitaldian baino % 8 gehiago (2016an, 937.048 mila euro).

108. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 13 enpresatako lagin baten emaitzen kontu agregatua

Kontzeptua	2016		2017		% Δ 17/16
	m euro	%	m euro	%	
Ustiapeneko diru-sarrerak	937.048	100,0	1.011.814	100,0	8,0
Bitarteko kontsumoak	710.732	75,8	776.166	76,7	9,2
Balio erantsi gordina	226.316	24,2	235.648	23,3	4,1
Langileen gastuak	115.839	12,4	128.707	12,7	11,1
Ustiap. emaitza ekon. gordina	110.477	11,8	106.941	10,6	-3,2
Amortizazioak eta hornidurak	49.085	5,2	49.271	4,9	0,4
Ustiap. emaitza ekon. garbia	61.392	6,6	57.670	5,7	-6,1
Finantza-karga	-11.005	-1,2	-1.084	-0,1	-90,1
Ohiko jardueren emaitza	72.397	7,7	58.754	5,8	-18,8
Ezohiko jardueren emaitza	-14.381	-1,5	-14.476	-1,4	0,7
Zerga aurreko emaitza	58.016	6,2	44.278	4,4	-23,7
Zergak	10.236	1,1	9.063	0,9	-11,5
Ekitaldiko emaitza garbia	47.780	5,1	35.215	3,5	-26,3
Cash-flow	96.865	10,3	84.486	8,3	-12,8

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

Kostuen egituraren (hots, kostu-partidek fakturazioan duten proportzioaren) bilakaerari buruzko analisiak agerian utzi duenez, bitarteko kontsumoen proportzioak gora egin du zertxobait, eta % 76,7ra iritsi zen 2017an (% 75,8ra 2016an). Bilakaera horri lotuta, balio erantsiaren proportzioak jaitsiera hauteman du, eta % 23,3ra heldu da 2017an (% 24,2 izan zen 2016an).

Langile-gastuei dagokienez, horiek diru-sarrerekiko duten garrantzia % 12,7ra arte jaitsi da 2017an (% 12,4koa zen 2016an), eta amortizazioen eta horniduren partaidetzak ere behera egin du apur bat (2017an % 4,9 eta 2016an % 5,2). Bestalde, finantza-kargaren atzerakada erregistratu da, fakturazioaren % 0,1 hartzen baitu (2016an % 1,2).

Aipatutako ohiko eta ezohiko aldagaien jaitsieraren ondorioz, ekitaldiko emaitza garbia nabarmen jaitsi da. Zehazki, salmenten gaineko % 3,5eko partaidetza dauka (2016an % 5,1). Cash-flowak eboluzio bera izan du, % 8,3an kokatuz (2016an % 10,3).

109. koadroa Nafarroako nekazaritzako elikagaien industriako 13 enpresatako laginaren errentagarritasuna

RATIOAK	2015	2016	2017
AKTIBO GARBIAREN ERRENT. (zergen aurretik)	10,9	9,2	0,7
Jasotako finant. interesak/Kostua duten besteren baliabideak	3,1	2,7	2,1
BALIABIDE PROPIOEN ERRENT. (zergen aurretik)	15,8	12,9	9,3
Zorpetze-ratioa	38,2	35,2	33,9
Apalankamendu finantzarioa*	7,8	6,5	-1,4

() Errentagarritasun ekonomikoa – kanpoko finantzaketaren kostua.*

Iturria: Espainiako Bankuaren Balantzeen Zentrala.

Azkenik, ikus daiteke behera egin dutela aintzat hartutako enpresen laginaren errentagarritasun ekonomikoak eta errentagarritasun finantzarioak (zergen aurretik kalkulatuta). Ildo horretan, errentagarritasun ekonomikoa % 0,7koa izan da 2017an (% 9,2koa 2016an). Errentagarritasun finantzarioa, berriz, % 9,3an (% 12,9koa 2016an) kokatu da. Kontuan hartu behar da, halaber, zorraren kostua pixka bat murriztu dela (2017an % 2,1koa zen eta 2016an % 2,7koa), zorpetze-ratioa bezalaxe (2017an % 33,9 eta 2016an % 35,2).

5. AUTOMOBILGINTZA

2018an, mundu-mailako automobil-ekoizpena zertxobait jaitsi da (-% 1); hain zuzen ere, 96 milioi unitate ekoitzi dira. Egia da balioak asko hurbiltzen direla 2017ko balio maximo historikoetara; hala ere, industrian azken 8 urteetan izan den hazkunderako joera hautsi egin da. Hainbat faktore eta protagonistak eragin dute joera-aldaketa hori. Lehenik eta behin, sektorea bera, aldaketa handiak bizitzen ari da ekipamendu teknologiko altua duten, oso konektatuta dauden, eta, bereziki, ingurumena errespetatzen duten ibilgailu berrien diseinuarekin; hain zuzen ere, azken alderdi horretan aurrerapauso handiak eman dira 2018an. Hortik abiatuta, aukera ugari agertu dira fabrikatzaileentzat: errekontza-modelo tradizionalak modelo elektrikoekin batera biziko dira, eta modelo elektrikoek gero eta toki handiagoa izango dute, alde batetik, igorpenei buruzko araudiak gero eta zorrotzagoak direlako eta, bestetik, herritarrek gero eta kontzientzia handiagoa dutelako ingurumena zaintzeko beharraren gainean. Horrez gain, ibilgailu partekatuaren erronka eta ibilgailu autonomoaren kontzeptua agertu dira, eta horrek aldaketa nabarmenak ekarriko ditu mugikortasunaren arloko erabilera eta ohituretan.

Araudiari buruz esandakoaren harira, 2018an ingurumen-arau berriak aplikatu zitzaizkien ibilgailuei. Irailean, WLTP (Worldwide Harmonized Light Vehicles Test Procedure edo Ibilgailu Arinen Saiakeretarako Mundu Mailako Prozedura Harmonizatua) kontsumoaren eta igorpenen homologazio-ziklo berria sartu zen indarrean European, baita RDE (Real Driving Emissions) ere. Neurketa-protokolo berri hori aurrekoa (NEDC) baino askoz ere zorrotzagoa da eta 2018ko irailaren 1etik aurrera matrikulatutako ibilgailu berri guztiek bete beharko dute; horren helburua kontsumoa eta CO₂ igorpenak zehaztasun handiagoz neurtzea da.

Halaber, ekoizle handi batzuei buruzko azken albisteek areagotu egiten dute sektorearen etorkizun hurbilari buruzko kezka; izan ere, Ford edo Nissan bezalako erraldoiek murrizketak egiteko asmoa adierazi dute, gainera Volkswagen taldearen aurkako hainbat milioitako auzi eskea gertatu da "Dieselgate" izenekoagatik, eta ez da ahaztu behar Asiako hainbat herrialdeetatik datorren lehia geldiezina, gainerako herrialde ekoizleen adierazleak kolokan jartzen dituen. Horrez gain, fusioak ere iragarri dira, Renault eta Fiat-Chrysler enpresen artekoa, kasurako.

Testuinguru nahasi horretan, 2018an automobilgintzaren industriari onik egin ez dion beste faktore bat AEB eta Txinaren, munduko bi potentzia handiren, arteko merkataritza-tentsioa izan da. Beharrezkoa da Txinak automobilgintzaren industriaren "bezero" gisa duen rola azpimarratzea; izan ere, salmenten % 30 hartzen du eta,

ondorioz, herrialde horren merkataritza-dinamismoa zertxobait geldotuz gero, munduko merkatuak eragin nabarmena jasaten du. 2018an, AEBk NAFTA (duela 25 urte indarrean dagoen AEB, Mexiko eta Kanadaren arteko merkataritza-akordioa) berriz negoziatzeko prozesuan parte hartu du. Horren harira, 2018. urtearen amaieran, automobilgintzaren industriari zuzenean eragiten dion akordio bat sinatu zen; horren bidez, besteak beste, ezartzen zen AEB eta Mexikon egindako automobilen osagaien % 75 hiru NAFTA herrialdeetatik etorri behar direla, eta % 40-45 gutxienez 16 US\$/ordu irabazten duten langileek egin behar dituztela; hori ez dute maila berean bete alderdi guztiek. Horri Brexit efektua gehitu behar diogu Europan, baita Turkia bezalako herrialdeen ezegonkortasuna, Frantzia airean eduki duen gizarte-gatazka eta Italia bezalako ekonomia garrantzitsuen dezelerazioa ere.

Dena den, asko dira 2018an azken urteetan dinamismo handia erakutsi duen sektore bati indarra kendu dioten faktoreak, eta ekoizle askok beherantz berrikusi behar izan dituzte adierazleak; askoren kasuan, krisi urteetatik gertatzen ez zen egoera.

5.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Ekoizpenaren arlotik hasita, 2018 ekitaldian 95.634.593 ibilgailu egin ziren mundu osoan; horrek ekoizpen globala zertxobait jaitsi dela esan nahi du (-% 1,1). Dena den, egoera oso desberdina da gune geografikoaren arabera.

Europatik hasita, ekoizpen-mailako aldaketa oso txikia izan bada ere 2017ren aldean (-% 1,4), herrialdekako azterketak argi erakusten du ekitaldia desberdina izan dela batzuentzat eta besteentzat. Europak 21,3 milioi ibilgailuko ekoizpen bateratua dauka, hau da, mundu osoko ekoizpenaren % 22,3. Ekitaldi honetan, automobilgintzaren industrian ibilbide luzea duten zenbait herrialdetan beherakada hauteman da; aldi berean, baina, ibilbide laburragoa duten beste herrialde batzuetan, ekoizpenak gora egin du. Horren adibide da Alemaniako ekoizpenean egondako atzerapena; Europako liderra izaten jarraitzen badu ere (5,1 milioi ibilgailu ekoitzi ditu), 2018an nabarmen egin du behera ekoizpenak (-% 9,3). Erresuma Batuen (1,6 milioi ibilgailu) bilakaera antzekoa izan da (-% 8,3), baita Turkia eta Italiarena (1,5 eta 1,1 milioi unitate, hurrenez hurren) ere, haien jarduera -% 8,6 eta -% 7,2 murriztu baita. Espainiak 2.819.565 ibilgailu ekoitzi ditu eta beheranzko joera horrekin bat egin du (-% 1). Bitartean, Frantzia gai izan da joera horretatik aldentu eta aurreko ekitaldiko erregistroak hobetzeko (% 2), 2.270.000 ibilgailuko ekoizpenarekin. Frantziarekin batera, honako herrialde hauek ere ekoizpena areagotu dute: Eslovakia (% 5,6), Txekiar Errepublika (% 3) eta Errusia (% 13,9; 1,7 milioi ibilgailu baino gehiago ekoitzi ditu).

110. koadroa Ibilgailuen ekoizpena

(unitateak)

Herrialde nagusiak	2017	2018	% Δ 18/17
Alemania	5.645.584	5.120.409	-9,3
Frantzia	2.226.000	2.270.000	2,0
Espainia	2.848.317	2.819.565	-1,0
Erresuma Batua	1.749.385	1.604.328	-8,3
Italia	1.142.210	1.060.068	-7,2
Belgika	377.002	308.493	-18,2
EB-15	14.358.438	13.743.886	-4,3
Txekiar Errepublika	1.305.865	1.345.041	3,0
Eslovakia	1.032.445	1.090.000	5,6
Polonia	689.783	659.646	-4,4
EB-27	18.358.506	17.955.708	-2,2
Europa osoa	21.634.237	21.334.051	-1,4
Txina	29.015.434	27.809.196	-4,2
AEB	11.189.985	11.314.705	1,1
Japonia	9.690.674	9.728.528	0,4
India	4.792.231	5.174.645	8,0
Mexiko	4.094.832	4.100.525	0,1
Hego Korea	4.114.913	4.028.834	-2,1
Brasil	2.736.802	2.879.809	5,2
Kanada	2.194.003	2.020.840	-7,9
Turkia	1.695.731	1.550.150	-8,6
Errusia	1.551.903	1.767.674	13,9
Mundu osoa	96.671.427	95.634.593	-1,1

Iturria: ANFAC.

Amerikar kontinentearekin jarraituz, 2018an 20,7 milioi ibilgailu ekoitzi ziren eta ekoizpen-jarduera zertxobait areagotu zen (% 0,4); hala ere, egoera asko aldatzen da herrialde batetik bestera. Ekitaldia zenbaki positiboekin itxi dute AEBk, jardueraren gorakada txiki batekin (% 1,1) eta 11,3 milioiko auto-ekoizpenarekin, eta Mexikok; herrialde horrek 4 milioi ibilgailuren muga gainditu du eta bere ekoizpena % 0,1 hazi da. Kanadaren ekoizpena nabarmen txikiagoa da (2 milioi inguru) eta balioen beherakada nabarmena pairatu du (-% 7,9). Hego Amerikan, Brasil berriro ere nabarmendu da, ekoizpen handieneko herrialdea izan baita, 2,9 milioi ibilgailurekin; halaber, herrialderik dinamikoena izan da, % 5,2ko hazkundera lortuz.

Asia eta Ozeaniari dagokienez, ezohiko gertakari gisa Txinaren jarduna azpimarratu behar da, munduko fabrikarik handiena izanik balazta zapaldu baitu: ekoiztako bolumenak murriztu egin dira (-% 4,2), hau da, 1.206.238 ibilgailu gutxiago ekoitzi dira. Hori gorabehera, Asiako erraldoiaren posizioak oso ona izaten jarraitzen du mundu-mailako ekoizpenean, 27,8 milioi ibilgailu ekoitzi baititu 2018an. Ondoko herrialdeak, Japoniak, aurreko ekitaldiko balioei eutsi die (% 0,4) eta 9,7 milioi ibilgailura iritsi da bere ekoizpena. Bestalde, Hego Koreak, 4 milioi ibilgailu inguruko ekoizpenarekin, zertxobait murriztu du jarduera (-% 2,1). Ekoizpen-mapan nolabaiteko garrantzia duten Asiako

beste herrialde batzuek, hala nola, India eta Thailandiak, ekoizpen-erritmoa bizkortu dute (% 8 eta % 9, hurrenez hurren), eta 2018an lehen aldiz gainditu dituzte, bata, 5 milioiko ekoizpena eta besteak 2 milioiko ekoizpena.

Amaitzeko, mundu-mailako argazkia osatzeko, Afrika dugu; 1.125.636 ibilgailu ekoitzi ditu eta bi digituko hazkundera duen eremu geografiko bakarra da (% 12,1). Ekoizpen-jarduera bi herrialdetan kontzentratzen da nagusiki: Maroko (402.085 unitate eta % 17,6ko hazkundera) eta Hegoafrika (610.854 unitate eta % 3,5eko gorakada txikia). Hala ere, Egiptoren hazkunde esponentziala azpimarratu behar dugu, bikoiztu egin baitu ekoizpena, 71.400 ibilgailura iritsi arte.

Azterketa mundu-mailako matrikulazioen eremura ekarrita¹, 2018an mundu-mailan 86 milioi ibilgailu saldu zirela zenbatesten da; aurreko ekitaldian baino % 0,5 gutxiago, alegia. Txina da automobilgintzaren merkaturik garrantzitsuen eta 28 milioi matrikulazioen muga gainditu du (mundu osoan saltzen diren hiru ibilgailutatik bat), nahiz eta hamarkadan lehen aldiz eskaria murriztu egin den (-% 2,8). Japonian, salmenta bolumenik altuena duen Asiako bigarren herrialdean, ekitaldia hazkunde oso txiki batekin itxi da (% 0,6) eta 5,2 milioi ibilgailu saldu dira. Hala ere, matrikulazioak Indian (% 9) eta Thailandian (% 20) hazi dira gehien (3,9 milioi eta 1,1 milioi matrikulazio, hurrenez hurren). Ipar Amerikan, urte arteko aldaketak beheranzko joera txikia izan badu ere (-% 0,5), 21 milioi ibilgailu inguru saldu dira. AEBk 17 milioi matrikulazio izan ditu, aurreko ekitaldiko mailetatik oso gertu; bitartean, Kanadako matrikulazioak % 2 murriztu badira ere, bigarren urtez jarraian mantendu ditu 2 milioi ibilgailutik gorako salmentak. Latinoamerikan, berriz, Mexikok dinamismoa galdu du, 2015-2016ko gehieneko balioen ondoren, eta % 7 jaitsi dira salmentak (1,5 milioi ibilgailu). Bestalde, Brasil, Txile eta Kolonbiako merkatuak hazi egin dira. Brasilekoa da merkaturik handiena, 2,5 milioi matrikulazioekin, joan den ekitaldian baino % 14 gehiago, hain zuzen ere. Ekialdeko herrialdeetan, azpimarratzekoa da Errusiak ibilgailuen salmentan izan duen gorakada, 1,8 milioira iritsi baita. Herrialde horretako salmenten hazkundera bi digitukoa izan da (% 13) bigarren urtez jarraian, neurri handi batean Gobernuak emandako laguntzei esker.

¹ Jatok hemen argitaratutako informazioaren arabera: *2018 Full Year Global Sales Release*.

111. koadroa Europako turismoen matrikulazioa

Herrialde nagusiak	2017	2018	(unitateak) % Δ 18/17
Alemania	3.441.262	3.435.778	-0,2
Erresuma Batua	2.540.617	2.367.147	-6,8
Frantzia	2.110.748	2.173.481	3,0
Italia	1.971.345	1.910.025	-3,1
Espainia	1.234.932	1.321.438	7,0
Belgika	546.558	549.632	0,6
Polonia	486.352	531.889	9,4
Herbehereak	414.306	443.812	7,1
Suedia	379.393	353.729	-6,8
Austria	353.320	341.068	-3,5
Suitza	314.028	299.716	-4,6
Txekiar Errepublika	271.595	261.437	-3,7
Portugal	222.129	228.290	2,8
Danimarka	221.838	218.565	-1,5
EB-15	13.827.225	13.745.263	-0,6
EB osoa	15.136.590	15.158.874	0,1

Iturria: ANFAC.

Hori esan ondoren, Europara itzulita eta taulan¹ ageri diren datuak kontuan hartuta, ikus daiteke jarduera komertziala zertxobait geldotu dela, eta urtean saldutako turismoen kopurua % 0,1 baino ez da hazi. 2018an, Europan 15.158.874 turismo matrikulatu dira; hala ere, urtea oso desberdina izan da herrialde batetik bestera. Matrikulazio gehien izan dituzten herrialdeen artean, lehenengo biek urtea zifra negatiboekin itxi dute: Alemania (-% 0,2) eta, batez ere, Erresuma Batua (-% 6,8); Alemaniak 3,4 milioi matrikulazio izan ditu, eta Erresuma Batuak, berriz, 2,3 milioi. Zifra negatiboak erregistratu ditu, halaber, Italiak, -% 3,1eko beherakadarekin; 2 milioi matrikulaziotik behera gelditu da. Aldiz, Espainian eta, erritmo motelagoan, Frantzian, gora egin dute matrikulazioek (% 7 eta % 3, hurrenez hurren); hala, merkatu nazionalak 1.321.438 matrikulazio erdietsi ditu, eta ondoko herrialdeak, berriz, 2.173.481. Goranzko joera hori bera ikusi da Polonian (% 9,4), Herbehereetan (% 7,1) eta Portugalen (% 2,8). Bestalde, termino erlatiboetan, hazkunderik deigarrienak merkatu txikiagoetan eman dira: Lituania (% 25,4), Errumania (% 23,1), Kroazia (% 18,7), Hungaria (% 17,5) eta Grezia (% 17,4). Dena dela, hazkunde puztu horiek gorabehera, EBko matrikulazioen dinamismoa aurreko ekitaldietakoa baino txikiagoa izan da.

¹ Anfac-ek argitaratutako informazioa.

5.2 SEKTOREA ESPAINIAN

Azterketa Estatura ekarrita, 2018 ekitaldian %1 jaitsi da ekoizpena, aurreko urtean bezalaxe. 2018 urte zaila izan da sektorerako, hainbat aldaketa eta erronka egon baitira eta fabrikatzaile batzuek hainbat egunetako geldialdiak egin behar izan baitituzte fabrikazio-lerroetan. Etengabe aldatzen den testuinguru horren ondorioetako bat izan da industria nazionalak automobilen zortzigarren ekoizlerik handienaren postua galdu duela, eta Brasilek hartu du haren tokia. Halaber, Europa mailan, 20 urtean lehen aldiz, Frantziak gainditu egin du merkataritza-ibilgailu arinen ekoizpenean. Hala ere, 17 ekoizpen-zentro nazional ditu, 40 modelo inguru ekoizten dituztenak eta horietatik 19 mundu-mailan modu eskusiboan ekoizten dira. Gauzak horrela, herrialdeko lehen industria esportatzailea izaten jarraitzen du (esportatutakoaren %17) eta sektorea BPGaren %10 inguruan mantentzen da.

Azken ekitaldian, lehen erdia onuragarria izan zen industria nazionalarentzat, baina bigarren erdian joera-aldaketa bat hauteman daiteke, matrikulazioek lau hilabetez jarraian egin baitzuten behera. Urtearen amaieran Espainian egon den eskariaren ahultasun hori Europako herrialde gehienetan hauteman da, salbuespen gutxi batzuekin, eta horrek esportazioei eragin die. Igorpenak neurtzeko WLTP araudi berria indarrean sartzeak ekoizpen-katea hautsi ahal izan du, eta fabrikatzaileek motor-hornitzaile homologatuengana jo behar izan dute, horrek dakarren egokitzapen aldiarekin; hala ere, badirudi urteko azken zatian salmentak geldotu dituen arrazoi nagusia kontsumitzaileen arteko nahasmena izan dela. Dieselaren aurkako gerrak (erregai "oso kutsagarria") eta administrazioek gutxiago kutsatzen duten ibilgailuen aldeko hautua egiteko jarri dituzten "presioek" nahasmena eragin dute kontsumitzaileen artean; horrek erosteko unea atzeratzea eragin du eta sektoreko adierazleak kolokan jarri ditu.

Barne-merkatuaren gorabeheraz gain, Erresuma Batuak Brexit gogorra egiteko aukerak, Italiaren zor altuak, Turkiako krisiak, eta produktu nazionalaren hartzaile nagusiak diren Alemania, Portugal eta Holandako merkatuen dinamismo-faltak ere egoera zaildu dute. Europako hodei ilun horiei politika protekzionisten gorakada gehitu behar zaie eta, bereziki, Txina eta AEBren arteko merkataritza-pultsua; horrek, zalantzarik gabe, ez dio inolako onurarik egin autoen industriari. Elementu horiek guztiek berebiziko garrantzia dute, industria nazionalaren izaera nagusiki esportatzailea kontuan hartuta.

112. koadroa Espainiako automobil-industriaren ekoizpena, matrikulazioa eta kanpoko merkataritza

(unitateak)

Azpisektorea	Ekoizpena			Esportazioak			Matrikulazioak*		
	2017	2018	% Δ	2017	2018	% Δ	2017	2018	% Δ
Turismoak	2.243.202	2.215.599	-1,2	1.866.931	1.873.085	0,3	1.234.932	1.321.437	7,0
Lur orotakoak	48.272	51.797	7,3	46.209	49.763	7,7	--	--	--
Merkataritzako ibilgailu arinak	495.217	496.671	0,3	369.149	359.564	-2,6	198.821	214.208	7,9
Industria-ibilgailuak	61.626	55.499	-9,9	35.928	22.006	-38,7	24.663	24.177	-2,0
Autobusak	-	-	-	-	-	-	3.819	3.673	-3,8
Guztira	2.848.317	2.819.565	-1,0	2.318.217	2.304.418	-0,6	1.462.235	1.563.496	6,9

(*): Turismoen matrikulazioak barne hartzen ditu lur orotako en matrikulazioak.
Iturria: ANFAC.

Hori esanda, ibilgailuen nahiz turismoen ekoizpen nazionala (turismoak ekoizpen osoaren % 80 inguru dira) zertxobait jaitsi da 2018an (-% 1 eta -% 1,2, hurrenez hurren). Esportazioei dagokienez, turismoen kategoria aurreko ekitaldiko mailatik gertu mantendu da (% 0,3), baina guztizkoarekiko beherakada txikia izan du (-% 0,6). Bereziki aipagarria da industria-ibilgailuetan egondako atzerapena (-% 38,7). Hala ere, matrikulazioen eremuan, egoera askoz ere hobea da (% 6,9), eta gorakada nabarmena egon da turismoetan (% 7) eta merkataritzako ibilgailu arinetan (% 7,9), nahiz eta industria-ibilgailuen eta autobusen emaitza txarrek egoera zertxobait ahuldu duten, % 2ko eta % 3,8ko beherakadekin, hurrenez hurren.

113. koadroa Turismoen matrikulazioa, markaka

(unitateak)

Marka nagusiak	2017	2018	% Δ
Seat	94.461	107.328	13,6
Volkswagen	89.602	102.954	14,9
Audi	54.939	55.216	0,5
Skoda	24.860	29.460	18,5
Volkswagen taldea	263.862	294.958	11,8
Peugeot	87.732	98.914	12,7
Opel	86.921	79.755	-8,2
Citroën	64.743	68.917	6,4
PSA taldea	239.396	247.586	3,4
Renault	101.503	96.198	-5,2
Toyota	66.300	71.267	7,5
KIA	58.949	67.786	15,0
Hyundai	55.219	64.573	16,9
Ford	62.398	63.301	1,4
Nissan	62.403	62.327	-0,1
Fiat	54.343	58.607	7,8
Mercedes	52.058	52.334	0,5
Dacia	46.398	51.928	11,9
BMW	48.754	49.418	1,4
Gainerako markak	148.209	141.155	-4,8
Guztira	1.234.932	1.321.438	7,0

Iturria: ANFAC.

Azterketarekin aurrera eginez, marken arteko merkatuaren banaketari erreparatuta, ikus daiteke lehen postuan Seat dagoela (107.328 turismo), eta honek Renaulti postua kendu diola (96.198); izan ere, hori izan zen 2017an 100.000 unitateko muga gainditu zuen marka bakarra. Bigarrenik, eta kasu honetan ere zifra sinboliko horren gainetik, Volkswagen dugu (102.954), Seaten oso antzeko bilakaerarekin (% 14,9 eta % 13,6); besteak beste horri esker, Volkswagen taldeko marka nagusiek ekitaldia balio oso positiboekin itxi dute, oro har (% 11,8). Audik salmentei eutsi die (% 0,5) eta Skodak nabarmen areagotu ditu (% 18,5); hala, 30.000 unitatera gerturatu da. Horiek horrela, taldeak 294.958 matrikulazio lortu ditu; hau da, kuota osoaren % 22,3. Merkatuan tokirik handiena duen hurrengo taldea PSA da (Peugeot, Citroën eta, duela gutxi, Opel markek osatzen dute), eta horren bilakaera zertxobait goranzkoa izan da (% 3,4); guztira 247.586 matrikulazio izan ditu, hau da, merkatuaren % 18,7. Peugeot markak 98.914 unitate saldu ditu, eta liderra da bai bolumenari dagokionez bai bilakaerari dagokionez (% 12,7); bitartean, Citroënen salmentek gora egin dute (% 6,4) eta Opelen salmentek, berriz, behera (-% 8,2). Gainerako marka komertzial nagusietan, Kia (% 15) eta Hyundai (% 16,9) marken gorakada azpimarratu behar dugu; izan ere, matrikulazioei dagokienez nagusitu izan diren beste marka komertzial batzuk erraztasun handiz gainditu dituzte.

114. koadroa Ibilgailuen esportazio nazionalen jomugako herrialde nagusiak

Herraldea	2017	2018	(unitateak) % Δ
Frantzia	433.614	437.095	0,8
Alemania	404.499	421.496	4,2
Erresuma Batua	304.931	287.422	-5,7
Italia	254.603	241.333	-5,2
Belgika	86.086	92.016	6,9
Turkia	117.657	71.226	-39,5
Herbehereak	60.946	65.578	7,6
Austria	57.572	56.071	-2,6
Polonia	52.585	55.645	5,8
Portugal	42.266	48.794	15,4
10 herrialde nagusiak, guztira	1.814.759	1.776.676	-2,1
Gainerakoak	503.458	527.742	4,8
Esportazioak, guztira	2.318.217	2.304.418	-0,6

Iturria: ANFAC.

Esportazioaren kapitulua landuz, Europa da ekoizpen nazionalaren jomuga nagusia; izan ere, 2.100.422 ibilgailu esportatu dira bertara; hau da, esportazio guztien % 91. Frantzia da mundu-mailako liderra, % 19ko parte-hartzearekin eta 437.095 ibilgailurekin. Hurbil du Alemania, herrialde dinamikoagoa (% 4,2) eta esportazioen % 18,3 hartzen duena, eta jarraian Erresuma Batua eta Italia, hirugarren eta laugarren tokian; herrialde horiek murriztu egin dute industria nazionalarekin zuten merkataritza-trafikoa 2018an (-% 5,7 eta -% 5,2), eta esportazioen % 12,5 eta % 10,5 hartu dituzte. Ondorioz, industria

nazionalak merkatu gehiagotara heltzeko egindako ahaleginak gorabehera, salmenta nazionalen % 60 lau herrialdetan kontzentratu dira. Gainerako herrialde nagusiek % 2 eta % 5 arteko kuotak dituzte, urte arteko aldaketa oso desberdinekin: Portugal % 15,4 hazi da, eta Turkia, berriz, -% 39,5 txikitu. Dena den, partaidetzari dagokionean Turkia (% 3,1), Suitza (% 1,5), AEB (% 1,4), Aljeria (% 1,3) eta Mexiko (% 1,3) dira Europar Batasunetik kanpoko merkatu aktiboak.

Balantza komertzialari erreparatuta, 2018an murriztu egin da (-% 2,5) esportazioen balioa, 48.234 milioi eurora iritsi arte; dena den, automobilgintza da herrialdeko esportazio-industria nagusia. Turismoak dira partida garrantzitsua, eta -% 5,1 jaitsi da ekarpena, 2017ren aldean; hala, 30.706 milioi euroko ekarpena egitetik 29.141 milioiokoa egitera igaro da. Inportazioak igo egin dira (% 2,3), 40.483 milioi eurora iritsi arte; aldi berean, kanpoko saldo komertziala murriztu egin da 2017aren aldean, eta 7.750 milioi euroan gelditu da.

115. koadroa Automobilgintza-sektoreko esportazioak eta inportazioak (ibilgailuak gehi osagaiak)

(M euro)

Ibilgailuak	Esportazioak			Inportazioak			Inportazio-esportazioen saldoa		
	2017	2018	% Δ	2017	2018	% Δ	2017	2018	% Δ
Turismoak	30.706	29.141	-5,1	17.661	18.601	5,3	13.044	10.540	-19,2
Merkataritza, industria eta autobusak	6.664	6.600	-1,0	3.214	3.411	6,1	3.451	3.188	-7,6
Zatiak, piezak eta osagarriak	9.174	9.798	6,8	13.678	13.357	-2,3	-4.504	-3.559	-21,0
Motorrak eta abiadura-kaxak	2.928	2.695	-8,0	5.021	5.114	1,9	-2.093	-2.419	15,6
Guztira	49.472	48.234	-2,5	39.574	40.483	2,3	9.898	7.750	-21,7

Iturria: Anfac.

Azterketarekin jarraituz, eta osagaien industria nazionalari dagokionez, azpimarratu beharra dago rol garrantzitsua duela ekonomia nazionalan; izan ere, 1.000 enpresa baino gehiagok egiten dute lan sektore horretan eta 372.800 lanpostu sortzen dituzte, horietatik 230.100 zuzenak. Horrez gain, beharrezkoa da nabarmentzea gero eta garrantzi handiagoa hartu duela ibilgailuen eraikuntzan; hala, gaur egun, ibilgailuaren balio erantsiaren % 75 horri dagokio. Hori gutxi balitz, ekarpen hori are gehiago haztea espero da, ibilgailuen sofistikazio teknologikoa handitzen den heinean.

Gauzak horrela, automobilgintzako horniduraren sektoreko fakturazioak markak hautsi ditu 2018an, berriz ere, 37.000 milioi euroko muga gainditu baitu. Ekitaldi honetan, barneko salmenten errendimendua aurreko ekitaldikoa baino txikiagoa izan da (-% 2,9), ekipo originalaren merkatuaren errendimendua negatiboa izan delako (-% 5,9 murriztu du

erosketa-bolumena). Egoera horrek nabarmen eragiten dio barneko merkatuaren errendimenduari; izan ere, ekipo originalaren segmentua salmenten % 65 da, ordezeko piezen merkatuaren % 35eko merkatuaren aldean (hori % 3,2 hazi da).

116. koadroa Automobilgintzako ekipoen eta osagaien Espainiako industriaren zifra nagusiak

(M euro)

Kontzeptua	2017	2018	% Δ 18/17
Fakturazioa	36.239	37.170	2,6
Merkatu nazionalako salmentak	16.225	15.755	-2,9
- Ekipo originala	10.910	10.270	-5,9
- Ordezkoak	5.315	5.485	3,2
Esportazioak	20.015	21.415	7,0
I+G+b inbertsioa	1.530	1.545	1,0
Enplegua (langile kop.)	224.720	230.100	2,4

Iturria: Sernauto.

Barneko merkatua ahul dagoen testuinguru honetan, sektoreak esportatzeko gaitasuna mantendu du, eta esportazioen balioa 21.415 milioi eurora iritsi da, beste maximo historiko bat. Kanpoko merkatuetako salmentek hazkunde-erritmo onari eutsi diote, % 7koa ekitaldi honetan, hain zuzen ere, eta jarduera komertzialaren % 58 inguru kontzentratzen dute. EB da produktu nazionalen jomuga nagusia, guztizkoaren % 72ko sarrerarekin. Industria nazionalaren bezero nagusiak Alemania (4.000 milioi euro eta parte-hartzearen % 26,2) eta Frantzia (3.560 milioi euro eta parte-hartzearen % 23,3) dira. Portugal dago hirugarren tokian, % 11ko kuota eta 1.678 milioi eurekin; haren atzetik Erresuma Batua (% 9,9ko kuota eta 1.517 milioi euro) eta Italia (% 6,5eko kuota eta 989 milioi euro) ditugu. Europatik kanpo, nabarmentzekoak dira Maroko (% 4,3 eta 913 milioi euro) eta Estatu Batuak (% 4,1 eta 868 milioi euro).

Inbertsioei dagokienez, automobilgintzako ekipo eta osagaien sektorea buru da arlo horretan; 2018an, I+G+b-ren zuzkidura 1.545 milioi eurokoa izan da. Berrikuntzan inbertitzeko ahalegin hori mundu-mailan nabarmentzen den sektore bateko aktibo nagusia da; sektore horrek funtsezko rola du ibilgailu elektrikoei loturiko teknologien garapenean. Horri dagokionez, Anfac-ek ohartarazi du Espainiaren erronketako bat mugikortasun elektrikoa dela; hala ere, argi dago fabrikatzaileek konpromiso sendoa dutela joera horri erantzuteko, kontuan hartuta 2019 eta 2020 artean merkatura iritsiko diren modeloek bertsio elektrifikatua izango dutela.

5.3 SEKTOREA NAFARROAN

Nafarroan, automobilgintzaren sektoreak BPGaren % 25 inguru hartzen du, eta horrek protagonista-rola ematen dio eskualdeko industria-mapan eta esportazio-jardueran, bereziki Volkswagenek Nafarroan duen fabrikari esker; izan ere, enpresa horren inguruan industria osagarri indartsua dago, eta bere eraginak automobilgintzaren mugak gaintzen ditu. Horrez gain, sektorean ehun enpresa baino gehiago daude, eta 13.000 pertsona ingururi ematen dio lana; hau da, Nafarroako industrian lan egiten duten bost pertsonatik ia bati. Halaber, esportazio-maila altua dauka, 3.825 milioi eurokoa, eta horrek Nafarroako esportazio-maparen buru jartzen du. Gainera, 2018 ekitaldian, esportazioak nabarmen hazi dira (% 17,1).

Testuinguru horretan, bereziki aipagarria da Volkswagen fabrika, 1984tik baitarama Nafarroan; hala ere, 1965era egin behar dugu atzera ekoizpen-jardueraren hasiera kokatzeko, lehenik Authirekin eta gero Seatekin. Gauzak horrela, 2018 ekitaldian, Nafarroako Volkswagen enpresan 272.272 ibilgailu ekoitzi dira, 2017an baino % 11,5 gehiago alegia; horrek maila nazionalen % 12,3ko parte-hartzea izan duela esan nahi du. 2018. urtea ez da bereziki nabarmendu ekoitzitako autoen bolumenean, zati batean T-Cross modelo berriaren egokitzapenaren eraginez (Polo modeloaren MQB plataforma berdina du oinarri); hala ere, aipagarria izan da diru-sarrereri dagokienean. 2018 ekitaldiko diru-sarrerak 3.249,8 milioi eurokoak izan dira; hala, enpresaren historiako hirugarren urterik onena izan da. Enpleguari dagokionez, 2018ko abenduaren 31n, Landabeneko fabrikak 4.764 langile zituen; hau da, 2017an baino zertxobait gutxiago (-% 2,6).

Hori esanda, sektoreko adierazle nagusiak aztertzen baditugu, guztietan ikusiko dugu aldeko joera. Enpresen erroldatik hasita, ikus daiteke 106 enpresa daudela, 2017an baino 3 gehiago, hain zuzen ere. Enpresa kopuruaren gorakadarekin batera, enplegu-maila ere hazi egin da, bigarren urtez jarraian. Beraz, 2018an, sektorean lanean ari diren pertsonen kopurua 13.000ra hurbildu da, eta hazkundearen intentsitatea aurreko ekitaldikoa baino handiagoa da (% 5,8, aurreko ekitaldiko % 1,7ren aldean). Hala, sektoreak industriaren arloko enpleguan duen parte-hartzea hamarren batzuk areagotu da (% 18,4tik % 18,7ra), automobilgintzaren industriak izan duen dinamismo handiagoari esker; dena den, industria osoaren bilakaera ere positiboa izan da (% 4,1).

117. koadroa Enpleguaren eta enpresa kopuruaren bilakaera^(*)

Kontzeptua	2014	2015	2016	2017	2018
Automobilgintza-enpresen kopurua	108	105	102	103	106
Automobilgintzako enplegua	11.929	11.988	11.969	12.169	12.869
Industriako enplegua, guztira	61.086	62.429	63.726	66.061	68.767
Automobilgintzako enplegua/industriako enplegua (%)	19,5	19,2	18,8	18,4	18,7

(*): *Gizarte Segurantzako Diruzaintza Nagusiaren datuak. Garraio-materialen enpresak. Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera.*

Sektorearen enpresa-egitura kontuan hartuta, aurreko urteetan bezalaxe, aldaketa txikiak egon dira enpresa-eroldaren osaeran. Zehazki, langile gehien dituzten enpresak (500 baino gehiago) hiru izaten jarraitzen dute; aurreko tarteko enpresen taldean (101-500 langile) beste bi enpresa sartu dira, 19tik 21era igaroz, eta aurreko tartean (51-100 langile) bi enpresa galdu ditu, 13 izatetik 11 izatera igaroz. Langile kopuru txikiagoa duten enpresetan, aldaketa txiki bat egon da 6-50 langile artekoetan (enpresa bat gehitu dute) eta 5 langiletik beherako enpresen taldeak bi enpresa galdu ditu.

Mugimendu horiek, dena den, enpleguari on egin diotela dirudi; izan ere, 700 enplegu sortu dira, eta 2018an sektorea 12.869 langile izatera iritsi da.

118. koadroa Automobilen eta ordezkoko piezen eraikuntza: 2018ko enpresa-egitura eta enpresa kopurua⁽¹⁾

Enplegu-estratuak	Enpresa kopurua	Enplegua
≤ 5	33	64
6-50	38	973
51-100	11	830
101-500	21	4.471
>500	3	6.489
GUZTIRA	106	12.869

(1): *Gizarte Segurantzako Erregimen Orokorrean afiliatutako enpresa eta langileen batezbestekoari dagokio informazioa. Garraio-materialen enpresak.*

(2): *12.869 langileen enplegu-zifra osatzeko, langile autonomoak (41 dira) gehitu behar dira. Iturria: Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganbera.*

Lehenago ere esan den moduan, partzuergo alemaniarrek Nafarroan izan duen historia luzeari esker, enpresa osagarri ugari agertu dira; enpresa-sare garrantzitsu horrek lehiakortasun handia du.

119. koadroa Automobilgintzaren sektoreko Nafarroako enpresa nagusiak (2018)

Enpresa	Enplegua	Udalerrria
Volkswagen Navarra SA	4.764 ^(*)	Arazuri
TRW Automotive España SL	+ 500	Iruñea
KYB Suspensions Europe SA	+ 500	Asiain
Merit Automotive Electronics Systems SL	+ 500	Iruñea
Dana Automoción SA	251-500	Iruñea
SAS Autosystemtechnik SA	251-500	Arazuri
Tecnoconfort SA	251-500	Iruñea
Gestamp Navarra	251-500	Iruñea
Manufacturas de Aluminio Pamplona	251-500	Orkoien
Faurecia Emcon Technologies Spain SL	251-500	Orkoien
KYB Steering Spain SA	101-250	Orkoien
Grupo Antolin Navarra SA	101-250	Arazuri
Mecanizados Industria Auxiliar SA (Miasa).	101-250	Iruñea
TI Automotive Pamplona SA	101-250	Aizoain
Alcalá Industrial SA	101-250	Galar
Sigma Brakes SA	101-250	Tutera
Ibérica de suspensiones SL	101-250	Altsasu
HBPO Automotive Spain, SLU	101-250	Oltza Zendea
Delmon Group Inepsa SA	101-250	Iruñea
Isringhausen Spain SL	101-250	Iruñea
Maier Navarra SL	101-250	Iraizotz
Navarra de estampación e inyección	101-250	Aoiz
Schnellecke Logistics España SA	101-250	Arazuri
Zertan SA (Cebi taldea)	101-250	Lizarra

(*): Plantilla abenduaren 31n. Volkswagen Nafarroaren 2018ko Memoriako datuak.

Iturria: Geuk egina, Nafarroako Enpresa Direktorioaren eta Nafarroako Merkataritza eta Industria Ganberaren informazioa oinarri hartuta.

Beraz, asko dira Nafarroan ezartzen diren Tier 1 eta Tier 2 enpresak, nazioarteko marka ezagunak ordezkatzeko dituztenak, alegia. Enpresa horiek gero eta protagonismo handiagoa lortu dute balio-katean, eta rol hori indartuz joan da pixkanaka, fabrikatzaileek ekoizpenaren gero eta zati handiago bat kanpora ateratzen dutelako eta ibilgailuen teknologia gero eta sofistikatuagoa delako. Sektore horren ezaugarri nagusiak aldaketetara egokitzeko gaitasuna, malgutasuna eta inbertsioaren bolumena (industriako handiena, zalantzarik gabe) dira.

120. koadroa Kanpoko merkataritzaren bilakaera. Automobilak, piezak eta osagarriak*

Kontzeptua	(M euro)				
	2014	2015	2016	2017	2018**
Automobilgintzako esportazioak					
(1)	3.617,7	3.724,9	3.751,6	3.266,6	3.825,0
Esportazioak, guztira (2)	8.141,1	8.539,7	8.437,6	8.105,9	9.095,2
(1)/(2)	44,4	43,7	44,5	40,3	42,1
Automobilgintzako inportazioak	1.183,9	1.020,6	1.005,3	932,5	1.054,9

(*): Muga-zergen 87. kapitulua: automobilak, traktoreak, zikloak eta lurreko gainerako ibilgailuak, piezak eta osagarriak.

(**): Aurrerapen-datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Datuen analisiarekin jarraituz, ustiaketa-jarduerari dagokionez, gogora dezagun 2017 ekitaldian esportatutako bolumena murriztu egin zela; 2018an, aldiz, balioak nabarmen handitu dira (% 17,1). Ondorioz, esportazioak¹ 3.825 milioi eurokoak izan dira, eta hauxe da Nafarroako ekonomiaren esportazio-partida nagusia; hain zuzen ere, Nafarroan esportatzen den guztiaren gainean % 42,1eko pisu espezifikoa du. Nafarroako produktuen herrialde hartzaileei dagokienez, zehazki turismoen eta gainerako automobilen kasuan, salmenta gehienen jomuga Alemania da (% 27,8ko garrantzi espezifikoa), baita Frantzia eta Italia ere (% 17 inguruko kuota bi kasuetan); horien aldaketa-tasa % 43,9, % 20,4 eta % 25,4 izan da. Industria osagarriaren kasuan, Frantzia eta Alemania dira esportazio-mapako buru, % 19 inguruko ordezkartzarekin, bi kasuetan; hala ere, Frantziak beheraka txikia izan du 2018an (-% 1,1) eta Alemaniak zertxobait handiagoa (-% 17,8). Hirugarren tokian Hegoafrika dugu, % 9,5eko parte-hartzearekin, eta Nafarroako industria osagarriarekin dituen merkataritza-harremanak nabarmen areagotu dira (% 20,6), nahiz eta gorakada hori oso urrun dagoen Aljeriako hazkunde esponenzialarekin (% 2.162): herrialde hori sailkapeneko laugarren postura iritsi da, % 7ko hazkunde erlatiboarekin.

Inportazioen esparruan, egoera antzekoa da, eskala txikiagoan bada ere; hala, inportazioen balioa 1.054,9 milioikoa izan da, aurreko ekitaldian baino % 13,1 gehiago. Turismoen atalean, Alemania da inportatzaileen liderra, inportatutako bolumen osoaren % 75ekin; atzetik du Polonia, % 14,8ko garrantzi espezifikoarekin. Bi herrialdeek hazkunde esponenziala izan dute. Pieza eta osagarrien segmentuan, Alemaniaren pisu erlatiboa nabarmentzen da, jarduera inportatzailearen % 38,1 hartzen baitu; atzetik ditu Polonia, Portugal eta Italia (% 6,5eko parte-hartzea), Txekiar Errepublika (% 5,3), Txina eta Errumania (% 4,2 azken bi kasu horietan).

Kapituluari amaiera emateko, 2018an Volkswagen Nafarroak izan dituen adierazle nagusiak berrikusiko ditugu.

2018 ekitaldia aldaketa-urtea izan da Landabeneko fabrikan. Hiru hamarkadatan Volkswagen Polo modeloaren hainbat belaunaldi fabrikatu ondoren, abenduan T-Cross modelo berria ekoizpen-mapan sartu da. Hori "mugarri historikoa" da Volkswagen Nafarroarako; izan ere, T-Cross modeloaren fabrikazioa Polo modelo ekoizteko lerro berean integratu beharko du. Fabrikak bi urte baino gehiago daramatza modelo berria sartzeko prestatzen; hala, ekoizpen-erritmoa pixkanaka areagotuko duela aurreikusten da, 2019 erdialdean egunean 700 unitate ekoiztera iritsi arte.

¹ Muga-zergen 87. kapitulua: automobilak, traktoreak, zikloak eta lurreko gainerako ibilgailuak, piezak eta osagarriak.

Gauzak horrela, kapitulu hasieran esan den moduan, turismoen ekoizpena 272.272 unitatera iritsi da 2018an; horietatik 260 unitate inguru T-Cross modeloak izan dira (abenduan hasi zen horien ekoizpena). Volkswagen Nafarroak 3.249,8 milioi euroko diru-sarrerak izan ditu 2018an, 2017ko balioen oso gainetik (% 26,9); hala, zergen ondoren 65,6 milioi euroko mozkinak eskuratu ditu; hau da, aurreko urtean baino % 17,3 gehiago. Inbertsioen kapitulan, ordea, esleitutako zenbatekoa erdira murriztu da, 102,6 milioi eurokoa izan baita; horietatik 65,3 milioi modelo berriari dagozkio.

Salmenten jomugari dagokionez, Landabeneko fabrikaren ekoizpenaren % 90 kanpoko 44 herrialdetara doa; horien artetik, Alemania da pisurik handiena duena (% 22), eta atzetik ditu, nahiko hurbil, Italia eta Frantzia (% 15 inguru bi kasuetan). Laugarren tokian Herbehereak daude (% 4,8), eta bosgarren eta seigarren tokian Turkia eta Austria (% 3,6 eta % 3,3, hurrenez hurren).

121. koadroa Volkswagen Navarra SA enpresaren jarduera-magnitude nagusiak

Kontzeptua	<i>(M euro)</i>			
	2016	2017	2018	% Δ 18/17
Ekoizpen-jarduera				
-Ekoizpena (ibilgailu kop.)	296.799	244.127	272.272	11,5
Langileak (abendua 31n)	4.547	4.893	4.764	-2,6
Diru-sarrerak	2.939,7	2.560,8	3.249,8	26,9
Eraitza zergen ondoren	74,5	55,9	65,6	17,3
Cash-Flow gordina	124,3	120,5	163,6	35,8
Inbertsioak	165,8	230,1	102,6	-55,4

Iturria: Volkswagen Navarra SA.

Fabrikaren etorkizunari erreparatuta, Volkswagen Nafarroak duela gutxi hirugarren modelo baten fabrikazioaren esleipena lortu du; 2021 erdialdean hasiko dira hori ekoizten. Esleipen berri horrek bermatzen du urtean 320.000 unitatetik gorako ekoizpena izango duela eta Landabeneko fabrikak erreferente izaten jarraitzen duela Volkswagen taldean. Horri esker, ekoizpenari eta enpleguari dagokienez hazkunde-urteak etorriko direla aurreikus daiteke Nafarroako automobilgintza-industriako fabrika nagusiarentzat.

6. PAPERA

6.1 NAZIOARTEKO EGOERA

Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionalaren (ASPAPEL) informazioa kontuan hartuta –eta aldi berean, Confederation of European Paper Industries-en (CEPI) datuetatik abiatuta–, esan daiteke 2018an eremu horretan paperaren eta kartoiaren ekoizpena 92.200 mila tonakoa izan dela; horrek esan nahi du ez dela aldakuntzarik egon aurreko ekitaldian erregistratutako bolumenaren aldean.

122. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena (CEPIko kideak)

Urtea	m Tm	% Δ
2013	91.128	-1,0
2014	90.949	-0,2
2015	90.872	-0,1
2016	90.982	0,1
2017	92.173	1,3
2018*	92.200	0,0

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala, CEPIren (Confederation of European Paper Industries) datuetatik abiatuta.

Paperaren ekoizpenaren eskualde-banaketa aintzat hartuta, eta, kasu honetan, informazioa 2017 ekitaldiari buruzkoa dela kontuan hartuta, CEPI osatzen duten herrialdeen multzoari paperaren munduko ekoizpenaren % 22 dagokio; kuota hori Asiari dagokiona baino askoz ere baxuagoa da (% 47), kontuan hartuta Asia munduko lehen ekoizlea dela. Ipar Amerikak, bere aldetik, CEPIko kideek erregistratutakoa baino kuota pixka bat txikiagoa lortu du (% 19,6).

Analisia 2018an ardaztuz gero, CEPIri dagokionez, paperaren esportazioek nahiz inportazioek gora egin dute (% 3,3 eta % 1,1, hurrenez hurren), eta kontsumoa ez da ia aldatu (-% 0,1). Zentzu horretan, paperaren inportazioak 5.756 mila tona izan dira, eta gora egin dute Latinoamerika eta Ipar Amerikatik etorritakoek (% 16,3 eta % 9,4, hurrenez hurren) eta, neurri txikiagoan, gainerako Europatik etorritakoek (% 5,2). Aitzitik, murriztu egin dira Asiatik (-% 4,1) eta munduko gainerako lekuetatik (-% 37,3) etorritakoak. Esportazioak, bestalde, 20.583 mila tona izan dira; gora egin dute Ipar Amerikara (% 14,2), Latinoamerikara (% 10,6) eta munduko gainerako lekuetara (% 4,6) bideratutakoek; eta behera, aldiz, Europako gainerako herrialdeetara (-% 0,4) eta Asiarara bideratutakoek (-% 7,3).

Horrela, bada, 2018an CEPI osatzen duten herrialdeetako paperaren merkataritza-balantzak saldo positiboa izan du, 14.827 mila tonakoa, %0,2ko urte arteko aurrerapenarekin (2017an, 14.795 mila tonako superabita).

123. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena, herrialdeka

Herrialdea	2017*	(m tona)
		Gutzizkoaren %
Alemania	22.930	5,5
Austria	4.860	1,2
Belgika	2.022	0,5
Bulgaria	246	0,1
Danimarka	63	0,0
Espainia	6.218	1,5
Finlandia	10.277	2,5
Frantzia	8.021	1,9
Grezia	252	0,1
Hungaria	777	0,2
Italia	9.132	2,2
Holanda	2.983	0,7
Polonia	4.741	1,1
Portugal	2.329	0,6
Erresuma Batua	3.855	0,9
Txekiar Errepublikak	890	0,2
Eslovakia	749	0,2
Suedia	10.261	2,4
Norvegia	1.097	0,3
Suitza	1.243	0,3
Brasil	10.591	2,5
Kanada	10.026	2,4
Txina	115.766	27,6
Estatu Batuak	72.279	17,2
India	11.233	2,7
Japonia	26.516	6,3
Errusia	8.641	2,1
Mundua osorik**	419.127	100,0

(*): Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2017. urterako informazioa baino ez dago.

(**): Geuk egina, CEPIren (Confederation of European Paper Industries) datuetatik abiatuta.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

CEPI osatzen duten herrialdeetan ore-ekoizpena 38.304 mila tonakoa izan da 2018an; bolumen horrek %0,8an gainditzen du aurreko ekitaldian erregistratutakoa. Ore-ekoizpenaren eskualdekako banaketa dela-eta, kontuan hartuta kasu honetan informazioa 2017 ekitaldikoa dela, adierazi behar da CEPIko herrialdeek orearen munduko ekoizpenaren %20,6 dutela; partaidetza hori Ipar Amerikakoa (%34,9) eta Asiari dagokiona (%22) baino txikiagoa da.

124. koadroa Ore-ekoizpena, herrialdeen arabera

(m tona)

Herrialdea	2017*	Gutzizkoaren %
Alemania	2.433	1,3
Austria	1.598	0,9
Belgika	500	0,3
Bulgaria	207	0,1
Danimarka	0	0,0
Espainia	1.699	0,9
Finlandia	10.771	5,8
Frantzia	1.712	0,9
Grezia	0	0,0
Hungaria	0	0,0
Italia	397	0,2
Holanda	48	0,0
Polonia	1.131	0,6
Portugal	2.626	1,4
Erresuma Batua	215	0,1
Txekiar Errepublika	452	0,2
Eslovakia	680	0,4
Suedia	11.733	6,4
Norvegia	905	0,5
Suitza	100	0,1
Brasil	19.527	10,6
Kanada	16.380	8,9
Txina	11.252	6,1
Estatu Batuak	47.923	26,0
India	1.562	0,8
Japonia	8.732	4,7
Errusia	8.547	4,6
Mundua osorik**	184.505	100,0

(*): Herrialdeen araberako banaketaren kasuan, 2017. urterako informazioa baino ez dago.

(**): Geuk egina, CEPIren (Confederation of European Paper Industries) datuetatik abiatuta.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

6.2 SEKTOREA ESPAINIAN

ASPAPEn arabera, 2018an, Espainiako paperaren eta kartoiaren ekoizpena 6.156,6 mila tonakoa izan da; bolumen hori aurreko ekitaldian erregistratutakoa baino -% 1 txikiagoa izan da, eta dinamika hori bat dator CEPI osatzen duten herrialdeetan ikusi den apalankamenduarekin.

Bestalde, paperaren Estatuko esportazioek (2.584,9 mila tona) % 3,6 egin dute atzera 2018an; inportazioak (3.360,4 mila tona), berriz, % 2,9 hazi dira, eta ageriko kontsumoa (6.932,1 mila tona) % 1,9. Horiek horrela, paperaren Estatuko merkataritza-balantzak saldo negatiboa izan du, -775,5 mila tonakoa, 2018an (-585,2 mila tonako defizita aurreko ekitaldian).

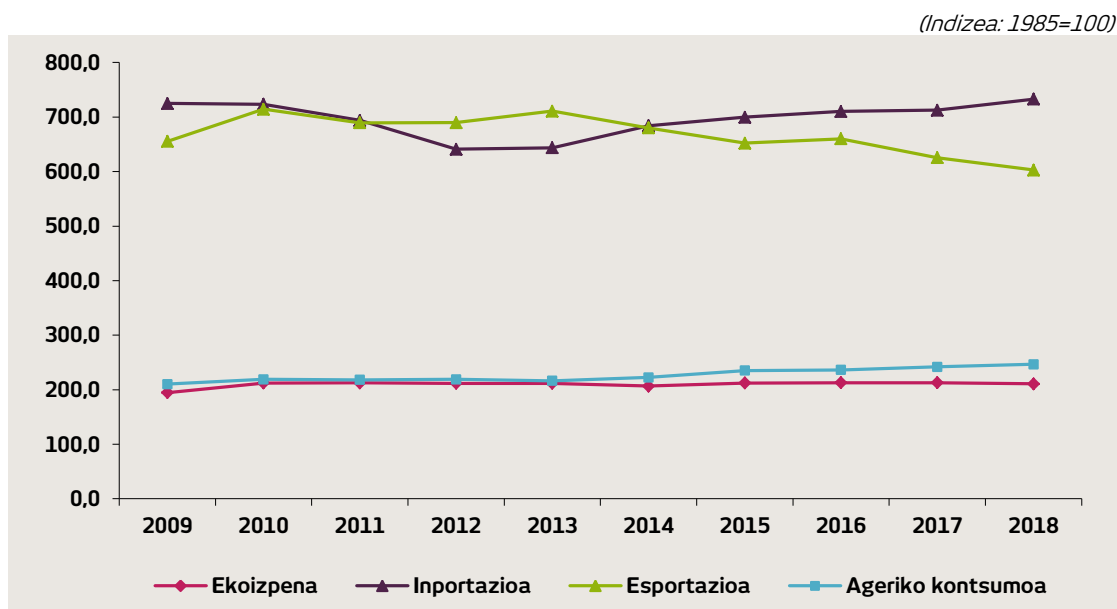
125. koadroa Paperaren eta kartoiaren ekoizpena eta kontsumoa. Espainia, guztira

Urtea	Ekoizpena	Inportazioa	Esportazioa	Ageriko kontsumoa
2009	5.679,2	3.323,2	2.809,8	6.192,4
2010	6.193,4	3.316,9	3.062,4	6.447,9
2011	6.202,6	3.180,4	2.955,3	6.427,7
2012	6.176,7	2.938,2	2.957,0	6.157,9
2013	6.181,5	2.950,8	3.047,4	6.084,9
2014	6.035,7	3.136,7	2.915,1	6.257,4
2015	6.195,2	3.208,3	2.796,2	6.607,3
2016	6.218,6	3.256,0	2.830,1	6.644,5
2017	6.217,8	3.266,6	2.681,4	6.802,9
2018	6.156,6	3.360,4	2.584,9	6.932,1

(m Tm)

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

17. grafikoa Paperaren sektorearen aldagai nagusien bilakaera Espainian

(Indizea: 1985=100)

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Geografiari dagokionez, aurreko urteetan bezala, EBk jarraitzen du izaten Estatuaren bazkide komertzial nagusia, kanpo-erosketen % 87,4 eta kanporako salmenten % 59,8 hartzen bait-ditu. Zehazki, Frantziak eta Finlandiak inportazioen % 17,5 eta % 16,7 hartzen dute, hurrenez hurren, eta Portugalek eta Frantziak, esportazioen % 21,2 eta % 18,8, hurrenez hurren.

Paper mota desberdinen ekoizpena aztertuz gero, soilik prentsa eta inprimatzea eta idazketa sektorerako bideratutakoa murriztu da 2018an (-% 16,2); aldiz, gainerako paper mota guztien ekoizpenak gora egin du: kartoi iztukatuak % 7,1, beste ontzi eta enbalaje

batzuek % 6, kartoi uhindurako paperak % 2,1, paper higieniko eta sanitarioek % 2 eta beste paper batzuek ere % 2.

126. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, paper motaren arabera

(m Tm)

Mota	Ekoizpena		Inportazioa		Esportazioa		Ageriko kontsumoa	
	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17
Prentsa eta inprimatzea eta idazketa	1.030,1	-16,2	1.152,0	-2,6	978,8	-11,5	1.203,3	-7,9
Higienikoak eta sanitarioak	718,5	2,0	162,1	5,2	167,0	-0,8	713,6	3,4
Uhin-kartoirako	3.026,2	2,1	986,1	3,3	758,1	-5,2	3.254,3	4,3
– Uhinetarako	1.343,0	-1,5	347,4	3,6	278,1	-9,4	1.412,3	1,5
– Test Liner eta Kraft Liner	1.234,7	4,1	616,3	4,9	414,9	-4,2	1.436,0	7,2
– Bikoak eta larruak	448,6	8,1	22,4	-29,7	65,0	10,0	405,9	4,7
Kartoi iztukatua	320,7	7,1	629,2	10,7	176,9	19,5	772,9	7,4
Beste ontzi eta enbalaje batzuk	526,2	6,0	375,8	18,1	402,9	9,6	499,0	11,6
Beste paper batzuk	535,0	2,0	55,2	-37,4	101,1	9,8	489,0	-6,1
Papera eta kartoia, guztira	6.156,6	-1,0	3.360,4	2,9	2.584,9	-3,6	6.932,1	1,9

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Paper-orearen azpisektoreari dagokionez, 2018an ekoizpena pixka bat areagotu da (% 0,8), 1.713,1 mila tonara arte. Horrez gain, inportazio guztiek gora egin dute (1.145,6 mila tona, hots, % 0,5eko gorakada), baita ageriko kontsumoak ere (1.902,8 mila tona, hots, % 1,4ko gorakada); eta behera, berriz, esportazioek (955,9 mila tona, hots, -% 0,6ko murrizketa).

Dinamika horrekin bat etorritz, 2018an, orearen merkataritza-balantzaren saldo negatiboa areagotu egin da, -189,7 mila tonara arte (aurreko ekitaldian -177,4 mila tonako saldo negatiboa izan zuen); hala, estaldura-tasa % 83,4koa izan da (2017an, % 84,4koa).

Ore motaren arabera, ore mekanikoak eta kimikoak hartzen dute zatirik handiena, bai esportazioari bai inportazioari dagokienez (2018ko guztizkoaren % 98,1 eta % 96,1, hurrenez hurren). Mota horretako orearen kanpoko erosketek % 0,4 egin dute gora, 1.101,3 mila tonara iritsiz, eta kanpoko salmentek, berriz, behera egin dute (-% 0,4), 937,3 mila tonara arte.

Berreskuratutako paperari dagokionez, 2018an ageriko kontsumoa -% 2,5 murriztu da, 4.893,6 mila tonara iritsiz.

127. koadroa Ekoizpena eta kontsumoa, ore motaren arabera
(m Tm)

Mota	Ekoizpena		Inportazioa		Esportazioa		Ageriko kontsumoa	
	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17	2018	% Δ 18/17
Ore mekanikoa eta kimikoa	--	--	1.101,3	0,4	937,3	-0,4	--	--
Erdi-kimikoa eta beste batzuk	--	--	44,3	5,4	18,5	-11,5	--	--
Ore birjinak, guztira	1.713,1	0,8	1.145,6	0,5	955,9	-0,6	1.902,8	1,4
Paper zaharra (ageriko bilketa)	4.451,8	-2,4	1.339,3	-12,0	897,5	-15,5	4.893,6	-2,5

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Txosten honen aurreko edizioetan eginiko analisiarekin jarraitzeko, orain berreskuratutako paperaren erabilera aztertuko dugu, honako adierazle hauek kontuan hartuta: ageriko bilketa-tasa (paper zaharraren ekoizpena/paperaren eta kartoiaren kontsumoa): 2018an % 64,2 eta 2017an % 67; erabilera-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren ekoizpena): 2018an % 79,5 eta 2017an % 80,7; birziklapen-tasa (paper zaharraren kontsumoa/paperaren eta kartoiaren kontsumoa): 2018an % 70,6 eta 2017an % 73,8.

Estatuko datuak eta CEPIrenak alderatuz gero, 2018an Espainiako paperaren sektoreak dinamika okerragoa erakutsi du, hala ekoizpenari dagokionez (-% 1eko atzerapena Estatuan eta aldakuntzarik ez CEPIren esparruan) nola esportazioei dagokienez (-% 3,6ko murrizketa Estatuan eta % 1,1eko aurrerapena CEPIn). Inportazioetan ere, Espainiako hazkundera txikiagoa izan da (% 2,9 Estatuan eta % 3,3 CEPIren esparruan).

6.3 SEKTOREA NAFARROAN

Espainiako paper eta kartoiaren ekoizpeneko atzerapenak (-% 1) baldintzatutako egoera batean, Nafarroako paperaren sektoreak, 2018an, -% 2,6 murriztu du bere ekoizpena, 476 mila tonara iritsi arte. Modu honetan, Nafarroak Estatuarekin alderatuz beherakada handiagoa izan duenez termino erlatiboetan, Nafarroako paperaren sektoreak pixka bat murriztu du Espainiako guztizkoaren gaineko partaidetza-kuota (2018an, guztizko nazionalaren % 7,7; eta 2017an, % 7,9).

128. koadroa Paperaren eta orearen ekoizpena Nafarroan (*)

Kontzeptua	(m Tm)			
	2016	2017	2018	% Δ 18/17
Papera eta kartoia, guztira	492,0	488,9	476,0	-2,6

(*): Oreaki dagokion informazioa ez dago eskuragarri, datuak isilpekoak direlako.

Iturria: Paper eta Ore Fabrikatzaileen Elkarte Nazionala.

Kanpo-merkataritza aztertuz gero, eta kontuan hartuta kasu honetan aztertutako zifrak monetarioak direla, 2018ko Nafarroako paper- eta ore-esportazioek -% 3,5 egin dute behera, 280.000 mila eurora iritsiz. Aldi berean, inportazioek -% 3,9 egin dute behera, 119.300 mila eurora arte, merkataritza-superabita 160.700 mila eurora arte murriztuz (2017an, 165.900 mila euro).

129. koadroa Paperaren eta orearen kanpo-merkataritzaren bilakaera Nafarroan

Urtea	(m euros)						
	Esportazioak	% Δ	Inportazioak	% Δ	Merkataritza-balantza	% Δ	Estaldura-tasa
2014	238.700	1,0	82.600	-37,5	156.100	49,8	289,0
2015	249.400	4,5	131.180	58,8	118.220	-24,3	190,1
2016	238.800	-4,3	115.400	-12,0	123.400	4,4	206,9
2017	290.100	21,5	124.200	7,6	165.900	34,4	233,6
2018*	280.000	-3,5	119.300	-3,9	160.700	-3,1	234,7

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua, Aduanen Zuzendaritza Nagusiaren datuetatik abiatuta.

Kapitulu honi amaiera emateko, jarraian, Nafarroako paperaren sektoreko enpresa-panorama osatzen duten enpresa nagusiak jasotzen laburbiltzen dira, instalazio bakoitzaren kokapena eta ekoizten duten paper mota finkatuz.

130. koadroa Nafarroako paperaren sektoreko enpresa nagusiak

Enpresak	Kokapena	Jarduera
Sarriopapel y Celulosa SA	Leitza, Amorebieta, Uranga	Inprimatzeko eta idazteko papera eta ore
Smurfit Kappa Navarra	Zangoza, Cordovilla	Orea, kraft papera, kartoi-uhindua eta zakuak
Sca Hygiene Spain	Allo	Tisu papera
Papelera del Ebro	Viana	Paperaren fabrikazioa eta bilgarriak
Newark San Andrés	Atarrabia	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Bertako SL	Uharte	Uhin-paperaren eta -kartoiaren fabrikazioa
Papertech SL	Tutera	Orearen, paperaren eta kartoiaren fabrikazioa
Papeles el Carmen SA	Altzuza	Paper eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Ibertissue SL	Buñuel	Paper eta kartoizko artikuluen fabrikazioa
Videcart SA	Ibiriku	Paperaren eta kartoiaren fabrikazioa

Iturria: Memoriak eta Nafarroako Ganbera.

7. ERAIKUNTZA

2018an, eraikuntzaren sektoreko datuek aurrerapenak erakusten badituzte ere, oraindik krisiaren aurreko balioetatik urrun aurkitzen da. Azken urteetan sektoreak izandako portaera onaren arrazoietakoa bat hazten jarraitzen duen etxebizitzaren eraikuntza da, baina epe laburrerako azken aurreikuspenek hazkundera gero eta txikiagoa izango dela diote.

Horrela, estatu-mailan, bukatutako etxebizitzaren kopuruak gora egin du berriz ere (% 18,9), baina aurrerapen hau batez ere hasitako etxebizitzaren (babestuak bakarrik) kopuruan hauteman da (% 63,1). Sektorearen egoera neurtzen duen beste adierazleetakoa bat zementu-kontsumoa da. 2018an, Oficemen¹-ek argitaratutako informazioaren arabera, Estatuan zementuaren eskariak % 8ko igoera izan du, 13,4 milioi tonara helduz; kopuru hau 70eko hamarkadan izandako bolumenaren antzekoa da. Egoera horrek, neurri batean, harremana dauka obra zibilak galtutako dinamismoarekin; historikoki hori izan da zementuaren helmuga nagusia, eta minimo historikoetan jarraitzen du, epe laburrera suspertzeko itxura handirik gabe. Hori dela eta, eraikuntza-jarduerak defizita dauka; Seopan²-en arabera Espainiak lehentasunezko 814 azpiegitura-proiektu nagusi gauzatu gabe utzi ditu, horietan 994.120 pertsonak lan egiteko aukera izango luketeelarik. Sektoreak hurrengo hamar urteetarako 6.000 milioi euroko inbertsioa eskatzen du Nafarroarentzat, zuzkidura-eraikinak eta azpiegiturak egiteko, Nafarroako Kanala eta AHT, besteak beste. Gainera, obra horiek eginez gero, kalkulatu da 5.000 eta 6.000 lanpostu bitartean sortuko lituzketela.

131. koadroa

Eraikuntza-sektorearen adierazle batzuen bilakaera

Kontzeptua	Nafarroa		Espainia	
	2017	2018	2017	2018
Enplegua	21,0	19,5	5,1	8,3
Zementuaren ageriko kontsumoa ^(*)	d.e.	9,5	11,0	8,0
Bukatutako etxebizitzak	42,0	14,9	21,6	18,9
Hasitako etxebizitzak	39,5	-3,2	21,5	63,1 ^(**)
Lizitazio ofiziala	229,2	82,7	39,3	29,4

(*): Oficemeneko elkartuek Ipar Eremuan (Aragoi, Nafarroa, EAE eta Errioxa) egindako zementu grisaren barne-salmentak dira.

(**): Espainian, hasitako etxebizitza babestuen informazioa baino ez dago.

Iturria: EIN, Seopan eta Oficemen.

¹ Espainiako zementu-fabrikatzaileen elkartea.

² Enpresa eraikitzaileen eta azpiegituren lizitatzaileen elkartea.

Hori horrela, lehen begiratuan datuek erakusten dute 2018ko ekitaldia, oro har, Nafarroarentzat positiboa izan dela, baina 2017ko adierazleen azpitik. Enpleguaren datutik hasita, Foru Komunitateak 2017an ekindako hazkundearen erritmoari (% 21) eusten dio, enpleguaren datuak % 19,5era igoz, Estatuan hautemandako igoeraren (% 8,3) oso gainetik kokatuz. Hurrengo adierazleari, zementu-kontsumoari, dagokionez, bi lurraldeek antzeko eboluzioa izan dute (% 9,5 eta % 8); halaber, bukatutako etxebizitzek, bi kasuetan, hazkunde-erritmoa gelditu dute. Hala ere, Estatuan dinamismo handiagoa erakusten du (% 18,9, % 14,9ren aurrean). Hasitako etxebizitzaren portaeran, 2018an bi errealitate oso ezberdin izan dira. Nafarroak aurreko ekitaldiko kemena galdu eta balioak % 3,2 murriztu dituen bitartean, Estatuan nabarmen igo da jardueraren bolumena (% 63,1). Lizitazio ofizialari dagokionez, urtea positiboki itxi da bi lurraldeetan, joera gorakorra hauteman baita, hori bai, Nafarroak 2017an erakutsitako dinamismotik urrun.

132. koadroa Administrazio zentralaren, autonomikoaren eta tokikoaren arteko lizitazio ofizialaren banaketa

(M euro)

Eremua	2017				2018			
	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira	Zentrala	Autonomikoa	Tokikoa	Guztira
Nafarroa	93,3	102,7	52,6	248,6	130,5	135,6	188,1	454,1
Espainia	3.827,4	3.936,6	5.111,0	12.875,03	5.413,7	4.199,0	7.053,6	16.666,3

Iturria: Seopan.

Lizitazio ofizialean sakonduz, 2018an lizitatutako balioak igo egin dira, bereziki Nafarroan (% 82,7). Foru Komunitateak ekitaldia 454,1 milioi euroko lizitazioarekin itxi du; bestalde, Estatuan kopuru hori 16.666 milioi eurokoa izan da, urtetik urtera % 29,4ko hazkundera izanik.

Erakunde lizitatzaileraren arabera informazioa xehatuz, eta Nafarroako egoerari dagokionez, hazkundera erregistratu dira aztertutako hiru maila administratiboetan, horien artean tokikoaren portaera nabarmenduz. Zehazki, erakunde lizitatzailerak horrek gainerakoek baino jarduera handiagoa hauteman du (% 41,4ko partaidetza) 2018an jasandako hazkunde esponentzialari (% 257,7) esker. Joera hori administrazio autonomikoak eta zentralak izan dute baita ere, baina beste erritmo batean (%32,1 eta % 39,8), garrantzi espezifiko ia bera izanik (% 29,9 eta % 28,7). Estatuaren kasuan analisi bera eginez gero, ikusten dugu Nafarroarekin duen antzekotasun bakarra tokiko administrazioak mapa lizitatzaileran duen nagusitasuna (% 42,3) dela, administrazio zentralaren (% 32,5) eta autonomikoaren (% 25,2) aurrean. Administrazio zentralak eta tokiko administrazioak antzeko eboluzioa (% 41,4 eta % 38, hurrenez hurren) izan duten bitartean, administrazio autonomikoaren hazkundera neurritsuagoa (% 6,7) izan da.

133. koadroa Lizitazio ofiziala obra motaren arabera (2018)

Obra mota	Nafarroa			Espainia		
	M eurotan	% Δ 18/17	%	M eurotan	% Δ 18/17	%
Etxebizitzak	21,4	2,8	4,7	355,3	-29,1	2,1
Gizarte-ekipamendua	70,6	23,2	15,5	3.252,7	33,0	19,5
Gainerako etxegintza	19,6	88,4	4,3	1.945,1	18,1	11,7
Guztizko etxegintza	111,6	26,1	24,6	5.553,1	20,9	33,3
Garraioak	168,5	53,7	37,1	6.559,6	32,4	39,4
Urbanizazioak	73,1	194,8	16,1	2.627,8	61,3	15,8
Hidraulikoak	90,5	327,1	19,9	1.446,2	5,4	8,7
Ingurumena	10,4	136,1	2,3	479,6	48,2	2,9
Obra zibila guztira	342,5	113,9	75,4	11.113,2	34,2	66,7
GUZTIZKOA	454,1	82,7	100,0	16.666,3	29,4	100,0

Iturria: Seopan.

Obra motaren arabera Nafarroan inbertsioa nola banatu den aztertuz gero, datuen lehen azterketa batek agerian uzten du inbertsioaren pisu handiena Obra zibilean dagoela eta horretan eman direla hazkunde nabarmenenak. Hori horrela, lizitatutako guztiaren % 75,4ko esleipenarekin, Obra zibilaren segmentuaren barruan Garraioekin lotutako azpiegiturak nabarmentzen dira, garrantzi espezifiko handiena (% 37,1) dutelako, % 53,7 igoz. Beste hiru partidek, hots, Hidraulikoek, Urbanizazioek eta Ingurumenak, nahiz eta kopuru baxuagoak izan, 2018an beren balioak asko igo dituzte (% 327,1, % 194,8 eta % 136,1, hurrenez hurren). Horrela, Hidraulikoek lizitazioaren ia % 20 eta Urbanizazioek % 16,1 hartzen dute; Ingurumena urrun dator, % 2,3ko partaidetzarekin. Etxegintza azpisektoreari dagokionez, Gizarte-ekipamendua da lizitatutako bolumen handiena (% 15,5) bereganatzen duena, urtetik urtera % 23,2ko hazkundera izanda. Hala ere, Gainerako etxegintza da dinamismo handiena erakutsi duen partida (% 88,4). Hori horrela, Gainerako etxegintza eta Etxebizitzak magnitude askoz baxuagoan dabilta (% 4,5 inguru), 2017ko ekitaldiarekin alderatuta azkenak aldaketa arina izanik (% 2,8).

Estatu-mailan analisi bera eginez gero, bi digituko hazkundeak nabarmentzen dira, ordena negatiboko balio bat baino ezartzen ez den testuinguru batean. Zehatzago, eta pisu handieneko azpisektoretik, Obra zibiletik (% 66,7), hasita, 2018an lizitatutako bolumena % 34,2 igo da, aurreko ekitaldiaren antzera. Inbertsioan dinamismo handiena Urbanizazioan eta Ingurumenean hauteman da (% 61,3 eta % 48,2, hurrenez hurren), baina partaidetza oso ezberdinak izan dituzte (% 15,8 eta % 2,9, hurrenez hurren). Garraioei dagokien partidak pisu erlatibo handiagoa (% 39,4) dauka, eta nabarmen igo da (% 32,4). Era berean, Hidraulikoak areagotu egin dira baina askoz gutxiago (% 5,4), beren partaidetza ere nabarmen txikiagoa (% 8,7) izanda. Etxegintzaren azpisektoreari dagokionez, lizitazioa % 20,9 igo da, Gizarte-ekipamenduan (% 33) eta Gainerako etxegintzan (% 18,1) izandako aurrerapenak nabarmenduz, ez ordea Etxebizitzena (-% 29,1). Beraz, lehendabiziko bi azpiegiturak guztizkoan duten partaidetza hobetzen

duten bitartean (% 19,5 eta % 11,7), etxebizitzek lizitatutako guztizkoaren bolumen txikiena dute (% 2,1).

Kapituluekin jarraituz, nahiz eta urtez urte gorabehera nabarmenak dituzten datuak izan, hasitako eta bukatutako etxebizitzaren eboluzioak aukera ematen du sektorearen errealitatea ezagutzeko. Zehatzago, kapituluaren hasieran dagoeneko adierazi den moduan, hasitako etxebizitza babestuen datuak kontuan hartuta, estatu-mailan balantzea positiboa da; 2017an 7.271 etxebizitza eta 2018an 11.860 erregistratu dira. Nafarroan, berriz, 854 etxebizitzatik 366 etxebizitzara igaro da. Dena den, azpimarratu behar da Nafarroan adierazle horren jaitsiera (-% 57,1) hein batean aurreko urtean izandako hazkunde esponenzialaren (% 299) ondorioa dela. Hala ere, Foru Komunitateko murrizketa hori hasitako etxebizitza libreen eboluzioak partzialki konpentsatu du (lurrean horri buruzko informazio osoa da ezagutzen den bakarra); % 22,9 igo da, eta babestuekin batera 2.536 (2.620, 2017an) dira.

134. koadroa Hasitako eta bukatutako etxebizitzak

(etxebizitza kopurua)

Eremua	Kontzeptua	Hasitako etxebizitzak				Bukatutako etxebizitzak			
		2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Nafarroa	Babestuak	329	214	854	366	425	348	227	490
	Libreak	1.068	1.664	1.766	2.170	560	562	1.065	994
Espainia	Babestuak	5.306	6.787	7.271	11.860	7.931	7.118	4.938	5.167
	Libreak	45.253	60.119	74.004	---	41.541	37.512	49.336	59.377

(*): Txosten hau egin denean, 2019/07/12an, ez dago Estatuan hasitako etxebizitza libreei buruzko datu gaurkoturik.

Iturria: Sustapen Departamentua. Nafarroako Gobernua eta EIN.

Bukatutako etxebizitzaren eboluzioari dagokionez, 2018an estatu-mailan 5.167 etxebizitza babestu eta 59.377 libre bukatu ziren, % 4,6ko eta % 20,4ko igoeren ondorioz, hurrenez hurren. Nafarroan kontrako bi joera ezberdin ageri dira; babestuen kopurua bikoiztu den bitartean, 227tik 490era, libreek % 26ko jaitsierarekin itxi dute ekitaldia, eta ez dira mila alera ere heldu.

135. koadroa Eraikuntzan lanean ari diren herritarrak

(m pertsona)

Eremua	2016	2017	2018	% Δ 18/17
Nafarroa	12,3	14,9	17,8	19,5
Espainia	1.073,9	1.128,3	1.221,8	8,3

Iturria: EIN. Biztanleria Aktiboaren Inkesta (Oinarria 2005).

Kapitulua bukatzeko, eta biztanleria aktiboari erreparatuz, jarduerak bilakaera baikorra izan du Espainian (% 8,3) zein Nafarroan (% 19,5), azken honen kasuan bi urteko eboluzio positiboa metatuz. Etorkizuneko aurreikuspenei dagokionez, sektoreak espero du hurrengo urteetan kontratazioak igotzen jarraitzea, nahiz eta oraindik krisiaren aurreko balioetara heltzeko bide handia egin behar den; Nafarroako biztanleria aktiboaren % 5 eraikuntzan dabil lanean, 2008an baino bost puntu gutxiago.

8. NAFARROAKO ENPRESA-SAREAREN AZTERKETA

8.1 SARRERA

Aurreko txostenetan egindako lanarekin bat, kapitulu honek Nafarroako eta Estatuko enpresa-egituraren bilakaeraren analisia lantzen du, denbora-ikuspegi zabal batetik (2012-2018 aldia), eta sektore ekonomikoak eta soldatapeko estratuak aintzat hartuta. Horren harira, komeni da kontuan izatea, azterketaren homogeneotasun handiagoa izateko, EINeko Enpresen Direktorio Nagusia (DIRCE) hartu dela informazio-iturri bakartzat.

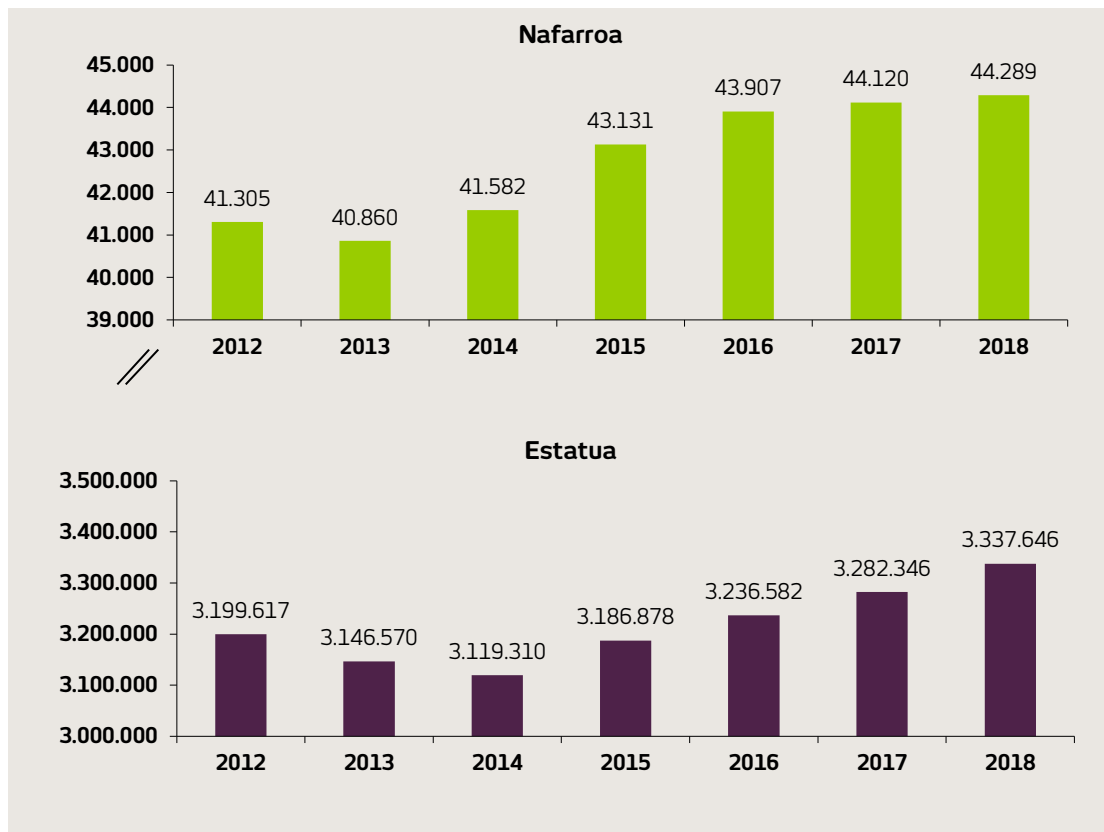
8.2 BILAKAERA OROKORRA

Krisialdi ekonomikoaren ondorioz, enpresa aktiboen bolumena, orokorrean, murriztu egin zen aztertutako bi geografia-eremuetan (Nafarroa eta Estatua). Bolumen hori, ordea, berreskuratzen hasi zen 2014an Nafarroan, eta 2015ean estatu-mailan. Bi kasuetan, errekupeazio hau iraunkor mantendu da 2018. urtera arte, baina askotariko erritmoekin urteetan zehar.

GGauzak horrela, Nafarroako enpresa aktiboen kopurua 2012an 41.305 izatetik 2018an 44.289 izatera igaro da; dinamika horrek agerian uzten du, orotara, % 7,2ko hazkuntza metatu dela. Estatu-mailan ere enpresa aktiboen bolumena areagotu egin da, baina neurri txikiagoan: % 4,3ko gorakada pilatu du, 2012an 3.199.617 izatetik 2018an 3.337.646 izatera pasaz. Horrela, aztertutako bi geografia-eremuetan enpresa aktiboen kopuruak gora egin zuen 2012 eta 2018 artean.

Hala eta guztiz ere, komeni da aintzat hartzea urte arteko aldakuntzak intentsitate ezberdinekoak izan direla aztertutako bi geografia-eremuetan, eta, halaber, alde nabarmenak hauteman direla eremu bakoitzari dagozkion urte arteko aldakuntzen artean.

18. grafikoa Enpresa-kopuruaren bilakaera

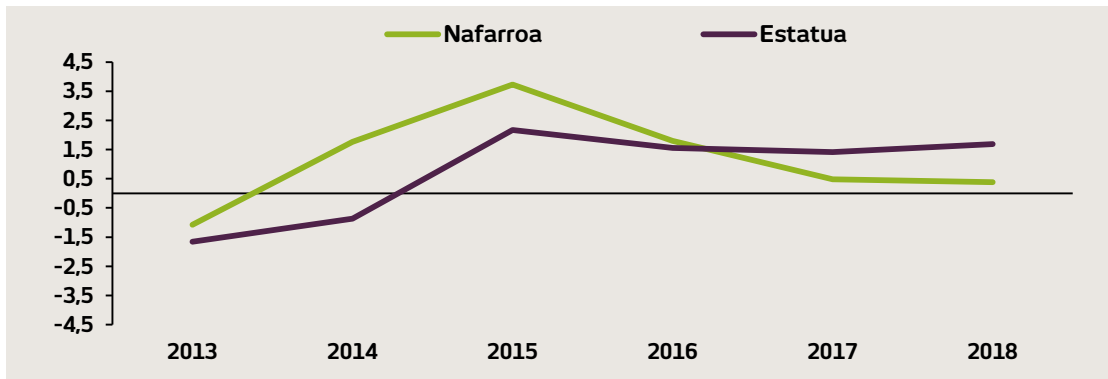

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Nafarroan zein Estatuan, urte arteko beherakadarik handienak 2013an erregistratu ziren (-% 1,1 eta -% 1,7, hurrenez hurren), hazkuntza handienak, berriz, 2015ean (% 3,7 eta % 2,2, hurrenez hurren).

2018 ekitaldiko urte arteko datuei erreparatuz gero, enpresa aktiboak % 1,7 hazi ziren estatu-mailan eta % 0,4 Nafarroako Foru Komunitatean.

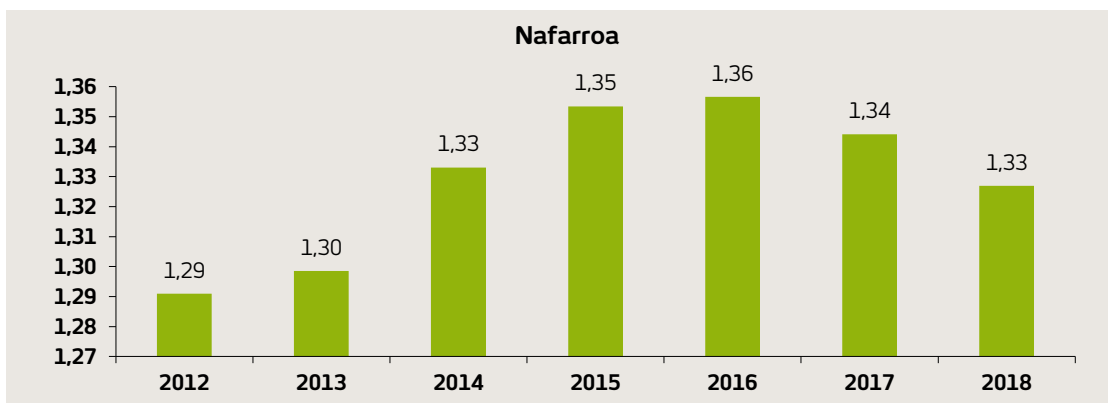
19. grafikoa Enpresa kopuruaren urte arteko aldakuntza

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Horiek horrela, 2012-2018 aldia erreferentziatuz hartuta, Nafarroako enpresa aktiboek Estatuko guztizkoarekiko duten pisu erlatiboak joera gorakorra erakutsi du, sei urteko epealdian % 1,29tik 2018ko %1,33ra igoz.

20. grafikoa Estatuko guztizkoarekiko pisuaren bilakaera (Estatua=100)

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

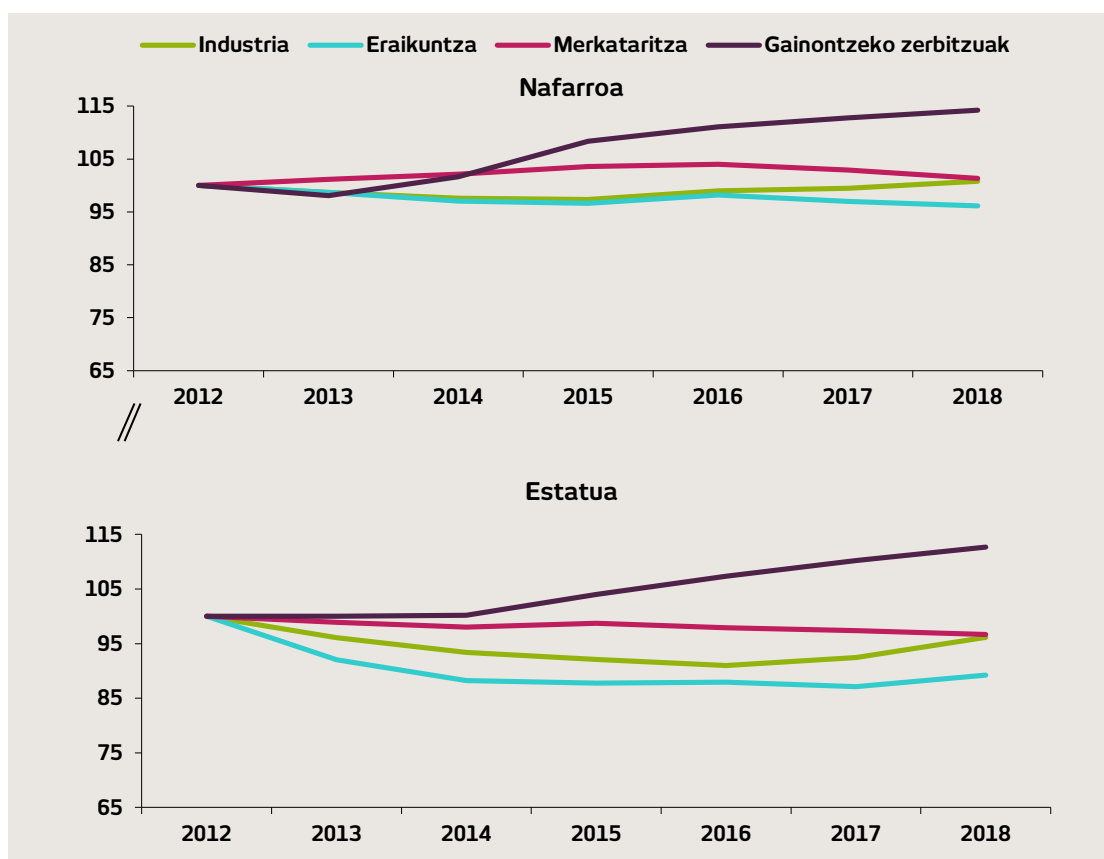
8.3 SEKTORE EKONOMIKOAK

Azterketaren fokua sektore ekonomikoetan jarriz, honakoak dira jarraian jorratuko diren sektoreak: industria, eraikuntza, merkataritza eta gainerako zerbitzuak. 2012 eta 2018 artean soilik eraikuntzan murriztu zen enpresa kopurua Nafarroan.

Bi geografia-eremuetan, 2012 eta 2018 artean enpresa kopuruan murrizketa handiena jaso zuen sektorea eraikuntza izan zen (-% 10,8 Estatuan eta -% 3,9 Nafarroan).

Dinamismo handiena, berriz, gainerako zerbitzuetan erregistratu zen (% 14,3 eta % 12,7ko hazkuntzak Nafarroan eta Estatuan, hurrenez hurren).

21. grafikoa Enpresen bilakaera, sektore ekonomikoaren arabera (Indizea 2012=100)

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Arreta 2012 eta 2018 ekitaldietan jarrita eta Ekonomia Jardueren Sailkapen Nazionalako (EJSN-2009) banaketak aintzat hartuta, handizkako eta txikizkako merkataritzak eta ibilgailu motordunen eta motoen konponketak parte-hartzerik handiena izan duten jarduerak dira enpresa kopuruari dagokionez, bi ekitaldietan eta bi geografia-eremuetan. Hala, Nafarroako Foru Komunitatean 2018an jarduera horri atxikitako 9.619 enpresek foru-komunitateko guztizkoaren % 21,7 hartzen dute (2012an % 23), jarduera horrengatik Estatuan erregistratutako kuota baino zertxobait baxuago (guztizko nazionalaren % 22,4 2018an; % 24,2 2012an).

136. koadroa Enpresak atal ekonomikoaren arabera. 2012-2018 konparazioa

Kontzeptua	Nafarroa		Estatua	
	2012	2018	2012	2018
Guztira	41.305	44.289	3.199.617	3.337.646
Erauzketa-industriak	35	34	2.677	2.334
Manufaktura-industria	3.272	3.070	190.603	180.267
Energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura	510	740	15.036	16.903
Ur-hornidura, saneamendu-jarduerak, hondakinen eta deskontaminazioaren kudeaketa	137	141	6.676	7.207
Eraikuntza	6.334	6.090	462.402	412.523
Handizkako eta txikizkako merkataritza; ibilgailu motordunen eta motoen konponketa	9.491	9.619	773.657	747.874
Garraioa eta biltegiatzea	3.443	3.242	212.343	197.444
Ostalaritza	3.392	3.665	285.813	283.332
Informazioa eta komunikazioak	486	689	54.462	67.248
Finantza- eta aseguru-jarduerak	767	793	70.489	78.593
Higiezin-jarduerak	1.178	1.484	128.386	176.950
Jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak	4.749	5.403	379.056	410.362
Administrazio-jarduerak eta zerbitzu osagarriak	2.103	2.390	161.008	193.890
Hezkuntza	941	1.367	80.486	107.222
Osasun-jarduerak eta gizarte-zerbitzuetakoak	1.333	1.648	141.073	163.013
Arte-, jolas- eta entretenimendu-jarduerak	915	1.206	74.848	92.321
Bestelako zerbitzuak	2.219	2.708	160.602	200.163

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Handizkako eta txikizkako merkataritzaren eta ibilgailu motordunen eta motoen konponketaren ondoren, honako hauek nabarmendu behar dira, hurrenez hurren, Nafarroan eta Estatu osoan: eraikuntza eta jarduera profesionalak, zientifikoak eta teknikoak. Zehazki, 2018an eraikuntzen atalak 6.090 enpresa hartzen ditu bere gain Nafarroan, hots, foru-komunitateko guztizkoaren % 13,8 (2012an % 15,3), eta Estatuako 412.523 enpresa, guztizko nazionalaren % 12,4 (2012an % 14,5).

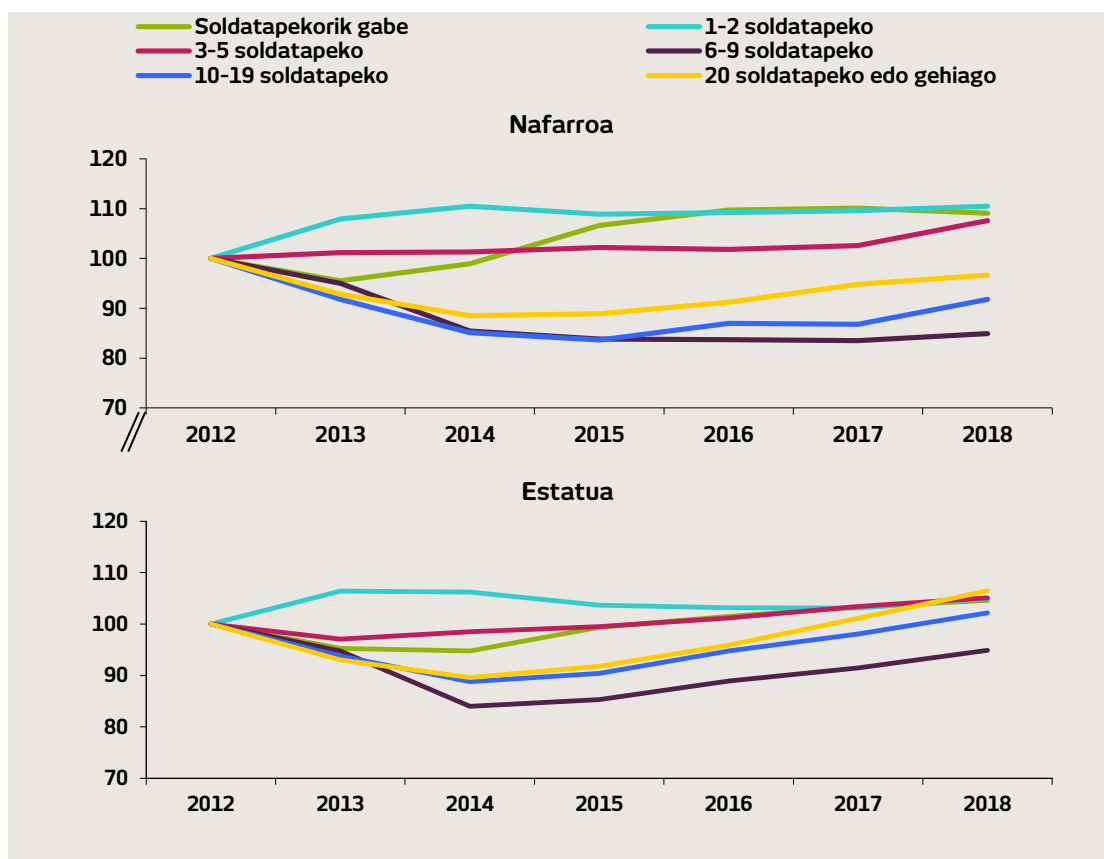
Jarduera profesional, zientifiko eta teknikoei dagokienez, 2018an, 5.403 enpresa hartzen ditu barnean Nafarroak, alegia, foru-komunitateko guztizkoaren % 12,2 (2012an % 11,5); eta Estatuan, berriz, 410.362 enpresa, guztizko nazionalaren % 12,3 (2012an % 11,8).

8.4 SOLDATAPEKOEN ESTRATUAK

Soldatapekoen estratuak aztertzen baditugu, eta lehenik eta behin bakoitza xehetasunez landuz, 2012. eta 2018. urteen artean gora egin zuten Nafarroan soldatapekorik gabeko enpresek, bat eta bi soldatapeko artean zituztenek eta hiru eta bost soldatapeko arteko enpresek; alabaina, behera egin zuen gainerako enplegu-estratuetako enpresa aktiboen kopuruak. Aitzitik, estatu-mailan, soilik sei eta bederatzi soldatapeko artean zituzten enpresek egin zuten behera, gainerako kasu guztietan joera gorakorra adieraziz.

Sei eta bederatzita soldatapeko artean zituzten enpresek pairatu zuten atzerapenik handiena 2018an, 2012arekin alderatua, bai Nafarroan (1.655 eta 1.950, hurrenez hurren; alegia, -% 15,1eko beherakada) bai estatu-mailan (125.173 eta 131.944, hurrenez hurren; zeinak -% 5,1eko jaitsiera islatzen duen). Nafarroan, metatutako bigarren beherakada handiena hamar eta hemeretzi soldatapeko artean zituzten enpresei dagokie (-% 8,2).

22. grafikoa Enpresen bilakaera, soldatapekoen tarteen arabera (Indizea 2012=100)

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN).

Azterketa 2012 eta 2018 ekitaldietara mugatuz eta soldatapekoen estratua mailakatze handiagoarekin landuz, soldatapekorik gabeko enpresak dira gehiengoa bereganatzen dutenak bi ekitaldietan eta aztertutako bi geografia-eremuetan. Hala, 2018an Nafarroan dauden mota horretako 24.526 enpresek foru-komunitateko guztizkoaren % 55,4 hartzen dute (2012an % 54,4); zifra erlatibo hori Estatukoaren antzekoa da (guztizko nazionalaren % 55,3; 2012an % 55,2).

137. koadroa Enpresak soldatapekoen estratuen arabera. 2012-2018 konparazioa

Enplegu-estratua	Nafarroa		Estatua	
	2012	2018	2012	2018
Guztira	41.305	44.289	3.199.617	3.337.646
Soldatapekorik gabe	22.482	24.526	1.764.987	1.845.881
1-2 soldatapeko	10.463	11.559	867.550	910.686
3-5 soldatapeko	3.800	4.090	288.896	303.574
6-9 soldatapeko	1.950	1.655	131.944	125.173
10-19 soldatapeko	1.331	1.222	79.113	80.860
20-49 soldatapeko	788	755	43.070	45.485
50-99 soldatapeko	238	228	12.700	13.116
100-199 soldatapeko	149	150	6.434	7.033
200-499 soldatapeko	78	77	3.214	3.925
500-999 soldatapeko	15	18	935	1.044
1.000-4.999 soldatapeko	11	7	669	750
5.000 soldatapeko edo gehiago	0	2	105	119

Iturria: Enpresen Direktorio Nagusia (EIN)

Jarraian, bai Nafarroako Foru Komunitatean bai Estatuan, hurrenez hurren, honako estratu hauek aurkitzen dira: soldatapeko bat edo bi dituzten enpresak eta hiru eta bost soldatapeko artean dituztenak. Zehazki, 2018an Nafarroan soldatapeko bat edo bi dituzten 11.559 enpresek foru-komunitateko guztizkoaren % 26,1 hartzen dute (2012an % 25,3); parte-hartze hori estratu honek Estatuan izandakoa baino apur bat baxuagoa da (2018an % 27,3; 2012an % 27,1). Era berean, 2018an Nafarroan hiru eta bost soldatapeko artean dituzten 4.090 enpresek foru-komunitateko guztizkoaren % 9,2 bereganatzen dute (2012ko parte-hartze berdina), eta datu hori Estatuakoaren antzekoa da (% 9,1; 2012an % 9,0).

4. ZERBITZUAK

1. IKUSPEGI OROKORRA

Espainiako ekonomiak bere aurrerapen-erritmoa moteldu du % 3tik (2017) % 2,6ra arte 2018an, eta Nafarroako BPGak aurreko ekitaldiko dinamismoari eutsi dio: % 3,2 2017an nahiz 2018an.

Azterketa hirugarren sektorean zentratzen badugu, haren osotasunean, 2018an % 4,1 hedatu da sektorea Nafarroan eta % 2,7 estatu-mailan; hori horrela, Estatuan, aurreko ekitaldiko erregistroa hobetu da (% 2,5 2017an), eta Nafarroan erritmo berari eutsi zaio (% 4,1 bi ekitaldietan).

Puntu honetara iritsita, txosten honen aurreko edizioetan bezala, gogorarazi behar da sektorearen heterogeneotasunak haren analisi agregatua zailtzen duela. Hala ere, enplegua adierazle egonkorrenetako bat da. Horren harira, adierazi behar da hirugarren sektoreko okupazioak -% 0,2 egin duela atzera Nafarroan; estatu-mailan, aldiz, % 2,5 hazi da.

2. HEZKUNTZA

Hezkuntzari dagokion kapitulua, unibertsitatetik kanpoko irakaskuntzako ikasleen bilakaera aztertuz hasiko dugu. Datuak gainera begiratuta, agerian geratzen da Nafarroako Foru Komunitatean hazkunde-erritmo jarraitua mantentzen dela unibertsitatetik kanpoko matrikulazioen multzorako. Hori horrela, 2018/19 ikasturtean 112.631 ikasle matrikulatu dira guztira; hau da, % 1,6ko areagotzea erregistratu da aurreko ikasturtearekin alderatuta. Nolanahi ere, bilakaera positibo horretarako, hezkuntza-maila guztiek ez dute ekarpen berbera egin; izan ere, Haur Hezkuntzako matrikuletan, berriro ere, % 1eko murrizketa hauteman da. Unibertsitatetik kanpoko eskaintza osatzen duten gainerako hezkuntza-mailetan, matrikulazioak hazi egin dira. Lanbide Heziketan erregistratu da bilakaera onena, % 5,7ko hazkundearekin ikasleen kopuruari dagokionez. Halaber, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako (DBH) matrikulazioek % 2,6 egin dute gora; eta joera hori errepikatu da, baina modu moderatuagoan, hala Lehen Hezkuntzan (% 1,6) nola Batxilergoan (% 1,2).

Unibertsitateko irakaskuntzan ere ikasle kopurua hazi da (% 2,4); hala, 2018/19 ikasturtean, 15.558 ikaslera iritsi da. Hori gertatu da, neurri handi batean, Nafarroako Unibertsitatean erregistratutako hazkundeagatik, zeinaren matrikulazioek % 3,8ko hazkundera izan duten. Aldi berean, Nafarroako Unibertsitate Publikoa nolabaiteko geldialdi-garaia igarotzen ari da, matrikulak gutxi handitu baitira (% 0,6), aurreko ikasturtean erregistratutako bilakaerarekin bat.

2.1 UNIBERTSITATETIK KANPOKO IKASLEEN BILAKAERA

Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza (DBH)

Haur Hezkuntzan, 24.242 ikasle matrikulatu dira 2018/19 ikasturtean Nafarroan, hau da, aurreko ikasturtean baino 251 ikasle gutxiago. Murrizketa hori sare pribatuaren nahiz sare publikoaren eraginez gertatu da; azken horrek hartzen du ikasleen gehiengoa (% 67,2) eta azken ikasturte honetan uzkurdura txikiena erregistratu duena izan da (-% 0,4, pribatuaren -% 2,2ren aurrean).

**138. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera.
Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH**

Kontzeptua	16/17 ikasturtea	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtea
HAUR HEZKUNTZA	24.439	24.493	24.242	-1,0
– Publikoa	16.179	16.371	16.302	-0,4
– Pribatua	8.260	8.122	7.940	-2,2
LEHEN HEZKUNTZA	41.369	42.235	42.916	1,6
– Publikoa	26.257	27.045	27.816	2,9
– Pribatua	15.112	15.190	15.100	-0,6
DBH	26.561	26.898	27.606	2,6
– Publikoa	15.817	15.926	16.503	3,6
– Pribatua	10.744	10.972	11.103	1,2

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Lehen Hezkuntzari dagokionez, 42.916 ikasle matrikulatu dira, 2017/18 ikasturtean baino % 1,6 gehiago; hori, balio absolutuetan, aurreko ikasturtean baino 681 ikasle gehiago da. Bilakaera positibo hori sare publikoan izandako hazkundeari esker gertatu da; % 64,8ko ordezkagarritasunarekin, % 2,9 batean areagotu baitu ikasle kopurua. Sare itunduak, bere aldetik, ikasle murrizketa txikia izan du (-% 0,6).

Hurrengo irakaskuntza-mailan, hau da, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (DBH), ikasle kopuruak berriro egin du gora (% 2,6), eta, guztira, 27.606 ikasle matrikulatu dira. Bi sareek hazkunde honetan lagundu duten arren, sare publikoan, garrantzi espezifiko handiena duenean (% 59,8), izan da bilakaera nabarmenena (% 3,6 eta % 1,2).

139. koadroa Euskalduntze-maila. Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH

Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira
HAUR HEZKUNTZA					
– 18/19 ikasturtea	16,0	1,0	28,8	54,1	100
LEHEN HEZKUNTZA					
– 18/19 ikasturtea	19,5	0,3	26,0	54,2	100
DBH					
– 18/19 ikasturtea	8,5	0,1	25,4	66,0	100

A: Hezkuntza gaztelaniaz, euskara beste irakasgai bat gehiago dela.

B: Irakaskuntza elebiduna.

D: Hezkuntza euskaraz, gaztelania beste irakasgai bat gehiago dela.

X: Euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza.

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Nafarroako hizkuntza-mapari begiratzen badiogu, ikus daiteke mailen arteko ikasleen banaketa oso antzekoa dela, ñabardura txiki batzuk gorabehera. Aztertu diren hiru hezkuntza-mailetan, ikasleen gehiengoak X eredia (euskararekin inolako harremanik ez duen hezkuntza) hautatu du; izan ere, Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan % 54

inguruko ordezkagarritasuna lortu du, eta % 66ra igo da DBHko ikasleen artean. Garrantzi gehien duen bigarrena D eredia da (hezkuntza euskaraz, gaztelania beste irakasgai bat gehiago dela): Haur Hezkuntzan % 28,8ko sarrera-indizea izan du; % 26koa Lehen Hezkuntzan; eta ia proportzio bera DBHn (% 25,4). A ereduaren (hezkuntza gaztelaniaz, euskara beste irakasgai bat gehiago dela) portaera ez da hain homogeneoa izan: Lehen Hezkuntzan izan du parte-hartze handiena (% 19,5); ondoren, Haur Hezkuntzan (% 16,0); eta, azkenik, DBHn (% 8,5). Eskola-mapa, ordezkagarritasun urriarekin, B ereduak osatzen du (hezkuntza elebiduna), zeinaren balio altuena Haur Hezkuntzan jasotzen baita, ikasleen % 1,0arekin.

Hori guztia aintzat hartuta, euskalduntze-tasa (D eredia gehi B eredia) % 29,8an finkatu da Nafarroan Haur Hezkuntzan, % 26,3an Lehen Hezkuntzan eta % 25,5ean DBHn.

Erdi-mailako irakaskuntzak

Erdi-mailako irakaskuntzei dagokienez, azterketa Lanbide Heziketako (oinarrizkoa, erdi-mailakoa eta goi-mailakoa) ikasleen bilakaeratik hasiko dugu. 2018/19 ikasturtean, guztira, 9.106 ikasle matrikulatu dira, aurreko ikasturtean baino % 5,7 gehiago. Horrenbestez, LHko ikasleen kopurua berriro ere hazi egin da, honako arrazoi hauek direla medio: alde batetik, ikasleek gero eta interes handiagoa erakusten dute irakaskuntza-modalitate horrekiko; eta, bestetik, Nafarroako Gobernuak Lanbide Heziketa indartzea ahalbidetzeko ekintza berriak sustatzearen aldeko apustua egin du. Gobernuaren helburu nagusietako bat zikloak etengabe eguneratzea da, eskari profesionalei erantzun onena emateko. Hori horrela, duela gutxi 15 heziketa-ziklo berri gehitu dira, LHren prestakuntza-eskaintza 114 ziklora handituz. Gainera, prestakuntza duala (prestakuntza ikastegian eta enpresan), online bidezko irakaskuntza edo modalitate erdipresentzial estreinatu berria (helduei zuzendua) bezalako modalitateek osatzen dute Nafarroako Lanbide Heziketako eskaintza berritzailea.

140. koadroa Ikasleen bilakaera, zentro motaren arabera.
Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

Kontzeptua	16/17 ikasturtea	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea	% Δ aurreko ikasturtea
HEZIKETA-ZIKLOAK	7.962	8.611	9.106	5,7
– Publikoa	5.935	6.303	6.563	4,1
– Pribatua	2.027	2.308	2.543	10,2
BATXILERGOA	8.572	8.659	8.761	1,2
– Publikoa	5.311	5.284	5.307	0,4
– Pribatua	3.261	3.375	3.454	2,3

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Gauzak horrela, azken ikasturtean, Lanbide Heziketako matrikulazioen bilakaera positiboa bi sareetan partekatu da; hazkundera nabarmenagoa izanik zentro pribatuetan (% 10,2 eta % 4,1). Hori guztia aintzat hartuta, eta eremu pribatuan erregistratutako hazkundera gorabehera, sare publikoa da nagusi irakaskuntza-maila horretan, Lanbide Heziketan matrikulatutako 10 ikasletik 7 hartzen baititu.

Batxilergoari dagokionez, 2018/19 ikasturtean, 8.761 ikaslera arte egin du gora ikasleen eroldak, % 1,2ko areagotzearekin aurreko ikasturtearen aldean. Sarearen titulartasunagatik, sare publikoan mugimendu eskasa hauteman da (% 0,4), aldiz, % 2,3ko hazkundera sare itunduan; hala eta guztiz ere, ikasleen kopuru handiena (% 60,6) zentro publikoetan biltzen da.

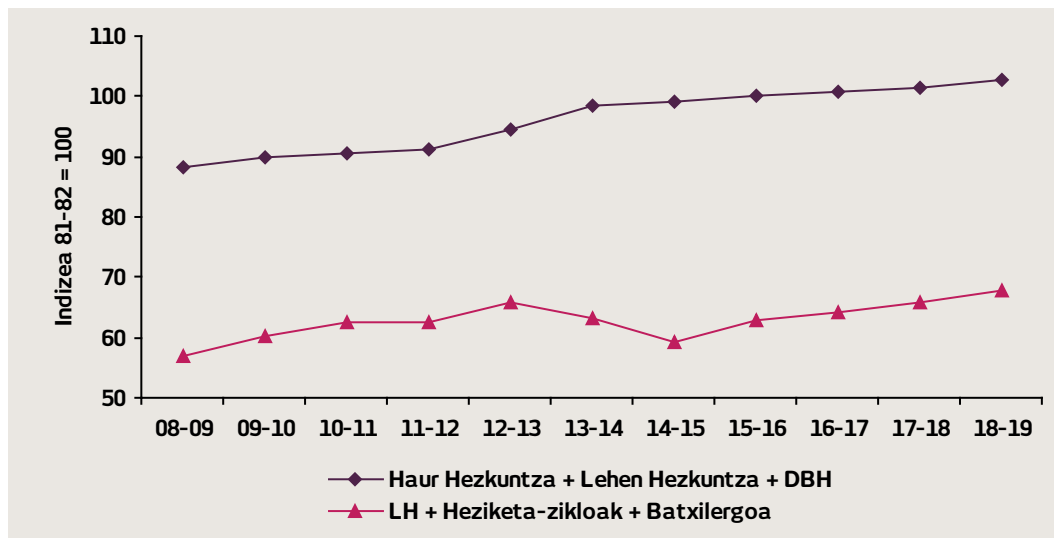
141. koadroa Euskalduntze-maila. Heziketa-zikloak eta Batxilergoa

Kontzeptua	A	B	D	X	Guztira (%)
HEZIKETA-ZIKLOAK					
– 18/19 ikasturtea	0,0	0,0	6,0	94,0	100,0
BATXILERGOA					
– 18/19 ikasturtea	3,9	0,0	25,7	70,4	100,0

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Hizkuntza-ereduen banaketari dagokionez, X eredia gailentzen da bi irakaskuntza-mailetan. Izan ere, heziketa-zikloetako ikasleen % 94k X eredian egiten ditu ikasketak, baita Batxilergoko % 70,4k ere. Lanbide Heziketan, hizkuntza-mapa D ereduarekin osatzen da, zeinak % 6ko garrantzi espezifikoa duen. Batxilergoan, D ereduak % 25,7ko parte-hartzea dauka, eta A eredia da presentzia txikiena duena, matrikulazioen % 4 ingururekin. Horrenbestez, heziketa-zikloetako euskalduntze-maila % 6,0koa da, eta Batxilergoan, ostera, % 25,7koa.

23. grafikoa Unibertsitatetik kanpoko ikasleen matrikulazioen bilakaera Nafarroan

Iturria: Nafarroako Gobernuko Hezkuntza eta Kultura Departamentua.

Hori horrela, ikasturte honetan, unibertsitatetik kanpoko ikasleen goranzko joera finkatu da. Orotara, 94.764 ikasle matrikulatu dira Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta DBH multzoan, eta 17.867 Lanbide Heziketan eta Batxilergoan. Bi mailak azken hamarkadako gehieneko balioetara iritsi dira, % 1,2 eta % 3,5eko hazkundearekin, hurrenez hurren; hau da, guztira, 1.735 ikasle gehiago erregistratu dira.

2.2 UNIBERTSITATEKO IKASLEEN BILAKAERA

Azterketa unibertsitateko hezkuntzara ekarriz, Nafarroako Foru Komunitatean bi unibertsitatek osatzen dute prestakuntza eskaintza: Nafarroako Unibertsitateak eta Nafarroako Unibertsitate Publikoak. Lehena pribatua da, eta 2018/19 ikasturtean 8.552 ikasle hartzen ditu; bigarrena, berriz, publikoa da, eta 7.006 ikasle izan ditu.

Hortaz, multzo osoari erreparatuz, 15.558 unibertsitate-ikasle egon dira Nafarroan, aurreko ikasturtean baino 359 gehiago. Hazkunde horrek Nafarroako Unibertsitateko ikasgeletan izan du eragin handiena, 314 ikasle berrirekin; bitartean, haren homologo publikoan, aldakuntza moderatuagoa izan da, 2017/18 ikasturtean baino 45 matrikulazio gehiagorekin.

Irakasleen bilakaerari dagokionez, aurreko ikasturteetan izandako goranzko joera mantendu da ikasturte honetan: guztira 1.957 irakasle egon dira, aurreko ikasturtean baino 261 gehiago. Hori guztia aintzat hartuta, beharrezkoa da adieraztea irakasleen

hazkunde hori, nagusiki, Nafarroako Unibertsitatean gertatu dela, ikasturte honetan "irakasle kolaboratzailea" figura gehitu baitu (irakaskuntzan eta ikerketan parte-hartze handia duten unibertsitateko langileak); horri esker, guztizko zifra 1.023 irakaslera arte handitu da. Nafarroako Unibertsitate Publikoak 33 irakasle berri gehitu ditu plantillan, guztira 934 irakasle direlarik.

Aurreko informazioa kontuan hartuta, eta Nafarroako unibertsitateetako ikasleen analisisan sakonduz, aztertu diren Nafarroako bi unibertsitateen daturik esanguratsuenak aurkezten dira jarraian.

142. koadroa Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitatean

Lurralde historikoa	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtea
Nafarroa	7.244	7.568	100,0	4,5
Zuzenbidea	615	742	9,8	20,7
Medikuntza	1.239	1.235	16,3	-0,3
Filosofia eta Letrak	341	357	4,7	4,7
Informazio/Komunikazio Zientziak	791	814	10,8	2,9
Hezkuntza eta Psikologia	618	655	8,7	6,0
Zientziak	625	623	8,2	-0,3
Farmazia eta Nutrizioa	656	680	9,0	3,7
Arkitektura	463	470	6,2	1,5
Teologia	150	168	2,2	12,0
Ekonomia eta Enpresa Zientziak	1.077	1.121	14,8	4,1
Idazkaritza eta Administrazioa	171	185	2,4	8,2
Erizaintza	498	518	6,8	4,0
Gipuzkoa	994	984	100,0	-1,0
Industria Ingeniaritza	994	984	100,0	-1,0
Guztira⁽²⁾	8.238	8.552	100,0	3,8

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Horiez gain, doktoregoko 1.027 ikasle eta masterreko 775 ikasle daude Nafarroan eta Gipuzkoan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitatea.

Nafarroako Unibertsitateari dagokionez, azken ikasturte honetan % 3,8ko igoera erregistratu da matrikuletan, ikasleen errolda 8.552 ikaslera arte areagotuz. Nafarroako Campusean, jardueraren zati handiena dago, eta ikasturtea balio positiboekin bukatu da, eskainitako ia gradu guztietarako; soilik bi izanik aldakuntza txikia hauteman dutenak. Hori horrela, bi digituko bilakaerekin, Zuzenbide Fakultatea (% 20,7) eta Teologia Fakultatea (% 12) gailentzen dira, % 9,8 eta % 2,2ko garrantzi espezifikoarekin, hurrenez hurren. Hazkunde-erritmo txikiagoarekin baina nolabaiteko dinamismoa islatuz, alde batetik, Idazkaritza eta Administrazioa dago, % 2,4ko sarrera-indizearekin eta % 8,2ko hazkundearekin; eta bestetik, Hezkuntza eta Psikologia, % 8,7ko parte-hartzearekin guztizkoaren gainean, eta ikasle kopurua % 6 areagotuz. Bestalde, % 4 inguruko hazkundearekin, lau fakultate daude: Filosofia eta Letrak (% 4,7ko hazkundea eta parte-hartzea); Erizaintza (% 4 eta % 6,8, hurrenez hurren); Farmazia eta Nutrizioa (% 3,7 eta

% 9); eta Ekonomia eta Enpresa Zientziak (% 4,1eko hazkundera matrikuletan eta ikasle kopuru handiena duen bigarren fakultate gisa sailkatuta, % 14,8ekin). Ikasle zenbateko esanguratsua duen hirugarrena Informazio eta Komunikazio Zientzien Fakultatea da, ikasleen % 10,8 hartzen duena, % 2,9ko hazkunderarekin matrikuletan; eta, ondoren, Arkitekturak % 1,5eko igoera izan du, ikasleen % 6,2 bereganatuz. Medikuntza da rankingean lehena (ikasleen % 16,2) eta Zientziak zazpigarrena (% 8,2); bi horiek bilakaera berbera izan dute, beheranzko aldakuntza txikiarekin (-% 0,3).

Gipuzkoako Campusean, Industria Ingeniaritzako Fakultatean —hori da eskaintzen den gradu bakarra Idazkaritza desagertu zenetik—, % 1eko murrizketa erregistratu da ikasle kopuruan, 984 ikaslara iritsiz.

143. koadroa Ikasleen banaketa Nafarroako Unibertsitate Publikoan

Fakultateak eta Unibertsitate Eskolak	17/18 ikasturtea	18/19 ikasturtea ⁽¹⁾	%	% Δ aurreko urtea
Nekazaritza Ingeniaritzen GET	484	532	7,6	9,9
Industria Ingeniaritza eta Telekom. GET	1.919	1.916	27,3	-0,2
Osasun Zientzien F.	660	678	9,7	2,7
Ekonomia eta Enpresa Zientzien F.	1.212	1.188	17,0	-2,0
Giza eta Gizarte Zientzien F.	1.812	1.821	26,0	0,5
Zientzia Juridikoen F.	653	645	9,2	-1,2
Ekonomia eta Enpresa Zientzien F. / Zientzia Juridikoak ⁽²⁾	221	226	3,2	2,3
Guztira⁽³⁾	6.961	7.006	100,0	0,6

(1): Behin-behineko datuak.

(2): Enpresen Administrazio eta Zuzendaritzako eta Zuzenbideko Gradu Bikoitzean matrikulatutako ikasleak jasotzen ditu.

(3): Horiez gain, masterreko 800 ikasle eta doktoregoko 369 ikasle daude Nafarroan.

Iturria: Nafarroako Unibertsitate Publikoa.

Nafarroako Unibertsitate Publikoarekin jarraituz, horrek 7.000 matrikulazioen muga gainditu du 2018/19 ikasturtean, aurreko ikasturteko balioak pixka bat hobetu ondoren (% 0,6), 45 ikasle gehiagorekin. Informazioa fakultateen arabera bereizten badugu, datuak begiratuta, agerian jartzen da ikasle kopuru txikiena duten horiek lortu dutela jarduera onena. Zehazki, Nekazaritza Ingeniaritzen GETak, % 7,6ko parte-hartzearekin, % 10etik gertuko hedapena izan du, taldeko bilakaera baikorra lortuz. Urte arteko aldakuntza positiboarekin, baina moderatuagoa, bukatu dute ikasturtea honako hauek: Osasun Zientzien Fakultatea (% 2,7) eta Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea/Zientzia Juridikoak (% 2,3); lehenak % 9,7ko garrantzi espezifikoarekin, eta bigarrenak, ordezkaritasun txikiarekin (% 3,2). Gainerako fakultateek fluktuazio arinak izan dituzte unibertsitate-ikasle kopuruari dagokionean. Hala, Industria Ingeniaritza eta Telekomunikazioa GETak izan du garrantzi handiena (% 27,3 eta -% 0,2).

Oso hurbil, Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea (% 26 eta % 0,5) eta Ekonomia eta Enpresa Zientzien Fakultatea (% 17 eta -% 2) kokatu dira. Nafarroako Unibertsitate Publikoko prestakuntza-eskaintza Zientzia Juridikoen Fakultateak osatzen du, ikasleen % 1,2ko murrizketarekin eta guztizkoaren % 9,2ko ordezkagarritasunarekin.

3. GARRAIOA

3.1 ERREPIDE BIDEZKO GARRAIOA

Analisia errepide bidezko garraioaren sektoretik hasita, Trafikoko Zuzendaritza Orokorrak (DGT) argitaratutako datuen arabera, Nafarroako Foru Komunitateak 2018an 463.297 unitateko ibilgailu-parkea izan du. Taulan jasotako datuei erreparaturaz, jada ondoz ondoko bosgarren urtea da zeinetan ibilgailuen parkea handitu den; azken ekitaldi honetan, hazkundea % 1,7koa izan da, edo gauza bera dena, aurreko urtean baino 7.830 ibilgailu gehiago erregistratu dira. Hala ere, nabarmentzekoa da parkearen hazkunde-erritmoa pixka bat moteldu dela 2017aren aldean; urte horretan erregistratu zen azken hamarkadako hazkunde handiena (% 2,4).

144. koadroa Nafarroako ibilgailuen parkea

(unitate)

Urtea	Kamioiak eta furgonetak	Autobusak	Turismoak	Motozikletak	Traktore industrialak	Beste batzuk	Guztira	% Δ
2009	82.087	950	294.293	27.206	4.510	17.916	426.962	0,9
2010	82.425	934	297.770	28.499	4.282	18.064	431.974	1,2
2011	81.745	932	301.238	29.700	4.290	18.268	436.173	1,0
2012	80.765	903	301.600	30.121	4.178	18.165	435.732	-0,1
2013	79.249	842	299.058	30.406	4.198	18.151	431.904	-0,9
2014	77.899	817	299.536	31.224	4.043	18.661	432.180	0,1
2015	77.178	812	303.975	32.166	4.267	17.795	436.193	0,9
2016	76.886	825	310.846	33.299	4.389	18.364	444.609	1,9
2017	74.845	848	322.140	34.327	4.432	18.875	455.467	2,4
2018*	76.789	849	326.303	35.390	4.613	19.353	463.297	1,7

(*): Behin-behineko datuak.

Iturria: Trafikoko Zuzendaritza Nagusia.

Datuetan sakonduz eta ibilgailu motari dagokionez, turismoak 10 ibilgailutik 7 dira eta goranzko bilakaera izan dute (% 1,3), 2018an 326.303 unitatera iritsiz. Bigarren postuan eta ordezkagarritasun askoz txikiagoarekin, kamioiak eta furgonetak aurkitzen dira (% 16,6); guztira 76.789 ibilgailu zenbatu dira eta % 2,6ko bilakaera izan dute, termino absolutuetan 1.944 unitate gehiago esan nahi duena. Joera horrekin egin dute bat, halaber, motozikletek, parke zirkulatzailaren % 7,6 hartuz, eta % 3,1eko igoerarekin; guztira, 35.390 motozikleta izan dira (+1.063 unitate). Beste ibilgailu batzuk atalak, % 4,2ko ordezkagarritasunarekin, 478 ibilgailutan egin du gora azken urtean (% 2,5), eta ekitaldia 19.353 unitaterekin bukatu du. Amaitzeko, autobusak eta traktore industrialak izan dira ekarpen txikienekoak (% 0,2 eta % 1, hurrenez hurren), baina bilakaera oso ezberdinak izan dituzte: autobusen parkea aurreko ekitaldiko mailetan mantendu da

(% 0,1), baina traktoreek taldeko bilakaera onena izan dute (% 4,1); 849 eta 4.613 ibilgailuko parkea erregistratu da, hurrenez hurren.

145. koadroa Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbia*

(unitate)

Urtea	Kamioiak eta traktore industrialak		Autobusak		Guztira	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2009	-139	-62.641	14	467	-125	-62.174
2010	110	-39.478	-16	-218	94	-39.696
2011	-672	-46.715	-2	-87	-674	-46.802
2012	-1.092	-85.065	-29	-1.231	-1.121	-86.296
2013	-1.496	-101.512	-61	-1.235	-1.557	-102.747
2014	-1.505	-44.630	-25	-93	-1.530	-44.723
2015	-497	21.631	-5	453	-502	22.084
2016	-170	41.433	13	1.589	-157	43.022
2017	-1.998	-68.523	23	1.749	-1.975	-66.774
2018	2.125	187.069	1	1.325	2.126	188.394

(*): Parkearen urte arteko aldakuntza.

Iturria: Trafikoko Zuzendaritza Nagusia.

Kamioi, traktore industrial eta autobusen matrikulazio garbian arreta jarriz gero, azken ekitaldian joera-aldaketa bat egon da, eta matrikulazio garbietako emaitzak positiboak izan dira aztertutako bi geografia-eremuetan. Zehazki, kamioi eta traktore industrialen atalean, 2.125 ibilgailuko matrikulazio garbi positiboa ezarri da Nafarroan; bitartean, autobusen atalean, aldeko emaitza unitate batekoa izan da. Hortaz, lurralde osoan, 2.126 ibilgailuko matrikulazio garbia erregistratu da. Estatuak Nafarroaren bilakaera positiboa partekatzen du, eta 2018an 188.394 ibilgailuko matrikulazio garbiko balantzea islatzen du, batez ere kamioi eta traktore industrialei dagokiena (+187.069), eta neurri txikiago batean, autobusei (+1.325).

Analisia motorizazio-indizera mugatuz eta 1.000 biztanleko ibilgailu kopurua neurtzen duen lehen adierazleari dagokionez, 2018an aurreko ekitaldietako bilakaera-portaera mantendu da, azken hamarkadako tasa altuena lortuz, bai Nafarroan bai Estatu osoan. Hori horrela, Nafarroak 715 ibilgailu ditu 1.000 biztanleko; eta estatu-mailan, adierazlea 722 ibilgailukoa da. Erreferentziako bigarren adierazlea turismo bakoitzeko biztanle kopurua da, eta bertan 2017koetatik oso hurbileko balioak erregistratu dira. Nafarroan tasa ia aldaketarik gabe mantendu da (2 biztanle/turismo); Estaturikoa, berriz, pixka bat murriztu da, 2tik 1,9 biztanle/turismo tasara igaroz.

146. koadroa Motorizazio-indizeak

Urtea	Ibilgailuak/1.000 biztanle		Biztanleak/turismo	
	Nafarroa	Espainia	Nafarroa	Espainia
2009	677	660	2,1	2,1
2010	678	661	2,1	2,1
2011	679	663	2,1	2,1
2012	676	660	2,1	2,1
2013	676	662	2,1	2,1
2014	679	666	2,1	2,1
2015	685	676	2,1	2,1
2016	694	690	2,1	2,0
2017	708	707	2,0	2,0
2018	715	722	2,0	1,9

Iturria: Trafikoko Zuzendaritza Nagusia eta guk geuk egina.

Autobideko ibilgailuen trafikoa aintzat hartuta, azken ekitaldian aurreko ekitaldiko datuak gainditu dira. Ibilgailuen guztizkorako, autobideko trafikoa % 4,1eko hazkundera erregistratu da, eguneko 20.000 ibilgailuen muga gaindituz. Aurreko ekitaldian jasotakoarekin bat, autobidetik ibiltzen diren 10 ibilgailutik ia 8 ibilgailu arinak dira, eguneko 16.094 ibilgailuko guztizko bolumenarekin; 2017arekin alderatuta, hazkundera % 2,4koa izan da. Halaber, ibilgailu astunen trafikoa ere bilakaera oso positiboa izan du 2018an, bi digituko hazkunderarekin (% 10,6) eta batez bestez eguneko 4.242 ibilgailuetara iritsiz. Hala ere, azpimarratu behar da N-121-A errepideko obrak direla eta (Belate eta Almandoz tuneletakoak), hilabete batzuetan deskontu bereziak ezarri zirela ibilgailu astunentzat, eta horrek, seguruenik, AP-15 errepidean trafikoa handitzea ekarri zuen.

147. koadroa Autobideko ibilgailuen trafikoa Nafarroan*

Urtea	Ibilgailu arinak	% Δ	Ibilgailu astunak	% Δ	Ibilgailuak guztira	% Δ
2009	15.954	-0,3	3.703	-13,3	19.657	-3,1
2010	15.902	-0,3	3.698	-0,1	19.600	-0,3
2011	15.633	-1,7	3.686	-0,3	19.319	-1,4
2012	14.388	-8,0	3.326	-9,8	17.714	-8,3
2013	13.850	-3,7	3.330	0,1	17.180	-3,0
2014	13.963	0,8	3.428	2,9	17.391	1,2
2015	14.523	4,0	3.645	6,3	18.168	4,5
2016	15.195	4,6	3.722	2,1	18.917	4,1
2017	15.709	3,4	3.834	3,0	19.543	3,3
2018	16.094	2,4	4.242	10,6	20.335	4,1

(): Eguneko ibilgailuen batezbestekoa.*

Iturria: Nafarroako Estatistika Institutua.

Kapituluarekin jarraituz eta merkantzien garraioan sakonduz, Sustapen Ministerioak Errepide bidezko Garraioari buruzko Inkesta Iraunkorraren harira argitaratutako datuen arabera, 2018ko jarduera-balantzeak bilakaera positiboa islatu du Nafarroarako (% 3,1) nahiz Estatu osorako (% 5).

148. koadroa Garraiatutako merkantziak. Jatorri eta/edo helmugako eskualde barruko garraioa eta eskualde kanpoko garraioa*

(m Tm)

Eremua	Nafarroa			Espainia		
	2017	2018	% Δ	2017	2018	% Δ
Eskualde barruko garraioa	11.880	11.817	-0,5	761.381	810.079	6,4
Eskualde arteko garraioa	25.605	26.814	4,7	330.082	336.322	1,9
Guztira	37.485	38.631	3,1	1.091.463	1.146.401	5,0

(*): Zifrak urte bakoitzaren osotasunari dagozkio.

Iturria: Sustapen Ministerioko Estatistika Buletina.

Informazioa garraio motaren arabera banakaturik, eskualde arteko garraioak, aurreko ekitaldian bezala, hartu du Nafarroako jardueraren zati handiena (% 69,4); Estatuan, aldiz, trafiko handiena eskualde barruko garraioari dagokio (% 71). Bilakaerari dagokionez, garrantzi handiena duen garraioa izan da bi lurraldeetan bilakaera onena izan duena: % 4,7ko hazkundera Nafarroan eskualde arteko garraioarentzat eta % 6,4koa Estatuan eskualde barnekoarentzat. Azpimarratu behar da balio negatibo bakarra (-% 0,5) Nafarroako eskualde barruko garraioan erregistratu dela, 2017an izandako beherakadaren oso azpitik (-% 19,7).

3.2 AIRE BIDEZKO GARRAIOA

Noingo aerodromoak erreferentziako hiru adierazleetan hazkunde nabarmenekin bukatu du 2018 ekitaldia, 2017ko balioen oso gaineratik. Bidaiarien kasuan, bolumena asko handitu da (% 24,6), 200.000 bidaiarien muga gaindituz. Jardueraren hedapen horrek zerikusi handia du 2017ko azaroan Lufthansa konpainia Nafarroako aireportuan ezartzearekin. Lufthansak Iruñea Frankfurtetik lotzen du joan-etorriko 4 hegaldirekin astean. Hegaldi horien batez besteko okupazio-tasa % 70 ingurukoa da; hortaz, kalkulatu da Noingo bidaiarien bosten bat Alemaniako konpainiari dagokiola. Testuinguru positibo horretan, aireontzien trafikoa ere areagotu da, eta gainera, bi digituko zifrarekin (% 13). Garraiatutako merkantziei dagokienez, hazkundera 2017aren aldean, esponentziala izan bada ere (% 301,8), orotara 29,3 tona garraiatu dira aldi osoan.

149. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m) ^(*)			Merkantziak (Tm)		
	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %	Guztira	% Δ	Espainiako %
2012	7.523	-21,7	0,29	183,9	-20,3	0,10	12,1	-64,9	0,002
2013	5.843	-22,3	0,23	153,9	-16,3	0,08	2,8	-76,7	0,0004
2014	5.459	-6,6	0,30	134,3	-12,7	0,07	8,3	196,4	0,001
2015	5.702	4,5	0,30	144,0	7,2	0,07	4,3	-48,2	0,001
2016	5.372	-5,8	0,26	150,6	4,6	0,07	2,0	-53,3	0,0003
2017	5.683	5,8	0,73	162,9	8,1	0,07	7,3	263,6	0,001
2018	6.422	13,0	0,28	202,9	24,6	0,08	29,3	301,8	0,003

(*): Hegaldi komertzialetako bidaiariak barne hartzen ditu.
Iturria: AENA.

Jardueraren jatorriari erreparatuz, nazioarteko aireontzien trafikoa tokikoen trafikoen gaineko bilakaera izan du Iruñean (% 87,1 eta % 5,1); hala ere, bigarrenak bolumen askoz handiagoa bereganatzen du (guztizkoaren % 84). Egoera hori bidaiarien kasuan ere errepikatzen da, zeinetan garrantzi handieneko segmentuan, hau da, merkatu nazionalean (guztizkoaren % 78), hazkundera moderatuagoa izan baita (% 3,9), eta nazioartekoan askoz ere handiagoa (% 283,3), % 22ko garrantzi espezifikoarekin. Garraiatutako merkantzien bolumenari dagokionez, barneko ia batere trafikorik izan ez den bitartean, garrantzia nazioarteko jardueran datza, azken ekitaldian esponentzialki hazi baita (% 301,4).

150. koadroa Iruñeko aireportuko aire bidezko trafikoa jatorriaren arabera

Urtea	Aireontziak			Bidaiariak (m) ^(*)			Merkantziak (Tm)		
	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa	Guztira	Barnekoa	Nazioartekoa
2012	7.523	7.078	445	183,6	180,1	3,5	12,0	5,2	6,8
2013	5.843	5.284	559	153,9	148,9	5,0	2,8	0,9	1,9
2014	5.459	5.003	456	134,3	130,3	4,0	8,3	0,1	8,2
2015	5.702	5.124	578	144,0	138,5	5,5	4,3	1,0	3,3
2016	5.372	4.830	542	150,6	145,6	5,0	2,0	0,8	1,3
2017	5.683	5.134	549	162,9	152,3	10,6	7,3	0,001	7,3
2018	6.422	5.395	1.027	202,9	158,0	44,9	29,3	0,005	29,3

(*): Hegaldi komertzialetako bidaiariak barne hartzen ditu.
Iturria: AENA.

Noaini dagokionez, Lufthansa iritsi eta Frankfurtera bidaia erregularrak egiten direnetik, aireportuak nabarmen handitu du bidaiarien kopurua, baina oraindik urrun dago 2007an lortutako markatik, milioi erdia baino gehiago kontabilizatu baitzen urte horretan. Aireportuaren helburua ibilbide berriak sortzea da, Iruñea konexio-puntu gisa erabiliko dutenak; Bartzelona aukera bat da. Baina beste ibilbide potentzial batzuetarako bezalaxe –adibidez, hegoaldearekiko zeharkako konexioa–, konpainiek horien bidez lortuko luketen errentagarritasuna aztertu behar dute. Konexio berriak sortu bitartean, aireportuak azpiegiturak eta zerbitzuak hobetzen jarraitzen du.